

Cuviosul
SILUAN ATHONITUL



Între iadul deznădejdiei
și iadul smereniei



Cuviosul
SILUAN ATHONITUL

Între iadul deznădejdiei
și iadul smereniei
Însemnări duhovnicești

Ediția a IV-a revizuită

Studiu introductiv și traducere:

diac. Ioan I. Ică jr

DEISIS

Sibiu
2001

Lector: Maria-Cornelia Ică jr
Tehnoredactori și corectori:
Paul și Violeta Morar

Coperta: Icoană a Cuviosului Siluan,
St. John the Baptist Monastery,
Maldon, Essex (Anglia)

Traducere după:

ПИСАНИЯ СТАРЦА СИПУАНА,
Православная Община,
Москва – Ново – Казаачье – Минск, 1991

© DEISIS, pentru prezenta versiune

ISBN 973-9344-56-9

Cuviosul Siluan Athonitul: între iadul deznădejdiei și iadul smereniei și iubirii lui Hristos

„Iar aceea că S-a suit ce altceva înseamnă decât că S-a pogorât în cele mai de jos ale pământului?” (Ef 4, 9).

Cuvios și preafolositor lucru pentru plinătatea Bisericii este a venera și cinsti cu evlavie și după plecarea lor din această viață pe cei ce s-au distins în viața lor dusă în trup prin izbânzi deosebite ale virtuții, slăvindu-i prin prăznuiri anuale și imnuri de laudă; aceasta pentru că, pe de-o parte, lauda adusă celor ce au viețuit în virtute trece la Însuși Dumnezeu de la Care vine oamenilor toată virtutea, cum arată teologhisind undeva Grigorie cel numit cu supranumele Teologiei; iar, pe de altă parte, pentru că lauda celor bune aprinde zelul și îmboldește pe cei ușuratici și zăbavnici la realizarea virtuții, iar pe cei iubitori de osteneală îi face și mai viteji în ostenelile lor.

Așadar, dat fiind că în asemenea izbânzi excepționale ale virtuții se distinge și monahul Siluan, de obârșie din Rusia, dar care a viețuit peste o jumătate de veac în Sfânta Mănăstire patriarhală și stavropighială a Sfântului și Slăvitului Mare Mucenic și Tămăduitor Panteleimon de pe Sfântul Munte al Athosului, înfățișându-se pe sine prin cuvioșia și sfințenia vieții lui model de viețuire după Hristos, iar printre feluritele sale scrieri ortodoxe și

de suflet folositoare dascăl apostolic și profetic al Bisericii și plinătății celor ce poartă numele lui Hristos, ajungând la înalte măsuri duhovnicești și făcându-se vas al Sfântului Duh, nevoindu-se ca puțini alții în iubirea agapică și cinstit fiind pentru toate acestea de Dumnezeu cu darurile vindecării celor bolnavi și suferinzi și ale unei uimitoare clarviziuni — smerenia noastră dimpreună cu Preasfințirii și preacinstiții Mitropoliți din jurul nostru, iubiții noștri frați și împreună-liturghisitori, privind la viețuirea lui bine-plăcută lui Dumnezeu, la faptele și izbânzile lui în virtute și purtând de grijă de folosul obștesc al credincioșilor, am hotărât în Duhul Sfânt, în acord cu dumnezeieștii Părinți dinaintea noastră și urmând obiceiului comun al Bisericii, să i se acorde cinstea cuvenită bărbaților sfinți și dumnezeiești.

De aceea și decretăm în mod sinodal și stabilim și poruncim în Sfântul Duh ca de acum înainte și pe mai departe în tot veacul, starețul Siluan Aghioritul să fie numărat împreună cu bărbații cuvioși și sfinți ai Bisericii, fiind cinstit cu prăznuiri sfinte și ceremonii religioase anuale și slăvit cu imnuri de laudă în ziua de 24 septembrie, în care a plecat fericit la Domnul.

Spre dovedire și întărire a acestui fapt s-a întocmit și prezentul nostru act patriarhal și sinodal așternut și subsemnat în acest sfânt Codice al Sfintei și Marii noastre Biserici a lui Hristos și trimis identic și neschimbat și sfintei Comunități a Sfântului Munte spre a fi depus în arhivele lor.

În anul mântuirii 1987, 26 noiembrie, al 11-lea al indicției.

*† Dimitrios al Constantinopolului
din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al
Constantinopolului și Patriarh Ecumenic
și membrii Sfântului Sinod
al Patriarhiei Ecumenice*

Prin acest act solemn¹ Patriarhia Ecumenică — sub a cărei jurisdicție spirituală și canonică se află comunitatea Sfântului Munte al Athosului — proclama deci în mod oficial întregii Ortodoxii autenticitatea sfințeniei vieții și scrierilor unui mare „bătrân” („gheron” în grecește, „stareț” în rusește) sau părinte și povățuitor duhovnicesc experimentat: schimonahul athonit *Siluan Ivanovici Antonov* (1866–1938). La acea dată acesta era deja recunoscut drept una dintre cele mai remarcabile figuri, dacă nu poate cea mai însemnată și reprezentativă, ale spiritualității ortodoxe în secolul nostru.

Astfel, aniversarea a cincizeci de ani de la adormirea în Domnul a „starețului” Siluan a devenit și cea dintâi prăznuire bisericească solemnă a sa ca Sfânt Cuvios al Bisericii Ortodoxe de pretutindeni. Pentru că sfinții proclamați ca atare de o Biserică Ortodoxă locală intră automat în venerarea și patrimoniul de spiritualitate comun tuturor Bisericilor Ortodoxe surori a căror comuniune alcătuiește Biserica Ortodoxă ecumenică („a toată lumea”). Cuviosul Siluan se alătura astfel celor peste trei sute de sfinți cuvioși pe care i-a dat de-a lungul secolelor Sfântul Munte. Însă, fapt mai puțin obișnuit dar elocvent, canonizarea sa a fost salutăată și receptată ca un eveniment ecumenic și de numeroși reprezentanți ai altor confesiuni creștine, Cuviosul Siluan devenind astăzi un adevărat „sfânt fără frontiere” (Enzo Bianchi).

Cine era însă Cuviosul Siluan, în care actul de canonizare din 1987 recunoaște nici mai mult, nici mai puțin decât un „dascăl apostolic și profetic al Bisericii” (ἀποστολικὸν καὶ προφητικὸν διδάσκαλον τῆς Εκκλησίας)? Încă de la mijlocul anilor '50, nimeni altul decât cel mai de seamă ortodox sârb din veacul nostru, părintele arhimandrit Iustin Popovici (1894–1979), nu se sfia să-l compare pe Cuviosul Siluan cu Sfântul Simeon Noul Teolog, iar cele-

¹ Prin acest act, Patriarhia Ecumenică a dorit, în același timp, să aducă și un omagiu duhovnicesc Bisericii Ortodoxe Ruse, care, în iunie 1988, prăznuia împlinirea unui mileniu de la botezul și încreștinarea (în anul 988) a rușilor kieveni sub marele și Sfântul cneaz Vladimir.

brul în Occident monah cistercian („trappist”) american Thomas Merton (1915–1968) scria în 1958 că „a fost poate cel mai autentic monah al secolului XX”!

Faima postumă mondială de care se bucură viața duhovnicească cu adevărat extraordinară a fericitului Siluan Athonitul, ca și însemnările sale pe drept cuvânt remarcabile în simplitatea, profunzimea și incandescența experienței spirituale pe care o atestă se datorează în principal vrednicului ucenic și fiu duhovnicesc al cuviosului din ultimii săi ani de viață pământească și neobosit propagator al duhului și învățaturii sale în Occident: părintele arhimandrit Sofronie Saharov². Mai exact, uimitoarei sale cărți despre *Starețul Siluan. Viață — Învățătură — Scrieri* scrisă în 1948 și publicată în originalul rus în 1952 la Paris. Tradusă în cincisprezece limbi moderne de circulație (1958 în engleză; 1959 în germană; 1973 în franceză; 1978

² Născut la 22 septembrie 1896 la Moscova, părintele Sofronie a manifestat de timpuriu o reală vocație de artist plastic, absolvind Școala Națională de Arte Frumoase din Moscova. În 1921 părăsește Rusia răvășită de revoluția bolșevică și de războiul civil care i-a urmat, stabilindu-se la Paris. Abia sosit în capitala culturală a Europei, în 1922 și-a expus pânzele executate în spiritul artei abstracte la Salonul de toamnă și la Salonul Tuilleries. Nesatisfăcut însă de experimentele artei moderne, se orientează spre religie și căutare spirituală. După ce o perioadă de câțiva ani fusese adeptul meditației yoghine, în 1924 se înscrie la Institutul teologic ortodox „Saint-Serge” din Paris. Dar în 1925 abandonează studiile teologice în căutarea vieții duhovnicești și pleacă la Athos, intrând ca monah în mănăstirea Sfântul Panteleimon (Russikon). În 1930 e hirotonit diacon de episcopul sârb Nicolai Velimirovici și intră într-un strâns contact duhovnicesc cu „starețul” Siluan, al cărui ucenic fidel rămâne până la moartea acestuia, survenită în septembrie 1938. În 1939 devine pustnic, retrăgându-se într-o peșteră. În 1941 e hirotonit preot și devine duhovnic și „stareț” pentru mai multe mănăstiri athonite. Îmbolnăvindu-se grav, sosește în 1947 în Franța, unde este operat. Supraviețuiește miraculos bolii și redactează în 1948 cartea despre „starețul” Siluan. Refuzându-i-se viza de întoarcere la Athos de către oficialitățile grecești, obtuz ostile prezenței străinilor la Sfântul Munte, se stabilește în Anglia, unde în 1959 întemeiază la Maldon/Essex prima comunitate monahală ortodoxă britanică. Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul, al cărei stareț a fost până la moarte și unde în 1988 a fost sfințită prima biserică închinată Cuviosului Siluan. Aici a adormit în Domnul la 11 iulie 1993. (Aici a viețuit ca ucenic al părintelui Sofronie și un monah român: ieromonahul Rafail Noica, fiul cunoscutului filozof de la Păltiniș.)

în italiană, suedeză și chiar în arabă, coreeană și japoneză), această carte a fermecat și impresionat profund pe mulți. Cum arată foarte recenta mărturie a unui deținut german condamnat la închisoare pe viață pentru omucidere și a cărui viață s-a schimbat radical din clipa descoperirii între zidurile temniței a scrierilor Cuviosului Siluan... Ea s-a bucurat și se bucură pe drept cuvânt de o extraordinară audiență și căutare atât în Rusia, cât și în Occident, unde a stârnit și alimentat un veritabil entuziasm duhovnicesc conducând și convertind pe mulți la Ortodoxie. Ea este totodată singura sursă documentară din care cunoaștem detaliile vieții și învățăturii Cuviosului Siluan (și, de aceea, pe ea o urmărim și noi în prezentarea de față). Cartea arhimandritului Sofronie reușește să scoată la iveală într-un mod luminos, la adevăratele ei dimensiuni teologice, profunzimea unică a experienței spirituale a Cuviosului Siluan, pe care modestia exemplară și smerenia desăvârșită a schimonahului rus, viața sa exterioară de o perfectă „banalitate” monahală au ascuns-o chiar și pentru părinții și frații propriei sale chinovii athonite. Pentru că în arhivele de la Russikon despre Cuviosul Siluan există doar următoarea însemnare:

„Părintele Siluan, schimonah. Numele civil: Semion Ivanovici Antonov, țăran din gubernia Tambov, districtul Lebedinsk, satul Șovsk. Născut în 1866. Sosit la Sfântul Munte în 1892. A îndeplinit următoarele ascultări: la moară, la Kalamareia, la Vechiul Russikon și la economat. Decedat la 11/24 septembrie 1938.”

Datorită cărții arhimandritului Sofronie dispunem însă și de alte date privitoare la viața Cuviosului Siluan, culese din discuțiile avute cu acesta în ultimii ani de viață ai Sfântului.

Aflăm astfel că viitorul „stareț” se născuse într-o familie simplă, săracă, evlavioasă și numeroasă de țărani ruși, alcătuită, pe lângă părinți, din cinci băieți și două fete. Deși lipsit de învățătură, tatăl lui Semion era un om plin

de adâncă credință și de multă înțelepciune în viață. Amintindu-și peste ani de blândețea și echilibrul sufletesc al părintelui său după trup, Cuviosul Siluan povestea de pildă cum, într-o vineri, uitând că este post, a pregătit pentru întreaga familie, aflată vara la câmp, carne de porc. Cu toate acestea, tatăl său nu i-a spus nimic, aducând vorba cu blândețe despre această întâmplare abia după șase luni, pentru că — zicea el — „nu am vrut să te rănesc, băiatul meu”. Și Cuviosul Siluan continua:

„Iată un «stareț» cum mi-ar fi plăcut să am. Nu se înfură niciodată, era întotdeauna liniștit, întotdeauna blând. Gândiți-vă, a așteptat șase luni clipa potrivită ca să mă îndrepte, fără să mă rănească sau să mă dojenească. N-am ajuns la măsura tatălui meu.”

Încă de mic copil — avea doar patru ani — Semion și-a pus în gând:

„Când voi fi mare, voi căuta pe Dumnezeu în tot pământul!”

Auzind, mai apoi, de sfinții ruși și de minunile săvârșite la mormintele lor, tânărul Semion și-a dat seama că

„dacă există sfinți, înseamnă că Dumnezeu este cu noi și n-am nevoie să străbat tot pământul să-L gătesc”³.

Înflăcărat de dragostea lui Dumnezeu, Semion — pe atunci în vârstă de nouăsprezece ani — se roagă mult cu

³ Cum inspirat se scrie în prologul *Vieții Cuviosului „stareț” Paisie de la Neamț (Velickovski) († 1794)*, scrise de Isaac Dascălul: „Făcându-se următori Sfinților Părinți celor de demult, și pre faptele lor bune și pre viața lor cu osârdie din tinerețe metaherisindu-o”, sfinții „au arătat” și arată „că Dumnezeu tot același și neschimbat este, și cum că aproape este, duple psalmistul, de toți cei ce îl cheamă pre El, și îi sprijinește, și de ispitele cele mai presus de puterea lor îi ferește și le ajută în toată vremea, și la vârful săvârșirii faptelor bune îi suie. Și au astupat gurile acelor carii din trândăvia lor au căzut întru necredință, și zice cum că acum nu se poate a metaherisi fapta bună cea desăvârșită și a se sui prin lucrarea ei la vârful săvârșirii și a ajunge după Pavel la bărbat desăvârșit și la măsura vârstei plinirii lui Hristos”. (ed. D. ZAMFIRESCU, *Revista Fundației Drăgan*, Roma, nr. 3-4/1987, p. 470).

lacrimi, simte o prefacere interioară și atracție pentru viața monahală. Dar tatăl său îi refuză permisiunea de-a pleca la faimoasa Lavră a Peșterilor din Kiev, sfătuindu-l să-și execute mai întâi serviciul militar, după care va fi liber să facă așa cum crede.

Această înflăcărare duhovnicească a durat vreme de trei luni, după care însă s-a stins. Semion, un tânăr frumos și viguros, a început să se întâlnească cu flăcăii din sat, să iasă cu fetele, să cânte la acordeon, să bea vodcă, pe scurt să se bucure de viață. Era apreciat pentru firea lui pașnică și blândă și era iubit de săteni, ca și de tinerele fete, dar era departe de a fi fost un sfânt.

Dotat cu o fire robustă și cu excepțională forță fizică, Semion trece prin multe ispite. La petrecerile sătești mănâncă și bea fără măsură (înghite singur un platou cu cincizeci de ouă și bea, fără să se îmbete, până la trei litri de votcă!). Fără a fi fost vorba de căsătorie, intră în legătură cu o fată din sat și într-o seară inevitabilul se produce. Iar într-o zi, de hramul bisericii din sat, trece pe lângă crimă: se ia la harță cu doi frați, lovindu-l pe unul dintre ei în piept atât de puternic, încât acesta de-abia rămâne în viață.

În tumultul acestei vieți de păcat și necurăție, chemarea resimțită spre viața monahală începe să dispară. Dumnezeu însă îl mai cheamă o dată. Astfel, în vis, vede cum un șarpe îi intră pe gură în trup. Sculându-se din somn pradă unui dezgust violent, aude limpede glasul blând al Maicii Domnului: „Ai înghițit un șarpe în somn și ți-e scârbă. Tot așa, nici mie nu-mi place ceea ce faci tu acum”. Până la sfârșitul vieții, Cuviosul Siluan va mulțumi Maicii Domnului pentru îndurarea și milostivirea cu care l-a întors de la păcat.

Petrecută cu puțin timp înaintea serviciului militar, această a doua chemare a jucat un rol decisiv în viața lui Semion, care de acum încolo se schimbă cu totul. Simte o adâncă rușine pentru faptele sale și în el se trezește un ascuțit simțământ al păcatului, însoțit de o adâncă și aprinsă nevoie de pocăință. Într-o zi de sărbătoare, întreabă pe un om din sat care se veselea, dansa și cânta la

acordeon, deși cu ani în urmă ucisese la beție un om, cum de se mai poate veseli după ceea ce a făcut. Acesta îi răspunde spunându-i că în închisoare s-a rugat mult ca Dumnezeu să-l ierte. „Într-o zi — i-a spus — patul pe care stăteam în genunchi cu capul în pernă a început să tremure și inima mea a simțit o mare bucurie. Am înțeles atunci că Dumnezeu m-a iertat. De aceea joc acum, pentru că sufletul meu are pace”. Semion, care fusese cât pe aci să ucidă un om, înțelege acum liniștea și pacea celui căruia Dumnezeu îi iartă păcatele.

Se roagă, de aceea, mult lui Dumnezeu să-i îngăduie să-și împlinească netulburat dorința sa fierbinte de pocăință neîncetată, intrând în viața monahală. Iar Dumnezeu îl ascultă. În timp ce era plecat în armată, un negustor de grâne venit în sat remarcă la o horă pe tânăra fată pe care o cunoscuse Semion și o cere în căsătorie. Semion mulțumii lui Dumnezeu pentru că i-a îndeplinit rugăciunea, fără a uita însă păcatul său.

Își va executa serviciul militar ca simplu soldat în batalionul de geniu al gărzii imperiale din Sankt Petersburg. E un soldat conștiincios, pașnic, prietenos, cu o conduită ireproșabilă; cu gândul însă e mereu la pocăință și la Sfântul Munte, unde trimite chiar și bani din solda sa. Semnificativ pentru starea sa de spirit e următorul episod. Într-o noapte, aflat într-o cârciumă în care se chefuia împreună cu alți trei camarazi, a răspuns:

„Mă gândesc că în această clipă noi stăm într-o crâșmă, mâncăm, bem și monahii se roagă toată noaptea. Cine dintre noi va da un răspuns mai bun la Judecata de Apoi? Ei sau noi?”

Intrigat, unul dintre camarazi a exclamat: „Ce om și Si-meon ăsta! Ascultăm muzică, ne veselim, iar el e cu min-tea la Muntele Athos și la Judecata de Apoi!”

Cu puțin înainte de eliberare, impresionat de faima și slujbele săvârșite de Sfântul preot Ioan din Kronstadt (1829–1908) și la care asistase în câteva rânduri, se duce împreună cu secretarul companiei să-i ceară binecuvânta-

rea. Negăsindu-l, îi scrie acestuia o scrisoare cu doar câteva cuvinte:

„Părinte, vreau să mă fac monah. Roagă-te ca lumea să nu mă rețină.”

Întors în cazarmă, Semion simte încă din aceeași zi, din momentul în care Sfântul Ioan s-a rugat pentru el, „vuind în jurul lui flăcările iadului”.

Părăsind capitala Imperiului Țarilor, Semion se întoarce acasă doar pentru a-și lua rămas bun și pleacă după o săptămână spre Athos. Se îmbarcă la Odessa, iar în toamna lui 1892 sosește în Sfântul Munte.

Situat în nordul Greciei, Athosul este cea mai estică dintre cele trei peninsule chalcidice. Lungă de 45 de km și lată între 8–12 km, „peninsula călugărilor” culminează cu piscul de 2033 metri înălțime al Athosului. De peste o mie de ani Athosul este Sfântul Munte, „Grădina Maicii Domnului”, citadela monahismului răsăritean și oaza spiritualității filocalice, bastionul duhovnicesc al Ortodoxiei ecumenice. La sosirea lui Semion, comunitatea monastică athonită cunoștea un moment de apogeu al istoriei sale frământate. Veniți din toate națiunile ortodoxe, cei aproape zece mii de monahi sunt grupați în jurul a douăzeci de mănăstiri mari și câteva sute de schituri, colibe, chilii și peșteri, viețuind după toate cele trei forme de viață monahală: chinovială, idioritmică și anahoretică. Marea mănăstire rusească a Sfântului Panteleimon (Russikon) este o chinovie uriașă cu aproape două mii de viețuitori, fără a mai pune la socoteală sutele de pelerini și muncitori sezonieri revărsați de vapoarele venite de la Odessa.

Sosit aici în vârstă de douăzeci și șase de ani, Semion va petrece de acum înainte în Sfântul Munte — cu excepția unei scurte rechemări de trei luni acasă în 1905, cu ocazia războiului ruso-japonez, spre a-și rezolva situația militară — vreme de patruzeci și șase de ani viața simplă și monotonă a oricărui monah aghiorit. O viață ritmată și împărțită între lungile slujbe și privegheri în biserici, pravila de rugăciune personală în chilie, dese spovedanii și cu-

minecare regulată, muncă și ascultare. Esențialul acestor lungi ani de „anonimat” și „banalitate” monastică nu îl constituie însă aceste forme de asceză văzută, ci lungul proces de desăvârșire lăuntrică, proces prin care Semion va atinge treptat statura duhovnicească a marilor Părinți de odinioară ai Pustiei și *Filocaliei*. La acest proces se referă „însemnările” Cuviosului. Pe baza acestora și a numeroaselor discuții personale avute cu Cuviosul, acesta este reconstituit și descris în detaliu, însoțit de ample și valoroase explicații și digresiuni teologice, în prima parte a admirabilei cărți a arhimandritului Sofronie, menționată mai sus, din care aflăm următoarele amănunte.

Intrarea lui Semion în mănăstire a avut ca motivație de bază un acut simțământ al păcătoșeniei care-l făcea să resimtă aievea chinurile iadului și care făcuse să se nască în el o adâncă nevoie de pocăință. Abia sosit, după câteva zile de reculegere, tânărul Semion face o mărturisire generală a tuturor celor săvârșite în viața sa, neascunzând sau nejustificând nimic. La sfârșit, duhovnicul îi spune: „Acum că ți-ai mărturisit păcatele înaintea lui Dumnezeu, să știi că ele ți-au fost iertate. De acum încolo începe o viață nouă. Mergi în pace și bucură-te că Domnul te-a adus în acest liman al mântuirii.” Relaxarea interioară generată în condițiile lipsei de experiență duhovnicească de bucuria prea timpurie a iertării păcatelor oferite în Taina Sfintei Spovedanii l-a expus însă pe fratele Semion asaltului ispitelor trupesti. Acestea îi sugerau gânduri necurate îndemnându-l să se întoarcă în lume și să se căsătorească. Înfricoșat, își dă seama de puterea considerabilă a păcatului concentrată în patimile care-l pot pierde până și-n acel loc sfânt, precum și de necesitatea de a nu părăsi niciodată pocăința. Duhovnicul îi atrage atenția asupra necesității câștigării sau păstrării neîncetate a trezviei sau vigilenței interioare asupra tuturor mișcărilor minții și a izgonirii „gândurilor” rele, pătimase, de îndată ce se ivesc, înainte ca mintea să consimtă cu ele, deschizând astfel ușa păcatului cu fapta. Este rânduit să muncească la moara mănăstirii. Toată ziua lucrează neobosit cărând saci, iar noaptea

și-o petrece în rugăciune, încercând să doarmă cât mai puțin.

Neputând să-l facă să se întoarcă în lume, diavolul îi sugerează acum gândul de a pleca în pustie și a se mântui în singurătate. Invocând ascultarea de egumen și necesitatea binecuvântării pentru asemenea inițiativă, Semion biruie și această ispită primejdioasă și își dă seama de forța uriașă a ascultării ca armă în lupta duhovnicească împotriva demonilor.

Alături de ascultare, pentru alungarea ispitelor și a gândurilor necurate și demonice, fratele Semion este povățuit acum de părintele său duhovnicesc să dea minții drept lucrare neîncetată rostirea neîntreruptă a rugăciunii lui Iisus:

„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!”

După numai trei săptămâni de rostire neîncetată a rugăciunii cu gura, apoi și cu mintea, într-o seară, pe când se ruga înaintea icoanei Maicii Domnului, rugăciunea îi intră în inimă, ca de acum înainte și până la sfârșitul vieții să tâșnească de aici de la sine, în ritmul bătailor inimii, ziua și noaptea, fără încetare.

Lipsit de experiență, Semion nu înțelege însă raritatea darului primit de la Maica Domnului și pe care majoritatea asceților îl obțin cu mare dificultate numai după ani de nevoință. Rapiditatea cu care dobândise darul rugăciunii neîncetate a inimii și relativa ușurință cu care împlinea ascezele impuse de severa regulă athonită și ascultările primite l-au expus însă apoi „înșelăciunii” (πρελεκτ, πλανή); mai exact, atacurilor perfide și insidioase ale gândului pătimăș cel mai primejdios și subtil, și care nu-i cruță mai ales pe cei desăvârșiți: „gândul” mândriei. Acesta îi sugera astfel de idei: „Duci o viață sfântă, te-ai pocăit, ți s-au iertat păcatele, te rogi neîncetat, îți faci bine ascultarea, ești desăvârșit”, așa că „poate te vei mântui; dar dacă, ajungând în rai, nu-i vei afla acolo pe cei pe care-i iubești, nu vei avea nici o bucurie”. Drept urmare, în ciuda rugăciunii

neîncetate și a ascezei riguroase neobosite, Semion va fi victima unor fenomene luminoase înșelătoare, demonice (neînsoțite, cu alte cuvinte, de zdrobire de inimă și umilință, ci, dimpotrivă, de exaltare și râs) și a unor intense atacuri demonice. După vederea acestei stranii lumini, demonii au început chiar să i se arate, iar el, naiv, vorbea cu ei ca și cu niște oameni. Aceștia însă, alternativ, când îl înălțau ridicându-l până la cer („Ești un sfânt!”), când îl prăvăleau disperat în adâncul osândeii veșnice („Nu te vei mântui niciodată!”). Aceste oscilații infernale au durat vreme de șase luni. Zilele treceau, puterile de luptă îi slăbeau, curajul începea să-l părăsească, iar disperarea i se strecura în suflet.

Într-o după-amiază, înainte de vecernie, șezând în chilia sa, a atins treapta ultimă a deznădejdiei („Dumnezeu e cu neputință de înduplecat”). Preț de un ceas a încercat sentimentul unei părăsiri totale de către Dumnezeu, fapt care i-a aruncat sufletul în întunericul unei spaime îngrozitoare. Pradă aceleiași întristări și spaime, se duce la vecernie în paraclisul Sfântului Ilie, unde de-abia rostește rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!” și de îndată în dreapta ușilor împărătești, în locul icoanei Mântuitorului, îl vede aieva pe Hristos Cel Viu. Întreaga sa ființă i se umple dintr-o dată de lumina harului Sfântului Duh în Care recunoaște pe Domnul. Privirea Sa blândă și infinit bună, iradiind o negrăită iertare, pace și bucurie, atrage irezistibil întreaga făptură a fratelui Semion copleșită de focul harului până dincolo de limitele puterilor firești. Intensitatea viziunii îi provoacă o stare de epuizare vecină cu moartea. Domnul dispare, dar Duhul Sfânt îl răpește până la cer unde aude cuvinte negrăite. Semion percepe această răpire ca o naștere de sus, ca pe un eveniment pascal, ca o înviere duhovnicească.

Arătarea lui Hristos și a luminii Sale în Duhul Sfânt la capătul traversării întunericului disperării infernale a fost evenimentul cel mai important al întregii vieți a lui Semion/Siluan. Ca și în cazul Sfântului Simeon Noul Teolog († 1022), și la Siluan vederea lui Dumnezeu se situează în

prelungirea unei pocăințe deosebit de intense prin care se învrednicește a primi certitudinea iertării păcatelor ca simțire perceptibilă a conținutului pozitiv al realității efective a iertării în experiența prezenței tainice a harului lui Dumnezeu în inimă și a arătării Lui nemijlocite sufletului. Și tot ca și Sfântul Simeon Noul Teolog, Cuviosul Semion/Siluan face parte — așa cum arată arhimandritul Sofronie — din acei rari sfinți și creștini desăvârșiți care primesc încă de la începutul căii lor ascetice arătarea desăvârșită a harului lui Dumnezeu, de care majoritatea sfinților se bucură abia la sfârșitul, uneori și la mijlocul vieții lor pământești (majoritatea creștinilor simpli trăind această viață doar în credință, nu în vedere și simțire duhovnicească). Calea și viața acestor puțini aleși care primesc harul desăvârșit încă de la început este însă și cea mai dureroasă. Ei suferă cel mai mult („Nu puteți înțelege întristarea mea”, spunea Siluan), pentru că atunci când suportă inevitabila părăsire și pierdere a harului (care se face în sens pedagogic, spre a spori râvna dragostei și rugăciunii sufletului), spre deosebire de ceilalți, ei știu bine ce au pierdut, și de aceea tânjesc și Îl caută pe Dumnezeu cu lacrimi (скучает душа моя о Боге и слезно ищет Его). Acest lucru nu-l pot face decât cei ce au cunoscut odată, ca Siluan, „**ce fel de Dumnezeu avem [какого Бога имеем] noi, creștinii**”.

Timp de câteva zile după arătarea lui Hristos, Semion trăiește o stare de intensă fericire pascală, e plin de bucurie și iubire pentru Dumnezeu și pentru întreaga lume. Într-o zi de sărbătoare, dimineața, după privegherea cea de toată noaptea, pe când slujea la trapeză, harul îl mai cercetează încă o dată, dar mai puțin intens decât înainte. După aceasta însă, lucrarea sa perceptibilă începe să slăbească, pacea și bucuria cedând locul în suflet nedumeririi și fricii de a nu pierde darul primit. Semion nu înțelege de ce sufletul său începe să simtă iarăși asalturile demonilor. Însăpăimântat, el cere sfatul părintelui Anatoli, un „stareț” de la Vechiul Russikon. Acesta, care nu cunoscuse mila lui Dumnezeu decât după patruzeci și cinci de ani de nevoițe, nu-și poate stăvili uimirea: „Dacă acum ești așa cum

ești, ce vei fi la bătrânețe?” Imprudență ascetică gravă (niciodată un ascet nu are voie să-și laude un confrate pentru a-l face să creadă în smerenie). Și iată-l pe fratele Semion obligat să lupte din nou împotriva demonului celui mai perfid și primejdios, cel al mândriei. Când se ivesc gânduri de mândrie, harul se retrage, inima se răcește, mintea se împrăștie, rugăciunea slăbește și sufletul este supus asaltului patimilor. Părăsit de har, sufletul este năpădit de demoni.

Începe o lungă perioadă (cincisprezece ani!) marcată de frecvente cercetări ale harului, dar și de părăsiri dublate de intense atacuri demonice. Fratele Semion, devenit din 1892 monahul Siluan, ia cu curaj asupra sa aspra asceză a luptei împotriva gândurilor pătimase (primul stadiu al păcatului) și a imaginației (canalul pe care se strecoară gândurile pătimase în suflet) pentru câștigarea trezviei lăuntrice și discernământului gândurilor, fără de care rugăciunea nu-și dă roadele ei. Deși era „neîncetată” și intrase în inimă, rugăciunea sa nu era încă și „curată”, pentru că gândurile pătimase nu fuseseră încă învinse, iar acestea pervertesc din interior orice „spiritualitate”, oricare ar fi ea și oricât de înaltă. Dramatismul luptelor pe care Siluan a fost nevoit să le ducă nopți întregi în toți acești ani e cu neputință de redactat în cuvinte: „Dacă Domnul nu mi-ar fi făcut cunoscut de la început cu ce fel de iubire îi iubește pe oameni, n-aș fi putut îndura nici măcar una dintre aceste nopți; și am avut o mulțime!”

În tot acest timp, Siluan continuă să persevereze într-o asceză corporală care multora poate părea incredibilă și extremă. Faptul semnificativ că nu le pomenește nici măcar cu un singur cuvânt în însemnările sale e semn că era perfect conștient de valoarea ei tehnică, instrumentală. Fără a o minimaliza, nici nu o absolutiza, nici nu o lua drept scop în sine, ci o privea ca un mijloc indispensabil de pregătire a venirii și de menținere a harului în suflet. Ca și mai înainte, continuă să nu se întindă nici noaptea pe pat, dormind șezând pe un scăunel, practic ațipind cu întreruperi nu mai mult de 15–20 de minute o dată și între

o oră și o oră jumătate pe noapte. Ziua îi este ocupată de munca desfășurată în calitate de econom responsabil cu construcțiile și reparațiile efectuate la imensele edificii ale mănăstirii Russikon⁴.

Înainte de a deveni și rămâne până la sfârșitul vieții econom, Siluan viețuise însă timp de un an și jumătate, cu binecuvântarea egumenului, în sihăstria mănăstirii, la Vechiul Russikon, într-o chilie pe care și-o construisese la cinci minute distanță de mers de clădirea schitului. Venise aici din dorința de a se putea consacra în liniște absolută rugăciunii neîncetate, atras de faima câtorva „stareți” (Anatoli, Dosifei, Onisifor) și de asprimea vieții ascetice de aici. Îmbolnăvindu-se însă de reumatism și de violente dureri de cap, care nu-l vor slăbi toată viața de acum înainte (și în care a văzut pedeapsa lui Dumnezeu pentru neascultarea sa), Siluan s-a întors la mănăstirea mare, abandonând excesele ascetice dăunătoare sănătății trupesti și duhovnicești.

În calitate de econom, Siluan avea responsabilități considerabile, supraveghind adeseori, întotdeauna însă cu bu-

⁴ După o perioadă petrecută la moară, fratele Semion fusese trimis cu ascultare la Kalamareia, un domeniu agricol al mănăstirii situat în afara Athosului. Munca în aer liber l-a pus în fața unei noi ispite: deși mănâncă pe săturate, după nici două ore i se face din nou foame, putând mânca aceeași cantitate de mâncare. Neliniștit, își supraveghează greutatea și observă cu îngrijorare că în trei zile a pus pe el 4 kg. Înțelege că e vorba de o ispită împotriva căreia trebuie să lupte cu înfrânare și cumpătare măsurată:

„Noi, monahii, va spune, trebuie să ne uscăm trupul, pentru că un trup ghiftuit e o piedică în calea rugăciunii curate, iar Duhul Sfânt nu vine atunci când pântecul este plin. Însă trebuie să postim cu măsură, pentru a nu slăbi trupul înainte de vreme, ci a rămâne în stare să ne îndeplinim ascultarea.”

În ce privește linia de conduită generală, Siluan adoptă și aplică un criteriu simplu dar eficient:

„Orice acțiune înaintea căreia sau după care nu poți spune o rugăciune e mai bine să nu o faci.”

E răspunsul pe care l-a dat, pe când se afla rechemat în Rusia (între decembrie 1904 – octombrie 1905), ca să-și rezolve situația militară, unui negustor vecin de compartiment în tren, care-l tot îmbia să ia și să fumeze cu el o țigară.

năvoință și blândețe smerită, munca a peste două sute de lucrători. Și aceasta fără a-și pierde liniștea lăuntrică și rugăciunea neîncetată, datorită ascultării sale necondiționate și tăierii desăvârșite a voii proprii, prin care învăța să se predea cât mai deplin voii lui Dumnezeu. Spre deosebire de ceilalți economi, Siluan nu-i zorea, nici nu-i brusca pe lucrători, ci se ruga cu lacrimi fierbinți pentru ei, plin de milă față de suferințele și mizeria care-i făcuse pe aceștia să părăsească Rusia ca să câștige un ban muncind departe de casă. După el, adevăratele „interese” ale mănăstirii nu puteau fi decât paza poruncilor lui Hristos și în primul rând iubirea și rugăciunea pentru aproapele. Obișnuia să spună:

„A te ruga pentru oameni e totuna cu a-ți vărsa sângele.”

Iar întrebat odată dacă grijile de econom și contactele cu oamenii pe care această ascultare le implică nu dăunează liniștii interioare a monahului, Siluan a dat un răspuns memorabil:

„Tăcerea e rugăciunea neîncetată și rămânerea minții în Dumnezeu. Părintele Ioan din Kronstadt era mereu înconjurat de lume, dar mintea lui era la Dumnezeu mai mult decât cea a multor pustnici. Am ajuns econom din ascultare și, pentru binecuvântarea pe care mi-a dat-o egumenul, mă pot ruga mai bine acum decât la Vechiul Russikon unde, urmând voii mele proprii, m-am dus să caut condiții prielnice rugăciunii. Dacă sufletul iubește pe oameni și îi este milă de ei, atunci rugăciunea nu încetează.”

Noptile însă și toate răgazarile pe care le avea Siluan erau consacrate rugăciunii „isihaste”, în liniște și singurătate. Problema principală care-l frământa era aceea de a ști cum se câștigă, cum se păstrează și din ce cauze se pierde harul dumnezeiesc. În ciuda eforturilor ascetice excepționale la care se supunea, succesiunea continuă și epuizantă

de venituri ale harului și de părăsiri nu înceta. Cu toată **as-**
ceza și rugăciunea, lumina harului îl părăsea adeseori, iar **în**
în locul ei simțea cum în jurul lui se îngrămădeau demonii.

Răspunsul la această întrebare Siluan l-a primit însă **abia** în jurul anului 1906, cincisprezece ani de la prima **arătare** a Domnului, în cursul uneia dintre nopțile înfricoșătoare și anevoioase de luptă cu demonii pentru rugăciunea curată. Descurajat de inutilitatea eforturilor depuse în **acest** scop, Siluan cade din nou timp de un ceas în ghearele unei disperări infernale, vecine cu moartea și necredința. Când deznădejdea a scăzut în intensitate, a încercat ridicându-se de pe scăunel să se închine la icoane, dar vede chilia plină de demoni și silueta înfricoșătoare a unui demon profilându-se între el și icoane și așteptând ca, închinându-se lor, cuviosul să i se închine de fapt lui, demonului. Descurajat, Siluan se așază din nou jos, pleacă jos capul și se roagă îndurerat:

„Doamne, vezi că demonii mă împiedică să mă rog cu mintea curată. Învață-mă ce să fac ca să se depărteze de la mine.”

Și atunci aude în inimă glasul Domnului:

„Sufletele celor mândri suferă de-a pururea din partea demonilor.”

Atunci Siluan zice:

„Doamne, Tu ești milostiv, sufletul meu o știe. Spune-mi ce să fac ca sufletul meu să se facă smerit.”

Și din nou Domnul îi răspunde în inima sa, dându-i soluția practică a problemei, metoda cea mai sigură a câștigării smereniei:

„Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui!” (Держи ум твой во аде и не отчаивайся).

Enigmatică și șocantă, această scurtă frază concentrează esența mesajului spiritual al Cuviosului Siluan sau, mai exact, mesajul adresat prin el de Hristos umanității contemporane. Poate tocmai caracterul ei paradoxal și provo-

cator la adresa figurii triumfaliste ori pietist-edulcorante a „creștinismului” actual oferă însă explicația succesului acestei apoftegme moderne în epoca noastră dominată de un sentiment crescând de disperare în fața absurdității generale a existenței ca și a experiențelor istorice cu adevărat „infernale” pe care abia urma să le aducă cu sine secolul nostru. Vom reveni mai încolo asupra profundelor semnificații propriu-zis „teologice” ale acestei formule „ascetice” a Cuviosului Siluan (adeseori repetată, foarte puțin înțeleasă și extrem de dificil și chiar periculos, de practicat sau de copiat de cei ce n-au o experiență ascetică minimă și nu-i percep sensul ei *teologic*)⁵.

⁵ După cum arăta MAXIME EGGER într-un articol recent („Saint Siluane, un saint actuel et universel”, *Contacts*, nr. 171/3/1995, p. 162–181, aici p. 173–179; trad. rom. Maria-Cornelia și diac. Ioan I. Ică jr în: „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui!” *Spiritualitatea Sfântului Siluan Athonitul. Tâlcuiri teologice*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 15–31), există trei sensuri posibile ale cuvântului „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui”:

— *psihologic-subiectiv* (cel mai răspândit), ca un cuvânt de mângâiere și încurajare pentru suferința umană, ca un fel de-a spune: „Viața mea e un iad, dar Dumnezeu prin Siluan îmi spune că și în aceste condiții dificile nu trebuie să disper”;

— *analogic-obiectiv*, speculativ, ca o expresie particulară a răsturnării paradoxale generale a valorilor naturale aduse de Evanghelia lui Hristos prin Fericițiile și crucea Sa ca un fel de a spune: „Nu ajungi la înviere decât trecând prin moarte, la slavă numai prin umilință, la bucurie și lumină numai prin suferință și întuneric”;

— *ascetic-terapeutic*, cel mai dificil de înțeles și practicat: autocondamnarea ca armă de luptă împotriva mândriei și a disperării, aceasta din urmă fiind ea însăși o formă extrem de subtilă a orgoliului. Perceput astfel, cuvântul apare ca expresie a unei pocăințe de maximă incandescență și permite evitarea celor două extreme egal de păgubitoare: speranța fără conștiința păcătoșeniei („Sunt un sfânt”) și, respectiv, conștiința păcătoșeniei fără speranță („Nu mă voi mântui niciodată”).

În aplicarea lui însă, cuvântul cuviosului Siluan trebuie *adaptat* pe măsura puterilor fiecăruia (practicarea lui *ad litteram* implicând o experiență ascetică considerabilă) în sensul unei înaintări prin neajudecare, autocondamnare și căință pe calea dobândirii smereniei, „poarta Împărăției” (cf. IOAN SINAITUL, *Scara Raiului*, XXV, 14, 15. 29; *Filocalia românească* [FR] 9, p. 302, 306).

Poate că mijlocul cel mai sigur de a ocoli riscurile considerabile care pot însoți practicarea fără discernământ a acestui cuvânt al Cuviosului Siluan este, în cele din urmă, numai evitarea cât mai riguroasă a consi-

Să spunem aici doar aceea că Siluan cunoaște de acum înainte cauza ultimă a pierderii harului: mândria, rădăcina păcatului strămoșesc și sămânța morții în om. Înțelege acum că secretul ultim al ascezei creștine, sensul ei profund și specific, cheia ei, se concretizează în dobândirea smereniei (care e totodată și calea spre rugăciunea curată). Iar calea câștigării smereniei este cea a urmăririi și asemănării, a identificării cu smerenia, golirea de sine („kenoza”) și pogorârea mântuitoare a lui Hristos. Numai cine îl urmează pe Domnul în rugăciunea cu sudoare și lacrimi de sânge din Ghetsimani, în suferința atroce, singurătatea și părăsirea de toți de pe Golgota și în pogorârea prin moarte până în întunericul și adâncurile ultime ale iadului, doar acela se poate învrednici de lumina și bucuria Învierii și Înălțării împreună cu El la cer. Altă cale nu există. Viața creștinului nu poate fi alta decât viața lui Hristos pe pământ. În mod inevitabil, ea întâlnește în desfășurarea ei ispitirile, persecuțiile, crucea, dar și pogorârea în iad fără de care însă nimeni n-ajunge la înviere și înălțare.

Există deci nu o singură smerenie, ci *două*: o „smerenie ascetică”, a omului, generată de conștiința păcătoșeniei proprii, și „smerenia lui Hristos”, iar cea dintâi trebuie să se transforme în cea de-a doua. „Smerenia lui Hristos” însă nu e altceva decât modul de existență veșnic al Fiului în sânul Sfintei Treimi, descoperit în iconomia kenozei, pogorârii și ascultării Sale mântuitoare pentru noi până la iad. În spiritul Sfântului Isaac Sirul, Cuviosul Siluan va scrie:

„Smerenia e lumina prin care putem vedea Lumina-Dumnezeu” (смирение есть свет, в котором мы можем узреть Свет-Бога).

derării lui ca o rețetă psihologică subiectivă, ținând de puterile individuale, precum și conștientizarea naturii lui obiective, *hristologice*: nimeni nu poate coborî fără primejdie de unul singur la iad decât numai împreună cu Hristos, integrându-și pogorârea sa „cu mintea” la iad ca act subiectiv în pogorârea la iad a lui Hristos, ca act obiectiv al iconomiei mântuirii imprimat permanent în Persoana lui Iisus Hristos.

Totodată, ea este arma nebiruită prin care omul poate respinge toate ispitele și atacurile demonilor și, în primul rând, pe cele ale mândriei. Lupta cu mândria și neascultarea e ultima etapă în calea care duce la înfierea omului în Dumnezeu Cel în Treime și la nepătimire. Înălțându-l amăgitor pe om doar ca să-l arunce și mai adânc în prăpastia disperării și necredinței, mândria îl face să piardă harul. Ca să lupte împotriva ispitelor înălțării, creștinul nu are altă cale decât să se coboare cât mai jos cu putință, până la iad socotindu-se vrednic de chinurile veșnice și osândindu-se pe sine, dar așteptând și nădăjduind în mila și iubirea nemărginită a lui Dumnezeu Care cuprinde totul, inclusiv iadul. Pentru creștinul adevărat nu este vorba de o metaforă sau de o simplă „figură de stil”, ci de o „figură de existență”, de o pogorâre reală la iad și de o experiență reală a chinurilor sale. Singura formă de luptă eficientă împotriva mândriei și de dobândire a smereniei și a rugăciunii curate e deci aceasta: la fiecare asalt al mândriei sau al oricărei alte patimi, sufletul coboară cu mintea la iad, mișcare ce paralizează orice lucrare pătimasă în suflet; sufletul se aruncă în întunericul veșnic socotindu-se pe sine (și numai pe sine însuși, nu pe alții!) vrednic de osânda veșnică, iar atunci vrăjmașul se depărtează de el, neputându-l urma în smerenia și pogorârea sa extremă, iar el se poate întoarce liber spre Dumnezeu, rugându-se cu mintea curată.

Cu toată modernitatea și concretețea șocantă a formulării, „cuvântul” Cuviosului Siluan era perfect tradițional în conținutul său. Nu vorbea oare cu insistență Sfântul Ioan Sinaitul (secolul VII), în faimoasa *Scară a Raiului*, despre smerenie ca despre un „abis”?

„Nu putem noi, cei ce am căzut în groapa fărădelegilor, să ieșim de acolo, dacă nu ne scufundăm în abisul smereniei [ὄβυσσος ταπεινώσεως]”⁶.

⁶ *Scara V*, 8; *FR* 9, p. 150.

„Monahul însuși e un abis al smereniei în care s-a cufundat și înecat întreg duhul său”⁷.

„Dacă mândria a făcut pe unii din îngeri draci, smerenia poate face negreșit din draci îngeri”⁸.

„Cei care au aflat abisul smeritei-cugetări alungă de la ei tot războiul”⁹, „se îngroapă împreună cu Hristos și coboară împreună cu el în iadul teologiei [ἄδην θεολογίας] și tainelor negrăite”¹⁰.

Și tot avva Ioan Scărarul afirmă smerenia drept criteriul ultim al Ortodoxiei:

„E cu neputință să iasă foc din zăpadă. Dar e mai cu neputință să se afle smerita-cugetare la heterodocși. Virtutea aceasta e a ortodocșilor, dar și a acestora, numai dacă sunt curățiți”¹¹.

⁷ XXII, 22; p. 283.

⁸ XXV, 60; p. 315.

⁹ IV, 19; p. 88.

¹⁰ PG 88, 1205B; FR 9, p. 461, 460, nota 1018. Comentând acest pasaj, părintele Dumitru Stăniloae scrie:

„Coborârea lui Hristos la iad are și sensul acestei prelungiri a kenoziei firești a lui Dumnezeu pentru a birui prin smerenie suprema învârtosare în rău a omului.” „Smerenia sădită de Fiul lui Dumnezeu în firea omenească nu e ceva contrar firii Sale dumnezeiești, ci decurge din ea. Kenozia e arătarea lui Dumnezeu așa cum e în Sine, în firea omenească, pentru restabilirea în ea a chipului lui Dumnezeu.” „Coborârea lui Hristos la iad are și acest înțeles, reprezentând smerenia Lui fără de sfârșit, ca iubire pogorătoare la nesfârșit, făcând chiar prin aceasta să strălucească din ea lumina adevăratei Lui cunoașteri.” „Ne-am obișnuit să atribuim lui Dumnezeu însușirile firii noastre căzute, ale puterii ce vrea să se impună cu forța. [...] Or, puterea Lui stă în iubire, în blândete, în delicatețe, în smerenie. Acestea sunt adevăratele puteri și înălțimi spre care e atras omul autentic. Ele vor rezolva problemele conviețuirii frumoase, ele vor restaura Împărăția lui Dumnezeu. Smerenia e cea mai eficientă putere de transfigurare a omului, care lasă libertatea în largul ei. Orice ridicare spirituală a omului făcută cu forța nu e o ridicare reală a lui. În acest loc al «Scării» înălțimea apofaticului e identificată cu înălțimea smereniei.”

¹¹ XXV, 31; p. 307.

Smerenia deci este „secretul” ascetic propriu numai creștinismului și care i-a dus la desăvârșire pe marii sfinți din istoria Bisericii. Acum înțelege de ce avva Antonie cel Mare († 350), după ce a epuizat toate nevoințele ascetice cunoscute, a fost trimis de Dumnezeu la un curelar din Alexandria să învețe lucrul duhovnicesc al acestuia, iar acesta l-a învățat să zică în fiecare clipă:

„Toți se vor mântui, eu singur voi pieri!”

Acesta era „gândul lui Antonie” pe care, se întreba avva Sisoie cel Mare († 429): „Cine poate să-l poarte? Cunoșc însă un om care poate să o facă”. Acum descoperă Cuviosul Siluan și sensul afirmației repetate ucenicilor săi de avva Pimen cel Mare († 450):

„Credeti-mă, copiii mei, unde e Satana acolo voi fi azvârlit și eu!”

Înțelege și rostul luptei Sfântului Serafim din Sarov († 1833) care, după ce încercase și el părăsirea de Dumnezeu și pierderea harului care i se arătase în timpul Sfintei Liturghii, a rămas vreme de o mie de zile pe o stâncă într-un loc pustiu, rugându-se neîncetat: „Doamne, miluiește-mă pe mine păcătosul!” Își dă seama că prin lucrarea Duhului Sfânt această cale extremă de dobândire a smereniei n-a lipsit niciodată din Biserică și că numai ea îi aproprie pe sfinți de nepătimire și desăvârșire. În smerenie, sufletul se dilată în Dumnezeu într-un mod neînțeles de cei necredincioși, ajungând să atingă în același timp extremitățile creației: iadul și Împărăția, întunericul cel mai adânc și lumina cea mai strălucitoare, suferința extremă și fericirea ultimă. În Hristos și în urmarea Lui creștinul experimentează maximum de „*theoză*” (îndumnezeire, plinătate) prin maximum de „*kenoză*” (deșertare, golire de sine). Formula „simetrică” e a Sfântului Maxim Mărturisitorul († 662):

„Căci El măsoară, precum singur știe, îndumnezeirea celor ce se mântuiesc prin har cu măsura golirii Lui...”¹².

Timp de încă alți cincisprezece ani Cuviosul Siluan se nevoiește pentru dobândirea „smereniei lui Hristos”. Deși lupta continuă, harul nu-l mai părăsește ca înainte și, la capătul acestor ani, sufletul primește puterea de a respinge dintr-o singură mișcare a minții, insesizabilă din exterior, gândurile pătimase, atingând nepătimirea și rugăciunea curată. În această stare, Cuviosul Siluan începe să înțeleagă în profunzimea lor marile taine ale vieții duhovnicești. Pe măsură ce simțirea harului sporea și se permanentiza, în rugăciunea sa creștea atât recunoștința față de Dumnezeu și milostivirea Sa negrăită, cât și mila și compasiunea pentru toți oamenii și întreaga creație iubită deopotrivă și egal, fără nici o discriminare, de Dumnezeu. Spunea adeseori:

„Monah este cel ce se roagă pentru întreaga lume.”

Iar cuvântul său este ecoul apoftegmei celebre a avveii Evagrie Ponticul († 399):

„Monah este cel despărțit de toți și una cu toți”¹³.

În inima sa unită cu mintea în rugăciune curată, Siluan descoperă în același timp și în aceeași mișcare kenotică, prin Duhul Sfânt, nu numai taina iubirii și milostivirii lui Dumnezeu Cel în Treime, ci și unitatea ontologică a naturii umane: faptul că existența personală a celui ce se roagă este intim și inseparabil legată, prin zeci de mii de fire nevăzute și concentrate în „nodul” unic al Treimii, de cea a întregii umanități răspândite în timp și în spațiu dar recapitulate în Hristos în unitatea unui „Adam total”. Intensitatea iubirii față de Dumnezeu se reflectă acum într-o iubire la fel de intensă față de toți oamenii, fără deosebire;

¹² *Ambigua* 3, PG 90, 1040D; PSB 80, 1983, p. 50.

¹³ *Despre rugăciune* 124; FR 1, 1947, p. 90.

sau, mai bine zis, prin una și aceeași Iubire dumnezeiască (cum arată Sfântul Maxim Mărturisitorul în faimoasa sa *Epistolă* a II-a despre iubirea agapică¹⁴) sfântul se deschide și se unește tot mai deplin și în același timp atât cu Dumnezeu, cât și cu umanitatea.

Spărgând limitele strâmte ale izolării și separației individualist-egoiste ale omului căzut în păcat, răstignindu-le, smerenia și rugăciunea deschid sufletul omului atât spre Dumnezeu, cât și spre întreaga creație: omul îmbrățișează, ca Hristos pe cruce, întreg cosmosul și întreaga umanitate. Departe de a fi o tehnică ascetică individualistă, de „autorealizare” egoist-solitară, la care este adesea redus și deformat, adevăratul „isihasm” se revelează a fi de fapt nu altceva decât punerea consecventă în practică a dublei porunci a iubirii necondiționate de Dumnezeu și de aproapele — esența și legea fundamentală a vieții duhovnicești, a vieții veșnice.

În sufletul care nu cunoaște pe Dumnezeu și iubirea desăvârșită, cele două porunci intră într-o contradicție violentă: cel ce, iubind pe Dumnezeu, se izolează de lume, cufundându-se în indiferență față de ea și într-un egoism spiritual, interesat doar de salvarea sau mântuirea proprie („yoghinul”) și cel ce, iubind umanitatea, din milă față de suferințele ei, se revoltă cu ură împotriva lui Dumnezeu, socotindu-L responsabil de dramele ei („comisarul”). Or, așa cum arată exemplul vieții lui Hristos, adevărata iubire de oameni își are izvorul în adevărata iubire de Dumnezeu, iar adevărata iubire de Dumnezeu se arată în iubirea față de toți oamenii, fără deosebire. Chiar dacă la început viața unui ascet creștin, retras din lume și concentrat pe pocăința personală și iubirea lui Dumnezeu în rugăciune „din toată inima, din tot sufletul și din tot cugetul”, pare a lua un caracter aparent „egoist”, mai târziu, când sufletul său câștigă prin smerenie și rugăciune simțirea harului dumnezeiesc, iubirea lui Dumnezeu începe să lucreze în el

¹⁴ Cf. traducerea mea comentată în *Mitropolia Ardealului* 33 (1988), nr. 1, p. 37–59.

și ea se revarsă asupra întregii umanități și a întregii creații. Chiar viețuind în pustie, departe de lume, el simte și trăiește acut în Duhul Sfânt tragedia și suferințele întregii umanități, mult mai intens chiar decât cei aflați în lume și care nu cunosc harul dumnezeiesc de care se lipsesc și pe care-l ignoră.

Pagini esențiale de adâncă pătrundere duhovnicească despre adevăratul înțeles al „isihasmului” și „moralei” creștine în lumina experienței și învățăturilor Cuviosului Siluan a scris recent părintele Gabriel (Bunge):

„«Isihie» înseamnă *ad litteram* pacea sufletului. Prea adeseori avem tendința de a asimila această pace detașării, cu întreg fundalul ei «oriental» de repliere pe sine, vag atinsă de dispreț față de ceilalți sau pentru materie. Să o spunem din nou: isihasmul nu este un turn de fildeș și vederea luminii îndumnezeitoare nu e răsplata unei lupte individuale sau rezultatul aplicării unei «metode»; ea este în însăși inima Evangheliei și la această inimă ne readuce Sfântul Siluan. Aducându-ne aminte că nu există har, nu există pace a sufletului, fără compasiune, fără iubire din ce în ce mai largă pentru om și lume, el repetă cu tărie că nu există mântuire, nu există har, fără răstignire. A-ți iubi vrăjmașii e o cruce enormă, e cuvântul cel mai radical nou, cel mai răscolitor și mai crucifiant. A-ți iubi vrăjmașii e dincolo de natură, înseamnă realmente a trece dincolo de tine însuși, a te deschide cum și-a deschis El brațele pe cruce, a participa la iubirea lui Dumnezeu pentru oameni.”

„Isihasmul a fost prea adeseori redus la o tehnică ascetică, uitându-se că iubirea nu e un capitol al moralei creștine, ci inima rugăciunii, temeiul Evangheliei. Ne este îngăduit să afirmăm că Sfântul Siluan a experimentat și cunoscut vederea luminii necreate și că n-a ignorat nimic din toate detaliile tradiției isihaste. Și totuși, nu despre ele a scris, ci despre iu-

birea lui Dumnezeu, despre adevărurile Evangheliei. Dacă vederea Luminii dumnezeiești este negrătită, ea nu șterge însă Evanghelia. Dimpotrivă, ea îngăduie înțelegerea ei în întreaga ei scânteiere”¹⁵.

Exemplul și însemnările Cuviosului Siluan ne permit — arată părintele Gabriel — să depășim nu numai răstălmăcirea „individualist-egoistă” a „isihasmului”, ci și percepția tradițional „maniheistă” a „moralei” creștine, care pentru mulți se reduce la iubirea de Dumnezeu și ura și lupta împotriva vrăjmașilor Lui. Este vorba de o perspectivă „vechi-testamentară” ce apare în unii Psalmi — 138, 21–22 — și ținând de o viziune „angelică” și militantă în sens războinic a vieții spirituale.

„Să nu uităm că zelul de care e mistuit Psalmistul are în el o forță divină. Furia sa e cea a îngerilor în lupta lor feroce împotriva demonilor. Deși poate părea că e ură, ea este, paradoxal, născută din forța și puterea iubirii de Dumnezeu, a Luminii Lui îndumnezeitoare. Totuși, Hristos a refuzat această formă de luptă proprie îngerilor. Calea crucii Sale e cea a dăruirii de Sine. Biruința Sa se întemeiază pe paradoxul unei înfrângerii umane, fiind tocmai biruința iubirii infinite a lui Dumnezeu împlinite în «kenoza» Fiului Său. E izbitor să vedem cum experiența Sfântului Siluan e legată de crucea și «kenoza» lui Hristos.”

„Dacă Sfântul Siluan a putut îmbrățișa întreaga creație în rugăciunea și iubirea sa (întinsă până și asupra demonilor), e pentru că a urmat pe Hristos în adâncul cel mai profund al operei Sale mântuitoare, în însuși sânul abisului morții. Când Hristos îi vorbește spunându-i: «Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui», «starețul» este realmente în iad: demo-

¹⁵ MOINE GABRIEL, „L’amour des ennemis”, *La Paix*, Message du Monastère orthodoxe Saint-Nicolas de la Dalmerie, nr. 54–58 (Saint Siluane l’Athonite), 1988, p. 72–80, aici p. 75–76.

nii îl înconjoară și-l ispitesc să se separe de Hristos, împiedicându-l să se roage. Domnul nu vrea să-i dea o biruință asupra lor. Puterea pe care vrea să i-o dea nu e flacăra Arhanghelului, ci blândețea iubirii Lui. Și, mai cu seamă, vrea să-i arate că Dumnezeu e prezent chiar și în fundul iadului, cum învățase deja Sfântul Macarie, dar și Sfântul Isaac Sirul. Într-un anume fel, sfințenia pe care Hristos prin Duhul Sfânt o suscită în Siluan o depășește pe cea a Puterilor netrupești. Domnul nu vrea să-l facă pe Siluan să lupte împotriva Puterilor răului, cum i-ar fi plăcut temperamentului său mai degrabă violent. El vrea să facă din el un om al blândeții, smereniei și rugăciunii. Toți cei ce s-au apropiat de el în timpul vieții sale, chiar dacă n-au putut deosebi în el sfințenia, sunt de acord în a recunoaște în el acest dar al blândeții. Nu ne vom mira de aceea găsind în scrierile sale pasaje minunat de frumoase despre misterul sfințeniei Maicii Domnului. *Această sfințenie îi va fi dat să o primească în Duhul Sfânt și ea ne îngăduie să vedem în el cu adevărat un frate al lui Hristos ajuns mai presus de heruvimi, serafimi, stăpânii și puteri prin harul iubirii sale pentru tot ce e viu, chiar și pentru demoni.*”

„Sfântul Siluan ne dă un răspuns și la problema pe care o pune lectura creștină a Psalmilor de «blestem». Spiritul educat la școala blândeții și abnegației evanghelice poate fi într-adevăr șocat auzind recitate la biserică versete de o asemenea violență. Unii au crezut că pot accepta această violență aplicând-o asupra demonilor. Sfântul Siluan arată limpede că nu aceasta e calea cea mai profundă. «Ține-ți mintea în iad» nu implică oare plasarea noastră în poziția condamnatului? Iar a te considera păcătos înseamnă de asemenea a considera că aceste blesteme ți se adresează ție însuși (nu altora!). Și dacă păstrezi în inimă nădejdea în milostivirea lui

Hristos, nu poți încerca decât această imensă compasiune pentru cei osândiți și pentru demoni, de care a fost plin Sfântul Siluan. Depășind iubirea îngerilor care, în ciuda a toate, rămân exteriori iadului și păcatului, ea vine de la Hristos Însuși, Care S-a pogorât până în adâncurile morții ca să ne «aducă la Tatăl, Părintele luminii»¹⁶.

Mistuit de o uriașă compasiune, de dimensiuni cosmice, Cuviosul Siluan se ruga cu lacrimi fierbinți lui Dumnezeu ca

„toate popoarele pământului să cunoască în Duhul Sfânt pe Dumnezeu, mila și iubirea Sa nesfârșită”
(Молю Тебя Милостиныи Господи познают Тебя Духомъ Святимъ все народы землія),

pentru că El vrea ca „toți să se mântuiască” (1 Tim 2, 4). Se roagă cu înflăcărare pentru toți oamenii, fără deosebire: pentru credincioși și necredincioși, pentru vii și pentru morți, pentru prieteni și vrăjmași, pentru cei de pe pământ și pentru cei din iad, pentru cei ce au fost și pentru cei nenăscuți încă — într-un cuvânt, pentru toți și pentru toate. Se roagă chiar și pentru vrăjmași. Ca și la Sfântul Maxim Mărturisorul (cel din *Cuvântul ascetic*¹⁷), și la Cuviosul Siluan *criteriul* ultim al Ortodoxiei, al Revelației divine adevărate, al credinței (religiei) adevărate a omului, al prezenței Duhului Sfânt în om este, pe lângă smerenie, și iubirea de vrăjmași. Oricât de savant și virtuos ar fi cineva, dacă nu a ajuns să iubească orice făptură omească până inclusiv pe dușmanii săi, e semn că nu este încă în Dumnezeu și Dumnezeu în el. Iar cine are iubirea de vrăjmași a ajuns în Dumnezeu și trăiește viața lui Dumnezeu, fiindcă în afara Dumnezeului adevărat care e Iubire desăvârșită, iubirea de vrăjmași e cu neputință. Purtătorul unei asemenea iubiri s-a făcut sălaș al Duhului Sfânt, în Duhul Sfânt cunoaște pe Hristos și devine asemenea lui Hristos și ca Hristos cunoaște și intră la Tatăl, Izvorul ul-

¹⁶ Ibid., p. 78–80.

¹⁷ Cf. FR 2, 1947, p. 1–35, *passim*.

tim al bunătății, milei, iubirii și luminii atât în cer, cât și pe pământ. Intră astfel în comuniunea de iubire desăvârșită a Sfintei Treimi — piatra unghiulară a întregii teologii și spiritualități creștine —, ajungând prin „înfiere” și „în-duhovnicire” „dumnezeu după har”, iubind pe toți și pe toate la modul desăvârșit, dumnezeiesc, adică „kenotic”, răstignit. Inima sa aprinsă de iubire pentru oameni e o inimă rănită, în care bucuria și fericirea rămânerii în Dumnezeu se împletește cu suferința cea mai atroce provocată de mila pentru toți oamenii și pentru toată făptura.

Unui pustnic care i-a spus odată: „Dumnezeu va pedepsi pe toți ateii și ereticii, care vor arde în focul cel veșnic”, Siluan i-a replicat:

„Bine. Dar spune-mi, te rog, dacă vei fi în rai și de acolo vei vedea cum arde cineva în focul iadului, vei mai avea pace?”

„Ce să-i faci? E păcatul lor”, a spus pustnicul. La care Siluan a răspuns:

„Iubirea nu poate suferi aceasta. Trebuie să ne rugăm pentru toți oamenii.”

Aceeași iubire de oameni îl îndeamnă acum pe Siluan să-și aștearnă în scris experiența interioară, extraordinara sa viață duhovnicească ignorată aproape cu totul de con-frații săi monahi. Scurte și scrise în cuvinte foarte simple — „starețul” nu putuse urma școala din sat mai mult decât „două ierni” — dar de o frumusețe tulburătoare și de o profunzime spirituală unică, „însemnările” revin constant, într-un ritm specific, care trădează originea lor în rugăciunea neîncetată, asupra unui număr redus de teme (cele esențiale): Dumnezeu nu poate fi cunoscut decât în Duhul Sfânt, iar Acesta Îl descoperă ca iubire infinită; Dumnezeu nu poate fi găsit decât în Duhul Sfânt și pe calea poruncilor, respectiv la capătul smereniei, compasiunii și iubirii de vrăjmași. O teologie simplă, dar profundă, similară celeia a episoadelor ioaneice și clar izvorâtă din rugăciune:

„rugăciune” devenită (în litera și spiritul celebrei apoftegme evagriene) „teologie”, iar „teologia” fiind „rugăciune”.

În această epocă de deplină maturitate duhovnicească, arhimandritul Sofronie îl întâlnește pe Cuviosul Siluan. În cartea sa, el face un portret fizic și moral al sfântului și relatează câteva dintre convorbirile lui Siluan la care a asistat sau despre care acesta i-a vorbit. Așa cum ne arată și cele câteva fotografii ale sale, schimonahul Siluan era un om robust, cu trup și trăsături virile, puternice și aspre de țăran rus, deprins cu munca fizică. Oferă imaginea unei remarcabile armonii și a unui echilibru perfect între forțele fizice și morale. Asprimea trăsăturilor nu reușește să ascundă întru totul blândețea, delicatețea și profunda sa sensibilitate (care n-are nimic de-a face cu sentimentalismul morbid, efeminat ori larmoiant). Refractor la orice minciună, răutate, judecată, vulgaritate sau meschinărie, era de o mare noblețe interioară. Calm, serios (surâdea doar, nu râdea niciodată), blând, era mai presus de toate un om al smereniei, gata oricând de a ceda celuilalt și de a asculta. Vorbea puțin și atunci simplu, fără echivocuri și, mai ales, fără nici cea mai mică trufie. Nu contrazicea niciodată, nu judeca niciodată pe nimeni. Dacă cineva era criticat în prezența sa, îi lua apărarea. Dacă nu era înțeles sau era contrazis tăcea, pentru că nu spera să convingă pe interlocutor cu explicații și argumente în lucruri în care decisivă e doar experiența duhovnicească. Și, mai presus de orice, când vorbea, nu vorbea niciodată după mintea sa, ci numai ce-i dădea să vorbească Duhul Sfânt.

Într-o discuție avută pe când era la Vechiul Russikon (deci pe la începutul secolului nostru) cu un renumit pustnic din Caucaz, părintele Stratonik, aflat în vizită la Athos pentru un „schimb de experiență” duhovnicească, părintele Siluan a reușit să-l impresioneze cel mai mult dintre zecile de monahi și asceți cu care acesta s-a întâlnit. (După două luni de întâlniri cu părinții athoniți, părintele Stratonik era oarecum dezamăgit, căci nu aflase nimic nou.) Cu smerenie, Siluan i-a atras părintelui Stratonik atenția asupra faptului că vorbea prea mult „după mintea sa” și de

aceea discursurile sale, deși inspirate și foarte admirate de **monahii** athoniți ruși, erau lipsite de claritatea duhovni-
cească ultimă. După care îi cere ascetului caucazian să
răspundă la trei întrebări care atingeau miezul problemei:
„Cum vorbesc cei desăvârșiți?”, „Ce înseamnă să te predai
voii lui Dumnezeu?”, „În ce constă ascultarea?”. După o
scurtă tăcere, sesizând importanța întrebărilor și discreția
procedurii lui Siluan, la prima întrebare părintele Stratonik
răspunde: „Nu știu. Spuneți-mi sfinția voastră”. Atunci
Siluan a zis:

„Nu spun nimic de la ei înșiși, ci numai ce le insuflă
Duhul Sfânt.”

Rușinat, părintele Stratonik își dă scama că e încă departe
de desăvârșire și că are încă multe de aflat de la Siluan. Au
vorbit apoi despre rugăciune, iar cuvintele lui Siluan i-au
revelat o stare pe care el nu o cunoștea încă: el credea că
dacă rugăciunea nu e însoțită de lacrimi, e semn că nu a
găsit încă locul inimii, pe când Siluan i-a arătat că lacrimi-
le pot seca dar, afânată de lacrimi, mintea trece la o sim-
țire a lui Dumnezeu în tăcere și fără imaginație, stare mai
prețioasă decât lacrimile. Tăcut și meditativ, părintele
Stratonik a plecat plin de recunoștință și, de atunci — spre
marea uimire a confrăților lui Siluan —, când în discuțiile
avute cu alți monahi venea vorba de subtilități duhovni-
cești, el spunea la toți: „Îl aveți pe părintele Siluan, pe el
să-l întrebați”.

Faptul a produs desigur senzație și invidie printre mo-
nahii de la Russikon, care îl apreciau pe Siluan pentru
modestia și blândețea sa, dar nu le-ar fi trecut vreodată
prin minte să-i ceară sfatul, socotindu-l un om simplu, un
țaran neînvățat. Mulți monahi nu-l iubeau. Sobrietatea sa
ascetică îi deranja pe monahii neglijenți care nu se dădeau
în lături de la câte un pahar de rachiu sau votcă și care sau
nu-i răspundeau la salut, sau îl apostrofau adeseori zicân-
du-i: „Sfânt blestemat!” sau, în batjocură: „Luminatul!”
Libertatea cu care vorbea deschis, când era întrebat, de-

spre Dumnezeu ca Tată al său milostiv șoca pe mulți, chiar dintre cei îmbunătățiți, care-l priveau cu rezervă: „Sau e în rătăcire, sau e mare!”, suspectând în familiaritatea cu care vorbea despre Dumnezeu și cele duhovnicești o lipsă de smerenie primejdioasă.

Dacă însă Dumnezeu a vrut ca în timpul vieții sale pământești, sfințenia Cuviosului Siluan să rămână ascunsă majorității covârșitoare a monahilor athoniți, ea a fost cunoscută și simțită de mulți episcopi, preoți sau laici din afara Athosului aflați în vizită aici și care au și corespondat cu el. În 1932, a vizitat mănăstirea un părinte catolic doctor în teologie care și-a exprimat uimirea și admirația aflând care sunt lecturile monahilor (scrierile Părinților pustiei și ai *Filocaliei*): „La noi, a continuat, doar profesorii le citesc!”. La care Siluan a observat:

„Monahii noștri nu numai că citesc aceste cărți, dar ar putea scrie ei înșiși cărți asemănătoare. Nu le scriu pentru că există deja numeroase cărți foarte bune care le sunt de ajuns, dar dacă, dintr-un motiv sau altul, aceste cărți ar dispărea, monahii ar scrie altele noi”,

desigur, în alți termeni, cu alte cuvinte, dar cu același conținut, dat de identitatea experienței Duhului Sfânt. Cu altă ocazie, unul dintre monahi, membru în consiliul mănăstirii, l-a întrebat pe un vizitator ortodox: „Nu înțeleg de ce voi, niște universitari și savanți, mergeți la părintele Siluan, un țăran simplu și neînvățat. Nu e nimeni mai învățat decât el în mănăstire?” „Pentru a înțelege pe Siluan trebuie să fii un universitar”, a răspuns nu fără rușine oaspetele. Un alt monah vorbea despre același lucru cu părintele bibliotecar: „Mă întreb: de ce se duc la el? Mi se pare că nu citește, totuși, nimic”. La care bibliotecarul a răspuns: „Nu citește nimic, dar face totul, pe când ceilalți citesc totul, dar nu fac nimic”.

În discuțiile avute cu părintele Sofronie sau cu alți monahi, Siluan accentua mereu și mereu necesitatea dobân-

dirii Duhului Sfânt pe calea rugăciunii neîncetate și a smereniei. Dumnezeu nu poate fi cunoscut însă de mintea care speculează abstract despre El sau în marginea Scripturii, ci numai de mintea care, în stare de rugăciune curată (deci în smerenie kenotică!), participă nemijlocit la însuși modul de existență al lui Dumnezeu și devine asemenea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt. Pentru a se putea însă uni cu Dumnezeu Cel în Treime, omul trebuie să renunțe la egoismul său adamic, la voia sa proprie, la conceptele sale, la imaginația sa, care toate pot deveni vehicul al amăgirii demonice și autojustificării și autoedificării omului, ridicând tot atâtea ziduri și obstacole în calea venirii și intrării Duhului Sfânt și a vieții lui Dumnezeu în om. Rugăciunea curată este rugăciunea Duhului în om și ea nu are nimic comun nici cu reveria sentimental-pietistă psihologizantă, nici cu meditația intelectual-cerebrală conceptualizată. Duhul Sfânt nu vine însă decât acolo unde întâlnește ascultarea și smerenia lui Hristos. Iar singurul criteriu al prezenței Lui, al autenticității extazelor și viziunilor este acela dacă ele nasc în suflet străpungerea inimii, smerenie și iubire de vrăjmași. Dacă în urma experienței sufletul nu simte umilință și milă, ci, dimpotrivă, orgoliu și indiferență față de soarta lumii și a semenilor, e semn sigur că ea este o amăgire primejdioasă și e inspirată de demoni.

Pentru Cuviosul Siluan, ca și pentru marii Părinți duhovnicești ai Ortodoxiei, creștinismul se concentrează în final în smerenia față de Dumnezeu și în iubirea de semenii, mergând până la rugăciunea pentru vrăjmași. Ele singure sunt garanția unică a participării omului la viața lui Dumnezeu Cel în Treime, a depășirii planului existenței umane create și a îndumnezeirii omului, care are o singură cale verificată în Ortodoxie: smerenia noastră să devină „smerenia lui Hristos”, iar rugăciunea noastră să ajungă „rugăciunea cu suspine negrăite a Duhului Sfânt”. Într-o discuție cu părintele Sofronie care își exprima regretul pentru a nu-și fi terminat studiile teologice care l-ar fi putut ajuta să înțeleagă mai bine scrierile Părinților, Siluan i-a replicat:

„Și credeți că e chiar așa important? După părerea mea, un singur lucru e important: să devenim smeriți pentru că mândria ne împiedică să iubim.”

Într-o altă împrejurare, discutând cu părinții de care era apropiat, a insistat asupra faptului că lecturii ziarelor, de pildă, trebuie preferată rugăciunea:

„Ziarele nu informează despre oameni, ci despre evenimente, și aceasta într-un mod inexact; ele tulbură mintea și, în ciuda aparențelor, nu ne învață adevărul. Rugăciunea, dimpotrivă, curățește mintea și atunci ea vede mai bine toate. Când se roagă pentru lume, sufletul știe mai bine fără ziare cum suferă tot pământul și care sunt nevoile oamenilor și i se face milă de ei.”

Ultimii ani de viață ai lui Siluan au coincis cu declinul vertiginos al comunității monahale de la Russikon. După revoluția bolșevică, autoritățile grecești au interzis accesul rușilor în Athos, așa că recrutarea a avut mult de suferit. Spre începutul anilor '30, din două mii de monahi mai viețuiau șase sute și cifra deceselor se ridica la 30–45 pe an. Ca și părintele Stratonik, Siluan credea că a venit vremea în care mulți creștini „învățați” vor deveni monahi în lume; socotea că, în general, condițiile pentru monahismul în formele lui tradiționale au devenit mai puțin favorabile, dar vocația și atracția vieții monahale vor exista totdeauna. Nu trebuie uitat că, deși îl asumase în întreg radicalismul lui, Siluan depășește ascetismul exclusivist în privința conceperii monahismului, recentrându-l evanghelic. Concentrându-l în smerenie și rugăciunea pentru vrăjmași, el devine accesibil tuturor.

În acești ani, imensa iubire a „starețului” pentru lume, ignorată de frații săi monahi, începe să rodească discret sub forma a diferite harisme de care se bucură cei ce i se adresează, chiar fără să-l cunoască, prin scrisori: clarvițiuni, profeții, vindecări. Era din ce în ce mai absorbit de rugăciunea plină de compasiune și suferință pentru lume.

În conversațiile sale revenea, ioaneic, înainte de toate, asupra a două lucruri:

„«Mă duc la Tatăl meu și Tatăl vostru, la Dumnezeu meu și Dumnezeu vostru» [In 20, 17]. Gândiți-vă câtă bunătate în aceste cuvinte. Din noi toți, Domnul face o singură familie!»

„Rugați-vă pentru oameni. Aveți milă de poporul lui Dumnezeu... Sigur, este un lucru anevoios. A te ruga pentru oameni înseamnă a-ți vărsa sângele... dar trebuie să te rogi.”

Sfârșitul pământesc al Cuviosului Siluan a fost la fel de blând, liniștit, smerit și senin ca și întreaga sa viață de monah. El a fost precedat de o scurtă suferință (de opt zile) cauzată probabil de o afecțiune cardiacă agravată subit. Înainte de a pleca la infirmerie, la întrebarea părintelui Sofronie dacă va muri, răspunde doar atât: „*N-am atins încă smerenia*”. La infirmerie primește Sfântul Maslu și se cuminecă zilnic. La câteva ceasuri după ce i s-a citit Canonul de rugăciune către Maica Domnului la ieșirea cu greu a sufletului, perfect lucid, senin și cufundat în rugăciune, se stinge ușor, fără ca vecinii de infirmerie să simtă ceva, între orele 1–2 noaptea în ziua de 11/24 septembrie 1938, în timp ce în paraclisul infirmeriei se cânta Utrenia. Ultimele sale cuvinte către părintele infirmier venit să-l întrebe înainte de miezul nopții dacă are nevoie de ceva, au fost: „*Nu, mulțumesc, n-am nevoie de nimic*”. Prohodit de soborul părinților și fraților mănăstirii, este înmormântat după rânduiala monahală, cusut în rasă și fără sicriu, la orele 16 în după-amiaza aceleiași zile.

Abia după moartea sa, confrății monahi de la Russikon și-au dat seama de sfințenia autentică a schimonahului Siluan. Lucru straniu, dar perfect explicabil în condițiile modului de existență al părinților athoniți care, pentru a nu cădea din smerenie în mândrie, au dezvoltat la maximum arta autodisimulării ascetice a virtuților personale și cultivă deliberat neîncrederea în sfințenia cuiva aflat încă

în viață. La recunoașterea sfințeniei lui Siluan au contribuit din plin și cunoașterea „însemnărilor” Cuviosului găsite în chilia sa după moarte (ele vor fi ordonate și publicate în originalul rus în 1952 la Paris de părintele Sofronie). Cuvintele schimonahului Siluan despre iubirea de Dumnezeu și de oameni, despre Duhul Sfânt și smerenie, despre câștigarea smereniei prin pogorârea minții la iad fără a deznădăjdui au produs o profundă impresie asupra monahilor îmbunătățiți de la Russikon. Moartea lui ca și însemnările i-au convins. Ca, de exemplu, pe schimonahul Trofim — cel neliniștit de prea marea familiaritate a lui Siluan când vorbea despre Dumnezeu ca despre un tată al său, lucru care i se părea prea îndrăzneț, crezând că a pierdut frica de Dumnezeu —, care a recunoscut că *părintele Siluan a atins măsura Sfinților Părinți*. Același lucru l-au spus în felul lor și doi episcopi de seamă: sfântul episcop sârb Nicolai Velimirovici (1880–1956), într-un necrolog publicat în revista misionară a eparhiei sale¹⁸, și episcopul rus Veniamin, care nu-l cunoscuse pe Siluan decât prin corespondență. Acesta din urmă, aflând de moartea Cuviosului, s-a grăbit să scrie egumenului relatându-i un caz de clarviziune (o mamă care pierduse contactul cu fii-

¹⁸ În necrologul său intitulat *Un om de mare iubire*, episcopul Nicolai Velimirovici scria:

„Despre acest minunat monah nu se poate spune decât un singur lucru: era un suflet plin de blândete. Nu sunt singurul care să fi simțit această blândete, orice pelerin la Sfântul Munte care l-a întâlnit a simțit această blândete. Siluan era un bărbat viguros, înalt; avea o barbă neagră mare și, la prima vedere, înfățișarea lui nu-l făcea atrăgător pentru cine nu-l cunoștea. Dar era de ajuns o singură conversație ca să-l iubești pe acest om. Vorbea despre nemăsurata iubire de oameni a lui Dumnezeu și îi făcea pe păcătoși să se judece foarte sever pe ei înșiși.

Acest minunat ascet era un simplu monah, dar plin de iubire de Dumnezeu și de aproapele. Din toate părțile Sfântului Munte numeroși monahi alergau la el să-i primească sfaturile, dar era deosebit de iubit de monahii [sârbi] de la Hilandari și Sfântul Savva care vedeau în el pe părintele lor duhovnicesc. Și pentru mine, Părintele Siluan mi-a fost de un mare ajutor duhovnicesc. Simțeam cum rugăciunea lui mă întărea. La fiecare dintre vizitele mele la Sfântul Munte mă grăbeam să-l vizitez [...] Cartea vieții sale e smălțuită toată de mărgăritarele înțelepciunii și de aurul iubirii. E o carte uriașă și nestricăcioasă.”

ca rămasă în Rusia l-a întrebat într-o scrisoare pe Siluan cum să se roage pentru ea, ca vie sau ca moartă, și a primit răspunsul că era în viață — fapt confirmat ulterior într-o vizită făcută în Rusia), ca și despre „puterea” spirituală copleșitoare și unică pe care a simțit-o și el în scrisorile lui Siluan și care-l obligă să-l considere un sfânt. Totodată, el recomanda alcătuirea grabnică a unui dosar privitor la viața și scrierile lui Siluan, care aparțin, după el, istoriei Bisericii cu același titlu ca și cele (foarte apropiate ca stil și inspirație) ale părintelui Ioan din Kronstadt (recent canonizat și el de Biserica Ortodoxă Rusă în 1990).

Și într-adevăr, *însemnările* Cuviosului Siluan sunt printre cele mai prețioase documente spirituale ale secolului nostru. Sunt în felul lor o traducere a *Filocaliei* și a întregii tradiții spirituale răsăritene într-un limbaj duhovnicesc nou, simplu, viu, biblic (nu biblicist) și tradițional (nu tradiționalist), lipsit de retorică și emfază și capabil astfel să atingă inima contemporanilor noștri. Marcate de înalta desăvârșire spirituală atinsă de autorul lor, ele sunt mărturia vieții sfinte pe care a trăit-o în Duhul Sfânt. Semnificativă este în acest sens reacția unui preot ortodox rus după citirea cărții părintelui Sofronie (în care sunt inserate și *însemnările* Cuviosului Siluan):

„Cum să vă mulțumesc? Cinci ani de zile am citit *Filocalia* cu multă atenție, dar n-am putut înțelege cum se aplică toate acestea la viața noastră. Cartea voastră m-a făcut să înțeleg aceasta într-un mod absolut remarcabil. Nu e decât *Filocalie* în această carte și ea este într-adevăr viață.”

Transparente și accesibile credincioșilor simpli, chiar și nefamiliarizați cu subtilitățile tradiției ascetice și filocalice a Bisericii, *însemnările* Cuviosului Siluan rămân dificil asimilabile și chiar incompreensibile majorității intelectualelor epocii noastre tocmai datorită remarcabilei lor simplități („banalități”) și concentrări tematice și a modului de gândire și exprimare repetitiv al Cuviosului izvorât din experiența vie și nemijlocită a Duhului Sfânt în rugăciune

(iar nu din analiză rațională ori exaltare poetică și sentimentală). În forma sa, cuvântul „starețului” amintește de Psalmi și de epistolele Sfântului Ioan Teologul și Evanghelistul, ca și de imnurile Sfântului Simeon Noul Teolog, cu care a fost pe drept cuvânt comparat. Ca și pentru Sfântul Simeon, și pentru Cuviosul Siluan — acest adevărat Simeon Noul Teolog al secolului XX¹⁹ — teologia adevărată se situează dincolo de orice erudiție și cultură intelectuală, identificându-se cu vorbirea vie despre Dumnezeu Cel Sfânt în Duhul Sfânt, cu mărturia nemijlocită despre lucrurile dumnezeiești cunoscute din experiență duhovnicească. Cuvintele „starețului” izvorăsc clar și inconfundabil din întâlnirea personală cu Hristos în Duhul Sfânt, din experiența vederii Lui față către Față, în care a înțeles nemijlocit, viu, existențial, faptul că Dumnezeu e milă și iubire infinită de toți și de toate, dar care nu poate fi înțeleasă decât de cel care are smerenia răstignită a lui Hristos și rugăciunea (iubirea) de vrăjmași. Mărturia sa centrală și excepțională e aceea că smerenia și iubirea de vrăjmași sunt absolut indispensabile pentru cunoașterea misterele Revelației dumnezeiești. Patosul „profetic și apostolic” al mărturiei sale dublate de marea forță a simplității sunt susținute de o conștiință dogmatică și eclezială neosotentativă, dar fermă. Autenticitatea mărturiei e confirmată de profunda smerenie pe care însemnările o respiră, de echilibrul și măsura lor duhovnicească, de acordul total cu poruncile Evangheliei lui Hristos, precum și cu dogmele și tradiția Bisericii, de totala absență a oricărui orgoliu megaloman, a oricăror exaltări pasionale ori sentimentale maladive, de lipsa oricărui „misticism” exaltat sau a unui „iluminism” demonic caracterizat ca stare de neascultare

¹⁹ Arhimandritul Sofronie ne relatează că, discutând în 1952 la Londra cu episcopul sârb Nicolai Velimirovici despre această comparație a Cuviosului Siluan cu Sfântul Simeon Noul Teolog, sfântul episcop ar fi exclamat: „Nu!... Nu, Nu! Siluan e mai mare decât toți ceilalți în iubirea sa! Când citești pe toți ceilalți, o disperare te cuprinde, dar niciodată nu se întâmplă așa ceva cu ceea ce a scris Siluan” („Entretien”, *La Paix*, nr. 54–55, 1988, p. 47).

și trufie. Incandescența iubirii pe care cuvintele sale o degajă rămâne tot timpul înveșmântată în haina nepătimirii și a smereniei care, după Sfântul Isaac Sirul, este „haina lui Dumnezeu”.

Însemnările și viața Cuviosului Siluan Athonitul sunt poate cea mai convingătoare demonstrație a antiplatonismului misticii și gândirii creștine autentice; patosului direct ascensional („angelic”) al misticii platonice și al tuturor „misticilor” naturale, aceasta îi opune paradoxul kenotic („hristologic”) al ascensiunii prin descindere: pe „scara” virtuților evanghelice urcăm coborând. Ca atare, ele confirmă justetea aserțiunii potrivit căreia „*sfinții sunt cel mai bun și profund comentariu al Evangheliei*” (Hans Urs von Balthasar), viața și învățăturile lor fiind o veritabilă „*dogmatică experimentală*”. Sfinții sunt Evanghelie și teologie întrupată; *teologia* lor este *existențială* (viață) pentru că *existența* (viața) lor este integral *teologică*. Sfinții aprofundează misterele dumnezeiești nu meditănd sau speculând despre ele, în marginea lor, ci adâncindu-și întreaga lor existență în misterul divin ale cărui dimensiuni le adâncesc și extind în viața lor, „pe pielea lor” proprie. Faptul este valabil și în cazul Cuviosului Siluan. Încă în admirabila sa carte din 1948 (care ar trebui și ea tradusă și publicată cât mai repede), arhimandritul Sofronie a încercat să expliciteze dimensiunea teologică și conștiința dogmatică de profunzime ale experienței spirituale a părintelui său duhovnicesc. Iar într-o convorbire din 1988, cu ocazia canonizării, el vorbea de faptul că există în teologie puncte neclarificate suficient și neexprimate în același fel în trecut și asupra cărora viața și cuvintele Cuviosului Siluan aduc lumini noi, de mare profunzime, care vor trebui asimilate și de dogmatică. Afirmând aceasta, părintele Sofronie făcea referire la distincția dintre cele *două* smerenii: smerenia ascetică (a noastră) și „smerenia lui Hristos”, și la insistența sa pe rugăciunea (iubirea) pentru vrăjmași și întreaga lume ca un criteriu al prezenței Duhului Sfânt și forme de participare a omului la viața Sfintei Treimi; prin asemănarea cu Hristos, creștinul rupe limitele in-

dividualității egocentrice și intră în dimensiunea teologică a persoanei, ipostasului²⁰.

Altundeva, tot părintele Sofronie sublinia semnificația insistenței Cuviosului Siluan pe „pogorârea la iad” și „kenoză” ca o condiție și măsură a „înălțării la cer” și „îndumnezeirii” — e vorba de revelarea dimensiunii kenotice a vieții de iubire desăvârșită a Sfintei Treimi — în aceste cuvinte:

„«Starețul» Siluan exprima în diferite moduri mereu aceeași idee: Dumnezeu și toate realitățile cerești nu pot fi cunoscute decât în Duhul Sfânt. Prin darul Duhului Sfânt Care purcede de la Tatăl știm că în Biserica noastră cunoaștem în mod existențial, printr-o experiență nemijlocită, «kenoza» (golirea) Fiului în actul Întrupării, în ispitirile în pustie, în rugăciunea din Ghetsimani și pe Golgota. Duhul Sfânt ne arată aici «kenoza» ce ne așteaptă și pe noi în moartea noastră. Prin credința în Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos faptul ne este accesibil într-o anumită măsură, dar putem oare merge mai departe? În Biserică învățăm să trăim nașterea Fiului în sânul Treimii ca și «kenoza» (golirea) Tatălui Care Se dăruiește întreg, în toată plinătatea Ființei Sale fără început și obârșie, Fiului. Și astfel, Fiul este egal Tatălui în plinătatea absolută a Ființei divine. Apoi observăm mișcarea inversă: cu aceeași plinătate desăvârșită a iubirii care se golește pe sine, Fiul se predă Tatălui atât în dumnezeirea, cât și în umanitatea Sa. Este îngăduit omului să-și ia libertatea de a depăși limitele experienței trăite și de a sesiza printr-o contemplare mistică participarea Tatălui și Fiului la moartea lui Iisus pe cruce?»²¹.

Sau altundeva:

„Hristos-omul a fost preamărit și înălțat după ce S-a pogorât mai jos decât oricine în actul «kenozei» Sa-

²⁰ *Ibid.*, p. 44–45 și 52, 57.

²¹ *Voir Dieu tel qu'Il est*, 1984, p. 83–84.

le, condamnat la un supliciu infamant, rezervat criminalilor, spânzurat pe cruce gol în fața Mamei Sale și a femeilor care L-au urmat ca să-i slujească, părăsit de ucenici, văzând eșecul predicii Sale. Cine ar putea pătrunde tot ceea ce a simțit și purtat în sufletul Lui în acele zile? Acest gen de părăsire de Dumnezeu nu e însă decât celălalt pol al iubirii lui Dumnezeu. Rar în istoria Bisericii a fost dat unui om să experimenteze părăsirea de Dumnezeu suscitată de har într-o măsură asemănătoare celei de care a fost socotit vrednic robul lui Dumnezeu, Siluan. Când însă la vederea lui Hristos l-a inundat o mare Lumină, părăsirea de Dumnezeu care îi păruse o suferință de moarte s-a transformat în smerenia lui Hristos, care e de «nedescris» și care e aspectul ontologic al iubirii veșnice a Dumnezeului-Treime. Absolut în nemăsurata Sa putere, Dumnezeu este în mod tainic absolut și atotputernic și în «kenoza»-smerenia Sa²².

În orice caz, în prelungirea celor evidențiate de părințele Sofronie, putem conchide că viața și însemnările Cuviosului Siluan Athonitul oferă o ocazie unică, providențială chiar, dogmaticii și teologiei Bisericii de a aprofunda în lumina experienței sale extraordinare o serie întreagă de puncte și conexiuni încă mai puțin sau deloc relevate; respectiv:

— obiectivitatea „teologică” și relevanța „ontologică” a asceticii și spiritualității Bisericii: actele ascetic-spirituale fundamentale ale creștinului nu sunt pur subiective, ci ele relevă o participare obiectivă (chiar dacă progresiv manifestată) la acte divine treimice, eterne; astfel:

— ascultarea, smerenia creștinului nu este altceva decât o participare treptată prin har la actul divin al „kenozei” și „smereniei” intratrinitare a Fiului, mod de existență filial devenit accesibil, prin Întruparea Lui prelungită în

²² *Ibid.*, p. 80–81.

Biserică, fiecărui creștin, căruia îi oferă baza și modelul îndumnezeirii;

— rugăciunea, iubirea creștinului pentru Dumnezeu și umanitate, ca și pentru întreaga creație, este modul trinitar de existență specific al Duhului care descoperă rugătorului în același timp misterul consubstanțialității triipostatice a Treimii, cât și unitatea pluriipostatică a umanității, che-mate să reflecte în viața ei modelul comuniunii treimice;

— paradoxul coincidenței maxime „kenoză”/„theoză” reclamă o reflecție mai aprofundată asupra misterului kenozei hristologice maxime: pogorârea lui Hristos la iad și valoarea ei mântuitoare, atât personală, cât și universală, ca să scoată pe oameni din iadul deznădejdiei la care s-au condamnat pe sine prin păcat și călcarea dreptății divine: iubirea lui Dumnezeu-Tatăl osândește la iad doar pe Fiul Său ca să golească iadul și să mântuiască pe *toți* oamenii. Aici însă trebuie distins cu grijă între iadul omului căzut în păcat, iadul deznădejdiei și iadul „smereniei” și „kenozei” iubitoare a lui Hristos care copleșește pe cel dintâi²³.

„La începutul secolului nostru, «starețului» Siluan i-a fost dat cuvântul Domnului: *«Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui!»* Nu pot preciza data exactă a acestui eveniment. Ar fi putut avea loc în 1906. În jurul acestui an sau, mai curând, în 1905, lumea a luat cunoștință de ecuația lui Einstein: $E = mc^2$. Această formulă stă la baza științei și tehnicii contemporane. Ea a eliberat surse colosale de energie pentru viață, dar, pe de altă parte, a marcat și înce-

²³ Nu putem să nu remarcăm în acest context reticența Cuviosului Siluan față de orice fel de polemici doctrinare (ca, de pildă, aceea asupra „divinității” numelui lui Iisus, care a tulburat Athosul în anii 1910–1913 ducând la părăsirea lui forțată sau voluntară de către peste 1800 de monahi ruși), precum și atitudinea sa iubitoare față de membrii celorlalte confesiuni creștine, însoțită însă de o răspicată mărturisire a unicității Bisericii și a Adevărului dogmatic al Ortodoxiei. Atitudine de echilibru care-l situează la egală distanță atât de „zelotismul” hiperortodoxist, cât și de relativismul dogmatic „ecumenist” care revendică în Cuviosul Siluan, pe cât de insistent pe atât de neîntemeiat, un „sfânt fără frontiere”, lipsit de identitate dogmatică și ecleziologică precisă.

putul pregătirii focului apocaliptic gata să înghită întreaga viață pe pământ. Cuvântul lui Hristos: «și nu deznădăjdui» a fost dat de Siluan pentru epoca noastră caracterizată printr-o disperare generală deosebit de apăsătoare. Oamenii secolului nostru devin, adesea împotriva voinței lor, complici morali ai unor fratricide regionale, ba chiar planetare. Ca atare, așadar ca și complici care nu se căiesc, ei pierd firește harul Duhului Sfânt și nu pot crede în nemurirea lor prin înviere. Mai mult, nici măcar nu mai aspiră la ea. În chiar această autocondamnare la o anihilare totală după moarte rezidă esența spirituală a disperării”²⁴.

Drama teologică a istoriei umane va continua să se amplifice însă, câtă vreme umanitatea nu va avea conștiința rădăcinii ultime a disperării: păcatul, a cărui existență metafizică și personală e mândria.

„Întorcându-l pe om de la Dumnezeu, mândria face din el un cerc închis asupra lui însuși. Oricât de înzestrat intelectual ar fi, orgoliul va rămâne mereu și pentru totdeauna în afara iubirii universale a lui Hristos. Îmbătat în rai de dulcea otravă a autoîndumnezeirii luciferice, omul și-a pierdut mintea și a devenit prada iadului. Întors spre sine însuși ca spre centrul a toate, el va ajunge mai devreme sau mai târziu la un vid lipsit de speranță, la însuși vidul din care au fost chemați la viață de Creatorul, cade în tot felul de perversiuni și poate deveni capabil de a împlini orice crime. Atmosfera pământului e saturată de mirosul sângelui. Norii sumbri ai urii ascund de privirile noastre Lumina cerească. Oamenii își construiesc ei înșiși iadul lor. În afara lui Hristos, fără El, caracterul tragic al istoriei umanității nu va afla o soluție”²⁵.

²⁴ ARCHIM. SOPHRONY, *Voir Dieu tel qu'Il est*, 1984, p. 197.

²⁵ *Ibid.*, p. 37.

Iar soluția Evangheliei este pocăința.

„A ne vedea păcatele noastre — spuneau Părinții — e un dar mai mare decât vederea îngerilor. Or, această «vedere» nu se poate face decât într-o «lumină». «Lumina» dumnezeiască, Lumina Duhului Sfânt îmi arată «locul» spiritual în care mă găsesc. Și acest loc poartă un nume: iadul. Nu văd Lumina ca atare, dar ea îmi deschide ochii să-mi pot da seama în ce întuneric trăiesc”²⁶.

Pocăința ne pune pe calea nouă a iubirii de Dumnezeu și a iubirii de aproapele.

Dat fiind că la cea dintâi, culminând în rugăciunea curată, se ajunge numai prin smerenie — arată arhimandritul Sofronie — „numele ei este: *iadul pocăinței*”, iar întrucât cea de-a doua culminează în iubirea de vrăjmași, „numele ei este: *iadul iubirii*”²⁷. Deși în calitate de chip al lui Dumnezeu, omul tinde în mod natural spre Dumnezeu, Arhetipul Său, după cădere urcușul nostru începe — ca și „urcușul-pogorâre” al lui Hristos, despre care vorbește Sfântul Apostol Pavel în *Ef* 4, 9–10 — „prin pogorârea noastră în adâncurile iadului”²⁸. Pentru că apropierea de Lumina lui Hristos scoate în evidență în primul rând întunericul, iadul, păcătoșenia și nevrednicia noastră. Iar suferința aceasta sfântă îl face pe om să se roage cu o intensitate supremă.

„Părinții au numit această stare *iadul pocăinței*, prin el ne facem asemenea lui Hristos Care coboară în *iadul iubirii*. Călăuziți de harul primit dintr-o experiență seculară ce se repetă din generație în generație, Părinții noștri afirmă categoric că nu există altă cale care să ducă la Părintele luminilor. Harul unei atare căințe a fost dat lumii prin rugăciunea lui

²⁶ *Ibid.*, p. 42.

²⁷ *Ibid.*, p. 43.

²⁸ *Ibid.*, p. 109.

Hristos din grădina Ghetsimani, prin moartea Sa pe Golgota și prin Învierea Sa”²⁹.

În fața unei umanități care a trecut în secolul XX prin experiențele infernale (generatoare de spaimă și disperare în proporții inimaginabile) ale conflagrațiilor mondiale, revoluțiilor, totalitarismelor, ateismelor, consumismelor, indiferentismelor, fanatismelor și ororilor celor mai atroce din istorie, este pe deplin plauzibil ca mesajul adresat oamenilor de Dumnezeu prin Cuviosul Siluan să fie într-adevăr, cum spunea părintele Sofronie în cartea sa despre el, *ultimul cuvânt*. Dacă nu va regăsi urgent „smerenia lui Hristos” și „iubirea de vrăjmași”, umanitatea nu va putea evita colapsul violenței generalizate ori al automacerării spirituale, morale și, în cele din urmă, și fizice. Dacă singură nu poate, n-are voie să iasă din iad, în schimb „cu iadul pe iad călcând” ea poate însă afla calea ce schimbă iadul deznădejdiei absolute, al întunericului și al morții spirituale veșnice în iadul asumat și învins la Înviere prin smerenia, lumina și iubirea *lui Hristos*.

diac. Ioan I. Ică jr

²⁹ *Ibid.*, p. 100.



Cuviosul
Siluan Athonitul

*Între iadul deznădejdiei
și iadul smereniei*

Însemnări duhovnicești

всприми буну
моя острота и
да и мнѣ познати.
многомъ моего
помилю бо есми.
яко мое племени-
це моего и
благороди моего
сиротаси буну
моя острота есми.
и мнѣ есми
моя и даи роу-
ти мнѣ даи даи
моя мнѣ воз-
ходи и взыемъ
и воззвемъ мнѣ
еже тако роу-
моу моему
и мнѣ есми

Tânjirea după Dumnezeu

Sufletul meu tânjește după Domnul și cu lacrimi Îl caut. Cum aş putea să nu Te caut? Tu m-ai găsit mai întâi și mi-ai dat desfătarea Sfântului Tău Duh, și sufletul meu Te-a iubit.

Tu vezi, Doamne, întristarea mea și lacrimile... Dacă nu m-ai fi atras prin iubirea Ta, nu Te-aş căuta așa cum Te caut. Dar Duhul Tău mi-a dat să Te cunosc și sufletul meu se bucură că Tu ești Dumnezeu și Domnul meu și până la lacrimi tânjesc după Tine.



Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și Îl caută cu lacrimi.

Milostive Doamne, Tu vezi căderea și întristarea mea, dar cu smerenie cer mila Ta: revarsă asupra mea, a păcătosului, harul Sfântului Tău Duh. Amintirea lui atrage mintea să găsească iarăși milostivirea Ta.

Doamne, dă-mi duhul smereniei Tale, ca să nu pierd iarăși harul Tău și să nu plâng în hohote după el, cum plângea Adam după rai și după Dumnezeu.



În primul an al vieții mele în mănăstire sufletul meu a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt.

Mult ne iubește Domnul; știu aceasta de la Duhul Sfânt pe Care mi L-a dat Domnul prin singură milostivirea Lui.

Sunt un om bătrân și mă pregătesc de moarte, și scriu adevărul de dragul norodului.

Duhul lui Hristos, pe Care mi L-a dat Domnul, vrea mântuirea tuturor, ca toți să cunoască pe Dumnezeu.

Domnul a dat tâlharului raiul; tot așa va da raiul și oricărui păcătos. Pentru păcatele mele sunt mai rău decât un câine râios, dar m-am rugat lui Dumnezeu să mi le ierte, și El mi-a dat **nu numai iertarea, dar și Duhul Lui**, și în Duhul Sfânt am cunoscut pe Dumnezeu.

Vezi iubirea lui Dumnezeu față de noi? Și cine ar putea descrie milostivirea Sa?

O, frații mei, cad în genunchi și vă rog: credeți în Dumnezeu, credeți că Duhul Sfânt e Cel ce dă mărturie despre El în toate bisericile și în sufletul meu.

Duhul Sfânt este iubire; și această iubire se revarsă în toate sufletele sfinte care sunt la Dumnezeu, și același Duh Sfânt este pe pământ în sufletele care iubesc pe Dumnezeu.

În Duhul Sfânt, toate cerurile văd pământul și aud rugăciunile noastre și le duc la Dumnezeu.

Domnul este milostiv; sufletul meu știe aceasta, dar nu poate să o descrie. El este foarte blând și smerit, și atunci când sufletul Îl vede, se preschimbă în întregime în iubire de Dumnezeu și aproapele și se face el însuși blând și smerit. Dar dacă omul pierde harul, atunci va plânge ca Adam la izgonirea din rai. El hohotea și întreaga pustie auzea suspinul său; lacrimile lui erau amare de întristare și ani mulți le-a vărsat el.

Tot așa și sufletul care a cunoscut harul lui Dumnezeu, atunci când îl pierde, tânjește după Dumnezeu și spune: „Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și Îl caut cu lacrimi”.



Sunt un mare păcătos, dar am văzut marea iubire și milostivire a Domnului față de mine.

În anii când eram flăcău mă rugam pentru cei ce mă ocărau; spuneam: „Doamne, nu le socoti lor păcatele lor față de mine”. Dar, deși iubeam să mă rog, totuși n-am scăpat de păcat. Domnul însă nu și-a adus aminte de păcatele mele și mi-a dat să iubesc oamenii, și sufletul meu dorește ca lumea întreagă să se mântuiască și să fie în Împărăția cerurilor, să vadă slava Domnului și să se desfăteze de iubirea lui Dumnezeu.

Judec după mine însumi: dacă Domnul m-a iubit atât, aceasta înseamnă că pe toți păcătoșii El îi iubește ca și pe mine.

O, iubire a Domnului! N-am putere să o descriu, căci e nemăsurat de mare și minunată.



Harul lui Dumnezeu dă putere de a iubi pe Cel iubit; și sufletul e neîncetat atras spre rugăciune și nu poate uita pe Domnul nici măcar pentru o secundă.

Iubitorule de oameni, Doamne, cum n-ai uitat pe robul Tău păcătos, ci cu milostivire Te-ai uitat la mine din slava Ta și în chip neînțeles mi Te-ai arătat mie?

Te-am supărat și întristat totdeauna, dar Tu, Doamne, pentru o mică schimbare mi-ai dat să cunosc marea Ta milostivire și nemăsurata Ta bunătate.

Privirea Ta liniștită și blândă a atras sufletul meu.

Ce să-Ți dau în schimb, Doamne, sau ce laudă să-Ți cânt?

Tu dai harul Tău, ca sufletul să se aprindă neîncetat de iubire și să nu cunoască odihnă nici ziua, nici noaptea de la iubirea lui Dumnezeu.

Amintirea Ta încălzește sufletul meu; nicăieri pe pământ el nu-și găsește odihnă afară de Tine. De aceea Te caut cu lacrimi și iarăși Te pierd, și iarăși mintea mea vrea să se desfete de Tine, dar Tu nu-Ți arăți Fața Ta, pe Care sufletul meu o dorește ziua și noaptea.



Doamne, dă-mi să Te iubesc numai pe Tine.

Tu m-ai zidit, Tu m-ai luminat prin Sfântul Botez, Tu mi-ai iertat păcatele și mi-ai dat împărtășirea Preacuratu-lui Tău Trup și Sânge; dă-mi și puterea de-a rămâne tot-deauna întru Tine.

Doamne, dă-ne pocăința lui Adam și sfânta Ta smerenie.



Tânjește sufletul meu pe pământ și dorește cerul.

Domnul a venit pe pământ ca să ne ridice acolo unde șade El, Preacurata Sa Maică, Care I-a slujit pe pământ spre mântuirea noastră, ucenicii Lui și cei ce au urmat Domnului.

Acolo ne cheamă Domnul cu toate păcatele noastre.

Acolo vom vedea pe Sfinții Apostoli care sunt întru slavă pentru că au vestit Evanghelia; acolo vom vedea pe sfinții proroci, și pe sfinții ierarhi — învățătorii Bisericii; acolo vom vedea pe cuvioșii care s-au nevoit în posturi să-și smerească sufletul; acolo sunt proslăviți nebunii pentru Hristos, căci ei au biruit lumea.

Acolo vor fi proslăviți toți câți s-au biruit pe ei înșiși, câți s-au rugat pentru întreaga lume și câți au purtat în-tristarea întregii lumi, căci au fost plini de iubirea lui Hristos, iar iubirea nu rabdă să piară nici măcar un singur suflet.

Acolo vrea să se veselească și sufletul meu, dar nimic necurat nu intră aici unde se intră prin mari întristări, cu duh înfrânt și cu multe lacrimi; numai copiii care au păzit harul Sfântului Botez intră aici fără întristări, și acolo prin Sfântul Duh cunosc pe Domnul.



Sufletul meu tânjește totdeauna după Dumnezeu și se roagă ziua și noaptea, căci numele Domnului e dulce și desfătător pentru sufletul care se roagă și aprinde sufletul de iubire pentru Dumnezeu.

Mult am trăit pe pământ și am văzut și am auzit multe. Am auzit multă muzică, și ea a desfătat sufletul meu. Și m-am gândit: dacă această muzică e atât de desfătată, cum va desfăta sufletul cântarea cerească, unde prin Duhul Sfânt Domnul este slăvit pentru pătimirile Lui?

Sufletul trăiește mult pe pământ și iubește frumusețea pământului; iubește cerul și soarele, iubește grădinile frumoase, marea și râurile, pădurile și câmpiile; iubește sufletul și muzica și toate aceste lucruri pământești desfătează sufletul. Dar când cunoaște pe Domnul nostru Iisus Hristos, atunci nu mai vrea să vadă nimic pământesc.

Am văzut împărați ai pământului în slava lor și am prețuit acest lucru, dar când sufletul cunoaște pe Domnul, atunci va socoti puțin lucru toată slava împăraților; sufletul tânjește atunci neîncetat după Domnul și, nesăturat, ziua și noaptea, dorește să vadă pe Cel Nevăzut, să pipăie pe Cel Nepipăit.

Dacă sufletul tău Îl cunoaște, Duhul Sfânt îți va da să înțelegi cum învață El sufletul să cunoască pe Domnul și ce dulce e în aceasta.

Milostive Doamne, luminează noroadale Tale ca să Te cunoască pe Tine, să cunoască cum ne iubești Tu pe noi.



Minunate sunt lucrurile Domnului: din pământ l-a alcătuit pe om și acestei țărâni i-a dat să-L cunoască prin Duhul Sfânt, așa încât omul spune: „Domnul meu și Dumnezeuul meu”; și spune aceasta din plinătatea credinței și iubirii.

Ce lucru mai mare mai poate căuta sufletul pe pământ?

Mare minune: **dintr-o dată** sufletul cunoaște pe Ziditorul Lui și iubirea Lui.

Când sufletul vede pe Domnul, cât de blând și smerit este, atunci se smerește și pe sine însuși **până la sfârșit** și nu mai dorește nimic cum dorește smerenia lui Hristos; și cât timp va trăi sufletul pe pământ, nu va înceta să doarească și să caute această smerenie neînțeleasă pe care n-o poate uita.

Doamne, cât de mult îl iubești Tu pe om!

Milostive Doamne, dă harul Tău tuturor noroadelor pământului, ca ele să Te cunoască pe Tine, căci fără Duhul Tău Cel Sfânt omul nu poate să Te cunoască și să înțeleagă iubirea Ta.

Doamne, trimite peste noi pe Duhul Tău Cel Sfânt, căci Tu și toate ale Tale se cunosc numai prin Sfântul Duh, pe Care L-ai dat la început lui Adam, apoi sfinților proroci și pe urmă creștinilor.

Doamne, dă tuturor noroadelor Tale să înțeleagă iubirea Ta și dulceața Duhului Sfânt, ca oamenii să uite durerea pământului și să lase tot răul, să se alipească de Tine prin iubire și să trăiască în pace, făcând voia Ta spre slava Ta.

Doamne, învrednicește-ne de darurile Sfântului Duh, ca să cunoaștem slava Ta și să trăim pe pământ în pace și iubire, ca să nu mai fie nici ură, nici război, nici dușmani, ci să împăratească numai iubirea și să nu mai fie nevoie nici de armate, nici de închisori și să fie ușor de trăit pentru toți pe pământ.



Mă rog Ție, Milostive Doamne, dă tuturor noroadelor pământului să Te cunoască prin Duhul Sfânt.

Cum mi-ai dat mie, păcătosului, să Te cunosc prin Duhul Sfânt, așa dă și tuturor noroadelor pământului să Te cunoască și să Te laude ziua și noaptea.

Știu, Doamne, că Tu iubești oamenii Tăi, dar oamenii nu înțeleg iubirea Ta, și pe pământ toate noroadele se vânzolesc iar gândurile lor sunt ca norii mânați de vânt în toate părțile.

Oamenii Te-au uitat pe Tine, Făcătorul lor, și caută libertatea lor neînțelegând că Tu ești milostiv și-i iubești pe păcătoșii care se pocăiesc și le dai harul Sfântului Tău Duh.

Doamne, Doamne, dă puterea harului Tău tuturor noroadelor, ca să Te cunoască prin Sfântul Duh și să Te laude cu bucurie, așa cum mie, necuratului și ticălosului,

mi-ai dat bucuria doririi Tale și sufletul meu e atras spre iubirea Ta ziua și noaptea, nesăturat.



O, nemăsurată e milostivirea lui Dumnezeu față de noi! Mulți bogați și puternici ar da mult să vadă pe Domnul sau pe Preacurata Lui Maică, dar nu bogăției i Se arată Dumnezeu, ci sufletului smerit.

Și la ce bun banii? Spiridon cel Mare a prefăcut un șarpe în aur, și noi n-avem nevoie de nimic afară de Domnul: în El este plinătatea vieții.

Dacă Domnul nu ne-a dat să cunoaștem multe din întocmirile acestei lumi, aceasta înseamnă că n-avem nevoie; nu putem cunoaște cu mintea toată făptura.

Dar Însuși Făcătorul cerului și al pământului și a toată făptura ne-a dat să-L cunoaștem prin Duhul Sfânt. În Același Duh Sfânt cunoaștem pe Maica lui Dumnezeu, pe îngeri și pe sfinți, și sufletul nostru arde de iubire pentru ei.

Dar cine nu iubește pe vrăjmași, acela nu poate cunoaște pe Domnul, nici dulceața Duhului Sfânt.

Duhul Sfânt ne învață să iubim pe vrăjmași până într-atât încât sufletului să-i fie milă de ei ca de propriii copii.

Sunt oameni care doresc vrăjmașilor lor sau dușmanilor Bisericii pierire și chinuri în focul iadului. Ei gândesc așa pentru că n-au învățat de la Duhul Sfânt iubirea lui Dumnezeu, căci cel ce a învățat aceasta va vărsa lacrimi pentru întreaga lume.

Tu zici: „Cutare e un criminal și e bine să ardă în focul iadului”. Dar te întreb: „Dacă Dumnezeu ți-ar da un loc bun în rai și de acolo ai vedea arzând în foc pe cel căruia i-ai dorit chinurile iadului, nu-ți va fi milă de el, oricine ar fi, chiar dacă e un dușman al Bisericii?”

Sau vei avea și tu o inimă de fier? Dar în rai nu e nevoie de fier. Acolo e nevoie de smerenie și de iubirea lui Hristos, care **are milă de toți**.

Cine nu iubește pe vrăjmașii n-are în el harul lui Dumnezeu.

Milostive Doamne, învață-ne prin Duhul Tău Cel Sfânt să-i iubim pe vrăjmași și să ne rugăm pentru ei cu lacrimi.

Doamne, dă Duhul Sfânt pe pământ ca toate noroadele să Te cunoască și să învețe iubirea Ta.



Doamne, așa cum Te-ai rugat pentru vrăjmași, așa învață-ne și pe noi prin Duhul Sfânt să-i iubim pe vrăjmași.

Doamne, toate noroadele sunt zidirea mâinilor Tale; întoarce-le de la ură și rău spre pocăință, ca să cunoască toate iubirea Ta.

Doamne, Tu ai poruncit să-i iubim pe vrăjmași, dar aceasta este greu pentru noi păcătoșii, dacă nu e cu noi harul Tău.

Doamne, revarsă pe pământ harul Tău; dă tuturor noroadelor pământului să cunoască iubirea Ta, să cunoască că Tu ne iubești ca o mamă și mai mult chiar decât o mamă, fiindcă o mamă își poate uita copilul, dar Tu nu uiți niciodată, căci Tu iubești nemăsurat zidirea Ta și iubirea nu poate uita.

Milostive Doamne, întru bogăția milei Tale, mântuiește toate noroadele!



Bisericii noastre Ortodoxe i s-a dat prin Duhul Sfânt să înțeleagă tainele lui Dumnezeu, și ea este tare prin cugetul ei sfânt și răbdarea ei.

Sufletul ortodox e învățat de har să se alipească cu tărie de Domnul și de Preacurata Lui Maică, și duhul nostru se veselește văzând pe Dumnezeu pe care-L cunoaște.

Dar Dumnezeu este cunoscut numai prin Duhul Sfânt, și cel ce în mândria sa vrea să cunoască pe Făcătorul cu mintea sa, acela e orb și nebun.

Cu mintea noastră nu putem cunoaște nici măcar cum s-a făcut soarele; și atunci când cerem lui Dumnezeu să ne spună cum s-a făcut soarele, primim în suflet acest răspuns limpede: „Smerește-te și vei cunoaște nu numai soarele, ci și pe Făcătorul lui”.

Dar când sufletul cunoaște pe Domnul, el uită de bucurie soarele și întreaga zidire și lasă grija pentru cunoașterea pământească.



Dumnezeu Își descoperă tainele Sale sufletului smerit. Toată viața lor sfinții s-au smerit și au luptat cu mândria. Și eu mă smeresc ziua și noaptea și, cu toate acestea, nu m-am smerit cum trebuie. Dar prin Duhul Sfânt sufletul meu a cunoscut smerenia lui Hristos, pe care ne-a poruncit să o învățăm de la El, și sufletul meu e atras spre El neîncetat.

O, smerenia lui Hristos! Ea dă sufletului o bucurie de nedescris în Dumnezeu și din iubirea lui Dumnezeu sufletul uită și pământ, și cer, și toată dorința lui se avântă spre Dumnezeu.

O, smerenia lui Hristos! Cât de dulce și plăcută este ea. Dar se găsește numai în îngeri și în sufletele sfinților. Noi însă trebuie să ne socotim mai răi decât toți, și atunci Domnul ne va da și nouă să cunoaștem smerenia lui Hristos prin Duhul Sfânt.

Domnul, slava Lui și toate cele cerești se cunosc numai prin Duhul Sfânt.



Domnul ne-a dat Duhul Sfânt și noi am învățat cântările Domnului, iar de dulceața iubirii lui Dumnezeu uităm pământul.

Iubirea lui Dumnezeu e arzătoare și nu ne îngăduie să ne mai aducem aminte de pământ.

Cine a încercat-o o caută neobosit ziua și noaptea și este atras spre ea. Ea se pierde însă de noi pentru mândrie și înfumurare, pentru dușmănia și osândirea fratelui, pentru pizmă; ne lasă și pentru un gând desfrânat, ca și pentru alipirea de cele pământești; pentru toate acestea harul pleacă și atunci, pustiit și abătut, sufletul tânjește după Dumnezeu cum tânjea părintele nostru Adam la izgonirea din rai.

Cu lacrimi Adam striga către Dumnezeu așa:

„Sufletul meu tânjește după Tine, Doamne, și cu lacrimi Te caut. Vezi întristarea mea și luminează întunericul meu, ca sufletul meu să se veselească din nou.”

„Nu Te pot uita. Cum Te-aș putea uita? Privirea Ta liniștită și blândă a atras sufletul meu și duhul meu se bucura în rai unde vedea fața Ta. Cum aș putea uita raiul unde mă veselea iubirea Tatălui Ceresc?”



Dacă lumea ar cunoaște puterea cuvântului lui Hristos: „Învățați de la Mine smerenia și blândețea”, atunci lumea întreagă ar lăsa toate celelalte științe și învățături și ar învăța numai această știință cerească.

Oamenii nu cunosc puterea smereniei lui Hristos și de aceea sunt atrași spre cele pământești. Dar omul nu poate cunoaște puterea acestui cuvânt al lui Hristos fără Duhul Sfânt; dar cine a cunoscut-o, acela n-ar mai lăsa această știință, chiar dacă ar avea ca bogăție toate împărățiile pământului.

Doamne, dă-mi smerenia Ta, ca să se sălăsluiască întru mine iubirea Ta și să fie vie întru mine sfântă frica Ta.

Grea este viața fără iubirea de Dumnezeu; sufletul este întunecat și posomorât, dar când vine iubirea, bucuria sufletului e cu neputință de descris.

Sufletul meu însetează să câștige smerenia lui Hristos și tânjește după ea ziua și noaptea, și uneori **urlu strigând**: „Sufletul meu tânjește după Tine și cu lacrimi Te caut!”



Doamne, cum iubești Tu zidirea Ta! Sufletul vede în chip nevăzut harul Tău și întru frică și iubire Îți mulțumește cucernic.

Frații mei dragi, cu lacrimi scriu aceste rânduri.

Când sufletul cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, în fiecare minut este cuprins de neîncetată uimire înaintea

milostivirii lui Dumnezeu, a măreției și atotputerniciei Lui. Dar dacă sufletul n-a câștigat încă smerenia, ci numai năzuiește spre ea, vor fi în el schimbări: după o vreme va fi în luptă cu gândurile și nu va avea odihnă, dar uneori va primi slobozenie de gânduri și va vedea pe Domnul și va înțelege iubirea Lui. De aceea și zice Domnul: „Învățați de la Mine blândețea și smerenia și veți găsi odihnă sufletelor voastre” [Mt 11, 29].

Și dacă omul nu învață smerenia, iubirea și nerăutatea, Domnul nu-i va da să-L cunoască. Dar sufletul care a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, acela e rănit de iubirea Lui și nu-L poate uita, ci, ca un bolnav care-și aduce aminte mereu de boala lui, așa și sufletul care iubește pe Domnul își aduce întotdeauna aminte de El și de iubirea Lui pentru întreg neamul omenesc.



Ce-ți voi da în schimb, Doamne?

Tu, Cel Milostiv, ai înviat sufletul meu din păcate și mi-ai dat să cunosc mila Ta față de mine, inima mea a fost fermecată de Tine și neîncetat atrasă spre Tine, Lumina mea.

Ce-ți voi da în schimb, Doamne?

Tu ai înviat sufletul meu ca să Te iubesc pe Tine și pe aproapele meu și mi-ai dat lacrimi ca să mă rog pentru întreaga lume.

Fericit sufletul care a cunoscut pe Făcătorul lui și s-a îndrăgostit de El, căci s-a odihnit întru El cu odihnă de-săvârșită.

Domnul e nemăsurat de milostiv.

Sufletul meu cunoaște milostivirea Lui față de mine, și eu scriu despre ea cu nădejdea că măcar un singur suflet se va îndrăgosti de Domnul și se va aprinde pentru El cu jarul pocăinței.

Dacă Domnul nu mi-ar fi dat să cunosc mila Sa prin Duhul Sfânt, aș fi deznădăjduit din pricina mulțimii păcatelor mele, dar acum El a fermecat sufletul meu, și el s-a îndrăgostit de El și uită tot ce-i pământesc.

Doamne, smerește inima mea, ca să fie întotdeauna plăcută Ție.



Înțelegeți, voi, toate noroadele pământului, cât de mult vă iubește Domnul și cu câtă milostivire vă cheamă la El:

„Veniți la Mine și vă voi odihni pe voi.”

„Vă voi odihni și pe pământ și în cer, și veți vedea slava Mea.”

„Acum nu puteți înțelege aceasta, dar Duhul Sfânt vă va da să înțelegeți iubirea Mea pentru voi.”

„Nu zăboviți, veniți la Mine. Cu dor vă aștept pe voi ca pe niște copii dragi. Eu vă voi da pacea Mea și voi vă veți bucura și bucuria voastră va fi veșnică.”

Frații mei dragi, cu lacrimi scriu aceste rânduri.

Când sufletul cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, în fiecare minut el se minunează neîncetat înaintea milostivirii lui Dumnezeu, a măreției și atotputerniciei Lui, și Domnul Însuși învață sufletul prin harul Său milostiv, ca o mamă copilul ei preaiubit, gânduri bune și smerite și-i dă simțământul prezenței și al apropierii Lui. Și în smerenie sufletul vede pe Domnul fără nici un fel de gânduri.



Domnul îl iubește pe om și harul Lui va fi în Biserică până în vremea Înfricoșatei Judecăți, așa cum a fost în vremurile trecute.

Domnul îl iubește pe om și, deși l-a alcătuit din țărână, l-a împodobit prin Duhul Sfânt.

Prin Duhul Sfânt este cunoscut Domnul și tot prin Duhul Sfânt este iubit Domnul, dar fără Duhul Sfânt omul nu este decât pământ păcătos.

Domnul își crește copiii Săi prin Duhul Sfânt, îi hrănește cu Preacuratul Lui Trup și Sânge, și toți cei ce urmează Domnului se fac asemenea Domnului, Tatăl lor.

Duhul Sfânt ne-a înrudit cu Domnul și să știi că dacă simți în tine o pace dumnezeiască și o iubire pentru toți oamenii, sufletul tău s-a asemănat Domnului.

Harul dumnezeiesc ne-a învățat aceasta și sufletul știe când se îmbogățește de har; dar când pierde harul, sufletul simte deopotrivă apropierea vrăjmașului.

Înainte nu știam aceasta, dar acum, când am pierdut harul, acest lucru mi se face vădit din experiență.

Pentru aceasta, fraților, cu toate puterile voastre păziți pacea dumnezeiască dată nouă în dar și, când cineva ne va supăra, să-l iubim, chiar dacă aceasta nu este ușor, și Domnul, văzând osteneala noastră, ne va ajuta cu harul Lui.

Așa grăiesc Sfinții Părinți, și experiența multor ani arată că osteneala e de neapărată trebuință.



Harul Sfântului Duh face încă de pe pământ pe tot omul asemenea Domnului Iisus Hristos.

Cine este în Duhul Sfânt, acela e asemenea Domnului încă de pe pământ, dar cine nu se pocăiește și nu crede, acela se aseamănă vrăjmașului.

Domnul ne-a învrednicit să fim asemenea Lui. Și știi cât de blând și de smerit este Domnul! Dacă L-ai vedea, bucuria ta ar fi atât de mare că ai vrea să-i spui: „Doamne, mă topesc de harul Tău!” Dar în acel minut nu vei putea spune nici măcar un singur cuvânt despre Dumnezeu, căci sufletul tău e schimbat de îmbelșugarea Sfântului Duh. Așa și Cuviosul Serafim din Sarov, când L-a văzut pe Domnul, n-a putut vorbi.



Domnul ne poruncește să-L iubim din toată inima și din tot sufletul, dar cum e cu putință să-L iubim pe Cel pe care nu L-am văzut niciodată și cum să învățăm această iubire? Domnul Se face cunoscut după lucrarea Lui în suflet. Când Domnul îl cercetează, sufletul știe că a fost un Oaspete drag și, când a plecat, atunci sufletul tânjește după El și Îl caută cu lacrimi: „Unde ești Tu, lumina mea? Unde ești Tu, bucuria mea? Trecerea Ta a lăsat o bună-mireasmă în sufletul meu, dar Tu nu ești aici și sufletul meu tânjește după Tine, și inima mea e abătută și bolnavă,

și nimic nu mă mai veselește, pentru că am întristat pe Domnul și El S-a ascuns de mine”.

Dacă am fi simpli ca niște copii, Domnul ne-ar arăta raiul și L-am vedea în slava heruvimilor și a serafimilor, a tuturor puterilor cerești și a sfinților, dar noi n-avem smerenie și de aceea ne chinuim pe noi înșine și pe cei ce trăiesc împreună cu noi.



Ce bucurie pentru noi că Domnul nu numai că ne iartă păcatele noastre, dar Se și face cunoscut pe Sine sufletului, de îndată ce el se smerește. Fiecare, chiar și ultimul sărman, se poate smeri și cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt. Pentru a cunoaște pe Domnul nu e nevoie nici de bani, nici de averi, ci numai de smerenie. Domnul Se dă în dar pe Sine Însuși numai pentru milostivirea Sa. Odiñoară nu știam aceasta, dar acum în fiecare zi și în fiecare ceas văd limpede în fiecă minut milostivirea lui Dumnezeu. Domnul dă pacea Sa chiar și în somn, dar fără Dumnezeu nu e pace în suflet.

Din pricina mândriei minții lor Domnul nu Se face cunoscut multora, dar cu toate acestea ei cred că știu multe. Dar ce este știința lor dacă nu cunosc pe Domnul, dacă nu cunosc harul Sfântului Duh, dacă nu știu cum vine și de ce se pierde?

Să ne smerim , fraților, și Domnul ne va arăta toate, așa cum un tată iubitor arată totul copiilor lui.



Privește cu mintea ce se lucrează în sufletul tău. Dacă se află în el nu mult har, atunci în suflet este pace și simți iubire față de toți; dacă se află mai mult har, atunci în suflet e lumină și o mare bucurie; iar dacă se află și mai mult har, atunci și trupul simte harul Sfântului Duh.



Nu e amărăciune mai mare ca pierderea harului. Atunci sufletul tânjește după Dumnezeu. Și cu ce aş putea asemă-

na această tângire? O asemăn plânsului unei mame care și-a pierdut singurul ei fiu preaiubit și strigă: „Unde ești, copilul meu preaiubit, unde ești bucuria mea?”

Așa, și mai mult încă, tânjește sufletul după Domnul când pierde harul și dulceața iubirii dumnezeiești.

„Unde ești Tu, milostivul meu Dumnezeu? Unde ești Tu, Lumină neînserată? Pentru ce te ascunzi de mine și nu mai văd fața Ta blândă și luminoasă?”

Rare sunt sufletele care Te cunosc și puțini oamenii cu care se poate vorbi despre Tine: cei mai mulți oameni se vor mântui prin credință. Dar așa cum Tu Însuți ai spus Apostolului Toma: „Tu M-ai văzut și M-ai pipăit, dar fericiți cei ce n-au văzut și au crezut” [*In* 20, 29], tot așa nu toți simt Duhul Sfânt, dar cei ce se tem de Domnul și păzesc poruncile Lui se vor mântui toți, căci Domnul ne iubeste nemărginit de mult și eu n-aș fi putut cunoaște această iubire, dacă nu m-ar fi învățat Duhul Sfânt Cel ce învață tot binele.



Înima mea s-a îndrăgostit de Tine, Doamne, și de aceea tângesc după Tine și cu lacrimi Te caut.

Tu ai împodobit cerul cu stele, văzduhul cu nori, pământul cu mări, râuri și grădini înverzite în care cântă păsări, dar sufletul meu s-a îndrăgostit de Tine și nu mai vrea să privească această lume, cu toată frumusețea ei.

Numai pe Tine Te dorește sufletul meu, Doamne. Privirea Ta liniștită și blândă nu o pot uita și cu lacrimi Te rog: „Vino și Te sălășluiește întru mine și curățește-mă de toată întinăciunea. Tu vezi din înălțimea sfintei Tale slave cum tânjește sufletul meu după Tine; nu mă lăsa pe mine, robul Tău; auzi-mă când strig Ție ca Prorocul David: «Măluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta» [*Ps* 50, 1]”.



Sfinților Apostoli, voi ați propovăduit întregului pământ: „Cunoașteți iubirea lui Dumnezeu!” Sufletul meu păcătos a cunoscut și el această iubire prin Duhul Sfânt,

dar am pierdut acest Duh și tânjesc după El. Vă rog, rugați pe Domnul să-mi dea înapoi darul Duhului Sfânt, pe Care sufletul meu îl cunoaște, și mă voi ruga pentru toată lumea ca să vină pacea pe pământ.

Sfinților toți, rugați pe Domnul Dumnezeu pentru mine. Voi vedeți slava Domnului în cer, căci pe pământ L-ați iubit pe Dumnezeu din tot sufletul și din tot cugetul vostru; voi ați biruit lumea prin puterea harului pe care vi l-a dat Dumnezeu pentru smerenia voastră; voi ați îndurat toate întristările pentru iubirea lui Dumnezeu, și duhul meu arde de nerăbdare să vă vadă, să vadă cum vedeți slava Domnului. Ziua și noaptea tânjește sufletul meu după Domnul și dorește să se îndulcească de iubirea Lui.



„Stareții” [„bătrânii iscusiti”] buni sunt smeriți și la caracter asemenea lui Hristos. Prin viața lor ei dau un exemplu viu. Au dobândit pacea și, asemenea pomului vieții din rai, au săturat pe mulți din roadele lor, cu roade ale acestei păci.

Pomul vieții care este în mijlocul raiului e Hristos. Acum de el se pot apropia toți și toată lumea poate să mănânce și să se sature din el prin Duhul Sfânt.

Când povățuitori buni nu sunt, trebuie să ne predăm voii lui Dumnezeu într-o smerenie și atunci Domnul ne va înțelepți prin harul Său, căci e cu neputință de spus în cuvânt cât de mult ne iubește Domnul și mintea nu poate înțelege aceasta; numai prin Duhul Sfânt e cunoscută iubirea lui Dumnezeu, de minte ea nu este cunoscută.

Unii discută în contradictoriu despre credință și discuțiile [controversele] lor sunt fără sfârșit, dar nu e nevoie să ne sfădim, ci numai să ne rugăm lui Dumnezeu și Maicii Domnului, și atunci Domnul ne va lumina fără discuții și îndată ne va lumina.

Mulți au studiat toate credințele [religiile], dar adevărata credință nu au cunoscut-o astfel, așa cum trebuie, dar

celui ce se va ruga lui Dumnezeu cu smerenie să-l lumineze, Domnul îi va face cunoscut cât de mult îl iubește El pe om.

Oamenii mândri cred că înțeleg totul cu mintea lor, dar Dumnezeu nu le dă aceasta.

Dar noi Îl cunoaștem pe Domnul: El ni S-a arătat prin Duhul Sfânt, și sufletul Îl cunoaște, și de atunci se bucură, se veselește și se odihnește, și în aceasta stă viața noastră sfântă.



Domnul a zis: „Acolo unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu și va vedea slava Mea” [In 12, 26]. Dar oamenii nu înțeleg Scriptura; ea este ca pecetluită. Dar când Duhul Sfânt ne învață, totul va fi înțeles și sufletul se va simți ca în cer, căci același Duh Sfânt este și în cer, și pe pământ, și în Sfânta Scriptură, și în sufletele care iubesc pe Dumnezeu. Dar fără Duhul Sfânt oamenii rătăcesc și, deși învață neîncetat, nu pot să-L cunoască pe Dumnezeu și n-au cunoscut odihna în El.

Cine a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, acela iubește lumea întreagă și niciodată nu murmură pentru soarta lui, căci știe că o întristare vremelnică pentru Dumnezeu duce la bucuria veșnică.

Sufletul nesmerit, care nu se predă pe sine voii lui Dumnezeu, nu poate cunoaște nimic, ci trece numai de la un gând la altul, și astfel nu se roagă niciodată cu minte curată și nu slăvește lucrurile mari ale lui Dumnezeu.

Sufletul care s-a predat cu smerenie voii lui Dumnezeu Îl vede nevăzut în fiecare secundă, dar tot acest lucru e cu neputință de exprimat pentru sufletul însuși, și el nu poate povesti despre aceasta, ci numai prin experiență cunoaște milostivirea lui Dumnezeu și știe când Domnul este cu el. Sufletul ce s-a predat Lui e ca un copil mic care-și primește zilnic hrana lui fără să știe de unde vine această hrană; așa și sufletul se simte bine cu Dumnezeu, dar nu poate lămuri cum se întâmplă aceasta.

Doamne, luminează norodul Tău prin Duhul Tău Cel Sfânt ca toți să cunoască iubirea Ta.

Domnul ne insuflă gândul să ne rugăm pentru oameni și tot El ne dă puterea pentru această rugăciune și răsplătește sufletului pentru aceasta. Așa e mila Domnului față de noi.



În copilărie iubeam lumea și frumusețea ei. Iubeam pomii și grădinile înverzite, iubeam câmpiile și toată lumea lui Dumnezeu: cât de frumos este ea alcătuită. Îmi plăcea să privesc strălucirea norilor, să-i văd trecând în înălțimile azurii. Dar de când am cunoscut pe Domnul meu și El a robit sufletul meu, totul s-a schimbat în sufletul meu și nu mai vreau să privesc la această lume, căci sufletul meu este neîncetat atras spre acea lume în care trăiește Domnul. Ca o pasăre în colivie așa se chinuie sufletul meu pe pământ. Așa cum pasărea dorește să zboare din colivia ei strâmtă spre tufișurile dese, așa este aprins și sufletul meu de dorința de a vedea din nou pe Domnul, căci El a atras sufletul meu și acesta tânjește după El și strigă:

Unde ești Tu, Lumina mea? Vezi că Te caut cu lacrimi. Dacă nu mi Te-ai fi arătat, n-aș fi putut să Te caut astfel. Dar Tu Însuți m-ai găsit pe mine, păcătosul, și mi-ai dat să cunosc iubirea Ta. Tu mi-ai dat să văd că iubirea Ta pentru noi Te-a dus pe cruce și că ai murit pentru noi în chinuri. Tu mi-ai dat să cunosc că iubirea Ta Te-a pogorât din cer pe pământ și până la iad, ca noi să vedem slava Ta.

Tu Te-ai îndurat de mine și mi-ai arătat Fața Ta și acum sufletul meu e atras de Tine, Doamne, și în nimic nu-și găsește odihnă, nici ziua nici noaptea, și plânge ca un copil ce și-a pierdut mama.

Dar și copilul își uită mama, și mama își uită copilul când Te văd pe Tine. Văzându-Te pe Tine, sufletul uită lumea întreagă. Așa este atras sufletul meu spre Tine și tânjește după Tine și nu mai vrea să vadă frumusețea acestei lumi.

Când sufletul cunoaște în Duhul Sfânt pe Maica Domnului, când în Duhul Sfânt el se face rudenie cu apostolii,

prorocii, sfinții ierarhi, cuvioșii și cu toți sfinții și dreptii, atunci el este atras nestăvilit în această altă lume și nu se poate opri, ci tânjește, se chinuie, plânge și nu se poate smulge din rugăciune, și chiar dacă trupul e neputincios și vrea să se întindă pe pat, chiar și atunci când este întins pe el, sufletul lui se avântă spre Domnul și în Împărăția sfinților.

Bătrânețea a venit, trupul a slăbit și vrea să se întindă pe pat, dar duhul nu stă întins — el se avântă spre Dumnezeu, Tatăl său, rudenia lui cerească. El ne-a făcut rudeții ale Sale prin Preacuratul Lui Trup și Sânge și prin Duhul Sfânt; ne-a dat să cunoaștem **ce** anume e viața veșnică. În parte știm: Duhul Sfânt e viața veșnică. Sufletul trăiește în iubirea lui Dumnezeu, în smerenia și blândețea Duhului Sfânt. Dar Duhului Sfânt trebuie să-I dăm un loc mai mare în sufletul nostru, ca El să fie viu întru el și sufletul să-L simtă pipăit.

Cine rămâne pe pământ prin Duhul Sfânt în iubirea lui Dumnezeu, acela va fi și sus împreună cu Domnul, căci iubirea nu poate să piară. Dar să nu ne amăgim în gânduri deștepte, să ne smerim pe noi înșine după cuvântul Domnului: „Fiți ca și copiii, căci a lor este Împărăția lui Dumnezeu” [Mt 18, 3].

Vai mie, căci după ce am cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, Îl pierd și nu pot să-L am în deplinătate, deși văd mila lui Dumnezeu cu mine.

Domnul ne iubește atât de mult, încât noi înșine nu ne putem iubi pe noi înșine așa; dar când sufletul e în întristare, el crede că Dumnezeu l-a uitat și că nici măcar nu mai vrea să se uite la el, și atunci suferă și se chinuie.

Dar nu este așa, fraților. Domnul ne iubește fără sfârșit, ne dă harul Duhului Sfânt și ne mângâie, Domnul nu vrea ca sufletul să fie în mâhnire și nedumerire despre mântuirea lui. Crede deci cu tărie că suferim numai câtă vreme nu ne-am smerit; dar de îndată ce ne smerim, întristările noastre iau sfârșit, căci pentru smerenia lui Duhul lui Dumnezeu dă de știre sufletului că se mântuiește.

Mare este slava Domnului că ne iubește atât de mult, și această iubire se face cunoscută prin Duhul Sfânt.



Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi.

Cum aş putea să nu-L caut? El mi S-a arătat prin Duhul Sfânt și inima mea s-a îndrăgostit de El. El a atras sufletul meu și acesta tânjește după El.

Sufletul se aseamănă unei mirese, iar Domnul — Mirelui; și ei se iubesc mult unul pe altul și suspină unul după altul. În iubirea Lui, Domnul tânjește după suflet și se mâhnește dacă acesta n-are loc în el pentru Duhul Sfânt; dar sufletul care a cunoscut pe Domnul tânjește după El, căci în El e viața și bucuria lui.



Viața în păcate e moartea sufletului, dar iubirea lui Dumnezeu e raiul desfătărilor în care trăia înainte de cădere părintele nostru Adam.

„Adame, părintele nostru, spune-ne cum iubea sufletul tău pe Dumnezeu în rai?”

A cunoaște acest lucru e cu neputință și abia sufletul care a gustat iubirea lui Dumnezeu îl poate înțelege întrucâtva.

Dar Maica Domnului, cum iubea Ea pe Domnul Fiul Ei?

Nimeni dintre oameni nu poate ști aceasta decât numai Ea Însăși. Dar Duhul lui Dumnezeu ne învață iubirea. Și în Ea a fost și este același Duh al lui Dumnezeu, Care este Iubire, și de aceea cine cunoaște pe Duhul Sfânt poate înțelege în parte și iubirea ei.



Ce fericiți suntem noi creștinii: **ce** Dumnezeu avem!

Vrednici de plâns sunt oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu. Ei nu văd lumina veșnică și după moarte merg în întunericul cel veșnic. Noi știm despre aceasta, pentru că

în Biserică Duhul Sfânt descoperă sfinților ce este în cer și ce este în iad.

Oameni nenorociți și rătăciți! Ei nu pot ști care e adevărata bucurie. Se veselesc uneori și râd, dar râsul și vese-
lia lor se prefac în plâns și întristare.

Dar bucuria noastră e Hristos. Prin pătimirile Lui El ne-a scris în cartea vieții, și în Împărăția cerurilor vom fi veșnic împreună cu Dumnezeu, vom vedea slava Lui și ne vom îndulci de ea.

Bucuria noastră e Duhul Sfânt. Cât e de dulce și de drag! El dă mărturie sufletului de mântuirea lui.

O, fraților, vă rog și vă implor în numele milostivirii lui Dumnezeu, credeți în Evanghelie și în mărturia Sfintei Biserici și veți gusta încă de aici, de pe pământ, fericirea raiului, căci Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul nostru [Lc 17, 21]; iubirea lui Dumnezeu dă sufletului raiul. Mulți prinți și vlădici și-au părăsit scaunele lor după ce au cunoscut iubirea lui Dumnezeu. Și lucrul e de înțeles, pentru că iubirea lui Dumnezeu e aprinsă; prin harul Sfântului Duh, ea îndulcește sufletul până la lacrimi și nimic pământesc nu se poate asemana ei.



Cele pământești pot fi cunoscute prin mintea ome-
nească, dar Domnul și toate cele cerești se cunosc numai prin Duhul Sfânt și nu pot fi cunoscute numai cu mintea simplă.

Cine a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, acela uită pământul ca și cum n-ar mai fi, dar după rugăciune își ridică ochii și îl vede din nou.

Fraților, în Împărăția cerurilor sfinții văd slava lui Dum-
nezeu, noi însă să ne smerim și Domnul ne va iubi și ne va da pe pământ tot ce e de folos pentru suflet și trup, și ne va descoperi toate tainele.

Oamenii s-au alipit cu sufletul lor de agonisirea bunu-
rilor pământești și au pierdut iubirea lui Dumnezeu, de aceea nu este pace pe pământ. Mulți vor să cunoască, de

pildă, cum s-a alcătuit soarele, dar uită să cunoască pe Dumnezeu. Domnul însă nu ne-a vorbit despre soare, ci ne-a descoperit despre Tatăl și Împărăția cerurilor. El a spus că în Împărăția Tatălui Său dreptii vor străluci ca soarele [Mt 13, 43]; și Scriptura spune că Domnul va fi Lumina în rai [Ap 21, 23; 22, 5] și Lumina Domnului va fi **în sufletul, în mintea și în trupul sfinților**.



Trăim pe pământ și nu-L vedem pe Dumnezeu și nu-L putem vedea. Dar dacă Duhul Sfânt vine în sufletul nostru, atunci Îl vedem pe Dumnezeu așa cum L-a văzut Sfântul Arhidiacon Ștefan. Prin Duhul Sfânt, sufletul și mintea recunosc îndată că acesta este **Domnul**. Așa a recunoscut prin Duhul Sfânt Sfântul Simeon pe Domnul în micul prunc [adus la templu]; tot așa a recunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt și Sfântul Ioan Botezătorul și a trimis poporul la El. Dar, fără Duhul Sfânt, nimeni nu poate cunoaște pe Dumnezeu, nici ști cât de mult ne iubeste. Și, deși citim că El ne-a iubit și a pătimit din iubire pentru noi, noi ne gândim la aceste lucruri cu mintea, fără a înțelege și cu sufletul nostru, așa cum se cuvine această iubire a lui Hristos; dar, atunci când ne învață Duhul Sfânt, înțelegem în chip limpede și simțit această iubire și ne facem asemenea Domnului.



Milostive Doamne, învață-ne pe noi toți prin Duhul Tău Cel Sfânt să trăim după voia Ta, ca toți să Te cunoaștem în Lumina Ta pe Tine, adevăratul Dumnezeuul nostru, fiindcă fără Lumina Ta nu putem înțelege plinătatea iubirii Tale. Luminează-ne prin harul Tău și el va aprinde inimile noastre de iubire pentru Tine.

Cuvânt despre rugăciune

Cine iubește pe Domnul, acela își aduce aminte întotdeauna de El, iar aducerea-aminte de Dumnezeu naște rugăciunea. Dar, dacă nu-ți vei aduce aminte, atunci nu te vei mai ruga, iar fără rugăciune sufletul nu va rămâne în dragostea lui Dumnezeu, căci prin rugăciune vine harul Duhului Sfânt. Prin rugăciune se păzește omul de păcat, fiindcă, rugându-se, mintea e ocupată de Dumnezeu și cu duh smerit stă înaintea Feței Domnului, pe Care-L cunoaște sufletul ce se roagă.

Firește, începătorul are nevoie de o călăuză, căci până se dă harul Sfântului Duh, sufletul are mare luptă cu vrăjmașii și nu-și poate da seama dacă vrăjmașul îi aduce dulceața sa. Poate deosebi aceasta numai cel ce a gustat el însuși din experiență harul Duhului Sfânt. Cine a gustat Duhul Sfânt recunoaște apoi harul **după gust**.

Cine vrea să se îndeletnicească cu rugăciunea fără o călăuză și își închipuie în mândria lui că poate să o învețe singur după cărți și nu se va duce la un „stareț” [„bătrân iscusit”], acela a căzut deja pe jumătate în înșelare. Dar pe cel smerit Domnul îl va ajuta și, chiar dacă nu găsește un povătuitor experimentat, dar va merge la duhovnicul lui, oricare ar fi el, Dumnezeu îl va ocroti pentru smerenia lui.

Gândește-te că în duhovnic viază Duhul Sfânt, și el îți va spune ce trebuie să faci. Dar dacă îți spui: „Duhovnicul viețuiește în nepăsare, cum poate via în el Duhul Sfânt?”,

pentru un astfel de gând vei suferi silnic și Domnul te va smeri și, negreșit, vei cădea în înșelare.

Rugăciunea se dă celui ce se roagă, cum se spune în Scripturi; dar rugăciunea pe care o săvârșim numai din obișnuință, fără zdrobire de inimă pentru păcate, nu este plăcută Domnului.

Întrerup pentru o vreme cuvântul despre rugăciune.

Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut fierbinte, și sufletul meu nu suferă să se gândească la altceva.

Sufletul meu tânjește după Domnul Cel Viu, și duhul meu se avântă spre El ca spre Tatăl Ceresc și o rudenie. Domnul ne înrudește cu El prin Duhul Sfânt. Domnul este drag inimii — e bucuria, veselia și nădejdea noastră tare.

Bunule Doamne, caută cu milă la zidirea Ta și arată-Te oamenilor prin Duhul Sfânt așa cum Te-ai arătat robului Tău.

Bucură, Doamne, cu venirea Sfântului Tău Duh tot sufletul cel întristat. Fă, Doamne, ca toți oamenii care se roagă Ție să cunoască pe Duhul Sfânt.

Oamenilor, să ne smerim toți pentru Domnul și pentru Împărăția cerurilor. Să ne smerim și Domnul ne va face cunoscută puterea rugăciunii lui Iisus. Să ne smerim și În-suși Duhul lui Dumnezeu va învăța sufletul.

Omule, învață smerenia lui Hristos și Domnul îți va da să guști dulceața rugăciunii. Dacă vrei rugăciunea curată, atunci fii smerit, înfrânat, mărturisește-te cu sinceritate, și rugăciunea te va iubi. Fii ascultător, supune-te cu bună conștiință stăpânirilor rânduite, fii mulțumit de toate și atunci inima ta se va curăți de gândurile deșarte. Adu-ți aminte că Domnul te vede și teme-te să nu întristezi cumva pe fratele tău; nu-l judeca și nu-l disprețui nici măcar cu o privire, și Duhul Sfânt te va iubi și te va ajuta El În-suși întru toate.

Duhul Sfânt se aseamănă unei mame pline de dragoste. O mamă își iubește copilul și-i este milă de el, tot așa și Duhului Sfânt îi este milă de noi, ne iartă, ne vindecă, ne povățuiește și ne bucură; Duhul Sfânt se face cunoscut în rugăciunea smerită.

Cine iubește pe vrăjmași va cunoaște degrabă pe Domnul prin Duhul Sfânt, dar despre cel ce nu-i iubește, nu vreau să scriu, ci îl plâng, căci se chinuie pe sine însuși și pe alții și nu cunoaște pe Domnul.



Sufletul care iubește pe Domnul nu poate să nu se roage, căci este atras spre El prin harul pe care l-a cunoscut în rugăciune.

Pentru rugăciune ne sunt date bisericile; în biserici slujbele se săvârșesc după cărți. Dacă biserica și cărțile nu le ai totdeauna cu tine, rugăciunea lăuntrică însă e oricând și oriunde cu tine. În biserici se săvârșesc dumnezeieștile slujbe și viază Duhul Sfânt, dar cea mai bună biserică a lui Dumnezeu e sufletul, și pentru cine se roagă în sufletul său, pentru acela lumea întreagă se face biserică; dar aceasta nu este pentru toți.

Mulți se roagă cu buzele și le place să se roage după cărți, și acesta e un lucru bun, iar Domnul primește rugăciunea și-i miluiește. Dar dacă cineva se roagă Domnului și se gândește la altceva, rugăciunea unuia ca acesta Domnul n-o ascultă.

Cine se roagă din obișnuință, în acela nu sunt schimbări în rugăciune, dar cine se roagă din inimă în acela sunt multe schimbări în rugăciune, e o luptă cu vrăjmașul, o luptă cu sine însuși, cu patimile, o luptă cu oamenii și în toate acestea trebuie să fie curajos.

Cere sfat celor experimentați, dacă-i găsești, și roagă cu smerenie pe Domnul, și pentru smerenia ta Domnul îți va da înțelegere.

Dacă rugăciunea noastră e plăcută Domnului, Duhul lui Dumnezeu dă mărturie de aceasta în suflet; El este drag și liniștit; dar odinioară nu știam dacă rugăciunea mea era primită sau nu la Domnul, și după ce anume poate fi recunoscut acest lucru.

Întristările și primejdiile i-au învățat pe mulți să se roage.

Într-o zi vine la mine în magazie un soldat; se ducea la Salonic. Sufletul meu l-a îndrăgit și i-am spus:

„Roagă-te Domnului ca întristările să ți se împuțineze!”

Dar el mi-a zis: „Știu să mă rog. Am învățat în război, când eram pe front. L-am rugat cu tărie pe Domnul să mă lase în viață. Gloanțele plouau, obuzele explodau și puțini au scăpat cu viață. Am luat parte la multe lupte, și Domnul m-a păzit”. În acest timp mi-a arătat cum se ruga și după mișcarea trupului său se vedea limpede că era cu totul cufundat în Dumnezeu.



Multora le place să citească cărți bune, și acesta e un lucru bun, dar să te rogi e mai bine decât toate, însă cine citește cărți proaste sau gazete e lovit de foame sufletească; sufletul lui flămânzește pentru că hrana sufletului și desfătările lui sunt în Dumnezeu. În Dumnezeu e și viață, și bucurie, și veselie, și Domnul ne iubește nespus, și această iubire e cunoscută prin Duhul Sfânt.

Dacă mintea ta vrea să se roage în inimă și nu poate, atunci rostește rugăciunea cu buzele și ține-ți mintea în cuvintele rugăciunii, cum spune *Scara*. Cu timpul Domnul îți va da rugăciunea inimii fără gânduri și te vei ruga cu ușurință. Unii și-au vătămat inima, pentru că și-au silit mintea să lucreze rugăciunea în inimă și de aceea n-au mai putut-o rosti nici măcar cu buzele. Tu însă cunoști rânduiala vieții duhovnicești: darurile sunt date de la Dumnezeu doar sufletului simplu, smerit și ascultător. Celui ascultător și înfrânat în toate — în hrană, cuvinte și mișcări — Domnul Însuși îi va da rugăciunea și ea se va săvârși cu ușurință în inimă.

Rugăciunea neîncetată vine din iubire, dar se pierde pentru osândiri, vorbe deșarte și neînfrânare. Cine iubește pe Domnul, acela poate cugeta la El ziua și noaptea, pentru că **nici un lucru nu te poate împiedica să iubești pe Dumnezeu**. Apostolii iubeau pe Domnul și lumea nu-i împiedica, deși ei își aduceau aminte de lume, se ru-

gau pentru ea și propovăduiau. E adevărat că Sfântului Arsenie cel Mare i s-a zis: „Fugi de oameni!”, dar chiar și în pustie Duhul lui Dumnezeu ne învață să ne rugăm pentru oameni și pentru lumea întreagă.

În lumea aceasta fiecare își are ascultarea lui: unul e împărat, altul patriarh, altul bucătar, fierar sau învățător, dar Domnul îi iubește pe toți, și cine iubește mai mult pe Dumnezeu, acela va avea plată mai multă. Domnul ne-a dat porunca de a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot cugetul și din tot sufletul [Mt 22, 37]. Dar cum poți să-L iubești fără să te rogi? De aceea, mintea și inima omului trebuie să fie întotdeauna libere pentru rugăciune.

Când iubești pe cineva, vrei să te gândești la el, să vorbești despre el, să fii împreună cu el. Dar pe Domnul sufletul îl iubește ca pe Tatăl și Ziditorul lui și stă înaintea Lui cu frică și iubire: cu frică, pentru că este Domnul; cu iubire, pentru că sufletul Îl cunoaște ca pe un Tată; El este foarte milostiv și harul Său e mai dulce decât toate.

Și eu am cunoscut că e ușor să te rogi, pentru că harul lui Dumnezeu ne ajută. În mila Sa Domnul ne iubește și ne dă să vorbim cu El prin rugăciune, să ne căim și să-I mulțumim.

N-am putere să scriu cât de mult ne iubește Domnul. Această iubire e cunoscută prin Duhul Sfânt, iar pe Duhul Sfânt Îl cunoaște sufletul ce se roagă.



Unii zic că de la rugăciune vine înșelarea. E o greșeală însă. Înșelarea vine de la rânduiala-de-sine [idioritmie], iar nu de la rugăciune. Toți sfinții s-au rugat mult și îndeamnă și pe alții la rugăciune. Rugăciunea este cel mai bun lucru pentru suflet. Prin rugăciune se ajunge la Dumnezeu; prin rugăciune dobândim smerenie, răbdare și tot lucrul bun. Cine vorbește împotriva rugăciunii, acela n-a gustat în chip vădit niciodată ca să vadă cât de bun este Domnul și cât de mult ne iubește. De la Dumnezeu nu vine ceva rău. Toți Sfinții s-au rugat neîncetat; ei nu rămâneau nici o secundă fără rugăciune.

Sufletul care a pierdut smerenia, pierde o dată cu harul și iubirea față de Dumnezeu, și atunci rugăciunea fierbinte se stinge; dar când sufletul are odihnă dinspre patimi și-și agonisește smerenie, atunci Domnul îi dă harul Său și el se roagă pentru vrăjmași ca pentru sine însuși și se roagă cu lacrimi fierbinți pentru întreaga lume.

Despre smerenie

Acum sunt puțini „stareți” [„bătrâni iscușiți”] care să cunoască iubirea Domnului pentru noi și să cunoască lupta cu vrăjmașii și că, pentru a-i birui, e nevoie de smerenia lui Hristos.

Domnul iubește atât de mult pe om, încât îi dă darurile Sfântului Duh, dar până când sufletul se învață să păstreze harul, se chinuie mult.

În primul an după ce am primit pe Duhul Sfânt, gândeam: „Domnul mi-a iertat păcatele: harul dă mărturie de aceasta; de ce mai am nevoie?”. Dar nu trebuie să gândim așa. Chiar dacă păcatele ne-au fost iertate, toată viața trebuie să ne aducem aminte de ele și să ne întristăm, ca să păzim zdrobirea [inimii]. N-am făcut așa și am încetat zdrobirea și mult am fost hărțuit de demoni. Eram nedumerit de ce se făcea cu mine și-mi spuneam: „Sufletul meu cunoaște pe Domnul și iubirea Lui. Cum de-mi vin gânduri rele?” Dar Domnului i S-a făcut milă de mine și m-a învățat El Însuși cum trebuie să mă smeresc: *„Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui!”* Și prin aceasta vrăjmașii sunt biruiți. Dar de îndată ce las mintea mea să iasă din foc, gândurile rele câștigă din nou putere.

Cel ce, asemenea mie, a pierdut harul, e bine să lupte curajos cu demonii. Cunoaște că tu însuși ești vinovat: ai căzut în mândrie și slavă deșartă, și Domnul îți dă să cu-

noști cu milostivire ce înseamnă să fii în Duhul Sfânt și ce înseamnă să fi în luptă cu demonii. Astfel sufletul învață prin experiență vătămările mândriei și fuge de slava deșartă, de laudele oamenilor și de gânduri. Atunci sufletul începe să se vindece și să învețe să păstreze harul. Cum să înțelegem dacă sufletul e sănătos sau bolnav? Sufletul bolnav se mândrește, dar sufletul sănătos iubește smerenia, așa cum l-a învățat Duhul Sfânt, și dacă nu o cunoaște încă, se socotește pe sine mai rău decât toți.

Chiar dacă Domnul l-ar înălța la cer în fiecare zi și i-ar arăta toată slava cerească în care se află El, și iubirea serafimilor, a heruvimilor și a tuturor sfinților, chiar și atunci, învățat de experiență, sufletul smerit va spune: „Tu, Doamne, îmi arăți slava Ta pentru că iubești zidirea Ta; mie însă dă-mi mai degrabă plâns și puterea de a-Ți mulțumi. Ție Ți se cuvine slavă în cer și pe pământ, mie însă mi se cuvine să plâng pentru păcatele mele”. Altfel nu vei păzi harul Duhului Sfânt pe care ți-l dă Domnul după mila Sa.

Domnului i s-a făcut mare milă de mine și mi-a dat să înțeleg că trebuie să plâng toată viața. **Aceasta este calea Domnului.** Și iată, acum scriu din milă față de oamenii care, asemenea mie, sunt mândri și din această pricină se chinuie. Scriu ca ei să învețe smerenia și să-și găsească odihna în Dumnezeu.

Unii zic că aceasta a fost cândva, de demult, dar că acum toate acestea s-au învechit; dar la Domnul, **nimic nu trece niciodată**, numai noi ne schimbăm, ne facem răi și astfel pierdem harul; dar celui ce cere Domnul îi dă toate [Mt 7, 7–8], nu pentru că am merita aceasta, ci pentru că El este milostiv și ne iubește.

Scriu aceasta pentru că sufletul meu cunoaște pe Domnul.



Mare lucru bun este a învăța smerenia lui Hristos; cu ea viața e ușoară și bucuroasă și toate se fac dragi inimii. Numai celor smeriți li Se arată pe Sine Domnul prin Du-

hul Sfânt dar, dacă nu ne smerim, nu vom vedea pe Dumnezeu. Smerenia e lumina în care putem vedea Lumina-Dumnezeu, după cum se cântă: „Întru lumina Ta vom vedea Lumina” [Ps 35, 10].

Domnul m-a învățat să țin mintea în iad și să nu deznădăjduiesc și așa sufletul meu se smerește, dar aceasta nu este încă adevărata smerenie, care e de nedescris. Când sufletul vine la Domnul, se înfricoșează, dar când vede pe Domnul, atunci se bucură nespus de frumusețea slavei Lui, iar iubirea lui Dumnezeu și dulceața Duhului Sfânt îl fac să uite cu desăvârșire pământul. Așa este raiul Domnului. Toți vor fi în iubire și de la smerenia lui Hristos toți vor fi bucuroși să-i vadă pe ceilalți mai presus decât ei înșiși. Smerenia lui Hristos sălășluiește în cei mici: ei sunt bucuroși că sunt mici. Așa mi-a dat să înțeleg Domnul.

Rugați-vă pentru mine toți sfinții, ca sufletul meu să învețe smerenia lui Hristos; sufletul meu însetează după ea, dar nu o poate avea și cu lacrimi o caut, ca un copil mic ce s-a pierdut de mama lui:

„Unde ești Tu, Domnul meu? Te-ai ascuns de sufletul meu și cu lacrimi Te caut.

Doamne, dă-mi puterea de a mă smeri înaintea măreției Tale.

Doamne, Ție Ți se cuvine slavă în cer și pe pământ, mie însă, micuței Tale zidiri, dăruiește-mi smeritul Tău Duh.

Mă rog bunătății Tale, Doamne, privește asupra mea din înălțimea slavei Tale și dă-mi puterea de a Te slăvi ziua și noaptea, căci sufletul meu s-a îndrăgostit de Tine prin Duhul Tău Cel Sfânt și tânjesc după Tine și cu lacrimi Te caut.

Doamne, dă-ne Duhul Sfânt; prin El Te vom slăvi ziua și noaptea, căci dacă trupul nostru e neputincios, Duhul Tău e vioi, El dă sufletului puterea de a Te sluji cu râvnă și întărește mintea în iubirea Ta și o odihnește întru Tine cu o odihnă desăvârșită și nu mai vrea să se gândească la nimic altceva decât la iubirea Ta.

Milostive Doamne, duhul meu neputincios nu poate ajunge la Tine, de aceea Te chem ca și regele Avgar: Vino

și tămăduiește-mi rănilile gândurilor mele păcătoase, și Te voi lăuda ziua și noaptea și Te voi propovădui oamenilor, ca toate noroadele să știe că Tu, Doamne, ca și odinioară, săvârșești minuni, ierți păcate, sfințești și dai viață.”



E o mare deosebire între omul simplu care a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, și omul, chiar foarte mare, care n-a cunoscut harul Sfântului Duh.

E o mare deosebire între a crede numai că Dumnezeu există cunoscându-L din natură sau din Scripturi, și a cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt.

În cel ce a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, duhul arde ziua și noaptea de iubire pentru Dumnezeu și sufletul lui nu se poate să se alipească de nimic pământesc.

Sufletul care n-a făcut experiența dulceții Duhului Sfânt se bucură de slava deșartă a acestei lumi, de bogății sau de putere; dar sufletul care L-a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, tânjește numai după Domnul, iar bogățiile și slava lumii nu înseamnă nimic pentru el.

Sufletul care a gustat Duhul Sfânt Îl deosebește după gust; căci scris este: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” [Ps 33, 9]. David a cunoscut aceasta din experiență, dar și acum Domnul dă robilor Lui să cunoască din experiență harul Lui și îi va învăța aceasta pe robii Săi până la sfârșitul veacurilor.

Cine a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, acela a învățat de la El smerenia, s-a asemănat Învățătorului său, Hristos Fiul lui Dumnezeu, și a ajuns asemenea Lui.

„Doamne, dă-ne darul sfintei Tale smerenii!

Doamne, dă-ne în dar smeritul Tău Duh Sfânt, căci ai venit să mântuiești pe oameni și să-i înalți la cer ca să vadă slava Ta.”

O, smerenie a lui Hristos! Te cunosc dar nu te pot dobandi. Roadele tale sunt dulci, căci nu sunt pământești.



Când sufletul e abătut, cum să se aprindă în el foc, ca el să ardă de iubire în tot ceasul? Acest foc este la Dumnezeu și Domnul a venit pe pământ ca să ne dea acest foc al harului Duhului Sfânt, și cine învață smerenia acesta îl are, căci Domnul dă celui smerit harul Său.

De multe osteneli și de multe lacrimi e nevoie pentru a ține duhul smerit al lui Hristos, dar fără el se stinge în suflet lumina vieții și el moare. Trupul poate fi veștejit repede prin post, dar nu e deloc ușor ca sufletul să se smerească așa ca el să rămână mereu smerit, și nu e cu puțință degrabă. Maria Egipteanca a luptat șaptesprezece ani cu patimile ca și cu niște fiare sălbaticе și abia după aceea a găsit odihnă, măcar că își uscaseră repede trupul, fiindcă în pustie n-avea nimic cu ce să se hrănească.

Noi ne-am împietrit cu totul și nu înțelegem ce e smerenia sau iubirea lui Hristos. E drept că această smerenie și această iubire nu se cunosc decât prin harul Duhului Sfânt, dar noi nu credem că e cu puțință să-l atragem la noi. Pentru aceasta e nevoie ca noi să-l dorim din tot sufletul. Dar cum să doresc ceea ce n-am cunoscut? Puțină cunoaștere avem noi toți și Duhul Sfânt mișcă fiecare suflet să caute pe Dumnezeu.

O, cum trebuie rugat Domnul ca El să dea sufletului smerit pe Duhul Sfânt! Sufletul smerit are o mare odihnă, dar sufletul mândru se chinuie pe sine însuși. Omul mândru nu cunoaște iubirea lui Dumnezeu și e departe de Dumnezeu. Se fălește pentru că e bogat sau învățat sau slăvit, dar nu cunoaște, nenorocitul, sărăcia și căderea sa, pentru că nu cunoaște pe Dumnezeu. Dar pe cel ce luptă împotriva mândriei Domnul îl ajută să biruie această patimă.



Domnul a zis: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima” [Mt 11, 29]. Spre aceasta tânjește sufletul meu ziua și noaptea și Îl rog pe Dumnezeu, pe toți sfinții din cer și pe voi toți, care cunoașteți smerenia lui Hristos: Rugați-vă pentru mine ca să se pogoare asupra mea duhul smereniei lui Hristos pe care sufletul meu îl dorește cu la-

crimi! Nu pot să nu-l doresc, pentru că sufletul meu l-a cunoscut prin Duhul Sfânt; dar am pierdut acest dar și, de aceea, sufletul meu tânjește până la lacrimi.

Stăpâne mult milostive, dă-ne duh smerit ca sufletele noastre să-și găsească odihna în Tine!

Preasfântă Maică a Domnului, dobândește-ne, Milostivă, un duh smerit!

Sfinților toți, voi viețuiți în ceruri și vedeți slava Domnului și duhul vostru se bucură — rugați-vă ca și noi să fim împreună cu voi. Sufletul meu năzuiește și el să vadă pe Domnul și tânjește după El în smerenie, ca unul nevrednic de acest bine.

Milostive Doamne, învață-ne prin Duhul Sfânt smerenia Ta.



Mândria nu lasă sufletul să o apuce pe calea credinței. Necredinciosului îi dau acest sfat: Să zică: „Doamne, dacă existi, luminează-mă și-Ți voi sluji din toată inima și din tot sufletul”. Și pentru acest gând smerit și dispoziție de a sluji lui Dumnezeu, Domnul îl va lumina negreșit. Dar să nu spună: „Dacă existi, pedepsește-mă”, căci dacă vine pedeapsa se poate să nu ai puterea de a mulțumi lui Dumnezeu și să aduci pocăință.

Când Domnul te luminează, atunci sufletul tău simte pe Domnul; simte că Domnul l-a iertat și îl iubește și cunoști aceasta din experiență, și harul Duhului Sfânt va da mărturie în sufletul tău de mântuirea ta și atunci vei voi să strigi tare lumii întregi: „Cât de mult ne iubește Domnul!”

Până când nu L-a cunoscut pe Domnul, Apostolul Pavel L-a prigonit, dar când L-a cunoscut, a străbătut lumea întreagă propovăduind pe Hristos.

Dacă Domnul nu ne face cunoscut prin Duhul Sfânt cât de mult ne iubește, omul nu poate să o știe, căci e cu neputință pentru mintea pământească să înțeleagă din știință ce fel de iubire are Domnul pentru oameni.

Dar ca să te mântuiești trebuie să te smerești, pentru că omul mândru, chiar dacă ar fi băgat cu de-a sila în rai, nu

și-ar găsi acolo odihna, ar fi nemulțumit și ar spune: „De ce nu sunt pe primul loc?” Dar sufletul smerit e plin de iubire și nu caută întâietăți, ci dorește binele pentru toți și se mulțumește cu orice.



Cel stăpânit de slavă deșartă sau se înspăimântă de demoni, sau se aseamănă lor; dar nu trebuie să ne înspăimântăm de demoni, ci de slava deșartă și trufie, căci prin ele se pierde harul.

Cine vorbește cu demonii își întinează mintea, dar mintea celui ce rămâne în rugăciune e luminată de Domnul.

Domnul ne iubește mult, dar noi toți cădem pentru că nu avem smerenie. Pentru a păstra smerenia, trebuie să omorâm trupul și să primim Duhul lui Hristos [*Rm 8, 13*].

Sfinții au dus lupte crâncene cu demonii și i-au biruit prin smerenie, rugăciune și post.

Cine s-a smerit pe sine însuși, acela i-a biruit pe vrăjmași.



Ce trebuie făcut pentru a avea pace în suflet și în trup?

Pentru aceasta trebuie să iubești pe toți oamenii ca pe tine însuși și să fii gata de moarte în fiecare ceas. Când sufletul își aduce aminte de moarte, el ajunge la smerenie și se predă cu totul voii lui Dumnezeu și dorește să fie în pace cu toți și să iubească pe toți oamenii.

Când pacea lui Hristos vine în suflet, atunci el este bucuros să șadă ca Iov pe gunoi și să-i vadă pe ceilalți în slăvă; atunci sufletul se bucuros că e mai rău decât toți. Taina acestei smerenii a lui Hristos e mare și cu neputință de dezvăluit. Din iubire sufletul dorește fiecărui om mai mult bine decât pentru sine însuși și se bucură când vede că alții stau mai bine decât el și se întristează când îi vede că sunt chinuiți.

Rugați-vă pentru mine toți sfinții și toate noroadele, ca să vină la mine sfânta smerenie a lui Hristos.



Domnul iubește pe oameni, dar îngăduie întristări, ca oamenii să-și cunoască neputința și să se smerească și, pentru smerenia lor, să primească pe Duhul Sfânt, iar cu Duhul Sfânt toate sunt bune, toate sunt pline de bucurie, toate sunt frumoase.

Dacă cineva e chinuit mult de sărăcie și de boală și nu se smerește, se chinuie fără folos. Dar cine se smerește, acela va fi mulțumit de soarta lui, oricare ar fi ea, pentru că Domnul e bogăția și bucuria lui, și toți oamenii vor fi uimiți de frumusețea sufletului său.

Tu zici: „Viața mea e tare amară”. Dar eu îți voi spune sau mai degrabă Domnul Însuși îți spune: „Smerește-te și vei vedea că nenorocirile tale se vor preface în odihnă așa încât te vei minuna și vei spune: «De ce mă chinuiam și întristam atât altădată?»”.

Acum însă te bucuri pentru că te-ai smerit și harul lui Dumnezeu a venit; acum, chiar dacă ai ședea singur în sărăcie, bucuria nu te va părăsi, pentru că ai în suflet pacea despre care a zis Domnul: „Pacea Mea dau vouă” [In 14, 27]. Așa fiecărui suflet smerit Domnul îi dă pace.



Sufletul celui smerit e ca marea: dacă arunci o piatră în mare, ea tulbură pentru un minut fața apelor, după care se scufundă în adâncuri.

Așa se cufundă și întristările în inima celui smerit, căci puterea Domnului e cu el.

Unde locuiești tu, suflet smerit? Cine viază întru tine? Și cu ce te-aș putea asemăna?

Tu arzi limpede ca soarele, dar nu te mistui și încălzești pe toți cu căldura ta.

Al tău este pământul celor blânzi, după cuvântul Domnului.

Tu ești asemenea unei grădini în floare în mijlocul căreia e o preafrumoasă casă în care îi place Domnului să locuiască.

Pe tine te iubesc cerul și pământul.

Pe tine te iubesc sfinții apostoli, prorocii, sfinții ierarhi și cuvioșii.

Pe tine te iubesc îngerii, serafimii și heruvimii.

Pe tine te iubește, în smerenia ei, Preacurata Maică a Domnului.

Pe tine te iubește și de tine se bucură Domnul.



Sufletului mândru nu Se arată Domnul. Chiar dacă ar învăța toate cărțile, sufletul mândru nu va cunoaște niciodată pe Domnul, fiindcă mândria lui nu lasă loc în el pentru harul Sfântului Duh, iar Dumnezeu e cunoscut numai prin Duhul Sfânt.



Luminați prin Botez, oamenii cred în Dumnezeu, dar sunt unii care Îl și cunosc. E bine să crezi în Dumnezeu, dar să cunoști pe Dumnezeu, iată fericirea. Desigur, și cei ce cred sunt fericiți, după cum a zis Domnul Apostolului Toma: „Pentru că M-ai văzut și M-ai pipăit, crezi, dar fericiți cei ce n-au văzut și au crezut” [*In* 20, 29].

Dacă vom fi smeriți, atunci după iubirea Lui, Domnul ne va face cunoscute toate, ne va descoperi toate tainele, dar vai nouă dacă nu ne smerim, ne mândrim și, căzând în slava deșartă, ne golim și ne chinuim și pe noi înșine și pe ceilalți.

Deși e milostiv, pentru mândrie Domnul lasă sufletul să flămânzească și nu-i dă harul câtă vreme n-a învățat smerenia. Aș fi pierit de păcate și de multă vreme aș fi fost în iad, dacă n-ar fi avut milă de mine Domnul și Preacurata Născătoare de Dumnezeu. O, cât de blând și pașnic e glasul Lui, glas ceresc cum pe pământ nu auzim niciodată. Și iată, acum scriu cu lacrimi despre Domnul Cel Milostiv ca despre propriul meu Tată. Dulce este sufletului să fie împreună cu Domnul; această fericire Adam a gustat-o în

rai, când vedea pe Domnul față către față, dar sufletul nostru simte și el că El este cu noi, așa cum a făgăduit: „Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor” [Mt 28, 20].

Domnul este cu noi. Ce-am putea dori mai mult? Domnul l-a zidit pe om ca el să trăiască veșnic în El și să fie fericit, ca noi să fim cu El și în El. Domnul vrea să fie El Însuși cu noi și în noi. Domnul e bucuria și veselia noastră; dar când, prin mândrie, ne depărtăm de Domnul, atunci ne predăm pe noi înșine chinului: jalea, urâtul și gândurile rele ne sfâșie.



Doamne, îndreptează-ne cum îndreptează pruncii ei o mamă iubitoare. Dă fiecărui suflet să cunoască bucuria venirii Tale și puterea ajutorului Tău. Răcorește sufletele chinuite din poporul Tău și învață-ne pe noi toți să Te cunoaștem prin Duhul Sfânt. Se chinuie pe pământ sufletul omenesc, Doamne, și prin minte nu se poate întări întru Tine cu mintea, pentru că nu Te cunoaște pe Tine și bunătatea Ta. Mintea noastră e întunecată de grijile pământești și nu putem simți plinătatea iubirii Tale. Luminează-ne Tu! Toate sunt cu putință milostivirii Tale. Tu ai zis în Sfânta Ta Evanghelie „că morții vor auzi glasul Fiului Omului și vor învia” [In 5, 25]. Fă acum așa ca sufletele noastre moarte să audă glasul Tău și să învie în bucurie.

Zi, Doamne, lumii: „Iertate sunt vouă, tuturor, păcatele voastre” [Mt 9, 2; Lc 5, 20] și iertate vor fi.

Sfințește-ne, Doamne, și toți se vor sfinți prin Duhul Sfânt, și toate noroadele Tale Te vor slăvi pe pământ și voia Ta va fi pe pământ ca și în cer, căci la Tine toate sunt cu putință.



Omul mândru se teme de reproșuri, dar cel smerit nicidecum. Cine a dobândit smerenia lui Hristos dorește

totdeauna să i se facă reproșuri, primește cu bucurie ocările și se întristează când este lăudat. Dar aceasta nu este decât primul început al smereniei. Când sufletul cunoaște prin Duhul Sfânt cât de blând și smerit e Domnul, atunci se vede pe sine însuși mai rău decât toți păcătoșii și se bucură să stea pe gunoaie în zdrențe ca Iov și să vadă pe oameni în Duhul Sfânt strălucitori și asemenea lui Hristos.

Dă, Milostive Doamne, tuturor să guste smerenia lui Hristos care e de nedescris și atunci sufletul nu va mai dori nimic, ci va trăi veșnic în smerenie, iubire și blândețe.

Sufletul meu tânjește după Tine, Doamne: Tu Ți-ai ascuns fața Ta de la mine și eu m-am tulburat, și sufletul meu dorește de moarte să Te vadă din nou, pentru că Tu ai atras sufletul meu. Dacă Tu, Doamne, nu m-ai fi atras prin harul Tău, n-aș fi putut să tânjesc așa după Tine, nici să Te caut cu lacrimi.

Cum va căuta și ce va căuta cel ce n-a cunoscut și n-a pierdut?

Când trăiam în lume, deși mă gândeam la Tine, nu o făceam întotdeauna, dar acum duhul meu arde până la lacrimi de dorința de a Te vedea pe Tine, Lumina mea.

Tu m-ai învățat prin milostivirea Ta. Te-ai ascuns de la mine, ca sufletul meu să învețe smerenia, pentru că fără smerenie harul nu poate fi păstrat și atunci urâtul chinuie rău sufletul. Dar când sufletul a învățat smerenia, atunci nici urâtul, nici întristarea nu se apropie de suflet, pentru că Duhul lui Dumnezeu îl bucură și veselește.

Mi-e milă de sărmanii oameni care nu cunosc pe Dumnezeu. Ei sunt mândri că zboară, dar nu e nimic uimitor în aceasta: și păsările zboară și slăvesc pe Dumnezeu. Dar omul, zidirea lui Dumnezeu, lasă pe Ziditorul lui. Dar gândește-te cum vei sta înaintea lui Dumnezeu la înfricoșata Sa Judecată? Unde vei fugi și unde te vei ascunde de Fața lui Dumnezeu?

Mă rog mult lui Dumnezeu pentru voi, ca toți să vă mântuiți și să vă bucurați veșnic împreună cu îngerii și sfinții. Și vă rog: pocăiți-vă și smeriți-vă, bucurați pe Domnul Care vă așteaptă cu dor și milă. Sufletului pe care-L iubește,

Domnul îi dă întristare pentru norod, ca el să se roage cu lacrimi; și sufletul meu e bolnav și se roagă mult pentru voi.

Slavă Domnului și milostivirii Sale, pentru că nouă, robilor Lui păcătoși, ni Se arată prin Duhul Sfânt, și sufletul Îl cunoaște mai bine decât pe propriul lui tată, pentru că pe tatăl nostru îl vedem în afara noastră, dar Duhul Sfânt pătrunde tot sufletul, precum și mintea și trupul.



Fericit sufletul smerit; îl iubește pe el Domnul.

Pe sfinții cei smeriți îi fericesc tot cerul și pământul, și Domnul le dă slava de a fi împreună cu El: „Unde voi fi Eu, acolo va fi sluga Mea” [In 12, 26].

Maica Domnului e mai presus decât toți în smerenie, de aceea o fericesc pe ea toate neamurile pe pământ și îi slujesc toate puterile cerești; și pe această Maică a Sa Domnul ne-a dat-o spre apărare și ajutor.



Nimic nu e mai bun decât a vieții în smerenie și iubire; atunci în suflet va fi mare pace și el nu se va ridica deasupra fratelui. Dacă vom iubi pe vrăjmași, atunci mândria nu va avea loc în suflet, căci în iubirea lui Hristos nu este ridicare deasupra. Mândria mistuie ca un foc tot ce-i bun, dar smerenia lui Hristos e de nedescris și dulce. Dacă oamenii ar ști aceasta, tot pământul ar învăța această știință. Toată viața, zi și noapte o învăț, dar nu pot să-i dau de cap. Sufletul meu se gândește mereu: n-am atins încă ceea ce doresc și nu pot avea odihnă, dar cu smerenie vă rog, fraților, care cunoașteți iubirea lui Hristos: Rugați-vă pentru mine, ca să fiu izbăvit de duhul mândriei și să se sălășluiască întru mine smerenia lui Hristos.



Sunt multe feluri de smerenie. Unul e ascultător și se învinuiește pe sine însuși întru toate; și aceasta e smerenie. Un altul se căiește pentru păcatele sale și se socotește

nemernic înaintea lui Dumnezeu; și aceasta e smerenie. Dar alta e smerenia celui ce a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt; cunoașterea și gustul celui ce a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt sunt altele.

Când prin Duhul Sfânt sufletul vede cât de blând și smerit e Domnul, atunci se smerește pe sine până la capăt. Și această smerenie e cu totul deosebită și nimeni nu o poate descrie. Dacă oamenii ar cunoaște prin Duhul Sfânt ce fel de Domn avem, s-ar schimba cu toții: bogații ar disprețui bogățiile lor, savanții știința lor, ocârmuitorii slava și puterea lor, și toți s-ar smeri și ar trăi în mare pace și iubire, și mare bucurie ar fi pe pământ.

Când sufletul se predă voii lui Dumnezeu, atunci în minte nu mai e nimic afară de Dumnezeu și sufletul stă înaintea lui Dumnezeu cu mintea curată.

O, Doamne, învață-ne prin Duhul Tău Cel Sfânt să fim ascultători și înfrânați. Dă-ne duhul pocăinței lui Adam și lacrimi pentru păcatele noastre. Dă-ne să Te slăvim și să-Ți mulțumim în veci. Tu ne-ai dat Preacuratul Tău Trup și Sânge, ca noi să trăim veșnic împreună cu Tine și să fim acolo unde ești Tu, și să vedem slava Ta [*In* 6, 53–58; 17, 24].

Doamne, dă noroadelor întregului pământ să cunoască cât de mult ne iubești și ce viață minunată dai celor ce cred întru Tine.

Despre pace

Toți oamenii vor să aibă pacea, dar nu știu cum să ajungă la ea. Paisie cel Mare s-a mâniat și l-a rugat pe Domnul să-l izbăvească de mânie. Domnul i S-a arătat și i-a zis: „Paisie, dacă nu vrei să te mâni, nu dori nimic, nu judeca pe nimeni, nu urî pe nimeni, și nu te vei mai mânia”.

Astfel, orice om, dacă-și taie voia lui înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, va avea totdeauna pace în suflet, dar cel căruia îi place să-și facă voia sa, nu va avea pace niciodată.

Sufletul care s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu îndură cu ușurință orice întristare și orice boală, pentru că, atunci și când e bolnav, el se roagă și vede pe Dumnezeu: „Doamne, Tu vezi boala mea. Știi că sunt păcătos și neputincios. Ajută-mă să îndur totul și să-Ți mulțumesc bună-tății Tale”. Și Domnul alină boala și sufletul simte ajutorul dumnezeiesc și stă înaintea lui Dumnezeu vesel și mulțumitor.

Dacă te lovește orice fel de nenorocire, gândește-te: „Domnul vede inima mea, și dacă îi e pe plac, totul va merge bine atât pentru mine, cât și pentru ceilalți”, și astfel sufletul tău va avea întotdeauna pace. Dar dacă omul va începe să murmure: „Aceasta n-ar trebui să fie așa... aceasta nu e bine”, nu va avea niciodată pace în suflet, chiar dacă ar posti și s-ar ruga mult.

Apostolii au avut o mare predare voii lui Dumnezeu; așa se păstrează pacea. Tot așa și toți marii sfinți au îndurat toate întristările predându-se voii lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește și de aceea nu ne putem teme de nimic, afară de păcat, pentru că prin păcat se pierde harul și fără harul lui Dumnezeu vrăjmașul vânează sufletul, așa cum vântul sau fumul mână o frunză uscată.

Trebuie să ne aducem aminte cu tărie că vrăjmașii înșiși au căzut prin mândrie, că ei se străduiesc mereu să ne împingă pe aceeași cale și că pe mulți i-au înșelat. Dar Domnul a zis: „Învățați de la Mine blândețea și smerenia și veți afla odihnă sufletelor voastre” [Mt 11, 29].

Milostive Doamne, dă-ne pacea Ta, cum ai dat pace sfinților Tăi Apostoli zicând: „Pacea Mea dau vouă” [In 14, 27; 20, 21].

Doamne, dă-ne nouă să ne desfătăm de pacea Ta. Sfinții Apostoli au primit pacea Ta și au revărsat-o asupra întregii lumi și, mântuind noroade, n-au pierdut pacea și ea nu s-a împuținat în ei.

Slavă Domnului și milostivirii Lui, că mult ne iubește și ne dă pacea Lui și harul Sfântului Duh.

Cum să păstrăm pacea sufletului în mijlocul ispitelor în zilele noastre?

Judecând după Scriptură și după caracterul oamenilor din vremurile noastre, trăim vremurile de pe urmă și, cu toate acestea, trebuie să păstrăm pacea sufletului, fără de care nu este mântuire, cum a spus un mare rugător al pământului rusesc: Cuviosul Serafim din Sarov. În timpul vieții Cuviosului Serafim, Domnul a păzit Rusia pentru rugăciunile lui. După el, a fost un alt stâlp care s-a ridicat de la pământ la cer: Părintele Ioan din Kronstadt. Să ne oprim puțin asupra lui, căci el a trăit în vremea noastră și l-am văzut rugându-se cum nu i-am văzut pe alții.

Îmi aduc aminte cum, după Liturghie, când i s-a adus calul și trăsura și s-a urcat să șadă în ea, norodul l-a înconjurat cerându-i binecuvântarea și chiar într-o asemenea înghesuială sufletul lui rămânea ncîncetat în Dumne-

zeu și în mijlocul unei asemenea mulțimi nu era împrăștiat și nu-și pierdea pacea sufletească. Cum a ajuns însă la aceasta? Iată întrebarea noastră.

A ajuns la aceasta și nu era împrăștiat, pentru că iubea norodul și nu înceta rugându-se pentru el Domnului:

„Doamne, dă pacea Ta poporului Tău.”

„Doamne, dă robilor Tăi Duhul Tău Cel Sfânt ca El să încălzească inima lor cu iubirea Ta și să-i povățuiască la tot adevărul și binele.”

„Doamne, vreau ca pacea Ta să fie în tot poporul Tău, pe care l-ai iubit fără preget și L-ai dat pe Unul-Născut Fiul Tău ca să mântuiască lumea [*In* 3, 16].”

„Doamne, dă-le lor harul Tău ca în pace și iubire să Te cunoască și să Te iubească pe Tine și să spună ca Apostolii pe Muntele Tabor: «Bine este nouă să fim împreună cu Tine» [*Mt* 17, 4].”

Astfel, rugându-se neîncetat pentru norod, el își păstra pacea sufletului, noi însă o pierdem, pentru că nu este în noi iubire pentru norod.

Sfinții Apostoli și toți sfinții doreau mântuirea norodului și, stând în mijlocul oamenilor, se rugau fierbinte pentru ei. Duhul Sfânt le dădea puterea de a iubi norodul; și noi, dacă nu vom iubi pe fratele nostru, nu vom putea avea pace.

E bine ca fiecare să cugete la aceasta.



Slavă Domnului că nu ne-a lăsat orfani, ci ne-a dat pe pământ pe Duhul Sfânt [*In* 14, 15–18]. Duhul Sfânt învață sufletul o negrăită iubire pentru norod și milă pentru toți cei rătăciți. Domnului i-a fost milă de cei rătăciți și a trimis pe Fiul Său Unul-Născut ca să-i mântuiască; iar Duhul Sfânt învață aceeași milă pentru cei rătăciți care merg în iad. Dar cine n-a primit pe Duhul Sfânt, acela nu vrea să se roage pentru vrăjmași.

Cuviosul Paisie cel Mare se ruga pentru unul dintre ucenicii lui care se lepădase de Hristos și, pe când se ruga, i S-a arătat Domnul și i-a zis: „Pentru cine te rogi, Paisie?”

Nu știi că el s-a lepădat de Mine?” Dar cuviosul continua să-i fie milă pentru ucenicul său, și atunci Domnul i-a zis: „Paisie, prin iubirea ta te-ai asemănat Mie”.

Așa se dobândește pacea, **altă cale decât aceasta nu este.**

Dacă cineva se roagă mult și postește, dar n-are iubire pentru vrăjmași, nu poate avea pace sufletească. Nici eu n-aș putea vorbi despre ea, dacă Duhul Sfânt nu m-ar fi învățat această iubire.



Sufletul păcătos, robit patimilor, nu poate avea pace, nici să se bucure de Domnul, chiar dacă ar avea toate bogățiile pământului și chiar dacă ar împărăți peste lumea întreagă. Dacă un împărat, veselindu-se împreună cu prinții lui și șezând pe tronul său în toată slava sa, ar primi dintr-o dată vestea: „Împărate, într-un ceas vei muri”, sufletul lui s-ar tulbura și ar tremura de frică, și și-ar vedea toată neputința sa.

Dar câți săraci sunt a căror bogăție este numai iubirea de Dumnezeu și care, dacă li s-ar spune: „Într-un ceas vei muri”, ar răspunde cu pace: „Fie voia Domnului. Slavă lui Dumnezeu că și-a adus aminte de mine și vrea să mă ia acolo unde a intrat cel dintâi tâlharul cel bun”?

Sunt săraci care n-au frică de moarte, ci o întâmpină cu pace, asemenea dreptului Simeon, care a cântat: „Acum slobozește, Stăpâne, pe robul Tău după cuvântul Tău în pace” [Lc 2, 29].

Ce pace era în sufletul dreptului Simeon pot înțelege numai cei care poartă în sufletul lor pacea lui Dumnezeu sau au avut într-o oarecare măsură experiența ei. Despre această pace a zis Domnul ucenicilor Săi: „Pacea Mea dau vouă” [In 14, 27]. Cine o are, acela merge în pace spre viața veșnică și spune: „Slavă Ție, Doamne, că vin acum la Tine și voi vedea veșnic fața Ta în pace și iubire. Privirea Ta liniștită și blândă a atras sufletul Meu și el tânjește după Tine”.



Pe fratele trebuie să-l dojenim cu blândețe și cu iubire. Pacea se pierde dacă sufletul e cuprins de slava deșartă, dacă te ridici deasupra fratelui tău, dacă judeci pe cineva, dacă vei muștra pe fratele tău fără blândețe și iubire, dacă vei mânca mult sau te vei ruga cu moliciune — pentru toate acestea se pierde pacea.

Dacă ne facem obicei să ne rugăm din toată inima pentru vrăjmași și să-i iubim, pacea va rămâne totdeauna în sufletele noastre. Dar dacă disprețuim pe fratele nostru sau dacă-l judecăm, mintea noastră se întunecă și pierdem pacea și îndrăzneala la Dumnezeu.



Sufletul nu poate avea pace dacă nu va cugeta la legea lui Dumnezeu ziua și noaptea [*Ps* 1, 2], căci această lege e scrisă de Duhul Sfânt; dar din Scriptură Duhul Sfânt trece în suflet și sufletul simte în el o dulceață plăcută și nu mai vrea să iubească cele pământești, pentru că iubirea celor pământești pustiește sufletul și atunci el cade în urât și nepăsare și nu mai vrea să se roage lui Dumnezeu. Vrăjmașul însă, văzând că sufletul nu mai e în Dumnezeu, îl zdruncină și îi seamănă liber în minte ce vrea el, gonește sufletul de la un gând la altul și astfel acesta își pierde toată ziua în această neorânduială și nu poate vedea curat pe Domnul.



Cine poartă întru sine pacea Duhului Sfânt, acela revarsă această pace asupra celorlalți, și cine poartă întru sine duhul răului, acela revarsă acest rău și asupra celorlalți.



Întrebare: Cum își poate păstra pacea sufletului un șef, atunci când oamenii lui sunt neascultători?

E un lucru anevoios și foarte trist pentru un șef dacă oamenii lui nu-l ascultă, dar pentru a-și păstra pacea, el trebuie să-și aducă aminte că, chiar dacă oamenii lui sunt

neascultători, totuși Domnul îi iubește și a murit în chinuri pentru mântuirea lor. De aceea, el trebuie să se roage din inimă pentru ei, și atunci Domnul va da celui ce se roagă rugăciune și el va cunoaște din experiență cum mintea care se roagă are îndrăznire către Dumnezeu și iubire. Și chiar dacă ești un om păcătos, Domnul îți va da să guști roadele rugăciunii, iar dacă îți vei face obicei să te rogi așa pentru subordonați, atunci în sufletul tău va fi mare pace și iubire.

Întrebare: Cum își poate păstra pacea sufletului un subordonat atunci când șeful lui e un om arțăgos și rău?

Omul arțăgos îndură el însuși un mare chin de la duhul cel rău. El îndură acest chin din pricina mândriei lui. Subordonatul, oricine ar fi, trebuie să știe aceasta și să se roage pentru sufletul chinuit al șefului său, și atunci Domnul, văzând răbdarea lui, îi va da lui [subordonatului] iertarea păcatelor și rugăciunea neîncetată. E mare lucru în fața lui Dumnezeu să te rogi pentru cei ce te ocărăsc și te mâhnesc; pentru aceasta Domnul îți va da harul Lui, și vei cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt și atunci vei îndura cu bucurie toate întristările pentru El, și Domnul îți va da să iubești lumea întreagă și vei dori fierbinte binele pentru toți oamenii și te vei ruga pentru toți ca pentru sufletul tău.

Domnul a poruncit: „Iubiți pe vrăjmași” [Mt 5, 44], și cine iubește pe vrăjmași se aseamănă Domnului; dar a iubi pe vrăjmași e cu putință numai prin harul Duhului Sfânt și, de aceea, de îndată ce te supără cineva, roagă-te lui Dumnezeu pentru el și atunci îți vei păstra în sufletul tău pacea și harul lui Dumnezeu. Dacă însă vei murmura împotriva șefului tău și-l vei înjura, vei ajunge tu însuși arțăgos ca și el și se va împlini pentru tine cuvântul prorocului David: „Cu cel ales, ales vei fi și cu cel îndărătnic te vei îndărătnici” [Ps 17, 29].

Astfel e greu pentru un începător să-și păstreze pacea dacă starețul său are un caracter urât. A trăi cu un astfel de stareț este o mare cruce pentru un începător; el trebuie să ajungă să se roage pentru stareț și atunci își va păstra pacea sufletească și trupească.

Dar dacă ești șef și trebuie să judeci pe cineva pentru faptele lui rele, roagă-te ca Domnul să-ți dea o inimă milostivă, pe care o iubește Domnul, și atunci îl vei judeca cu dreptate; dar dacă vei judeca numai după fapte, atunci vei greși și nu vei plăcea Domnului.

Trebuie să-l judeci pentru ca omul să se îndrepte, și trebuie să-ți fie milă de orice suflet, de orice faptură și de toată zidirea lui Dumnezeu, și să și ai întru toate conștiința curată, și atunci în sufletul și mintea ta va fi multă pace. Vom trăi în pace și iubire, și atunci Domnul ne va asculta și ne va da tot ceea ce i-am cerut de folos.

Duhul Sfânt e în iubire. Așa grăiește Scriptura și arată experiența.

E cu neputință ca sufletul să aibă pace dacă nu vom cere cu toată puterea de la Domnul să iubim pe toți oamenii. Domnul știa că, dacă nu vom iubi pe vrăjmașii noștri, nu va fi pace în suflet, și de aceea ne-a dat porunca: „Iubiți pe vrăjmașii voștri”. Dacă nu-i vom iubi pe vrăjmași, atunci sufletul va avea uneori o anume odihnă, dar dacă-i iubim pe vrăjmași, pacea rămâne în suflet ziua și noaptea.

Veghează în sufletul tău la pacea harului Duhului Sfânt; nu o pierde pentru lucruri mărunte. Dacă dai pace fratelui tău, Domnul îți va da neasemănat de mult, dar dacă întristezi pe fratele tău, atunci negreșit întristarea se va abate degrabă și asupra sufletului tău.

Dacă îți vine un gând spurcat, alungă-l de îndată, și atunci îți vei păstra pacea sufletului tău, dar dacă-l primești, sufletul tău va pierde iubirea de Dumnezeu și nu vei avea îndrăzneală în rugăciune.

Dacă îți tai voia proprie, ai biruit pe vrăjmașul și vei câștiga drept cunună pacea sufletului, dar dacă îți faci voia ta, ești deja biruit de vrăjmaș și urâtul va chinui sufletul tău.

Cine are patima iubirii de avuții nu poate iubi pe Dumnezeu și pe aproapele; mintea și inima unui asemenea om sunt neconținut preocupate de bogății și nu este în el duh de căință și zdrobire pentru păcate, și sufletul lui nu poate cunoaște dulceața păcii lui Hristos.

Sufletul care a cunoscut pe Domnul vrea să-L vadă întotdeauna întru sine, căci El vine în suflet în tihnă, dă sufletului pace și dă mărturie de mântuirea lui fără cuvinte.

Dacă împărații și conducătorii popoarelor ar cunoaște iubirea lui Dumnezeu, n-ar mai face niciodată războaie. Războiul este trimis pentru păcate și nu pentru iubire. Domnul ne-a făcut din iubire și ne-a poruncit să trăim în iubire și să-L slăvim.

Dacă mai-marii ar păzi poruncile Domnului iar poporul i-ar asculta cu smerenie, mare pace și veselie ar fi pe pământ, dar din pricina iubirii de stăpânire și a neascultării celor mândri, toată lumea se chinuie.

Mă rog Ție, Milostive Doamne, dă întregului norod, de la Adam și până la sfârșitul veacurilor, să Te cunoască că ești bun și milostiv, ca toate noroadele să se desfete de pacea Ta și să vadă toate lumina Feței Tale. Privirea Ta e liniștită și blândă și ea atrage sufletul.

Despre har

N-am adus în mănăstire decât păcatele mele și nu știu de ce Domnul mi-a dăruit, pe când eram încă tânăr începător, atât de mult har al Sfântului Duh, că sufletul și trupul meu erau pline de har, și harul era ca la mucenici, și trupul meu dorea să sufere pentru Hristos.

Nu cerusem de la Domnul pe Duhul Sfânt: nici nu știam că este Duh Sfânt, cum vine și ce lucrează El în suflet, dar acum scriu cu bucurie despre aceasta.

O, Duhule Sfinte, drag ești Tu sufletului! Nu e cu putință să Te descriu, dar sufletul cunoaște venirea Ta și Tu dai pace minții și dulceață inimii.

Domnul spune: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre” [Mt 11, 29]. Aceasta o spune Domnul despre Duhul Sfânt: căci numai în Duhul Sfânt își găsește sufletul odihna desăvârșită.

Fericiți suntem noi, creștinii ortodocși, pentru că mult ne iubește Domnul și ne dă harul Duhului Sfânt și în Duhul Sfânt ne dă să vedem slava Lui. Dar ca să păstrăm harul, trebuie să iubim pe vrăjmași și să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate întristările.



Domnul a chemat la pocăință un suflet păcătos, și acest suflet s-a întors spre Domnul, și El l-a primit cu mi-

lostivire și i S-a arătat lui. Domnul e foarte milostiv, smerit și blând. După mulțimea bunătății Lui, El nu și-a adus aminte de păcatele sufletului, și sufletul L-a iubit până la capăt și se avântă spre El cum zboară pasărea din colivia ei strâmtă spre tufișurile înverzite.

Sufletul acestui om a cunoscut pe Dumnezeu, un Dumnezeu milostiv, mărinimos și dulce, și L-a iubit până la sfârșit și după mulțimea dogorii iubirii e atras nesăturat spre El, pentru că harul Domnului e nesfârșit de dulce și el încălzește mintea, inima și tot trupul neputincios.

Și dintr-o dată sufletul pierde acest har al Domnului; și atunci el se gândește: „Trebuie să fi întristat pe Stăpânul. Voi cere mila Lui, poate îmi va da din nou acest har, pentru că sufletul meu nu mai dorește nimic din această lume decât pe Domnul”. Iubirea Domnului e atât de arzătoare încât o dată ce a gustat-o, sufletul nu mai dorește nimic altceva, și dacă o pierde sau dacă harul slăbește, **ce fel** de rugăciuni nu va înălța atunci sufletul către Dumnezeu dorind să afle din nou harul Lui. Astfel, Cuviosul Serafim din Sarov a stat în genunchi pe o stâncă, zi și noapte, vreme de trei ani de zile, rugând pe Dumnezeu să aibă milă de el, păcătosul, pentru că sufletul lui cunoscuse pe Domnul și gustase harul Lui și L-a iubit până la sfârșit.

Sufletul care a cunoscut pe Domnul e atras spre El de iubire, și dogoarea acestei iubiri nu-i îngăduie să-L uite nici ziua, nici noaptea, nici măcar pentru o singură secundă. Iar dacă noi iubim atât de puțin pe Domnul și sufletul nostru năzuiește atât de arzător spre El, atunci cine va descrie plinătatea iubirii Maicii Domnului pentru Fiul și Dumnezeul ei?

„Spune-ne, Preacurată, cum îl iubeai pe Fiul și Domnul Tău și care au fost rugăciunile Tale când Fiul Tău s-a înălțat la cer?”

Nu putem înțelege aceasta.

Domnul iubește sufletul fericit care păzește curăția sufletească și trupească și-i dă harul Duhului Sfânt, și acest har leagă sufletul să iubească pe Dumnezeu atât, încât din

pricina dulceței Duhului Sfânt el nu se mai poate rupe de Dumnezeu și nesăturat năzuiește spre El, pentru că iubirea lui Dumnezeu nu are sfârșit; deși cunosc un om pe care Domnul Cel Milostiv l-a cercetat cu harul Său și, dacă l-ar fi întrebat pe el Domnul: „Vrei să-ți dau un har mai mare?”, sufletul care e neputincios în trup ar fi spus: „Doamne, Tu vezi că dacă e mai mare, nu-l sufăr și mor!”. Omul nu poate să poarte plinătatea harului; așa pe Tabor, ucenicii lui Hristos au căzut cu fața la pământ din pricina slavei Domnului.



În fiecare zi, hrănim trupul nostru și respirăm aer ca el să trăiască. Dar pentru suflet avem nevoie de Domnul și de harul Duhului Sfânt, fără de care sufletul moare. Așa cum soarele încălzește și învie florile câmpului și ele se întorc spre el, așa și sufletul care iubește pe Domnul este atras spre El și-și găsește fericirea în El, și în marea lui bucurie vrea ca în toți oamenii să fie aceeași fericire. Domnul ne-a făcut ca să locuim veșnic în cer împreună cu El în iubire.

Slavă Domnului și milostivirii Sale! El ne-a iubit atât de mult, încât ne-a dat pe Duhul Sfânt, Care ne învață tot binele și ne dă puterea de a birui păcatul. După mulțimea milostivirii Sale, Domnul ne dă harul și noi trebuie să-l păstrăm cu tărie ca să nu-l pierdem, fiindcă fără har omul e orb duhovnicește. Orb este cel ce adună comori în această lume: aceasta înseamnă că sufletul lui nu cunoaște pe Duhul Sfânt, nu știe cât e de dulce și de aceea e înrobit pământului.

Dar cine a cunoscut dulceața Duhului Sfânt, acela știe că ea întrece neasemănat toate și nu mai poate fi înrobit de nimic pe pământ. E înrobit numai de iubirea Domnului, își găsește odihna în Dumnezeu și se bucură și plânge pentru oameni, că n-au cunoscut toți pe Domnul și îi este milă de ei.

Când sufletul este în Duhul Sfânt, el este plin și nu mai tânjește după cele cerești, pentru că Împărăția cerurilor

este înăuntrul nostru [Lc 17, 21], fiindcă Domnul a venit și s-a sălășluit întru noi [In 14, 23]. Dar dacă sufletul pierde harul, atunci el tânjește după cele cerești și cu lacrimi îl caută pe Domnul.



Înainte de a fi atins de har, omul trăiește gândind că totul e bine și în bună rânduială în sufletul lui; dar când harul îl cercetează și locuiește în el, atunci se vede pe sine cu totul altfel, iar când harul îl părăsește din nou, numai atunci își dă seama în ce mare nenorocire se găsește.

Un fiu de împărat a plecat departe la vânătoare și, pierzându-se în codrul des, nu s-a mai putut întoarce la palatul său. Multe lacrimi a vărsat căutând calea, dar nu a găsit-o. Pierdut în codrul sălbatic, el tânjea după împăratul, tatăl lui, și după împărăteasa, maica lui, după frații și surorile lui. Cum să trăiască el, fiul de împărat, într-un codru sălbatic și des? Hohotea cu amar, gândindu-se la viața sa de altădată în palatul tatălui său și suspina cu putere după mama sa.

Așa, și mai mult încă, se întristează și tânjește sufletul atunci când pierde harul.

Când preafrumosul Iosif a fost vândut rob egiptenilor de frații săi într-o țară străină îndepărtată, el plângea nemângâiat după tatăl său; și când a văzut mormântul Rahilei, mama lui, a hohotit cu amar și a zis: „Mama mea, vezi oare că sunt dus în robie într-o țară îndepărtată?”

Așa, și mai mult încă, se chinuie și tânjește sufletul care a pierdut harul Duhului Sfânt și a fost dus în robie de gândurile cele rele.

Dar cine nu cunoaște harul, acela nici nu-l caută. Și așa, lumea s-a alipit de pământ și oamenii nu știu că nimic de pe pământ nu poate înlocui dulceața Duhului Sfânt.

Cocoșul de la țară trăiește într-o mică ogradă mulțumit cu soarta lui. Dar vulturul care zboară în înălțimi și vede de sus depărtările azurii, cunoaște multe țări, a văzut păduri și câmpii, râuri și munți, mări și orașe; dacă însă îi tai

aripile și-l pui să trăiască împreună cu cocoșul în ograda de la țară, cât de mult îi vor lipsi cerul albastru și stâncile pustii!

Așa și sufletul, când este părăsit de harul pe care l-a cunoscut, e nemângâiat în nimic și nu-și găsește odihna.



Domnul „nu ne-a lăsat orfani”, ca o mamă iubitoare care nu-și lasă orfani copiii, ci ne-a dat Mângâietor pe Duhul Sfânt [*In* 14, 16–18] și El ne atrage nesăturat să iubim pe Dumnezeu și să tânjim după El, și cu lacrimi Îl caut ziua și noaptea.

O, cât de rău îi este sufletului când pierde harul și îndrăznirea; atunci în plânsul inimii strigă după Dumnezeu: „Când voi vedea iarăși pe Domnul și mă voi desfăta de pacea și iubirea Lui?”



De ce te tângui, suflete al meu, și verși lacrimi? Sau ai uitat ce a făcut Domnul pentru tine, cel vrednic de toată pedeapsa?

Nu, n-am uitat ce mare milă a revărsat asupra mea Domnul și-mi aduc aminte de dulceața harului Duhului Sfânt și cunosc iubirea Domnului și cât de dulce este ea sufletului și trupului.

De ce lacrimezi, suflete, dacă cunoști pe Stăpânul și negrăita Lui milostivire față de tine? Ce mai vrei de la Stăpânul, Care ți-a arătat o milă atât de mare?

Sufletul meu vrea să nu mai piardă nicicând harul Domnului, căci dulceața Lui atrage sufletul meu să iubească neîncetat pe Ziditorul lui.



Când harul se împrăștiă în suflet, atunci el cere iarăși de la Domnul mila pe care a cunoscut-o. Atunci sufletul se frământă pentru că îl chinuie gândurile rele și cau-

tă ocrotire la Domnul, Ziditorul său, și-L roagă să-i dea duh smerit, ca harul să nu mai părăsească sufletul, ci să-i dea puterea de-a iubi neîncetat pe Tatăl său Cel Ceresc.

Domnul își retrage adeseori harul Lui de la suflet și prin aceasta povățuiește cu milostivire și înțelepciune sufletul, pentru care în mari chinuri și-a întins brațele pe cruce, ca el să fie smerit. El lasă sufletul să-și arate alegearea liberă în lupta cu vrăjmașii noștri, dar prin el însuși sufletul e lipsit de putere pentru a-i birui și, de aceea, sufletul meu e trist și tânjește după Domnul și Îl caută cu lacrimi.

Doamne, Tu vezi cât de neputincios e sufletul meu fără harul Tău, și că nu are nicăieri odihnă. Tu, dulceța noastră, Tatăl nostru Cel Ceresc, dă-ne puterea de a Te iubi, dă-ne frica Ta sfântă, așa cum tremură și Te iubesc heruvimii.

Tu, Lumina noastră, luminează sufletul ca el să Te iubească nesăturat. Tu retragi harul Tău de la mine, pentru că sufletul meu nu rămâne totdeauna în smerenie, dar Tu vezi cât sunt de trist și cum Te rog: „Dă-mi mie smeritul Duh Sfânt”.



Prin el însuși omul este lipsit de puterea de a împlini poruncile lui Dumnezeu, de aceea s-a zis: „Cereți și vi se va da” [Mt 7, 7]. Dacă nu cerem, ne chinuim pe noi înșine și ne lipsim de harul Duhului Sfânt; fără har însă, sufletul se tulbură mult, pentru că nu înțelege voia lui Dumnezeu.

Pentru a avea harul, omul trebuie să fie înfrânat în toate: în mișcări, în cuvinte, în priviri, în gânduri, în hrană. Și oricui se înfrânează îi vine în ajutor învățătura din cuvântul lui Dumnezeu, care spune: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu” [Mt 4, 4].

Cuvioasa Maria Egipteanca a luat de la Sfântul Zosima numai puțină linte cu degetul și a zis: „Îmi e de ajuns aceasta, cu harul lui Dumnezeu”. Trebuie să te obișnuiești

aripile și-l pui să trăiască împreună cu cocoșul în ograda de la țară, cât de mult îi vor lipsi cerul albastru și stâncile pustii!

Așa și sufletul, când este părăsit de harul pe care l-a cunoscut, e nemângâiat în nimic și nu-și găsește odihna.



Domnul „nu ne-a lăsat orfani”, ca o mamă iubitoare care nu-și lasă orfani copiii, ci ne-a dat Mângâietor pe Duhul Sfânt [*In* 14, 16–18] și El ne atrage nesăturat să iubim pe Dumnezeu și să tânjim după El, și cu lacrimi Îl caut ziua și noaptea.

O, cât de rău îi este sufletului când pierde harul și îndrăznirea; atunci în plânsul inimii strigă după Dumnezeu: „Când voi vedea iarăși pe Domnul și mă voi desfăta de pacea și iubirea Lui?”



De ce te tângui, suflete al meu, și verși lacrimi? Sau ai uitat ce a făcut Domnul pentru tine, cel vrednic de toată pedeapsa?

Nu, n-am uitat ce mare milă a revărsat asupra mea Domnul și-mi aduc aminte de dulceața harului Duhului Sfânt și cunosc iubirea Domnului și cât de dulce este ea sufletului și trupului.

De ce lacrimezi, suflete, dacă cunoști pe Stăpânul și negrăita Lui milostivire față de tine? Ce mai vrei de la Stăpânul, Care ți-a arătat o milă atât de mare?

Sufletul meu vrea să nu mai piardă nicicând harul Domnului, căci dulceața Lui atrage sufletul meu să iubească neîncetat pe Ziditorul lui.



Când harul se împrăștiă în suflet, atunci el cere iarăși de la Domnul mila pe care a cunoscut-o. Atunci sufletul se frământă pentru că îl chinuie gândurile rele și cau-

tă ocrotire la Domnul, Ziditorul său, și-L roagă să-i dea duh smerit, ca harul să nu mai părăsească sufletul, ci să-i dea puterea de-a iubi neîncetat pe Tatăl său Cel Ceresc.

Domnul își retrage adeseori harul Lui de la suflet și prin aceasta povățuiește cu milostivire și înțelepciune sufletul, pentru care în mari chinuri și-a întins brațele pe cruce, ca el să fie smerit. El lasă sufletul să-și arate alegearea liberă în lupta cu vrăjmașii noștri, dar prin el însuși sufletul e lipsit de putere pentru a-i birui și, de aceea, sufletul meu e trist și tânjește după Domnul și Îl caută cu lacrimi.

Doamne, Tu vezi cât de neputincios e sufletul meu fără harul Tău, și că nu are nicăieri odihnă. Tu, dulceța noastră, Tatăl nostru Cel Ceresc, dă-ne puterea de a Te iubi, dă-ne frica Ta sfântă, așa cum tremură și Te iubesc heruvimii.

Tu, Lumina noastră, luminează sufletul ca el să Te iubească nesăturat. Tu retragi harul Tău de la mine, pentru că sufletul meu nu rămâne totdeauna în smerenie, dar Tu vezi cât sunt de trist și cum Te rog: „Dă-mi mie smeritul Duh Sfânt”.



Prin el însuși omul este lipsit de puterea de a împlini poruncile lui Dumnezeu, de aceea s-a zis: „Cereți și vi se va da” [Mt 7, 7]. Dacă nu cerem, ne chinuim pe noi înșine și ne lipsim de harul Duhului Sfânt; fără har însă, sufletul se tulbură mult, pentru că nu înțelege voia lui Dumnezeu.

Pentru a avea harul, omul trebuie să fie înfrânat în toate: în mișcări, în cuvinte, în priviri, în gânduri, în hrană. Și oricui se înfrânează îi vine în ajutor învățătura din cuvântul lui Dumnezeu, care spune: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu” [Mt 4, 4].

Cuvioasa Maria Egipteanca a luat de la Sfântul Zosima numai puțină linte cu degetul și a zis: „Îmi e de ajuns aceasta, cu harul lui Dumnezeu”. Trebuie să te obișnuiești

să mănânci cât mai puțin cu putință, dar aceasta cu judecată, atât cât îți îngăduie munca ta. Măsura înfrânării trebuie să fie aceea ca după masă să dorim să ne rugăm.



Domnul ne iubește mai mult decât iubește o mamă pe copiii ei și ne dă în dar harul Duhului Sfânt, dar noi trebuie să-l păzim cu tărie, pentru că nu e nenorocire mai mare decât faptul de a-l pierde. Când sufletul pierde harul, el se mâhnește tare și se gândește: „Trebuie că l-am întristat pe Stăpânul”. În aceste minute de întristare, sufletul e ca și cum a căzut din cer pe pământ și vede toate întristările de pe pământ. Ah! Cum roagă atunci sufletul pe Domnul să-i dea din nou harul Său. Această tânjire după Dumnezeu nu poate fi descrisă. Sufletul care a gustat dulceața Duhului Sfânt n-o poate uita; el însetează ziua și noaptea și se avântă nesăturat spre Dumnezeu. Cine va descrie dogoarea iubirii sale pentru Dumnezeu pe Care sufletul l-a cunoscut ca Părintele său Ceresc? Sufletul nu va avea nici un minut de răgaz pe pământ, până când Domnul nu-i va da harul Său.

Sufletul care a pierdut harul tânjește după Stăpânul și plânge ca Adam după izgonirea din rai. Și nimeni nu-l poate mângâia atunci afară de Dumnezeu. Lacrimile lui Adam erau mari și ele udau ca niște pâraiașe fața, pieptul și pământul de sub picioarele lui, și suspinele lui erau adânci și puternice ca foalele unei fierării: „Doamne, Doamne — se tânguia el — ridică-mă iarăși în rai!”

Sufletul lui Adam era desăvârșit în iubirea lui Dumnezeu și cunoștea toată dulceața raiului, dar era încă lipsit de experiență, de aceea el n-a depărtat ispita Evei, cum a depărtat ispita soției sale mult încercatul Iov [*Iov* 2, 9–10].

Ce vrei tu, suflete al meu, și pentru ce te întristezi și verși lacrimi?

Sunt întristat pe Stăpânul, că e atât de multă vreme de când nu L-am văzut și nimeni nu mângâie plânsul meu

după El. El mi-a dat să cunosc mila Lui și aş vrea ca El să rămână totdeauna întru mine.

Când nu l-a văzut de multă vreme, mama plânge după fiul iubit și spune: „Unde ești tu, copilul meu preaiubit?” Dar iubirea de mamă nu e nimic față de iubirea lui Dumnezeu, atât de mare și de nesăturată este.

Când sufletul este plin de iubirea lui Dumnezeu, atunci de **bucuria măsurată** se întristează și se roagă cu lacrimi pentru toată lumea, ca toți oamenii să cunoască pe Stăpânul și Tatăl lor ceresc, și nu cunoaște odihnă și nici nu vrea odihnă câtă vreme nu se desfată toți de harul iubirii Lui.



Sufletul meu tânjește după Tine și nu Te poate găsi. Tu vezi, Doamne, cât de atras este el și plânge căutând harul Tău. A fost voia Ta să mi-l dai și tot voia Ta a fost să-l iei de la mine. Când nu-l cunoșteam, nu-l puteam cere așa. Și cum puteam cere ceea ce nu cunoșteam? Dar mă rog Ție și îl cer, pentru că sufletul meu Te-a cunoscut și s-a îndulcit de Duhul Tău Cel Sfânt și Te-a iubit pe Tine, Ziditorul lui.

Tu ai dat harul Tău Sfinților Tăi și ei Te-au iubit până la capăt și au disprețuit cele lumești, pentru că dulceața iubirii Tale nu mai lasă loc pentru a iubi pământul și frumusețea acestei lumi, pentru că ele nu sunt nimic față de harul Tău.

O, cât de neputincios e sufletul meu și n-are putere să zboare spre Domnul și să stea înaintea Lui cu smerenie și să plângă ziua și noaptea.

Sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu, Ziditorul și Tatăl său Ceresc, nu mai poate avea odihnă pe pământ. Și sufletul se gândește:

„Când mă voi arăta Domnului, mă voi ruga milostivirii Lui pentru tot neamul cel creștinesc.”

Dar, în același timp, se gândește:

„Când voi vedea Fața Lui iubită, de bucurie nu voi putea spune nimic, pentru că de multă iubire omul nu poate grăi nimic.”

Și iarăși se gândește:

„Mă voi ruga pentru întreg neamul omenesc, ca toți oamenii să se întoarcă la Domnul și să-și afle odihna întru El, pentru că iubirea lui Dumnezeu vrea ca toți să se mântuiască.”



Păstrați harul lui Dumnezeu: cu el viața e ușoară, totul se lucrează bine, după Dumnezeu, totul e plin de dragoste și bucurie, sufletul are odihnă în Dumnezeu și merge ca printr-o grădină minunată în care trăiește Domnul și Mama Domnului. Lipsit de har, omul nu e decât pământ păcătos, dar cu harul lui Dumnezeu omul se aseamănă după minte îngerilor. Îngerii slujesc lui Dumnezeu și Îl iubesc prin mintea lor; tot așa și omul e după minte ca un înger.

Fericiți cei care ziua și noaptea se îngrijesc să placă Domnului ca să se facă vrednici de iubirea Lui; ei cunosc prin experiență și simt harul Duhului Sfânt.

Harul nu vine așa încât sufletul să nu-l cunoască și, când pierde harul, sufletul tânjește cu putere după el și-l caută cu lacrimi. Dacă niște părinți și-ar pierde copilul preaiubit, cum l-ar mai căuta peste tot ca să-l găsească! Dar sufletul care iubește pe Dumnezeu Îl caută pe Domnul cu mult mai multă neliniște și putere, așa încât nu-și poate aduce aminte nici de părinți, nici de cei dragi.

Slavă Domnului că ne dă să înțelegem venirea harului și ne învață să cunoaștem pentru ce vine harul și pentru ce se pierde. Sufletul celui ce păzește toate poruncile va simți întotdeauna harul, chiar dacă e puțin. Dar el se pierde ușor pentru slava deșartă, pentru un singur gând de mândrie. Putem să postim mult, să ne rugăm mult, să facem mult bine, dar dacă pentru aceasta vom cădea în slavă deșartă, vom fi asemenea unui chimval care răsună, dar înăuntru e gol [1 Co 13, 1]. Slava deșartă face sufletul gol pe

dinăuntru și e nevoie de multă experiență și de o îndelungată luptă pentru a o birui. În mănăstire am cunoscut din experiență și din Scripturi vătămarea slavei deșarte, și acum, ziua și noaptea, cer de la Domnul smerenia lui Hristos. Aceasta e o știință mare și neîncetată.

Războiul nostru e și crud, și greu, și totodată simplu. Dacă sufletul iubește smerenia, el sfărâmă toate cursele vrăjmașilor noștri și ia toate întăriturile lor. În lupta noastră duhovnicească trebuie să ne uităm de asemenea cu grijă să nu ne lipsească munițiile și proviziile. Munițiile sunt această smerenie a noastră, iar proviziile sunt harul dumnezeiesc; dacă le pierdem, dușmanii ne biruiesc.

Războiul e crâncen, dar numai pentru cei mândri: pentru cei smeriți, dimpotrivă, el este ușor, pentru că ei Îl iubesc pe Domnul, iar El le dă o armă puternică: harul Duhului Sfânt, de care vrăjmașii noștri se tem, fiindcă îi arde cu focul lui.



Iată o cale scurtă și ușoară spre mântuire:

Fii ascultător, înfrânat, nu osândi, păzește-ți mintea și inima de gândurile cele rele și gândește că toți oamenii sunt buni și Domnul îi iubește. Pentru acest gând smerit, harul Duhului Sfânt va via întru tine și vei zice: „Milostiv este Domnul!”

Dar dacă osândești, murmuri și-ți place să-ți faci voia, atunci chiar dacă te rogi mult, sufletul tău sărăcește și spui: „Domnul m-a uitat”. Dar nu Domnul te-a uitat pe tine, ci tu ai uitat că trebuie să te smerești, și pentru aceasta harul lui Dumnezeu nu viază în sufletul tău; el intră însă cu ușurință în sufletul smerit și îi dă pacea și odihna în Dumnezeu. Maica Domnului a fost mai smerită decât toți și de aceea o preamăresc cerul și pământul; și oricine se smerește va fi preamărit de Dumnezeu și va vedea slava Domnului.



Duhul Sfânt este dulce și plăcut pentru suflet și trup. El ne dă să cunoaștem iubirea lui Dumnezeu, și iubirea aceasta este de la Duhul Sfânt.

Lucru minunat: prin Duhul Sfânt omul cunoaște pe Domnul, Ziditorul lui; și fericiți cei ce slujesc Lui, pentru că El a zis: „Acolo unde sunt Eu, va fi și slujitorul Meu” și „va vedea slava Mea” [*In* 12, 26; 17, 24].

Dacă încă aici pe pământ e așa, cu cât mai mult Îl iubesc pe Domnul și-L slăvesc în Duhul Sfânt sfinții în ceruri; și iubirea aceasta e de negrăit.

Sufletul care a cunoscut pe Duhul Sfânt înțelege ce scriu.



Pentru ce însă ne iubește atât de mult Domnul? Toți suntem păcătoși [*Rm* 3, 23], iar „lumea întreagă în rău zace”, cum spune Ioan Teologul [*1 In* 5, 19]. Pentru ce ne iubește deci?

Domnul Însuși este **numai iubire** [cf. *1 In* 4, 8].

Așa cum soarele încălzește tot pământul, așa și harul Duhului Sfânt încălzește sufletul să iubească pe Domnul, iar el tânjește după El și-L caută cu lacrimi.

Cum să nu te caut? Tu te-ai arătat în chip neînțeles sufletului meu și l-ai înrobuit cu iubirea Ta, și harul Duhului Sfânt a desfătat sufletul meu și e cu neputință pentru el să-l uite.

Cum să uităm pe Domnul, când El este în noi? Apostolul a propovăduit noroadelor zicând: „Până când Hristos va lua chip întru voi” [*Ga* 4, 19].

O, dacă ar cunoaște toată lumea pe Hristos și cât de mult ne iubește și cât de dulce e această iubire și cum toate puterile cerești se hrănesc din ea și cum toate viază prin Duhul Sfânt și cum este preamărit Domnul pentru pătimirile Lui și cum Îl slăvesc toți sfinții! Și slava aceasta nu va avea sfârșit.



Domnul Se bucură de sufletul ce se pocăiește întru smerenie și îi dă harul Duhului Sfânt. Știu cum un frate

sub ascultare a primit pe Duhul Sfânt după șase luni de mănăstire; alții L-au primit după zece ani, iar alții au trăit patruzeci de ani și chiar mai mult, înainte de a cunoaște harul. Dar **nimeni** n-a putut ține acest har, pentru că nu suntem smeriți.

Cuviosul Serafim [din Sarov] avea douăzeci și șapte de ani când a văzut pe Domnul; și sufletul său l-a îndrăgit într-atât pe Dumnezeu, că s-a schimbat cu totul de la dulceața Duhului Sfânt; mai târziu, înțelegând că acest har nu mai era cu el, s-a dus în pustie și a stat vreme de trei ani pe o stâncă rugându-se: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!”

Sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt se avântă spre El; amintirea Lui îl atrage cu putere și el uită lumea, iar când își aduce din nou aminte de lume, dorește fierbinte același har pentru toți și se roagă pentru întreaga lume. Duhul Sfânt Însuși îl atrage să se roage ca toți oamenii să se pocăiască și să cunoască pe Dumnezeu, cât de milostiv este.



Să ne smerim, fraților, și Domnul ne va iubi. Că Domnul ne iubește, o știm după harul pe care Domnul îl dă sufletului. Când harul e în suflet, fie și numai puțin, atunci sufletul iubește pe Domnul și pe aproapele și are pace întru sine. Dar este o iubire încă și mai mare, și atunci sufletul uită lumea întreagă.



Fericit cel ce nu pierde harul lui Dumnezeu, ci se înalță din putere în putere. Eu însă am pierdut harul, dar Domnul a avut multă milă de mine și, mi-a dat să gust un har încă și mai mare, după singură milostivirea Sa.

Neputincios este sufletul! Lipsiți de harul dumnezeiesc, suntem asemenea dobitoacelor, dar prin har, omul e mare la Dumnezeu.

Oamenii pun mare preț pe științele pământești sau pe cunoștința împăraților pământești și se bucură dacă sunt împreună cu ei, dar lucrul cu adevărat mare e a cunoaște pe Domnul și voia Sa.

Din toate puterile voastre, fraților, smeriți sufletele voastre, ca Domnul să le iubească și să le dea mila Sa. Dar el nu va rămâne în noi dacă nu-i vom iubi pe vrăjmași.

Prin Duhul Sfânt sufletul meu a cunoscut pe Domnul și de aceea îmi este ușor și plăcut să mă gândesc la El și la lucrurile lui Dumnezeu; dar fără Duhul Sfânt sufletul e mort, chiar dacă ar avea toată știința lumii.

Dacă oamenii ar ști că există o știință duhovnicească, ar lepăda toate științele și tehnicile lor, și ar vedea numai pe Domnul. Frumusețea Lui înrobește sufletul și acesta este atras spre El, dorește să fie veșnic împreună cu El și nu mai vrea nimic altceva. El se uită la toate împărățiile pământului ca la niște nori care trec pe cer.



Domnul a zis: „Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în Mine” și: „voi în Mine și Eu în voi” [In 14, 20]. Sufletul nostru simte că Domnul este în noi, și de aceea nu-L poate uita nici măcar un minut.

Ce milă! Domnul vrea ca noi să fim în El și în Tatăl.

Dar ce am făcut pentru Tine, Doamne, sau cu ce Ți-am plăcut, ca Tu să vrei să fii în noi și noi să fim întru Tine? Prin păcatele noastre noi te-am ținut pe cruce și Tu vrei ca noi să fim cu Tine? Cât de mare e mila Ta, și eu o văd revărsându-se peste mine. Sunt vrednic de iad și de toate chinurile, dar Tu mi-ai dat harul Duhului Sfânt.

Iar dacă Tu mi-ai dat mie, păcătosului, să Te cunosc prin Duhul Sfânt, atunci Te rog, Doamne, dă tuturor no-
roadelor să Te cunoască pe Tine.

Despre voia lui Dumnezeu și libertate

Mare bine este să te predai voii lui Dumnezeu. Atunci în suflet este numai Domnul și nu alte gânduri, și el se roagă lui Dumnezeu cu minte curată și simte iubirea lui Dumnezeu, chiar dacă s-ar chinui cu trupul.

Când sufletul s-a predat cu totul voii lui Dumnezeu, Domnul Însuși începe să-l călăuzească și sufletul este învățat în chip nemijlocit de Dumnezeu, în vreme ce înainte era povățuit de învățători și de Scripturi. Dar rareori se întâmplă ca Învățătorul sufletului să fie Domnul Însuși prin harul Duhului Sfânt, și puțini sunt cei ce cunosc aceasta; numai cei ce viețuiesc după voia lui Dumnezeu.

Omul mândru nu vrea să viețuiască după voia lui Dumnezeu: îi place să se conducă el însuși și nu înțelege că omul nu are destulă minte ca să se conducă pe sine însuși, fără Dumnezeu. Și eu, când trăiam în lume și nu cunoșteam încă pe Domnul și Duhul Său Cel Sfânt, nu știam cât de mult ne iubește Domnul și mă încredeam în mintea mea proprie. Dar când, prin Duhul Sfânt, am cunoscut pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, atunci sufletul meu s-a predat lui Dumnezeu și de atunci primesc toate întristările care vin asupra mea și zic: „Domnul se uită la mine, de ce să mă tem?” Dar înainte nu puteam trăi așa.



Pentru cel ce s-a predat voii lui Dumnezeu viața e mult mai ușoară, pentru că și atunci când e în boală, în sărăcie și în prigoană, el gândește așa: „Așa i-a plăcut lui Dumnezeu, iar eu trebuie să îndur aceasta pentru păcatele mele”.

Iată că de mulți ani bolesc de dureri de cap, greu de îndurat dar folositoare, pentru că prin boală sufletul se smerește. Sufletul meu vrea fierbinte să se roage și să facă priveghere, dar boala mă împiedică, fiindcă trupul bolnav are nevoie de liniște și odihnă; și L-am rugat mult pe Domnul să mă vindece, dar El nu m-a ascultat. Înseamnă că lucrul nu-mi este de folos.

Dar iată ce s-a întâmplat cu mine altă dată, când Domnul m-a ascultat degrabă și m-a izbăvit. Într-o zi de praznic s-a dat la trapeză pește; și mâncând, am înghițit un os de pește care a rămas prins în piept. Am chemat pe Sfântul Mare Mucenic Pantelimon cerându-i să mă vindece, pentru că nici doctorul nu putea scoate osul din piept. Și când am spus: „Vindecă-mă”, am primit în suflet răspunsul: „Ieși din trapeză, respiră adânc și osul va ieși cu sânge”. Am făcut așa: am ieșit, am respirat adânc, am tușit și un os mare de pește a țâșnit afară cu sânge. Și am înțeles că dacă Domnul nu mă vindecă de durerile mele de cap, înseamnă că e de folos pentru sufletul meu să bolesc astfel.



Lucrul cel mai prețios pe lume e să cunoaștem pe Dumnezeu și să înțelegem, măcar în parte, voia Lui.

Sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu trebuie să se predea întru toate voii lui Dumnezeu și să trăiască înaintea Lui în frică și în iubire: în iubire, pentru că Domnul este Iubire; în frică, pentru că trebuie să ne temem să nu întristăm pe Dumnezeu prin vreun gând rău.

O, Doamne, fă ca prin puterea harului Sfântului Duh să viețuim după sfânta Ta voie.

Când harul e cu noi, mintea noastră e puternică; dar când pierdem harul, atunci vedem neputința noastră; vedem că fără Dumnezeu nu putem nici măcar gândi ceva bun.

Milostive Dumnezeuule, Tu știi neputința noastră. Mă rog Ție: dă-mi duh smerit pentru că, după milostivirea Ta, Tu dai sufletului smerit puterea de a viețui după voia Ta și-i descoperi toate tainele Tale, dându-i să cunoască cât de nesfârșit ne iubești.



Cum știi dacă viețuiești după voia lui Dumnezeu?

Iată un semn: dacă te întristezi pentru un lucru oarecare, înseamnă că nu te-ai predat pe deplin voii lui Dumnezeu, chiar dacă ție ți se pare că viețuiești după voia Lui.

Cine viețuiește după voia lui Dumnezeu, acela nu se îngrijește de nimic.

Și dacă are nevoie de vreun lucru, se predă pe sine însuși și lucrul de care are nevoie lui Dumnezeu. Și chiar dacă nu-l dobândește, rămâne la fel de liniștit, ca și cum l-ar avea.

Sufletul care s-a predat voii lui Dumnezeu nu se teme de nimic: nici de furtună, nici de tâlhari, **de nimic**. Și orice i s-ar întâmpla, el spune: „Așa i-a plăcut lui Dumnezeu”. Dacă e bolnav, gândește: „Înseamnă că am nevoie de boală, altfel Dumnezeu nu mi-ar fi trimis-o”.

Și așa se păstrează pacea în suflet și în trup.



Cine-și face griji pentru sine însuși, acela nu se poate preda pe sine voii lui Dumnezeu astfel ca sufletul lui să aibă pace în Dumnezeu.

Dar sufletul smerit se predă voii lui Dumnezeu și viețuiește înaintea Lui cu frică și iubire: cu frică, ca să nu întristeze cu nimic pe Dumnezeu; cu iubire, căci sufletul știe cât de mult ne iubește Domnul.



Lucrul cel mai bun este să te predai voii lui Dumnezeu și să înduri întristările cu nădejde. Iar Domnul, văzând întristarea noastră, nu ne va da niciodată peste puterile noastre.

Dar dacă întristările noastre ne par mari, aceasta înseamnă că nu ne-am predat încă voii lui Dumnezeu.



Sufletul s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu întru toate și se odihnește în El, pentru că știe din experiență și din Sfânta Scriptură că mult ne iubește Domnul și veghează asupra sufletelor noastre, ca toate să se facă vii prin harul Său în pace și iubire.

Cine s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu, acela nu se întristează de nimic, chiar dacă ar fi bolnav, sărac și prigunit. Sufletul știe că Domnul poartă grijă de noi cu milostivire. De lucrurile Domnului dă mărturie Duhul Sfânt, pe Care sufletul Îl cunoaște. Dar cei mândri și neascultători nu vor să se predea voii lui Dumnezeu, fiindcă le place să-și facă voia lor, lucru atât de vătămător pentru suflet.

Marele Pimen zicea: „Voia noastră este zid de aramă între noi și Dumnezeu și nu ne lasă să ne apropiem de El sau să vedem mila Lui”.



Întotdeauna trebuie să cerem de la Domnul pacea sufletului ca să împlinim mai ușor poruncile Domnului; fiindcă Domnul iubește pe cei ce se străduiesc să împlinească voia Lui și astfel ei află mare odihnă în Dumnezeu.

Cel ce îplinește voia lui Dumnezeu e mulțumit de toate, chiar dacă e sărac, bolnav sau se chinuie, pentru că îl veselește harul Domnului. Dar cel nemulțumit de soarta lui, care murmură pentru boala lui sau pentru cel care l-a supărat, acela e bine să știe că în el se află un duh de mândrie care a luat de la el mulțumirea față de Dumnezeu.

Chiar dacă e așa, nu te mâhni, ci străduiește-te cu tărie să-ți pui nădejdea în Dumnezeu și cere de la El duh smerit; și atunci când vine la tine smeritul Duh al lui Dumnezeu, Îl vei iubi și-ți vei găsi odihna, chiar de vei avea întristări.

Sufletul care are smerenie își aduce aminte întotdeauna de Dumnezeu și gândește așa: „Dumnezeu m-a făcut, a

pătimit pentru Mine, îmi iartă păcatele și mă mângâie, mă hrănește și poartă de grijă de mine. De ce să-mi fac atunci griji sau de ce să mă tem, chiar dacă m-ar amenința moartea?”



Domnul povățuiește orice suflet care se predă pe sine voii lui Dumnezeu, fiindcă El a zis: „Cheamă-Mă în ziua necazului și te voi izbăvi, și tu Mă vei preamări” [Ps 49, 16].

Orice suflet tulburat de ceva trebuie să întrebe pe Domnul, și Domnul îl va povățui. Și aceasta mai cu seamă în ceas de nenorocire și tulburare; de obicei, însă, trebuie discutat cu duhovnicul, fiindcă acest lucru înseamnă smerenie.



Bun lucru e a ne învăța să viețuim după voia lui Dumnezeu. Atunci sufletul rămâne neîncetat în Dumnezeu și are mare odihnă; și din această bucurie omul se roagă ca tot sufletul să cunoască pe Domnul; să cunoască cât de mult ne iubește și cu câtă bogăție ne dă Duhul Sfânt Care veselește sufletul în Dumnezeu.

Și atunci sufletul e în întregime drag, pentru că e în întregime al lui Dumnezeu.



Domnul Cel Milostiv îl povățuiește pe om că trebuie să îndure întristările cu mulțumire. În toată viața mea n-am murmurat o singură dată pentru întristări, ci le-am primit pe toate din mâinile lui Dumnezeu ca pe un leac mântuitor și am mulțumit întotdeauna lui Dumnezeu, și de aceea Dumnezeu mi-a dat să îndur cu ușurință toate întristările.



Toți oamenii pe pământ îndură inevitabil întristări și, deși întristările pe care ni le trimite Domnul nu sunt mari, pentru oameni ele par de neîndurat și îi întristează, și aceasta pentru că nu vor să-și smerească sufletul, nici să se predea voii lui Dumnezeu.

Dar pe cei ce s-au predat voii lui Dumnezeu, Domnul Însuși îi călăuzește cu harul Său, și ei îndură totul cu bărbăție pentru Dumnezeu, pe Care-L iubesc și împreună cu Care vor fi preamăriți în veci.



Pe pământ nimeni nu poate scăpa de întristări, dar cel ce s-a predat voii lui Dumnezeu, le îndură cu ușurință. El vede întristările, dar nădăjduiește în Domnul, și întristările trec.

Când Maica Domnului stătea la picioarele crucii, întristarea ei era **necuprins de mare**, pentru că ea îl iubea pe Fiul ei mai mult decât își poate închipui cineva. Și noi știm că cine iubește mult, acela și suferă mult. După firea omească, Maica Domnului n-ar fi putut îndura întristarea, dar ea s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu și Duhul Sfânt a întărit-o și i-a dat puterea de a îndura această întristare.

Și mai apoi, după Înălțarea Domnului, Ea s-a făcut pentru tot poporul lui Dumnezeu mare mângâiere în întristări.



Domnul a dat pe pământ pe Duhul Sfânt și cel în care Acesta viază simte în el raiul.

Vei zice poate: „De ce nu este și în mine un asemenea har?” Pentru că nu te-ai predat voii lui Dumnezeu, ci trăiești după voia ta.

Privește pe cel ce-și iubește voia sa proprie; n-are niciodată pace în suflet și e mereu nemulțumit: „Asta nu e așa, asta nu e bine”. Dar cel ce s-a predat pe sine însuși în chip desăvârșit voii lui Dumnezeu, acela are rugăciunea curată în sufletul lui, iubește pe Domnul, și toate ale lui sunt dragi și plăcute.

Așa s-a predat lui Dumnezeu Preasfânta Fecioară: „Iată roaba Ta. Fie mie după cuvântul tău!” [Lc 1, 38]. Dacă am spune și noi așa: „Iată robii Tăi, Doamne. Fie nouă după cuvântul Tău”, cele spuse de Domnul și scrise de Duhul Sfânt în Evanghelie ar rămâne în sufletele noastre și atunci lumea întreagă s-ar umple de iubirea lui Dumnezeu și cât

de minunată ar fi viața pe întregul pământ. Dar, deși cuvintele Domnului se aud de atâtea veacuri în întreaga lume, oamenii nu le înțeleg și nu vor să le primească. Dar cine trăiește după voia lui Dumnezeu, acela va fi preamărit în cer și pe pământ.



Cine s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu nu se preocupă numai de Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu îl ajută să rămână întotdeauna în rugăciune. Chiar dacă lucrează sau vorbește, sufletul lui e preocupat de Dumnezeu, pentru că s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu și pentru aceasta Domnul îl are în purtarea Sa de grijă.



O tradiție spune că, în drum spre Egipt, Sfânta Familie a întâlnit un tâlhar, dar acesta nu le-a făcut nici un rău, ci, văzând Pruncul, a spus că dacă Dumnezeu S-ar întrupa, n-ar fi mai frumos decât pruncul acesta; și i-a lăsat să meargă în pace.

Lucru uimitor: un tâlhar, care de obicei ca o fiară nu cruță pe nimeni, nu a necăjit, nici nu a supărat Sfânta Familie. La vederea Pruncului și a blândeii Sale Maici, sufletul tâlharului s-a înmuiat și a fost atins de harul lui Dumnezeu.

Așa s-a întâmplat și cu fiarele sălbatice care la vederea sfinților mucenici sau a bărbaților cuvioși se făceau blânde și nu le făceau rău. Chiar și demonii se tem de sufletul blând și smerit, care-i biruie prin ascultare și rugăciune.

Alt lucru uimitor: tâlharului i s-a făcut milă de Domnul-Prunc, dar arhieriei și bătrânii L-au predat lui Pilat să-L răstignească. Și aceasta pentru că ei nu se rugau și nu cereau de la Domnul să-i povățuiască ce și cum să lucreze.

Astfel, adeseori ocârmuitorii și oamenii mari vor binele, dar nu știu unde este; nu știu că este în Dumnezeu și că li se dă de la Dumnezeu.



Întotdeauna trebuie să ne rugăm ca Domnul să ne povăţuiască ce anume trebuie să facem, şi Domnul nu ne va lăsa să rătăcim.

Adam n-a avut înţelepciunea să întrebe pe Domnul despre rodul pe care i l-a dat Eva, şi pentru aceasta a pierdut raiul.

David n-a întrebat pe Domnul: „Este bine oare să iau pe femeia lui Urie?” şi a căzut în păcatul uciderii şi al preacurviei.

Aşa şi toţi sfinţii care au păcătuit, au păcătuit pentru că n-au chemat pe Domnul să-i ajute şi să-i povăţuiască. Cuviosul Serafim din Sarov zicea: „Când vorbeam după mintea mea, se întâmpla să greşesc”.

Dar sunt şi greşeli fără păcat care vin din nedesăvârşirea noastră; le vedem chiar şi la Maica Domnului. În Evanghelie se spune că atunci când a părăsit Ierusalimul împreună cu Iosif, ea credea că Fiul ei mergea cu rudele sau cunoscuţii... Şi abia la capătul a trei zile de căutări L-au găsit în templu vorbind cu cărturarii [Lc 2, 44].

Astfel, numai Domnul ştie toate, noi însă, **oricine am fi**, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să ne povăţuiască şi să întrebăm pe părintele duhovnicesc, ca să nu greşim.

Duhul lui Dumnezeu povăţuieşte pe toţi în chip deosebit: unul se linişteşte [vieţuieşte în isihie] în singurătate, în pustie, altul se roagă pentru oameni; altul e chemat să păstorească turma cuvântătoare a lui Hristos; altuia i s-a dat să propovăduiască sau să mângâie pe cei ce suferă; altul slujeşte pe aproapele din munca sau averea lui — toate acestea sunt daruri ale Duhului Sfânt şi toate sunt date în grade diferite: unuia treizeci, altuia şaizeci, altuia o sută [Mc 4, 20].

Dacă ne-am iubi unii pe alţii într-o simplitate a inimii, atunci Domnul ne-ar arăta prin Duhul Sfânt multe lucruri minunate şi ne-ar descoperi mari taine.

Dumnezeu — o iubire de care nu te poţi sătura...

Mintea mea s-a oprit în Dumnezeu şi am încetat să scriu...

Cât de limpede îmi este că Domnul ne conduce. Fără El n-am putea nici măcar gândi binele; de aceea trebuie să ne predăm cu smerenie voii lui Dumnezeu, fiindcă Domnul ne călăuzește.



Toți ne chinuim pe pământ și căutăm libertatea, dar puțini sunt cei ce știu în ce anume stă libertatea și unde se găsește ea.

Și eu doresc libertatea și o caut zi și noapte. Am înțeles că ea este la Dumnezeu și e dată de Dumnezeu inimilor smerite care s-au pocăit și și-au tăiat voia proprie înaintea Lui. Celor ce se pocăiesc Domnul le dă pacea Lui și libertatea de a-L iubi. Și nu e nimic mai bun pe lume decât a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele. În aceasta își găsește sufletul odihna și bucuria.

Noroadă ale pământului, cad în genunchi înaintea voastră și vă rog cu lacrimi: „Veniți la Hristos! Eu cunosc iubirea Lui pentru voi. O cunosc și de aceea strig întregului pământ. Dacă nu cunoști ceva, cum vei vorbi despre aceasta?”

Vei întreba, poate: „Dar cum putem cunoaște pe Dumnezeu?” Eu, însă, spun că vedem pe Domnul prin Duhul Sfânt. Și tu, dacă te smerești, atunci și ție Duhul Sfânt îți va arăta pe Domnul nostru; și atunci și tu vei voi să strigi despre El întregului pământ.

Sunt bătrân și aștept moartea, și scriu adevărul din dragoste pentru norod, pentru care se întristează sufletul meu. Dacă aș putea ajuta fie și numai un singur suflet să se mântuiască, și pentru aceasta voi mulțumi lui Dumnezeu, dar inima mea suferă pentru întreaga lume și mă rog și vărs lacrimi pentru întreaga lume, ca toți să se pocăiască și să cunoască pe Dumnezeu și să trăiască în iubire și să se desfete de libertate în Dumnezeu.

Voi, toți oamenii de pe pământ, rugați-vă și plângeți pentru păcatele voastre, ca Domnul să vi le ierte. Unde este iertarea păcatelor, acolo e și o conștiință liberă și iubire, chiar dacă una mică.



Domnul nu vrea moartea păcătosului [Iz 18, 32], iar celui ce se pocăiește îi dă în dar harul Duhului Sfânt. El dă sufletului pacea și libertatea de a fi cu mintea și inima în Dumnezeu. Când Duhul Sfânt ne iartă păcatele, atunci sufletul primește libertatea de a se ruga lui Dumnezeu cu mintea curată; atunci el vede liber pe Dumnezeu și rămâne întru El în odihnă și bucurie. Aceasta e adevărata libertate. Dar fără Dumnezeu nu poate fi libertate, pentru că vrăjmașii tulbură sufletul prin gândurile cele rele.



Voi spune adevărul în fața lumii întregi: sunt un ticălos înaintea lui Dumnezeu și aș fi deznădăjduit de mântuirea mea dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat harul Sfântului Său Duh. Și Duhul Sfânt m-a învățat și de aceea scriu despre Dumnezeu fără osteneală, pentru că El mă atrage să scriu.

Mi-e milă și plâng și suspin pentru oameni. Mulți gândesc: „Am făcut multe păcate: am ucis, am zburdat, am siluit, am defăimat, am desfrânat și am făcut multe alte lucruri”, și de rușine nu vin la pocăință. Dar ei uită că înaintea lui Dumnezeu toate păcatele lor sunt ca o picătură de apă în mare.

O, frații mei din tot pământul, căiți-vă până când mai e vreme! Dumnezeu așteaptă cu milostivire pocăința noastră. Și tot cerul, toți sfinții așteaptă această pocăință. Așa cum Dumnezeu este iubire [1 In 4, 8], așa și Duhul Sfânt în sfinți e iubire. Cere iertare, și Dumnezeu te va ierta. Și când vei primi iertarea păcatelor, atunci în sufletul tău va fi bucurie și veselie, și harul Duhului Sfânt va intra în sufletul tău și vei zice: „Iată adevărata libertate; ea este în Dumnezeu și de la Dumnezeu”.



Harul lui Dumnezeu nu desființează libertatea, ci o ajută numai să împlinească poruncile lui Dumnezeu. Adam

era în har, dar voia lui nu era desființată. La fel și îngerii rămân în Duhul Sfânt, dar voia lor liberă nu este desființată.



Mulți oameni nu cunosc calea mântuirii, rătăcesc în întuneric și nu văd Lumina Adevărului. Dar El a fost, este și va fi, și pe toți îi cheamă cu milostivire la Sine: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, cunoașteți-Mă și Eu vă voi da odihna și libertatea”.

Iată adevărata libertate: când suntem în Dumnezeu. Înainte însă nu știam aceasta. Până la douăzeci și șapte de ani credeam numai că Dumnezeu există, dar nu-L cunoșteam, dar de când sufletul meu L-a cunoscut prin Duhul Sfânt, el se topește de dogoarea doririi Lui; și acum cu inimă fierbinte Îl caut ziua și noaptea.

Domnul vrea ca noi să ne iubim unii pe alții; în aceasta stă libertatea: în iubirea de Dumnezeu și de aproapele. În aceasta e și libertatea și egalitatea. În rangurile pământești nu poate fi egalitate, dar acest lucru nu contează pentru suflet. Nu se poate ca fiecare să fie împărat sau prinț; nu se poate ca fiecare să fie patriarh sau egumen sau întâi-stătător; dar în oricare rang e cu putință să iubești pe Dumnezeu și să fii bineplăcut Lui și numai aceasta contează. Și cine iubește mai mult pe Dumnezeu pe pământ, acela va avea mai multă slavă în Împărăție. Cine iubește mai mult, acela se avântă cu tărie spre Dumnezeu, acela va fi aproape de El. Fiecare va fi preamărit pe măsura iubirii lui. Și am înțeles că iubirea este felurită după tăria ei.

Cineva se teme de Dumnezeu ca să nu-L supere cu ceva — aceasta e întâia iubire.

Cineva are mintea curată de gânduri — aceasta e cea de-a doua iubire, mai mare decât prima.

Cineva are în chip simțit harul în sufletul său — aceasta e a treia iubire, încă mai mare.

Cea de-a patra și desăvârșita iubire de Dumnezeu e atunci când cineva are harul Duhului Sfânt în suflet și în trup. Trupul unuia ca acesta se sfințește și după moarte se

va preface în sfinte moaște. Așa a fost la marii sfinți mucenici, la proroci și la cuvioși. Cine a ajuns la această măsură rămâne neatins de iubirea trupească. El se poate culca liber cu o fată, fără a încerca față de ea nici un fel de dorință. Iubirea lui Dumnezeu e mai puternică decât iubirea de fată spre care este atrasă toată lumea, afară de cel ce are harul lui Dumnezeu în deplinătate; pentru că dulceața Duhului Sfânt renaște omul întreg și-l învață să iubească pe Dumnezeu în deplinătate. Pentru deplinătatea iubirii dumnezeiești, sufletul rămâne neatins de lume; chiar dacă omul trăiește pe pământ în mijlocul altora, din iubirea lui pentru Dumnezeu el uită tot ce este în lume. Nenorocirea noastră stă în aceea că, din pricina mândriei minții noastre, nu stăruim în acest har și el părăsește sufletul, și sufletul îl caută plângând și suspinând, și zice: „Sufletul meu tânjește după Domnul”.

Despre pocăință

Sufletul meu Te-a cunoscut, Doamne, și eu scriu despre mila Ta norodului Tău.

Noroadelor, nu vă întristați că trăiți în osteneli. Luptați numai cu păcatul și cereți ajutor de la Dumnezeu, iar El vi-l va da, pentru că e milostiv și ne iubește.

Noroadelor, cu lacrimi scriu aceste rânduri. Sufletul meu vrea ca voi să cunoașteți pe Domnul și să vedeți mila și slava Lui. Am șaptezeci și doi de ani; curând voi muri și scriu despre mila Domnului, pe care Domnul mi-a dat să o cunosc prin Duhul Sfânt; și Duhul Sfânt m-a învățat să iubesc norodul. V-aș pune pe un munte înalt, ca de pe vârful lui să puteți vedea fața blândă și milostivă a Domnului și inimile voastre să salte de bucurie. Vă spun adevărul: nu știu nimic bun în mine însumi și în mine sunt multe păcate, dar harul Duhului Sfânt mi-a șters mulțime de păcate și știu că celor ce luptă cu păcatul Domnul le dă nu numai iertarea, dar și harul Duhului Sfânt, care bucură sufletul și-i dă o pace dulce și adâncă.

Doamne, Tu iubești zidirea Ta; și cine poate înțelege iubirea Ta sau gusta dulceața ei, dacă nu o înveți Tu Însuți prin Duhul Tău Cel Sfânt?

Te rog, Doamne, revarsă peste oameni harul Duhului Sfânt ca ei să cunoască iubirea Ta. Încălzește inimile abătute ale oamenilor ca ei să Te slăvească în bucurie uitând întristările pământului.

Mângâietorule bunele, cu lacrimi Te rog: mângâie inimile întristate ale oamenilor. Dă noroadelor să audă dulcele Tău glas: „Iertate sunt păcatele voastre”. Da, Doamne, stă în puterea Ta să faci minuni și nu e minune mai mare decât a-i iubi pe păcătoși în căderea lor. Să iubești un sfânt e ușor, căci el este vrednic de ea. Da, Doamne, ascultă rugăciunea pământului. Toate noroadele sunt întristate; toate sunt abătute în păcat; toate sunt lipsite de harul Tău și trăiesc în întuneric.

O, noroadelor, să chemăm la Domnul tot pământul și auzită va fi rugăciunea noastră, pentru că Domnul se bucură de căința oamenilor; și toate puterile cerești ne așteaptă, ca și noi să ne bucurăm de dulceața iubirii lui Dumnezeu și să vedem frumusețea feței Lui.



Când oamenii păzesc frica de Dumnezeu, atunci e lesnicios și desfătat lucru a trăi pe pământ. Dar acum norodul a ajuns să trăiască după voia și mintea lui și a lăsat poruncile sfinte; el crede că-și află bucuria pe pământ fără Domnul, neștiind că numai Domnul e bucuria noastră și numai în Domnul se veselește sufletul omului. El încălzește sufletul așa cum soarele încălzește florile câmpului, și cum vântul le leagănă și le dă viață. Domnul ne-a dat toate, ca noi să-L slăvim. Dar lumea nu înțelege aceasta. Și cum ar putea înțelege ceea ce n-a văzut, nici n-a gustat? Chiar eu, când eram în lume, credeam că aceasta e fericirea pe pământ: să fiu sănătos, frumos, bogat și iubit de ceilalți. Și mă mândream în deșert de acestea. Dar când L-am cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, atunci m-am deprins să privesc toată fericirea lumii ca un fum purtat de vânt. Însă harul Duhului Sfânt bucură și veselește sufletul, iar el într-o adâncă pace vede pe Domnul și uită pământul.

Doamne, întoarce oamenii Tăi spre Tine, ca toți să cunoască iubirea Ta și să vadă în Duhul Sfânt fața Ta blândă;

ca toți să se desfăteze încă de pe pământ de această vedere și, văzându-Te cum ești, să se facă asemenea Ție [1 In 3, 2].



Slavă Domnului că ne-a dat pocăința, iar prin pocăință noi toți ne mântuim, fără excepție. Nu se mântuiesc numai cei ce nu vor să se pocăiască, și în aceasta văd deznadejdea lor și plâng mult, fiindu-mi milă de ei. Ei nu cunosc prin Duhul Sfânt cât de mare e milostivirea lui Dumnezeu. Dar dacă fiecare suflet ar cunoaște pe Domnul și ar ști cât de mult ne iubește, atunci nimeni n-ar mai deznădădui și nici n-ar mai murmura vreodată.

Orice suflet care și-a pierdut pacea trebuie să se pocăiască și Domnul îi va ierta păcatele, iar atunci bucuria și pacea vor fi în suflet; și nu e nevoie de alte mărturii, pentru că Duhul Însuși dă mărturie că păcatele au fost iertate. Iată un semn al iertării păcatelor: dacă urăști păcatul înseamnă că Domnul ți-a iertat păcatele tale.

Ce mai așteptăm? Ca din înălțimea cerurilor să ni se cânte un cânt ceresc? Dar în cer totul viază prin Duhul Sfânt, și pe pământ Domnul ne-a dat **Același** Duh Sfânt. În bisericile lui Dumnezeu slujbele sunt săvârșite prin Duhul Sfânt; în pustii, în munți și în peșteri, toți nevoitorii lui Hristos viază prin Duhul Sfânt; și dacă-L vom păstra, vom fi liberi de tot întunericul, și viața veșnică va fi în sufletele noastre.

Dacă toți oamenii s-ar pocăi și ar păzi poruncile lui Dumnezeu, atunci ar fi raiul pe pământ, fiindcă „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul nostru” [Lc 17, 21]. Împărăția lui Dumnezeu e Duhul Sfânt, iar Duhul Sfânt în cer și pe pământ Același este.



Celui ce se căiește Domnul îi dă raiul și Împărăția veșnică, împreună cu El. După mulțimea milostivirii Sale, El nu-și mai aduce aminte de păcatele noastre, cum nu

și-a adus aminte pe cruce de cele ale tâlharului răstignit împreună cu El.

Mare e milostivirea Ta, Doamne; și cine poate să-Ți mulțumească cum se cuvine pentru că ne-ai dat pe pământ pe Duhul Sfânt?

Mare e dreptatea Ta, Doamne. Tu ai făgăduit Apostolilor Tăi: „Nu vă voi lăsa orfani” [In 14, 18]; și acum noi trăim această milostivire, și sufletul nostru simte că Domnul ne iubește. Iar cine nu simte, e bine ca acela să se pocăiască și să trăiască după voia lui Dumnezeu și atunci Domnul îi va da harul Lui, care va călăuzi sufletul său. Dar dacă vezi un om care păcătuiește și nu ți-e milă de el, harul te părăsește.



Ni s-a poruncit să iubim, dar iubirii lui Hristos îi este milă de toți oamenii, și Duhul Sfânt învață sufletul să împlinească poruncile lui Dumnezeu și-i dă puterea să facă binele.

Duhule Sfinte, nu ne lăsa! Când ești cu noi, sufletul simte prezența Ta și își găsește fericirea în Dumnezeu, căci Tu îi dai să iubească cu înflăcărare pe Dumnezeu.



Atât de mult i-a iubit pe oameni Domnul, că i-a sfințit prin Duhul Sfânt și i-a făcut asemenea Lui. Domnul e milostiv, iar Duhul Sfânt ne dă puterea de a fi milostivi. Fraților, să ne smerim și prin pocăință vom dobândi o inimă plină de milă, și atunci vom vedea slava Domnului, care se face cunoscută sufletului și minții prin harul Duhului Sfânt.

Cine se pocăiește cu adevărat e gata să sufere toate necazurile: foame și golătate, frig și căldură, boală și sărăcie, dispreț și prigoană, nedreptate și defăimare, fiindcă sufletul se avântă spre Domnul și nu se mai grijește de cele pământești, ci se roagă lui Dumnezeu cu minte curată.

Dar cel alipit de averi și de bani, acela nu va putea avea niciodată mintea curată în Dumnezeu, fiindcă în adâncul sufletului său șade grija: ce să facă cu acești bani? Și dacă nu se pocăiește sincer și nu se va întrista pentru că L-a întristat pe Dumnezeu, va și muri în patimi fără să fi cunoscut pe Dumnezeu.

Când ți se ia ceea ce ai, dă tu acel lucru, pentru că iubirea dumnezeiască nu poate refuza nimic; dar cine n-a cunoscut iubirea, acela nu poate fi milostiv, pentru că în sufletul lui nu e bucuria Duhului Sfânt.

Dacă prin patimile Lui Domnul Cel Milostiv ne-a dat pe pământ pe Duhul Sfânt de la Tatăl, ba ne-a dat însuși Trupul și Sângele Lui, e limpede că El ne va da și toate cele de care avem nevoie. Să ne predăm voii lui Dumnezeu și atunci vom vedea purtarea de grijă [pronia] a lui Dumnezeu și Domnul ne va da și ceea ce nu așteptăm. Dar cine nu se predă voii lui Dumnezeu, acela nu va putea vedea niciodată purtarea de grijă [pronia] a lui Dumnezeu față de noi.

Să nu ne întristăm de pierderea averilor noastre: acesta e un lucru neînsemnat. Tatăl meu după trup m-a învățat aceasta. Când se întâmpla o nenorocire în casă, el rămânea liniștit. După ce casa noastră a ars oamenii spuneau: „Ivan Petrovici, ți-a ars gospodăria”, dar el răspundea: „Dă Dumnezeu, și mi-o voi pune pe picioare”. Într-o zi mergeam la ogorul nostru și eu i-am spus: „Uite, ne-au furat snopii de grâu”, dar el mi-a răspuns: „Ei și? Fiule, Domnul a făcut să rodească pentru noi bucate din destul, dar cine fură înseamnă că are nevoie de ele”. Mi s-a întâmplat să-i spun: „Dai mult de pomană, dar iată acolo oamenii trăiesc mai bine decât noi și dau mai puțin”, iar el mi-a răspuns: „Lasă, fiule, Domnul ne va da ce ne trebuie!” Și Domnul n-a înșelat nădejdea lui.



Celui milostiv, Domnul îi iartă îndată păcatele. Omul milostiv nu-și aduce aminte de rău. Chiar dacă e ocărât

sau i se ia ce-i al lui, el rămâne liniștit, căci cunoaște milos-
tivirea Domnului; **și de mila Domnului nimeni din-
tre oameni nu se poate lipsi**, pentru că ea este sus,
este la Dumnezeu.



Toți oamenii feciorelnici și smeriți, ascultători și înfrâ-
nați și care se căiesc pentru păcatele lor, sunt înălțați la
cer, văd pe Domnul nostru Iisus Hristos întru slavă și aud
cântul heruvimilor și uită de pământ. Dar noi, pe pământ,
suntem răscoliți ca praful pe care-l ridică vântul și mintea
noastră se lipește de cele pământești.

Neputincios este duhul meu! Ca o candelă pâlpâitoare,
el se stinge la cea mai mică suflare de vânt; dar duhul
sfinților ardea în flăcări ca rugul ce ardea și nu se mistuia,
și ei nu se temeau de vânt. Cine-mi va da o asemenea do-
goare, ca să nu cunosc odihnă de la dragostea lui Dumne-
zeu nici ziua, nici noaptea?

Arzătoare e iubirea Domnului. Pentru ea, sfinții au în-
durat toate întristările și au dobândit puterea de a face
minuni. Vindecau bolnavi, înviau morții, mergeau pe ape,
erau ridicați în văzduh la vremea rugăciunii; eu însă vreau
să învăț doar smerenia și iubirea lui Hristos, ca să nu su-
păr pe nimeni, ci să mă rog pentru toți oamenii ca pentru
mine însumi.



Vai, mie! Scriu despre iubirea lui Dumnezeu, dar eu
însumi iubesc puțin pe Dumnezeu și de aceea plâng mult
și mă întristez ca Adam când a fost izgonit din rai și suspin
și strig: „Miluiește-mă, Dumnezeule, pe mine, zidirea Ta
căzută”.

De câte ori nu mi-ai dat harul Tău, și eu nu l-am păzit
din pricina slavei deșarte din sufletul meu; dar sufletul
meu Te cunoaște pe Tine, Ziditorul și Dumnezeul meu, și
de aceea Te caut suspinând, așa cum suspina Iosif după

tatăl său, Iacob, la mormântul maicii sale, când a fost dus rob în Egipt.

„Te-am întristat cu păcatele mele, și Tu pleci de la mine, iar sufletul meu tânjește după Tine.”

„Duhule Sfinte, nu mă lăsa. Când Tu pleci de la mine, gândurile rele se apropie de mine și sufletul meu tânjește după Tine cu multe lacrimi.”

„Preasfântă Stăpână, Născătoare de Dumnezeu, Tu vezi mâhnirea mea: am întristat pe Domnul și El m-a părăsit. Dar rog bunătatea ta: Mântuiește-mă pe mine, făptura căzută a lui Dumnezeu, mântuiește-mă pe mine, robul Tău.”



Dacă gândești rău despre oameni, aceasta înseamnă că un duh rău viază în tine și îți insuflă gânduri rele împotriva oamenilor. Și dacă cineva nu se pocăiește și moare fără să fi iertat fratelui său, sufletul lui se va pogorî acolo unde sălășluiește duhul rău care-i stăpânește sufletul.

Asta e legea pentru noi: dacă ierți, aceasta înseamnă că Domnul te-a iertat; dar dacă nu ierți fratelui tău, înseamnă că păcatul tău rămâne cu tine.

Domnul vrea ca noi să iubim pe aproapele; și dacă tu gândești despre el că Domnul îl iubește, aceasta înseamnă că iubirea Domnului e cu tine; și dacă crezi că Domnul iubește mult făptura Sa și ți-e milă de întreaga zidire și-i iubești pe vrăjmașii tăi, iar pe tine însuși te socotești mai rău decât toți, aceasta înseamnă că e cu tine un mare har al Duhului Sfânt.

Cine poartă în sine pe Duhul Sfânt, chiar dacă nu mult, acela se întristează pentru toți oamenii ziua și noaptea, și în inima lui îi este milă de orice zidire a lui Dumnezeu și mai cu seamă de oamenii care nu-L cunosc pe Dumnezeu sau se împotrivesc Lui și care, pentru aceasta, merg în focul chinurilor. El se roagă pentru ei ziua și noaptea, mai mult decât pentru sine însuși, ca toți să se pocăiască și să cunoască pe Domnul.



Hristos S-a rugat pentru cei ce-L răstigneau: „Părinte, iartă-i că nu știu ce fac” [Lc 23, 34]. Arhidiaconul Ștefan se ruga pentru cei ce-l omorau cu pietre, ca Domnul să nu le socotească păcatul acesta [FA 7, 60]. Și noi, dacă vrem să păstrăm harul, trebuie să ne rugăm pentru vrăjmași. Dacă nu ți-e milă de păcătosul care se va chinui în foc, aceasta înseamnă că nu este întru tine harul Duhului Sfânt, ci în tine viază un duh rău; și câtă vreme ești încă în viață, silește-te prin pocăință să te eliberezi de el.

Despre cunoașterea lui Dumnezeu

Atât de mult ne-a iubit pe noi Tatăl, încât ne-a dat pe Fiul Său [*In* 3, 6]; dar și Fiul Însuși a voit aceasta și S-a întrupat și a viețuit cu noi pe pământ. Atât Sfinții Apostoli, cât și o mulțime de oameni au văzut pe Domnul în trup, dar nu toți L-au cunoscut ca pe Domnul; dar mie, mult păcătosului, mi s-a dat să cunosc prin Duhul Sfânt că Iisus Hristos e Dumnezeu [*1 Co* 12, 3].

Domnul îl iubește pe om și i Se arată cum El Însuși vrea. Și când vede pe Domnul, sufletul se bucură cu smerenie de Stăpânul Cel milostiv și nu mai poate iubi nimic altceva cum iubește pe Ziditorul său; chiar dacă vede toate și iubește pe toți, dar mai mult decât orice iubește pe Domnul.

Sufletul cunoaște această iubire, dar nu o poate reda în cuvinte: ea este cunoscută numai prin Duhul Sfânt, pe care Îl dă Domnul.

Sufletul vede dintr-o dată pe Domnul și-L recunoaște.

Cine putea descrie această bucurie și veselie?

Domnul este recunoscut în Duhul Sfânt, iar Duhul Sfânt rămâne în **omul întreg: în suflet, în minte și în trup.**

Așa este cunoscut Dumnezeu atât în cer, cât și pe pământ.

În nemărginita Sa milostivire, Domnul mi-a dat acest har, mie, păcătosului, și va da oamenilor să cunoască pe Dumnezeu și să se întoarcă la El.

Scriu în numele milostivirii lui Dumnezeu.
Da, acesta este adevărul.
Martorul meu este Însuși Domnul.



Domnul ne iubește ca pe propriii Săi copii și ne iubește mai mult decât iubește o mamă, căci o mamă își poate uita copilul, dar Domnul nu ne uită **niciodată**. Și dacă Domnul Însuși n-ar fi dat Duhul Sfânt poporului ortodox și marilor noștri păstori, n-am fi putut ști cât de mult ne iubește El.

Slavă Domnului și mării Lui milostiviri, că unor oameni păcătoși El le dă harul Duhului Sfânt. Bogații și împărații nu cunosc pe Domnul, dar noi, niște monahi și păstoriți sărmani, Îl cunoaștem pe Domnul prin Duhul Sfânt.

Pentru a cunoaște pe Domnul n-avem nevoie nici de bogății, nici de învățătură, ci e nevoie să fim ascultători și înfrânați, să avem duh smerit și să-l iubim pe aproapele, și Domnul va iubi un asemenea suflet și Se va arăta pe Sine Însuși sufletului și îl va învăța iubirea și smerenia, și-i va da tot ceea ce are nevoie pentru a-și găsi odihna în Dumnezeu.



Oricât am învăța, e cu neputință să cunoaștem pe Domnul dacă nu vom viețui după poruncile Lui, pentru că nu prin știință, ci prin Duhul Sfânt se face cunoscut Domnul. Mulți filozofi și savanți au ajuns la credința că Dumnezeu există, dar nu L-au cunoscut pe Dumnezeu. Și noi, monahii, învățăm ziua și noaptea Legea Domnului, dar nu toți ajung să-L cunoască, chiar dacă cred în El.

A crede că Dumnezeu există e un lucru, dar a-L cunoaște pe Dumnezeu e altceva.



Iată o taină: există suflete care au cunoscut pe Domnul; există suflete care nu L-au cunoscut, dar cred în El; și,

în sfârșit, există oameni care nu numai că n-au cunoscut pe Dumnezeu, dar care nici măcar nu cred în El, și printre aceștia din urmă există mulți oameni învățați.

La necredință se ajunge din mândrie. Omul mândru vrea să cunoască toate prin mintea și prin știința lui, dar nu-i este dat să cunoască pe Dumnezeu, pentru că Domnul nu Se descoperă decât sufletelor smerite. Sufletelor smerite Domnul le face cunoscute lucrurile Sale, care sunt de neînțeles pentru mintea noastră, dar se descoperă prin Duhul Sfânt. Numai cu mintea omul nu poate cunoaște decât cele pământești și pe acestea numai în parte, dar Dumnezeu și toate cele cerești nu se cunosc decât prin Duhul Sfânt.

Unii se ostenesc toată viața lor să cunoască ce este pe soare sau pe lună sau aiurea, dar aceasta nu e de folos pentru sufletul lor. Dar dacă ne vom strădui să cunoaștem ce este înăuntrul inimii omului, iată ce vom vedea: în sufletul unui sfânt — Împărăția cerurilor, iar în sufletul unui păcătos — întuneric și chin. Și e de folos să știm aceasta, pentru că vom locui veșnic fie în Împărăție, fie în chinuri.

Cel leneș la rugăciune cercetează cu nesaț tot ce vede pe pământ și în cer, dar cum este Domnul nu știe și nici nu se străduiește să cunoască, iar când aude învățătura despre Dumnezeu, el spune:

„Cum e cu putință a cunoaște pe Dumnezeu? Și tu de unde Îl cunoști?”

Îți voi spune: „Duhul Sfânt dă mărturie despre Dumnezeu [1 In 5, 6]. El Îl cunoaște și ne învață și pe noi”.

„Dar oare Duhul se vede?”

Apostolii L-au văzut pogorând în chip de limbi de foc, dar noi Îl simțim în noi. Este mai dulce decât tot ce-i pământesc. Pe El L-au gustat prorocii și au vorbit norodului, și norodul le dădea ascultare. Sfinții Apostoli au primit pe Duhul Sfânt și au propovăduit oamenilor mântuirea netemându-se de nimic, fiindcă Duhul lui Dumnezeu îi întărea. Guvernatorului care-l amenința cu răstignirea dacă va mai propovădui, Apostolul Andrei i-a spus:

„Dacă m-aș teme de cruce, n-aș mai propovădui-o.”

Așa și toți ceilalți apostoli și apoi mucenicii și, mai apoi, sfinții cuvioși mergeau cu bucurie la chinuri și suferință. Și toate acestea pentru că Duhul Sfânt e bun și dulce și el atrage sufletul să iubească pe Domnul și din pricina dulceții Duhului Sfânt sufletul nu se teme de suferințe.



Mulți sfinți mucenici au cunoscut în suferințe pe Domnul și ajutorul Lui. Mulți monahi săvârșesc mari nevoințe și suferă aspre osteneli pentru Domnul; și ei au cunoscut pe Domnul și se tem să nu fie biruiți în patimile lor și se roagă pentru întreaga lume și harul lui Dumnezeu îi învață să iubească pe vrăjmași, pentru că cine nu iubește pe vrăjmași nu poate să cunoască pe Domnul, Care a murit pe cruce pentru vrăjmași, ne-a dat pildă în El Însuși și ne-a dat porunca de a-i iubi pe vrăjmași [*Mt 5, 44*].



Domnul este iubire și ne-a poruncit să ne iubim unii pe alții [*In 13, 34*] și să-i iubim pe vrăjmași; Duhul Sfânt ne învață această iubire [*1 In 4, 12–13*].

Sufletul care n-a cunoscut pe Duhul Sfânt nu înțelege cum e cu putință a-i iubi pe vrăjmași și nu primește aceasta; dar Domnul are milă de toți și cine vrea să fie cu Domnul, acela trebuie să-i iubească pe vrăjmași.

Cine a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, acela se face asemenea Domnului, după cum a zis Ioan Teologul: „Vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea așa cum este” [*1 In 3, 2*] și vom vedea slava Lui [*In 17, 24*].



Tu zici că mulți oameni suferă de tot felul de nenorociri și de la oamenii răi; dar eu te rog: smerește-te sub mâna cea tare a lui Dumnezeu și atunci harul te va învăța și tu însuși vei voi să suferi pentru iubirea Domnului. Iată ce te învață Duhul Sfânt pe Care L-am cunoscut în Biserică.

Dar cine-i ocărăște pe oamenii răi și nu se roagă pentru ei, acela nu va cunoaște niciodată harul lui Dumnezeu.



Dacă vrei să știi cât de mult ne iubește Domnul, urăște păcatul și gândurile rele și roagă-te din adâncul inimii zi-ua și noaptea, și atunci Domnul îți va da harul Lui și vei cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, iar după moarte, când vei ajunge în rai, și acolo vei cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, așa cum L-ai cunoscut pe pământ.

În cer și pe pământ Domnul este cunoscut numai prin Duhul Sfânt și nu din știință. Chiar și pruncii care n-au învățat încă nimic Îl cunosc pe Domnul prin Duhul Sfânt [*Mt* 11, 2]. Sfântul Ioan Botezătorul a simțit încă pe când era în pântecul maicii lui venirea Domnului [*Lc* 1, 14]. Simeon Stâlpnicul de pe Muntele Minunat [24 mai] era un băiat de șapte ani atunci când i S-a arătat Domnul și el L-a cunoscut. Cuviosul Serafim era în puterea vârstei [27 de ani] când Domnul i S-a arătat în vremea Liturghiei. Iar [dreptul] Simeon era la adânci bătrâneți atunci când L-a cunoscut pe Domnul și L-a luat în brațele sale [*Lc* 2, 24–25].

Astfel, Domnul Se potrivește nouă ca să mângâie orice suflet.



Iubirea Domnului se face cunoscută nu altfel decât prin Duhul Sfânt; dar un suflet pașnic care-și păzește conștiința curată cunoaște din fapte pe Dumnezeu, că El a făcut cerul și pământul. Și aceasta e o lucrare a harului, chiar dacă una mică; lipsită însă de har, mintea noastră nu poate cunoaște pe Dumnezeu, ci este neîncetat atrasă spre cele pământești: spre bogății, spre slavă, spre desfătări.



Ca și iubirea lui Iisus Hristos, tot așa și pătimirile Lui au fost prea mari ca noi să le putem pricepe, pentru că iubim prea puțin pe Domnul. Dar cine iubește mult, acela

poate înțelege mult și din pătimirile Domnului. Iubirea este mică, este mijlocie, dar este și desăvârșită, și cu cât mai desăvârșită e iubirea, cu atât mai desăvârșită e și cunoștința.

Îndeobște, fiecare dintre noi poate înțelege despre Dumnezeu atât cât i-a făcut cunoscut harul Duhului Sfânt, căci cum am putea gândi sau judeca despre ceea ce n-am văzut sau n-am auzit și nu cunoaștem? Iată, sfinții zic că ei au văzut pe Dumnezeu; dar sunt oameni care zic că Dumnezeu nu există. Este limpede că ei vorbesc așa pentru că n-au cunoscut pe Dumnezeu, dar aceasta nu înseamnă deloc că El nu există.

Sfinții vorbesc despre ceea ce au văzut și au cunoscut aieva. Ei nu vorbesc despre ceva ce n-au văzut. Nu spun, de pildă, că au văzut un cal lung de un kilometru sau un vapor de zece kilometri — ceea ce nici nu există. Și eu cred că dacă Dumnezeu n-ar exista, nu s-ar mai pomeni despre El pe pământ; dar oamenii vor să trăiască după voia lor și de aceea zic că Dumnezeu nu există, și prin aceasta demonstrează că El există.

Chiar și la păgâni sufletul simțea că Dumnezeu există, deși ei nu știau cum să cinstească pe adevăratul Dumnezeu [Rm 1, 21]. Dar Duhul Sfânt i-a învățat pe sfinții proci, apoi pe apostoli, apoi pe sfinții părinți și episcopi, și așa credința cea adevărată a ajuns până la noi. Și noi L-am cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt și, când L-am cunoscut, sufletul nostru s-a întărit întru El.



Sufletul care a cunoscut pe Domnul simte în chip nevăzut prezența Făcătorului său și rămâne în El foarte liniștit și bucuros. Și cu ce s-ar putea asemăna această bucurie? Este asemenea celei pe care o simte un fiu iubit care se întoarce după o lungă despărțire dintr-o țară îndepărtată în casa sa părintească și vorbește pe săturate cu tatăl său, cu iubita lui mamă, cu frații și surorile lui dragi.



Oamenilor, fapte ale lui Dumnezeu, cunoașteți pe Făcătorul! El ne iubește. Cunoașteți iubirea lui Hristos și trăiți în pace și așa bucurați-L pe Domnul. El îi așteaptă la Sine milostiv pe toți.

Întoarceți-vă la Dumnezeu toate noroadele pământului și înălțați spre El rugăciunile voastre și rugăciunea întregului pământ va urca la cer ca un nor preafrumos, liniștit, luminat de soare, și atunci toate cerurile se vor bucura și vor cânta un cânt de slavă Domnului pentru pătimirile Lui prin care ne-a mântuit.

Cunoașteți, noroadelor, că am fost zidiți pentru slava lui Dumnezeu în ceruri, și nu vă alipiți de pământ, fiindcă Dumnezeu este Tatăl nostru și ne iubește ca pe niște copii dragi.



Domnul Cel Milostiv a dat pe pământ pe Duhul Sfânt și prin Duhul Sfânt s-a întărit Sfânta Biserică.

Duhul Sfânt nu ne-a descoperit numai cele pământești, ci și cele cerești.

Prin Duhul Sfânt am cunoscut iubirea Domnului. Iubirea Domnului e arzătoare. Plini de iubire, Sfinții Apostoli au străbătut lumea întreagă și duhul lor ardea ca toți oamenii să-L cunoască pe Domnul.

Prin Duhul Sfânt se desfătau cei iubiți ai lui Dumnezeu — prorocii — și de aceea cuvântul lor era puternic și plăcut, pentru că orice suflet vrea să audă cuvântul Domnului.

O, minune! Chiar și pe mine, care sunt un mare păcătos, Domnul nu m-a disprețuit, ci mi-a dat să-L cunosc prin Duhul Sfânt.

Dă-mi, Doamne, duh smerit, ca să-Ți mulțumesc pururea pentru că ai trimis pe pământ pe Duhul Sfânt. Eu îmi aduc aminte de El. El Însuși mă ajută să-mi aduc aminte de El.

Duhule Sfinte! Împărate mare! Ce-Ți voi da în schimb eu — pământ păcătos? Tu mi-ai descoperit taine de nepătruns. Tu mi-ai dat să cunosc cât de nemăsurat ne iubește El.



Este cu neputință de tâlcuit cât de mult ne iubește Domnul; această iubire se face cunoscută numai prin Duhul Sfânt și atunci sufletul simte această iubire în chip neînțeles. Domnul este prin fire bun și milostiv, blând și iubitor, și bunătatea Lui nu poate fi descrisă, dar sufletul simte fără cuvinte această iubire și dorește să rămână pururea într-o asemenea tihnă.

El a zis: „Nu vă voi lăsa orfani” [*In* 14, 18], și noi vedem că, într-adevăr, nu ne-a părăsit, ci ne-a dat pe Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt dă sufletului cunoștința în chip nevăzut. În Duhul Sfânt sufletul își află odihna. Duhul Sfânt veselește sufletul și-i dă bucurie pe pământ. Ce fel de bucurie și ce veselie vor fi însă în ceruri? Prin Duhul Sfânt învățăm să cunoaștem iubirea lui Dumnezeu, dar acolo ea va fi desăvârșită. Sunt un om neputincios! Am cunoscut iubirea lui Dumnezeu în desăvârșirea ei, dar nu pot să o am, și sufletul meu plânge în fiecare zi și gândesc mereu: „N-am ajuns încă la ceea ce caută sufletul meu”.



Când Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli, atunci ei au cunoscut din experiență ce este iubirea lui Dumnezeu și iubirea de oameni.

„Copiii mei, sufăr până ce Hristos va lua chip în voi”, zice Apostolul [*Ga* 4, 19].

O, cât de bucuros aş fi dacă toate noroadele ar cunoaște pe Domnul!

Doamne, dă-le Tu Însuți să Te cunoască prin Duhul Sfânt, așa cum ai dat apostolilor Tăi pe Duhul Sfânt și ei Te-au cunoscut pe Tine, așa dă tuturor oamenilor să Te cunoască prin Duhul Tău Cel Sfânt.

Despre iubire

Sufletul meu însetează după Dumnezeu Cel Viu. Sufletul meu caută iarăși să se sature de dulceața Domnului. O, nepătrunsă mila Domnului: din țărână l-a zidit Domnul pe om și a suflat în nările lui suflare de viață [Fc 2, 7], și sufletul omului a ajuns înrudit cu Dumnezeu.

Atât de mult a iubit Domnul zidirea Sa, că a dat omului pe Duhul Sfânt, iar omul a cunoscut pe Ziditorul său și iubește pe Domnul lui.

Duhul Sfânt e iubire și dulceață sufletului, minții și trupului; dar când sufletul pierde harul sau când harul se împrăștiă, atunci sufletul va căuta iarăși pe Duhul Sfânt cu lacrimi, tânjește după Dumnezeu și zice:

„Sufletul meu tânjește după Domnul și-L caut cu lacrimi. Cum să nu Te caut, Doamne? Tu Însuși m-ai aflat întâi și mi-ai dat dulceața Duhului Sfânt; și acum sufletul meu tânjește după Tine. Inima mea s-a îndrăgostit de Tine și mă rog Ție: Dă-mi să rămân până la sfârșit în iubirea Ta; dă-mi pentru iubirea Ta să îndur toate întristările și bolile.”



Frică și cutremur cuprind sufletul meu când vreau să scriu despre iubirea lui Dumnezeu.

Sufletul meu e sărman și n-are putere să descrie iubirea Domnului.

Și sufletul e cuprins de spaimă, dar, în același timp, năzuiește să scrie măcar un cuvânt despre iubirea lui Hristos.

A scrie aceasta istovește duhul meu, dar mă silește iubirea.

Omule — neputincioasă făptură.

Când harul e în noi, duhul se aprinde și se avântă spre Domnul ziua și noaptea, pentru că harul leagă sufletul să-L iubească pe Dumnezeu, și el se îndrăgostește de El și nu vrea să se simulgă de la El, pentru că nu poate să se sature de dulceața Sfântului Duh.

Și iubirea lui Dumnezeu nu are sfârșit.

Cunosc un om pe care Domnul Cel Milostiv L-a cercetat cu harul Lui; și dacă Domnul l-ar fi întrebat: „Vrei să-ți dau încă și mai mult?”, pentru neputința trupului sufletul ar fi răspuns: „Tu vezi, Doamne, că dacă mi-ai da mai mult, aş muri”, pentru că omul e mărginit și nu poate purta plinătatea harului.

Astfel, pe Tabor, ucenicii lui Hristos au căzut cu fața la pământ de slava Domnului. Și nimeni nu poate pricepe cum dă Domnul sufletului harul Său.



Bun ești Tu, Doamne. Mulțumesc milei Tale: Tu ai revărsat peste mine Duhul Tău Cel Sfânt și mi-ai dat să gust iubirea Ta pentru mine, mult greșitul, și sufletul meu e atras spre Tine, Lumină neapropiată.

Cine ar putea să Te cunoască, dacă Tu Însuți, Cel Milostiv, n-ai binevoi să Te faci cunoscut sufletului? Și el Te-a văzut și a cunoscut pe Ziditorul său ca pe un Dumnezeu bun, și sufletul meu vrea nesăturat să fie cu Tine totdeauna, fiindcă Tu, Cel milostiv, ai atras sufletul prin dragostea Ta, și sufletul a cunoscut iubirea Ta.

Tu vezi, Doamne, cât de neputincios și păcătos e sufletul omului, dar Tu, Cel milostiv, dai sufletului puterea să Te iubească, și sufletul se teme să nu piardă smerenia pe

care vrăjmașii încearcă să o ia de la el, fiindcă atunci harul Tău părăsește sufletul.



Ce să dau în schimb Domnului meu?

Sunt un ticălos, Domnul știe aceasta, dar îmi place să-mi smeresc sufletul și să-l iubesc pe aproapele meu, chiar dacă el m-a ocărât. Neîncetat Îl rog pe Domnul ca, El, Cel milostiv, să-mi dea iubirea de vrăjmași, și prin milostivirea lui Dumnezeu am simțit ce este iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui; ziua și noaptea cer de la Domnul iubirea și Domnul îmi dă lacrimi să plâng pentru întreaga lume. Dar dacă osândesc pe cineva sau îl privesc de sus, lacrimile seacă și atunci în suflet lucrează urâtul; și iarăși încep să cer de la Domnul iertare și, Domnul Cel milostiv mă iartă pe mine, păcătosul.

Fraților, scriu înaintea feței Dumnezeului meu: smeriți-vă inimile voastre și veți vedea mila Domnului, și încă de pe pământ veți cunoaște pe Ziditorul ceresc și sufletul vostru nu va cunoaște săturare în iubire.



Nimeni nu poate cunoaște de la sine ce este iubirea lui Dumnezeu, dacă nu-L învață Duhul Sfânt; dar în Biserica noastră iubirea lui Dumnezeu se face cunoscută prin Duhul Sfânt și de aceea vorbim despre ea.

Sufletul păcătos care nu cunoaște pe Domnul se teme de moarte, gândind că Domnul nu-i va ierta păcatele sale. Dar aceasta e pentru că sufletul nu cunoaște pe Domnul și cât de mult ne iubește. Dacă oamenii ar ști aceasta, nici un singur om n-ar mai deznădăjdui, pentru că Domnul nu numai că iartă, dar se și bucură de întoarcerea păcătosului. Chiar și atunci când moartea îți bate la ușă, crede cu tărie că, de îndată ce vei cere iertare, o vei și dobândi.

Domnul nu e ca noi. El este blând și milostiv și bun, și atunci când sufletul Îl cunoaște, el se minunează fără sfârșit și zice: „Ah, ce Dumnezeu avem!”

Duhul Sfânt a dat Bisericii noastre să cunoască cât de mare este milostivirea lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește și ne primește cu blândețe, fără reproșuri, așa cum în Evanghelie tatăl fiului risipitor nu i-a făcut acestuia reproșuri, ci a dat poruncă slujitorilor să-i dea o haină nouă, să-i pună în deget un inel scump și încălțăminte în picioare, să junghie vițelul cel gras și să se veselească și nu l-a învinuit [Lc 15].

Cu câtă blândețe și răbdare trebuie să îndreptăm și noi pe fratele nostru, ca să fie praznic în suflet pentru întoarcerea lui!

Duhul Sfânt învață sufletul în chip negrăit să iubească pe oameni.

O, fraților, să uităm pământul și tot ce e pe el, pentru că el ne abate de la vederea Sfintei Treimi, Care e de necuprins pentru mintea noastră, dar pe Care sfinții în ceruri o văd prin Duhul Sfânt. Noi însă să stăruim în rugăciune fără nici o închipuire și să cerem de la Domnul duh smerit [Ps 50, 18] și Domnul ne va iubi și ne va da pe pământ tot ce e de folos pentru suflet și trup.

Milostive Doamne, dă harul Tău tuturor noroadelor pământului, fă ca ele să Te cunoască pe Tine, pentru că, fără Duhul Sfânt, omul nu poate să Te cunoască și să înțeleagă iubirea Ta.

Copilașilor, cunoașteți pe Făcătorul cerului și al pământului.

Doamne, trimite mila Ta peste copiii acestui pământ, pe care îi iubești, și dă-le să Te cunoască prin Duhul Sfânt. Cu lacrimi mă rog Ție: ascultă rugăciunea mea pentru copiii Tăi și dă tuturor să cunoască slava Ta prin Duhul Sfânt.



În anii copilăriei îmi plăcea să gândesc așa: Domnul S-a înălțat la ceruri și ne așteaptă la El; dar pentru a fi îm-

preună cu Domnul, trebuie să fim asemenea Lui sau ca niște copii [Mt 18, 3], smeriți și blânzi, și să-I slujim Lui. Atunci, după cuvântul Domnului: „Acolo unde sunt Eu, va fi și slujitorul Meu” [In 12, 26], și noi vom fi împreună cu El în Împărăția cerurilor. Dar acum sufletul meu e mâhnit și abătut și nu pot să mă înalț cu minte curată spre Dumnezeu și n-am în mine destule lacrimi ca să plâng faptele mele cele rele; sufletul meu e secătuit și istovit de întunericul posomorât al vieții acesteia...

Ah, cine-mi va cânta cântul pe care-l iubesc din anii copilăriei despre cum S-a înălțat Domnul la cer și cât de mult ne iubește și cu cât dor ne așteaptă la El. Cu lacrimi ascult acest cânt, pentru că sufletul meu tânjește pe pământ.

Ce s-a întâmplat cu mine? Cum am pierdut bucuria și cum să o găsesc din nou?

Plângeți cu mine păsări și toate fiarele sălbatice! Plângeți cu mine, păduri și pustii! Să plângă cu mine toată zidirea lui Dumnezeu și să mă mângâie în nenorocire și întristare.

Iată ce gândește sufletul meu: dacă eu iubesc atât de puțin pe Dumnezeu și sufletul meu tânjește cu atâta **tărie** după Domnul, cât de mare trebuie să fi fost întristarea Maicii lui Dumnezeu, când a rămas pe pământ după Înălțarea Domnului?

Ea n-a așternut în scris întristarea sufletului Său, și ceea ce știm despre viața ei pe pământ e puțin, dar trebuie să ne dăm seama că nu e cu putință să înțelegem plinătatea iubirii ei pentru Fiul și Dumnezeul ei.

Inima Maicii Domnului, toate gândurile și tot sufletul ei erau preocupate de Domnul; dar i-a mai fost dat și altceva: ea iubea norodul și se ruga fierbinte pentru oameni, pentru noii creștini, ca Domnul să ne întărească, și pentru toată lumea, ca toți să se mântuiască. În această rugăciune era bucuria și mângâierea ei pe pământ.

Nu înțelegem în deplinătatea ei iubirea Maicii lui Dumnezeu, dar știm aceasta:

cu cât mai mare e iubirea, cu atât mai mari sunt și suferințele sufletului;

cu cât mai deplină e iubirea, cu atât mai deplină e cunoștința;

cu cât mai fierbinte e iubirea, cu atât mai fierbinte e rugăciunea;

cu cât mai desăvârșită e iubirea, cu atât mai sfântă e viața.

Nimeni dintre noi nu ajunge la deplinătatea iubirii Măicii lui Dumnezeu; noi avem nevoie de pocăința lui Adam; în parte însă, așa cum ne învață Duhul Sfânt în Biserică, înțelegem și noi această iubire.



„Oare nu ardea inima noastră înăuntrul nostru?” [Lc 24, 32], au spus apostolii când S-a apropiat de ei Hristos. Așa cunoaște sufletul pe Stăpânul său și-L iubește, și dulceața iubirii Lui e arzătoare.

În ceruri, e în toți o singură iubire, dar pe pământ unii iubesc mai mult pe Domnul, alții mai puțin, iar alții nu-L iubesc deloc.

Sufletul plin de iubirea lui Dumnezeu uită și cer și pământ; duhul arde și vede în chip nevăzut pe Cel Dorit, și sufletul varsă mulțime de lacrimi dulci și nu poate uita pe Domnul fie și numai o secundă, pentru că harul lui Dumnezeu dă puterea de a iubi pe Cel Iubit.

Ah, în ce slavă e Domnul și cu ce cântări este El preamărit în ceruri! Cât de dulci sunt aceste cântări care izvoresc din iubirea lui Dumnezeu!

Cine e vrednic să audă aceste cântări cântate prin Duhul Sfânt și în care este preamărit Domnul pentru pătimirile Lui, și care va fi bucuria la auzul acestor cântări?

Pe pământ, de-abia e atins sufletul de iubirea lui Dumnezeu, că dulceața Duhului Sfânt îl și poartă spre Dumnezeul iubit și Tatăl ceresc.

Fraților preaiubiți, să ne smerim pe noi înșine, ca să fim vrednici de iubirea lui Dumnezeu, ca Domnul să ne

împodobească cu smerenia și blândețea Sa și să ne facem vrednici de lăcașurile cerești pe care ni le-a gătit Domnul [In 14, 2–3].



Domnul iubește pe toți oamenii, dar încă și mai mult îl iubește pe cel care Îl caută.

„Pe cei ce Mă caută îi iubesc, zice Domnul, și cei ce Mă caută vor afla har” [Pr 8, 17]. Iar cu el [cu harul] viața e ușoară și bună, sufletul e vesel și spune: „Domnul **meu**, eu sunt robul **tău**”.

O mare bucurie e în aceste cuvinte: dacă Domnul e **al nostru**, atunci **toate sunt ale noastre**. Iată cât de bogați suntem!

Mare și necuprins e Domnul nostru, dar pentru noi El S-a micșorat ca să-L cunoaștem și să-L iubim, ca din iubirea lui Dumnezeu să uităm pământul, să trăim în ceruri și să vedem slava Domnului.

Celor pe care i-a ales, Domnul le dă un har atât de mare, că în iubirea lor îmbrățișează tot pământul, lumea întreagă, și sufletele lor ard de dorința ca toți oamenii să se mântuiască și să vadă slava Domnului.



Domnul a spus ucenicilor Lui: „Copii, aveți ceva de mâncare?” [In 21, 5]. Ce mare iubire e în aceste cuvinte duioase: Domnul ne numește „copii”. Ce bucurie mai mare decât aceasta?

Trebuie să cugetăm adânc asupra acestor cuvinte și asupra suferințelor Domnului pentru noi pe cruce.

Cât de mult iubește Domnul zidirea Sa!

Și iată că Domnul ne-a dat să vorbim despre aceasta împreună cu voi, și duhul nostru se bucură că Domnul e cu noi.

Cu smerenie vă cer: Rugați-vă pentru mine și Domnul vă va răsplăti.



Fratele R. mi-a povestit că, odată, pe când era grav bolnav, mama sa i-a spus tatălui său: „Cum se chinuie copilul nostru. Cu bucurie m-aș lăsa tăiată în bucăți, dacă aceasta i-ar putea fi drept ajutor și i-ar ușura suferințele.”

Așa este și iubirea Domnului pentru oameni. El a spus: „Nu e iubire mai mare decât să-și pună cineva sufletul pentru aproapele său” [*In* 15, 13]. Domnului îi era atât de mult milă de oameni, că a dorit să sufere pentru ei ca o mamă, și chiar mai mult. Dar nimeni nu poate înțelege această mare iubire fără harul Duhului Sfânt. Scripturile vorbesc despre aceasta, dar nici Scripturile nu pot fi înțelese cu mintea, pentru că și în Scriptură vorbește același Duh Sfânt.



Domnul ne iubește atât încât vrea ca toți oamenii să se mântuiască [*1 Tim* 2, 4] și să fie veșnic împreună cu El în ceruri și să vadă slava Lui [*In* 17, 24]. Noi nu cunoaștem această slavă în deplinătatea ei, dar prin Duhul Sfânt o înțelegem în parte. Cine n-a cunoscut însă pe Duhul Sfânt nu poate înțelege această slavă, ci crede numai în făgăduințele Domnului și păzește poruncile Lui. Dar și ei sunt fericiți, așa cum a spus Domnul Apostolului Toma [*In* 20, 29]; și vor fi deopotrivă cu cei care au văzut încă de aici slava lui Dumnezeu.



Dacă vrei să cunoști pe Domnul, smerește-te până la sfârșit, fii ascultător și înfrânat în toate, iubește adevărul și **negreșit** Domnul îți va da să-L cunoști prin Duhul Sfânt; și atunci vei ști din experiență **ce** este iubirea lui Dumnezeu și **ce** este iubirea de oameni. Și cu cât mai desăvârșită e iubirea, cu atât mai desăvârșită e și cunoștința. Iubirea este mică, este mijlocie, dar este și mare.

Cine se teme de păcat acela iubește pe Dumnezeu; cine are străpungerea inimii acela iubește mai mult; cine are în

suflet lumină și bucurie, acela iubește încă și mai mult; dar cine are harul în suflet și în trup, acela are iubirea desăvârșită. Un astfel de har a dat Duhul Sfânt mucenicilor, și el îi ajută să îndure cu bărbăție toate suferințele.



Poate vorbi cineva despre rai, cum va fi el?

Despre rai nu poate vorbi decât cel care prin Duhul Sfânt a cunoscut pe Domnul și iubirea Lui pentru noi.

Domnul e atât de drag și vrednic de iubit, încât din pricina iubirii Lui sufletul nu-și mai poate aduce aminte de altcineva. Harul Duhului Sfânt e atât de dulce și schimbă până într-atât tot omul, că el uită chiar și de propriii lui părinți.

Sufletul care a cunoscut deplin pe Domnul și s-a desfatat de El nu mai dorește nimic altceva și nu se mai alipește de nimic din cele de pe pământ și, chiar dacă i s-ar pune înaintea o împărăție, n-ar voi-o, pentru că iubirea lui Hristos e atât de dulce și ea bucură și veselește atât de mult sufletul, încât chiar și o viață împărătească nu-l mai poate desfăta.

Aș vrea să spun acum un cuvânt, pe cât mă luminează harul lui Dumnezeu, despre măsurile iubirii lui Dumnezeu.

Când omul se teme să nu întristeze pe Dumnezeu printr-un păcat oarecare, aceasta e prima iubire. Când cineva are mintea curată de gânduri, aceasta e a doua iubire, mai mare decât prima. A treia, mai mare încă, e atunci când cineva are în chip simțit harul în suflet. Iar când cineva are harul Duhului Sfânt și în suflet și în trup, aceasta e iubirea desăvârșită; oasele celui ce păzește acest har vor fi sfinte moaște, ca acelea ale mucenicilor sau ale prorocilor sau ale cuvioșilor și ale celorlalți mari sfinți.

Cine rămâne în această măsură, pe acela nu-l mai înșeală iubirea fetelor, cu care se desfată toată lumea, căci dulceața iubirii dumnezeiești face sufletul să uite tot ce-i pământesc. Harul Sfântului Duh atrage sufletul să iubească pe Domnul deplin și în această plinătate a iubirii Dom-

nului sufletul nu mai e atins de lume, deși trăiește pe pământ.

Suntem mândri cu mintea și de aceea nu putem sta în acest har și el se depărtează de suflet și atunci sufletul tânjește după el și îl caută din nou cu lacrimi, plânge și suspină, și strigă către Domnul:

„Dumnezeule Milostive, Tu vezi cât de întristat e sufletul meu și cum tânjesc după Tine!”

N-a fost pe pământ om atât de blând și plin de iubire ca Domnul nostru Iisus Hristos. În El este bucuria și veselia noastră. Să-L iubim, iar El ne va duce în Împărăția Lui, unde vom vedea slava Lui.



De patruzeci de ani, iată, de când Domnul mi-a dat prin Duhul Sfânt să cunosc iubirea lui Dumnezeu, mă întristez pentru norodul lui Dumnezeu.

O, fraților, nimic nu e mai bun ca iubirea lui Dumnezeu, când Domnul aprinde sufletul de iubire pentru Dumnezeu și aproapele lui.

Mare e mila Domnului: sufletul a cunoscut pe Dumnezeu, Tatăl său Ceresc, și plânge și se mâhnește: de ce am întristat atât de mult pe Domnul? Și Domnul îi dă iertarea păcatelor, și atunci e o bucurie și o veselie să iubească pe Ziditorul său și pe aproapele, chiar și să plângă pentru el, ca Domnul Cel Milostiv să ia orice suflet la El, acolo unde ne-a gătit loc prin pătimirile Sale pe cruce.

Cine a cunoscut dulceața iubirii lui Dumnezeu, când sufletul lui e încălzit de har și iubește pe Dumnezeu și pe fratele lui, acela știe în parte că „Împărăția cerurilor este înăuntrul nostru” [Lc 17, 21].



Milostive Doamne, mare e iubirea Ta față de mine, păcătosul. Tu mi-ai dat să Te cunosc, Tu mi-ai dat să gust harul Tău. „Gustați și vedeți că bun este Domnul” [Ps 33, 9].

Tu mi-ai dat să gust bunătatea Ta și mila Ta, și sufletul meu e atras spre Tine nesăturat ziua și noaptea, și el nu poate uita pe Ziditorul său iubit, fiindcă Duhul Dumnezeu îi dă puterea de a iubi pe Cel iubit și sufletul nu cunoaște săturare, ci este atras neconținut spre Părintele său Ceresc.

Fericit sufletul care iubește smerenia și lacrimile și care urăște gândurile cele rele.

Fericit sufletul care iubește pe fratele său, căci **fratele nostru este viața noastră.**

Fericit sufletul care iubește pe fratele: în el viază în chip simțit Duhul Domnului și îi dă pace și bucurie, iar el plânge pentru întreaga lume.

Sufletul meu și-a adus aminte de iubirea Domnului și inima mea s-a încălzit și sufletul meu s-a predat unui plâns adânc, pentru că am întristat atât de mult pe Domnul, Ziditorul meu iubit; dar El nu și-a adus aminte de păcatele mele, și atunci sufletul meu s-a predat unui plâns încă mai adânc, ca Domnul să aibă milă de fiecăru suflet și să-l ia în Împărăția Sa cea cerească.

Și sufletul meu plânge pentru întreaga lume.



Nu pot să tac despre norodul pe care-l iubesc până la lacrimi. Nu pot să tac, pentru că sufletul meu se întristează mereu pentru norodul lui Dumnezeu și mă rog pentru el cu lacrimi. Nu pot să nu vă destăinui, fraților, despre mila lui Dumnezeu și despre vicleniile vrăjmașului.

Patruzeci de ani s-au scurs din vremea când harul Sfântului Duh m-a învățat să iubesc pe om și toată zidirea și mi-a descoperit vicleniile vrăjmașului care-și lucrează răul său în lume prin înșelăciune.

Credeți-mă, fraților. Scriu înaintea feței lui Dumnezeu, Care în marea Lui milostivire S-a făcut cunoscut sufletului meu prin Duhul Sfânt. Dar dacă sufletul nu gustă pe Duhul Sfânt, nu poate cunoaște nici pe Domnul, nici iubirea Lui.

Domnul e bun și milostiv, dar dacă nu ne-ar învăța Duhul Sfânt, n-am putea spune despre iubirea Lui nimic, afa-

ră de ce spun Scripturile. Dar tu frate, nu te tulbura dacă nu simți în tine iubirea lui Dumnezeu, ci cugetă despre Domnul că e milostiv și înfrânează-te de la păcate, și harul lui Dumnezeu te va învăța.



Iubirea nu se îngrijește de vreme și are totdeauna putere. Unii cred că Domnul a suferit pentru oameni din iubire, dar cum nu găsesc această iubire în sufletul lor, aceasta li se pare că ar fi o poveste de demult.

Dar când sufletul cunoaște iubirea lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt, atunci el simte lămurit că Domnul e pentru noi un Tată, cel mai apropiat, cel mai bun și mai drag, și că nu e fericire mai mare decât să iubești pe Dumnezeu din tot cugetul, din toată inima și din tot sufletul, așa cum a poruncit Domnul, și pe aproapele tău ca pe tine însuși [Mt 22, 37–39]. Și când această iubire este în suflet, atunci toate bucură sufletul, dar când o pierde, omul nu-și mai găsește odihna, se tulbură și se supără pe ceilalți atunci când este supărat de ei și nu înțelege că el însuși este vinovat: a pierdut iubirea lui Dumnezeu și a osândit sau urât pe fratele lui.

Harul vine de la iubirea pentru fratele și se păstrează prin iubirea pentru fratele; dar dacă nu iubim pe fratele, harul lui Dumnezeu nu vine în suflet.

Dacă oamenii ar păzi poruncile lui Hristos, ar fi raiul pe pământ și cu puțină osteneală toți ar avea îndeajuns tot ce le e de neapărată trebuință, și Duhul lui Dumnezeu ar fi viu în sufletele oamenilor, fiindcă El Însuși caută sufletul omului și vrea să vieze în noi; dar dacă nu se sălășluiește în noi, aceasta e numai din pricina mândriei minții noastre.



Acum oamenii s-au făcut mândri și nu se mântuiesc decât prin întristări și pocăință, și numai foarte arareori ajunge cineva la iubire.

Marele Antonie zicea: „De acum nu mă mai tem de Domnul, ci Îl iubesc”. El vorbea așa pentru că în sufletul lui era un mare har al Duhului Sfânt, Care dă mărturie de această iubire, și atunci sufletul nu mai poate vorbi altfel. Dar pe cel care n-are asemenea mare har, Sfinții Părinți îl învață pocăința, și pocăința nu e departe de iubire care vine pe măsura simplității și smereniei duhului.

Dacă cineva gândește bine despre fratele, că Domnul îl iubește și mai cu seamă dacă tu însuși gândești că în sufletul lui viază Duhul Sfânt, atunci ești aproape de iubirea lui Dumnezeu.

Cineva va spune poate: „El se gândește tot timpul la iubirea lui Dumnezeu”. Dar la ce altceva să te gândești mai mult decât la Dumnezeu? Doar El ne-a zidit ca să fim veșnic împreună cu El și să vedem slava Lui. Cine iubește ceva, acela vrea să și vorbească de aceasta; după care ajunge la obișnuință: dacă se obișnuiește să se gândească la Dumnezeu, Îl va purta întotdeauna în suflet; dacă se obișnuiește să se gândească la cele ale lumii, atunci și cu mintea va fi întotdeauna în aceasta. Obișnuiește-te să te gândești la suferințele Domnului, obișnuiește-te să cugeți la focul cel veșnic și atunci acestea ți se vor încrusta în suflet.

La bine ne ajută Domnul, la rău, vrăjmașii, dar aceasta atârnă și de voia noastră; trebuie să ne silim spre bine, dar cu măsură și cunoscându-ne măsura. Trebuie să învățăm să ne cunoaștem sufletele, ca să știm ce ne e de folos. Unuia îi este de folos să se roage mult, altuia să citească sau să scrie. E folositor să citești, dar e mai bine să te rogi fără împrăștiere, și încă și mai de preț este plânsul; fiecăruia ce-i dă Dumnezeu. Negreșit însă atunci când te-ai sculat din pat, trebuie să-I mulțumești lui Dumnezeu, după care căiește-te și roagă-te îndeajuns; după aceasta citește, ca mintea ta să se odihnească; iar după aceasta roagă-te din nou și muncește. Harul vine de la tot binele, dar mai mult decât de la orice vine de la iubirea de frați.

Într-o zi de Paști, după vecernia săvârșită în biserica Acoperământului Maicii Domnului, mă întorceam la mine la moară. Pe drum stătea un muncitor. Când m-am apro-

piat de el, m-a rugat să-i dau un ou. Nu aveam și m-am întors la mănăstire, am luat de la duhovnicul meu două ouă și unul l-am dat muncitorului. El mi-a zis: „Suntem doi”. I-am dat atunci și pe celălalt și, când m-am depărtat de el, am plâns de milă pentru sărmanul norod și mi s-a făcut milă de lumea întreagă și de fiecare făptură.

Altă dată, tot de Paști, mergeam de la poarta principală a mănăstirii spre corpul nou de clădiri al Schimbării la Față și văd venind în fugă în întâmpinarea mea un băiețel de vreo patru ani cu față veselă — harul dumnezeiesc veselește copiii. Aveam un ou și am dat acest ou băiatului. El s-a bucurat și îndată a alergat la tatăl său să-i arate darul. Și pentru acest lucru neînsemnat am primit de la Dumnezeu o mare bucurie și am fost cuprins de iubire pentru fiecare zidire a lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu s-a făcut simțit în suflet. Ajuns acasă la mine, de milă pentru lume m-am rugat mult lui Dumnezeu cu lacrimi.

O, Duhule Sfinte, sălășluiește în noi pururea, căci bine este nouă să fim împreună cu Tine.



Dar nu totdeauna este atât de bine pentru suflet, fiindcă pentru mândrie harul se pierde, și atunci suspin cum suspina Adam după raiul cel pierdut și zic:

„Unde ești Tu, Lumina mea? Unde ești Tu, bucuria mea? De ce m-ai lepădat și se chinuie inima mea? De ce Te-ai ascuns de mine și se întristează sufletul meu?”

„Când ai venit în sufletul meu, mi-ai mistuit păcatele. Vino și acum iarăși în sufletul meu și mistuie păcatele mele, care mi Te ascund așa cum norii ascund soarele.”

„Vino și bucură-mă cu venirea Ta!”

„De ce zăbovești, Doamne? Vezi că sufletul meu se chinuie și Te caută cu lacrimi. Unde Te-ai ascuns? Iată, Tu ești în tot locul, dar sufletul meu nu Te vede și, bolnav, Te caut cu întristare.”

Așa Te-au căutat Preacurata Fecioară și Iosif când erai mic copil. Oare ce gândea Ea în întristarea ei când nu l-a găsit pe Fiul ei Preaiubit? [Lc 2, 48].

Așa, după moartea Domnului, inima Sfinților Apostoli era bolnavă și întristată, pentru că pierise nădejdea lor. Dar, după Înviere, Domnul li S-a arătat și ei L-au recunoscut și s-au umplut de bucurie [In 20, 20].

Așa Domnul Se arată și acum sufletelor noastre și sufletul Îl recunoaște prin Duhul Sfânt. Simeon din Muntele Minunat era mic copil când i S-a arătat Domnul; înainte nu cunoștea pe Domnul, dar când i S-a arătat Domnul, el L-a recunoscut prin Duhul Sfânt.

Domnul a dat pe pământ pe Duhul Sfânt și prin Duhul Sfânt e cunoscut Domnul și toate cele cerești, dar fără Duhul Sfânt omul e pământ păcătos.



Sufletul trebuie să iubească nesăturat pe Dumnezeu și așa mintea nu va mai fi înrobită de nimic, ci va rămâne cu toată puterea în Dumnezeu.



Am văzut multă milă de la Dumnezeu, deși după faptele mele ar trebui mai degrabă să fiu pedepsit încă de aici, de pe pământ, precum și după moarte. Dar Domnul îl iubește pe om cum nici nu ne putem închipui.

Fericit păcătosul care s-a întors la Dumnezeu și L-a iubit pe El.

Cine urăște păcatul, acela a urcat prima treaptă a scării cerești. Când gândul nu-l mai îmboldește spre păcat, a urcat deja pe cea de-a doua. Iar cel care, prin Duhul Sfânt, a cunoscut iubirea desăvârșită a lui Dumnezeu, a urcat pe cea de-a treia. Dar aceasta se întâmplă arareori.

Ca să ajungem în iubirea lui Dumnezeu, trebuie să păzim tot ce a poruncit în Evanghelie Domnul.

Trebuie să avem o inimă plină de milă și nu numai să-i iubim pe oameni, ci să ne fie milă de fiecăre faptură, de tot ce a fost făcut de Dumnezeu.

Ai văzut în pom o frunză verde și ai rupt-o, fără să fie nevoie. Chiar dacă acesta nu e un păcat, totuși mi-e milă și

pentru frunză; inimii care a învățat să iubească îi este milă pentru orice faptură. Dar omul e făptura cea mare. De aceea, dacă vezi că s-a rătăcit și se pierde, roagă-te pentru el și plângi dacă poți; iar dacă nu poți, atunci suspină cel puțin pentru el înaintea lui Dumnezeu. Domnul iubește sufletul care face așa, pentru că atunci el se aseamănă Lui.

Așa se ruga Cuviosul Paisie cel Mare pentru ucenicul lui care se lepădase de Hristos și se căsătorise cu o evreică, ca Domnul să-l ierte. Și Domnul a fost atât de bucuros de această rugăciune, că a vrut să-l mângâie El Însuși pe robul Său și i S-a arătat și i-a zis: „Paisie, de ce te rogi pentru acesta, care s-a lepădat de Mine?” Dar Paisie a zis: „Doamne, Tu ești milostiv, iartă-l!” Atunci Domnul i-a zis: „O, Paisie, prin iubirea ta te-ai asemănat Mie!” Atât de plăcută e Domnului rugăciunea pentru vrăjmași.

Eu însumi sunt un mare păcătos, dar scriu despre milostivirea lui Dumnezeu, pe care sufletul meu a cunoscut-o pe pământ prin Duhul Sfânt.



Sufletul nu poate avea pace dacă nu se va ruga pentru vrăjmași. Sufletul învățat să se roage de harul lui Dumnezeu iubește și-i este milă de fiecă faptură și mai cu seamă de om, pentru care Domnul a pătimit pe cruce, și a suferit cu sufletul pentru noi toți.

Domnul m-a învățat să iubesc pe vrăjmași. Fără harul lui Dumnezeu nu putem iubi pe vrăjmași, dar Duhul Sfânt ne învață iubirea, și atunci ne va fi milă chiar și de demoni, pentru că s-au dezlipit de bine și au pierdut smerenia și iubirea de Dumnezeu.

Vă rog, fraților, faceți o încercare. Dacă cineva vă ocărăște sau vă disprețuiește sau smulge ce e al vostru, sau prigonește Biserica, rugați pe Domnul zicând: „Doamne, noi toți suntem făpturile Tale. Ai milă de robii Tăi și întoarce-i spre pocăință!” Și atunci vei purta în chip simțit harul în sufletul tău. La început silește inima ta să iubească pe vrăjmași, și Domnul, văzând dorința ta cea bună, te

va ajuta în toate, și experiența însăși te va povățui. Dar cine gândește rău de vrăjmași, acela n-are în el iubirea lui Dumnezeu și nu-L cunoaște pe Dumnezeu.

Dacă te vei ruga pentru vrăjmași, va veni la tine pacea; iar când vei iubi pe vrăjmași, să știi că un mare har al lui Dumnezeu viază întru tine; nu zic că este deja un har desăvârșit, dar e de ajuns pentru mântuire. Dacă însă îi ocărăști pe vrăjmașii tăi, aceasta înseamnă că un duh rău viază întru tine și aduce gânduri rele în inima ta; pentru că, așa cum a spus Domnul, „din inima omului ies gândurile bune și gândurile rele” [Mt 15, 19].

Om bun gândește: „Tot cel ce rătăcește de la adevăr pierе” și, de aceea, îi este milă de el. Dar cine n-a învățat de la Duhul Sfânt să iubească, acela nu se va ruga pentru vrăjmași. Cine a învățat de la Duhul Sfânt să iubească, acela se întristează toată viața pentru oamenii care nu se mântuiesc și varsă multe lacrimi pentru popor, și harul lui Dumnezeu îi dă puterea de a iubi pe vrăjmași.

Dacă nu-i iubești, măcar nu-i ponegri și nu-i înjura; și acesta va fi un lucru bun. Dar dacă cineva îi blestemă și-i înjură, e limpede că un duh rău viază în el și, dacă nu se pocăiește, va merge după moarte acolo unde sălășluiesc duhurile cele rele. Să izbăvească Domnul orice suflet de o asemenea nenorocire!

Înțelegeți! E atât de simplu. Sunt vrednici de milă oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu sau care se împotrivesc Lui. Inima mea suferă pentru ei și lacrimi curg din ochii mei. Pentru noi și raiul și chinurile sunt limpezi: le cunoaștem prin Duhul Sfânt. Aceasta a spus-o și Domnul: „Împărăția lui Dumnezeu e înăuntrul vostru” [Lc 17, 22]! Așa că încă de aici începe viața veșnică; și chinurile veșnice încep și ele tot încă de aici.



Pentru mândrie se pierde harul și, împreună cu el și iubirea de Dumnezeu și îndrăzneala în rugăciune; și atunci sufletul e chinuit de gândurile cele rele și nu înțelege că

trebuie să se smerească și trebuie să iubească pe vrăjmași, fiindcă altfel nu poate să placă lui Dumnezeu.

Tu zici: „Vrăjmașii prigonesc Sfânta noastră Biserică. Cum îi voi iubi oare?”. Dar la aceasta eu îți voi spune: „Sufletul tău sărman n-a cunoscut pe Dumnezeu, n-a cunoscut cât de mult ne iubește și cu cât dor așteaptă ca toți oamenii să se pocăiască și să se mântuiască. Domnul e iubire și El a dat pe pământ pe Duhul Sfânt Care învață sufletul să iubească pe vrăjmași și să se roage pentru ei, ca ei să se mântuiască. Aceasta și este iubirea. Dar dacă îi judecăm după fapte, merită să fie pedepsiți”.

Slavă Domnului că ne iubește atât de mult, ne iartă păcatele și prin Duhul Sfânt ne descoperă tainele Lui.



Domnul ne-a dat porunca: „Iubiți pe vrăjmașii voștri” [Mt 5, 44]. Dar cum să-i iubim când ei ne fac rău? Sau cum să-i iubim pe cei ce prigonesc Sfânta Biserică?

Când Domnul mergea spre Ierusalim și samarinenii n-au vrut să-L primească, Ioan Teologul și Iacob erau gata să facă să se pogoare foc din cer și să-i nimicească pentru aceasta; dar Domnul le-a spus cu milă: „N-am venit să pierd, ci să mântui” [Lc 9, 54–56]. Așa și noi trebuie să avem un singur gând: ca toți să se mântuiască. Sufletul să aibă milă de vrăjmași și să se roage pentru ei, pentru că au rătăcit de la adevăr și merg în iad. Aceasta e iubirea față de vrăjmași. Atunci când Iuda se gândea să vândă pe Domnul, Domnul i-a răspuns cu milă [Mt 26, 50]; tot așa și noi trebuie să fim cu milă față de cei ce se rătăcesc și se pierd, și atunci ne vom mântui prin milostivirea lui Dumnezeu.



Iubirea e cunoscută prin Duhul Sfânt. Iar pe Duhul Sfânt sufletul Îl recunoaște prin pace și dulceață. O, cum trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne iubește atât de mult. Gândiți-vă, fraților preaiubiți: unui suflet păcătos

Domnul îi dă Duhul Sfânt și-l face să cunoască mila Lui. Iar pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu nu e nevoie de bogăție, trebuie doar să-l iubești pe aproapele, să ai duh smerit, să fii înfrânat și ascultător, și pentru aceste fapte bune Domnul ne dă să-L cunoaștem. Și ce poate fi mai de preț pe lume decât această cunoaștere? Să cunoști pe Dumnezeu, să știi cum ne iubește, cum ne înalță duhovnicește!

Unde găsești un asemenea părinte care să moară pe cruce pentru fărădelegile copiilor? De obicei, un părinte se mâhnește și își plânge fiul care trebuie pedepsit pentru nelegiuirile lui; dar, deși îi e milă de fiul său, îi spune în același timp: „N-ai făcut bine și ești pedepsit după dreptate pentru faptele tale cele rele”.

Domnul însă nu ne spune niciodată aceasta. Ca și pe Apostolul Petru, El ne va întreba: „Mă iubești tu pe Mine?” [In 21, 15]. Tot așa și în rai va întreba toate noroadele: „Mă iubiți voi pe Mine?” Și toți vor răspunde: „Da, Doamne, Te iubim. Tu ne-ai mântuit prin pătimirile Tale pe cruce și acum ne-ai dat în dar Împărăția cerurilor”.

Și nu va fi în cer nici o **rușine**, cum au fost rușinați Adam și Eva după cădere, nu va fi decât blândețe, iubire și smerenie. Nu o smerenie așa cum o vedem acum, când ne smerim și îndurăm reproșuri sau când ne socotim mai răi decât toți; ci în toți va fi smerenia lui Hristos, care e de neînțeles pentru oameni, afară de cei care au cunoscut-o prin Duhul Sfânt.



Nu pot înțelege de ce oamenii nu cer pacea de la Domnul. Doar Domnul ne iubește atât de mult, încât nu ne va refuza nimic. Odinioară nu știam aceasta și gândeam: Se va mai griji Domnul de mine, de vreme ce L-am întristat atât de mult? Dar când sufletul meu s-a umplut de iubirea lui Dumnezeu și de dulceața Duhului Sfânt, el a fost umplut atât de mult că dacă Domnul m-ar fi întrebat: „Vrei să-ți dau încă și mai mult din iubirea Mea și din harul Duhului Sfânt?”, sufletul meu ar fi spus: „Tu vezi, Doamne,

că nu pot purta mai mult, pentru că aş muri”. Şi dacă atât de necuprinsă este minunata milă a Domnului faţă de un păcătos, ce să mai spunem de sfinţi? Ce fel de har au ei?

Cineva ar putea spune: „Atunci pentru ce Domnul nu mă iubeşte şi pe mine atât de mult şi nu-mi dă şi mie un asemenea har?” Într-o zi un bătrân l-a întrebat pe Antonie cel Mare: „De ce, părinte Antonie, te osteneşti mai puţin decât mine, dar ai mai multă slavă ca mine?” La care Sfântul Antonie a răspuns: „Pentru că iubesc pe Dumnezeu mai mult decât tine”.

Şi noi trebuie să ne gândim la aceasta şi să ne aducem aminte că cine iubeşte pe Dumnezeu iubeşte şi pe fratele lui, cum spune Ioan Teologul [1 In 4, 21]; şi atunci când cineva ne supără şi ne ocărăşte trebuie să ne rugăm pentru el lui Dumnezeu ca pentru noi înşine, şi aşa aceasta va ajunge o obişnuinţă. Noi înşine nu putem face nimic, dar Domnul ne ajută la aceasta, pentru că ne iubeşte mult.



Cât de mult ne iubeşte Domnul noi nu putem pricepe. Vedem crucea, ştim că a fost răstignit pentru noi şi că a murit în chinuri şi, cu toate acestea, prin sine însuşi sufletul nu poate înţelege această iubire; ea nu este cunoscută decât prin Duhul Sfânt.

Harul Duhului Sfânt e atât de dulce şi mila Domnului e atât de mare, că e cu neputinţă să fie descrise, dar sufletul e atras nesăturat spre El, căci este aprins de iubirea Domnului, cu totul înghiţit de Dumnezeu şi are în El mare odihnă, şi atunci uită cu desăvârşire lumea. Dar Domnul Cel Milostiv nu dă întotdeauna sufletului aşa; uneori îi dă iubire pentru întreaga lume şi atunci sufletul plânge pentru întreaga lume şi Îl roagă pe Stăpânul Cel Bun şi Milostiv să reverse harul Său peste orice suflet şi să-l miluiască cu milostivirea Sa.

Ce-ţi voi da în schimb Ție, Doamne, pentru atât de multa milă revărsată asupra sufletului meu? Dă-mi, rogu-Te,

să-mi văd fărădelegile mele și să plâng totdeauna înaintea Ta, pentru că Tu iubești sufletele smerite și le dai harul Sfântului Duh!

Dumnezeule Milostive, iartă-mă! Tu vezi cum este atras sufletul meu spre Tine, Ziditorul meu. Tu ai rănit sufletul meu cu iubirea Ta și el însetează după Tine, atunci și fără sfârșit tânjește și nesăturat năzuiește el spre Tine ziua și noaptea și nu mai vrea să vadă lumea aceasta, deși o iubesc, pentru că mai presus decât toate Îl iubesc pe Ziditorul, și sufletul meu te dorește pe Tine.

O, Ziditorul meu, deși eu, neînsemnata Ta făptură, Te-am întristat atât de mult, Tu nu Ți-ai adus aminte de păcatele mele.



Mă întorc înapoi și încep să vorbesc iarăși despre aceasta. Așa cum în fiecare zi mâncăm pâine și bem apă, dar mâine trupul viu vrea să mănânce și să bea iarăși, așa și aducerea-aminte de binefacerile lui Dumnezeu nu obosește niciodată sufletul, ci îl face să se gândească încă mai mult la Dumnezeu. Sau încă: cu cât pui mai multe lemne pe foc, cu atât mai multă dogoare dă; așa și cu Dumnezeu: cu cât te gândești mai mult la El, cu atât mai mare se face dogoarea iubirii și râvnei pentru El.

Dacă ar ști oamenii ce e iubirea Domnului, ar alerga grămadă spre Hristos, și El i-ar încălzi pe toți cu harul Lui. Milostivirea Lui e negrăită. Din iubirea lui Dumnezeu sufletul uită pământul.

Domnul iubește mult păcătosul ce se pocăiește și îl strânge cu drag la pieptul Său: „Unde ai fost, copilul Meu? De multă vreme te aștept”. Domnul îi cheamă la El pe toți prin glasul Evangheliei, și glasul Lui răsună în lumea întreagă:

„Veniți la Mine toți cei osteniți și Eu vă voi odihni pe voi. Veniți și beți apa cea vie. Veniți și învățați că Eu vă iubesc. Dacă nu v-aș iubi, nu v-aș chema. Nu pot suferi să se piardă nici măcar una dintre oile Mele. Chiar și pentru una singură Păstorul se duce în munți să o caute.”

„Veniți, deci, la Mine, oile Mele. Eu v-am făcut și vă iubesc. Iubirea Mea pentru voi M-a adus pe pământ și Eu am îndurat totul pentru mântuirea voastră, și vreau ca voi să cunoașteți iubirea Mea și să spuneți ca apostolii pe Tabor: «Doamne, bine este nouă împreună cu Tine!»”



Slavă Domnului Dumnezeu că ne-a dat pe Unul-Născut Fiul Său pentru mântuirea noastră [*In* 3, 16].

Slavă Fiului Celui Unul-Născut că a binevoit să Se nască din Preacurata Fecioară și să pătimească pentru mântuirea noastră, să dea Preacuratul Lui Trup și Sânge spre viața veșnică și să trimită Duhul Sfânt pe pământ.

Duhul Sfânt ne descoperă tainele lui Dumnezeu. Duhul Sfânt învață sufletul să iubească pe oameni cu iubire negrăită. Duhul Sfânt împodobește trupul și sufletul cu frumusețe până într-atât încât omul se face asemenea Domnului în trup și va trăi veșnic cu Domnul în cer și va vedea slava Lui. În viața cea veșnică toți oamenii vor fi asemenea Domnului. Dar nimeni n-ar fi putut cunoaște această taină dacă nu i-ar fi descoperit-o Duhul Sfânt.

Domnul e plin de bucurie și strălucire, și oamenii vor fi strălucitori ca și El, așa cum Însuși Domnul a zis: „Iar dreptii vor străluci ca soarele” [*Mt* 13, 4], iar Apostolul Ioan Teologul spune că „vom fi asemenea Lui” [*1 In* 3, 2].



Prin Duhul Sfânt Tu ai atras la Tine sufletele sfinților, Doamne, și ele curg spre Tine ca niște pârlăiașe liniștite.

Mintea sfinților s-a alipit de Tine, Doamne, și e atrasă spre tine, Lumina și bucuria noastră,

Inimile sfinților Tăi s-au întărit în iubirea Ta, Doamne, și nu Te pot uita nici pentru o singură clipă, nici măcar în somn, căci dulce e harul Duhului Sfânt.



Domnul Cel Milostiv ne-a dat nouă, păcătoșilor, pe Duhul Sfânt și n-a cerut de la noi nici o plată, dar fiecăruia dintre noi îi spune ca Apostolului Petru: „Mă iubești tu pe Mine?” [In 21, 15]. Astfel, Domnul vrea de la noi numai iubire și se bucură de întoarcerea noastră. Milostivirea Domnului față de om e așa: de îndată ce omul încetează să mai păcătuiască și se smerește înaintea lui Dumnezeu, Domnul îi și iartă milostiv totul și-i dă harul Duhului Sfânt și puterea de-a birui păcatul.

Lucru uimitor: omul se scârbește de fratele lui atunci când acesta e sărac sau nespălat, deși este un om ca și el, dar Domnul ne iartă totul ca o mamă iubitoare copilului ei și nu se scârbește de nici un păcătos, ba mai mult, îi dă darul Sfântului Duh.

Dacă oamenii ar cunoaște iubirea Domnului pentru noi, s-ar preda cu desăvârșire voii Lui sfinte și ar trăi într-o asemenea odihnă în Dumnezeu ca niște copii de împărat. Împăratul poartă de grijă de toate: și de împărăție, și de familie, și de copii, iar fiul său trăiește liniștit în palat, toți îl slujesc și el se bucură de toate fără nici o grijă. Tot așa, cel ce s-a predat voii lui Dumnezeu trăiește în pace, mulțumit de soarta lui, chiar dacă ar fi bolnav, sărac sau prigonit. Are odihnă pentru că harul Duhului Sfânt e cu el, și dulceața Duhului îl mângâie, și se întristează numai de faptul că l-a supărat mult pe Domnul său preaiubit.

Ah, cum trebuie să trăim pe pământ ca sufletul să simtă întotdeauna că rămâne cu Dumnezeu. Domnul a zis: „Nu vă voi lăsa orfani!” [In 14, 18] și ne-a dat Duhul Sfânt și sufletul trebuie să simtă că Duhul Sfânt viază în el; chiar dacă harul e mic, sufletul simte totdeauna iubirea Domnului, simte că Domnul e al nostru și noi ai Lui. Dar dacă în suflet nu e așa, înseamnă că el a pierdut harul.

Sufletul simte că Domnul îl iubește și El nu se uită la mulțimea păcatelor. Ca în ziua în care Domnul i-a spus lui Zaheu: „Zahee, astăzi trebuie să fiu în casa ta” [Lc 19, 5], și aceasta numai pentru că voia să vadă pe Hristos; așa e și acum cu păcătosul când sufletul lui se întoarce la Dumnezeu. Acum însă, norodul a rătăcit de la calea cea bună, și

oamenii s-au făcut nemiloși, s-au împietrit cu toții și nu mai e iubire; de aceea, nici nu mai simt iubirea lui Dumnezeu. Din pricina împietririi inimii lor oamenii cred că și Dumnezeu e ca ei, și adeseori își pierd credința în Dumnezeu.

Ah! dacă ar fi cu putință, le-aș arăta pe Domnul și le-aș spune: „Priviți cum este Domnul! În fața iubirii Lui sufletul omului se topește ca ceara”. Dar această iubire nu se poate vedea numai cu mintea simplă; ea este cunoscută prin Duhul Sfânt.

Doamne, dă-mi să vărs lacrimi pentru mine însumi și pentru întreaga lume, ca noroadele să Te cunoască și să trăiască veșnic împreună cu Tine. Doamne, fă-ne vrednici de darul smeritului Duh Sfânt ca să înțelegem slava Ta.

Sufletul meu e întristat până la lacrimi multe: mi-e milă de oamenii care nu cunosc dulceața străpungerii sfinte [a inimii]. Sufletul meu dorește cu putere ca mila Domnului să fie cu toți, ca lumea întreagă, toți oamenii, să știe cât de fierbinte ne iubește Domnul, ca pe niște scumpe copii.

Suntem copii ai lui Dumnezeu și asemenea Domnului

Din pulberea pământului l-a zidit Domnul pe om, dar ne iubește ca pe propriii Săi copii și ne așteaptă cu dor la El. Domnul ne iubește până într-atât, încât de dragul nostru S-a întrupat, Și-a vărsat Sângele pentru noi și ni l-a dat băutură, și Trupul Lui Preacurat ni l-a dat spre mâncare; și așa ne-a făcut copiii Lui, din Trupul și Sângele Lui, și asemenea Domnului în trup, așa cum oricare ar fi vârsta lor, copiii sunt asemenea tatălui lor, iar Duhul lui Dumnezeu dă mărturie duhului nostru că vom fi veșnic împreună cu El.



Domnul ne cheamă neîncetat la El: „Veniți la Mine și Eu vă voi odihni pe voi”. Ne hrănește cu Preacuratul Lui Trup și Sânge. Ne povățuiește cu milostivire prin Cuvântul Său și prin Duhul Sfânt. Ne-a descoperit taine. Viază în noi și în Tainele Bisericii și ne duce acolo unde vom vedea slava Lui. Dar fiecare va vedea această slavă pe măsura iubirii lui. Cine iubește mai mult, acela năzuiește cu putere să fie împreună cu Domnul Cel Iubit și de aceea se va alipi mai mult de El; cine iubește puțin, acela dorește puțin, iar cine nu iubește nu dorește și nu năzuiește să vadă pe Domnul și rămâne în întuneric.



Până la lacrimi mi-e milă de oamenii care nu cunosc pe Domnul, care nu cunosc milostivirea Lui. Dar nouă Domnul ni S-a arătat prin Duhul Sfânt, și noi trăim în lumina sfintelor Sale porunci.

Lucru minunat: harul mi-a dat să înțeleg că toți oamenii care iubesc pe Dumnezeu și păzesc poruncile Lui sunt plini de lumină și asemenea Domnului; dar cei ce se împotrivesc lui Dumnezeu sunt plini de întuneric și asemenea vrăjmașului.

Și e firesc aceasta. Domnul e Lumină [1 In 1, 5] și El luminează pe robii Săi, dar cei ce slujesc vrăjmașului au primit de la el întunericul.



Am cunoscut odată un băiețel. Era ca un înger: ascultător, conștiincios și blând, alb și îmbujorat la față, cu ochi luminoși, adânci, buni și liniștiți. Dar când a crescut, a început să trăiască în necurăție și a pierdut harul dumnezeiesc; iar când a ajuns de treizeci de ani semăna în același timp cu un om și cu un demon, cu o fiară sălbatică și un tâlhar, și toată înfățișarea lui era aspră și înfricoșătoare.

Am cunoscut și o fată foarte frumoasă, cu o față atât de luminoasă și plăcută, că multe fete pizmuiau frumusețea ei. Dar păcatele au făcut-o să piardă harul, și abia de te mai puteai uita la ea.

Dar am văzut și altceva. Am văzut oameni care veneau în monahism cu fețe urâte de păcate și de patimi, dar care prin pocăință și printr-o viață cucernică s-au schimbat și au ajuns foarte plăcuți la vedere.

Odată Domnul mi-a dat să văd la Vechiul Russikon un ieromonah duhovnic la vremea mărturisirii în chipul lui Hristos. Stătea în picioare în locul în care se ascultă mărturisirile, strălucind în chip negrăit și, deși părul său era cu totul alb din pricina vârstei înaintate, fața lui era frumoasă și tânără, ca a unui băiat. Am văzut un asemenea chip și la un episcop în timpul Liturghiei. L-am văzut așa și pe părintele Ioan din Kronstadt, care prin fire era un om

obișnuit la înfățișare, dar prin harul lui Dumnezeu fața sa strălucea ca un înger și voiai să te uiți la ea.

Astfel, păcatul îl urăștește pe om, dar harul îl face frumos.



Omul a fost făcut din pământ, dar Dumnezeu l-a iubit atât, încât l-a înfrumusețat cu harul Său și omul s-a făcut asemenea Domnului.

E dureros că sunt atât de puțini cei care știu acest lucru, și aceasta pentru că suntem mândri. Dar dacă am fi smeriți, Domnul ne-ar descoperi această taină, fiindcă ne iubește mult.

Domnul a zis apostolilor: „Copii, aveți ceva de mâncare?” [*In* 21, 5]. Ce iubire se vede în aceste cuvinte. Dar Domnul iubește așa nu numai pe apostoli, ci și pe noi toți.

Când i s-a spus Domnului: „Iată mama Ta și frații Tăi au venit să Te vadă”, El a răspuns: „Cel ce face voia lui Dumnezeu, acela îmi este mamă și soră și frate” [*Mt* 12, 47–50].



Sunt oameni care zic că nu există Dumnezeu. Ei vorbesc așa pentru că în inima lor viază duhul mândriei, care le insuflă minciuni împotriva Adevărului și împotriva Bisericii lui Dumnezeu. Ei cred că sunt inteligenți și deștepți, dar în fapt nu înțeleg nici măcar că aceste gânduri nu sunt ale lor, ci vin de la vrăjmașul; dacă cineva le primește în inima lui și le îndrăgește, acela se înrudește cu duhul cel rău și se face asemenea lui. Și să nu dea Dumnezeu nimănui să nu moară în această stare.

Dar în inimile sfinților viază harul Duhului Sfânt care îi înrudește cu Dumnezeu, și ei simt lămurit că sunt copii duhovnicești ai Tatălui Ceresc, și de aceea zic: „Tatăl nostru” [*cf. Rm* 8, 15–16; *Ga* 4, 6–7].

La aceste cuvinte, sufletul se bucură și se veselește. Prin Duhul Sfânt el știe că Domnul e Tatăl nostru. Deși suntem zidiți din pământ, Duhul Sfânt viază în noi și ne face

asemenea Domnului Iisus Hristos, așa cum copiii seamănă cu tatăl lor.



Omul a fost zidit din pământ: ce lucru bun poate fi în el?

Dar iată că mila lui Dumnezeu l-a înfrumusețat pe om cu harul Sfântului Duh și el s-a făcut asemenea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Mare este taina aceasta, mare e și mila lui Dumnezeu față de om.

Dacă toate noroadele pământului ar ști cât de mult îl iubește Domnul pe om, toți L-ar iubi pe Hristos și smerenia Lui și ar dori să se asemene Lui întru toate. Dar, prin el însuși, omul nu poate aceasta, fiindcă numai în Duhul Sfânt se face omul asemenea lui Hristos. Omul căzut se curățește prin pocăință, se înnoiește prin harul Duhului Sfânt și se face întru totul asemenea Domnului.

Atât de mare e mila lui Dumnezeu față de noi.

Îți mulțumesc, Doamne, că ne-ai dat pe pământ pe Duhul Sfânt și El învață sufletul cunoștința a ceea ce niciodată n-ar fi visat să cunoască.

Duhul Sfânt ne învață smerenia lui Hristos, ca sufletul să poarte în el mereu harul lui Dumnezeu care veselește sufletul; dar, în același timp, Domnul dă sufletului să plângă pentru oameni și să se roage cu lacrimi ca toți oamenii să cunoască pe Domnul și să guste dulceața iubirii Lui.



Cine a cunoscut iubirea lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt, acela nu cunoaște odihnă nici ziua, nici noaptea și chiar dacă trupul lui e neputincios și dorește să se întindă pe pat, chiar și pe pat sufletul lui neobosit este atras cu toată puterea spre Dumnezeu, Tatăl lui. Domnul ne-a înrudit cu El. „Tu, Părinte, în Mine, și Eu în Tine, ca și ei să fie una întru Noi” [In 17, 21]. Așa, prin Duhul Sfânt, Domnul face din noi o singură familie cu Dumnezeu-Tatăl.

Despre Maica Domnului

Când sufletul e în iubirea lui Dumnezeu, cât de bune, cât de plăcute și vesele sunt atunci toate. Dar, chiar și în iubirea lui Dumnezeu sunt întristări și, cu cât e mai mare iubirea, cu atât mai mari sunt și întristările. Maica Domnului n-a păcătuit niciodată, nici măcar cu un singur gând, nici n-a pierdut vreodată harul, dar și în ea au fost mari întristări; iar când stătea lângă cruce, atunci întristarea ei a fost nemăsurată ca oceanul, și chinurile sufletului ei au fost neasemănat mai mari decât chinurile lui Adam la izgonirea din rai, pentru că și iubirea ei era neasemănat mai mare decât iubirea Lui Adam în rai. Și dacă a rămas în viață, e numai pentru că a întărit-o puterea Domnului, fiindcă Domnul a vrut ca ea să vadă Învierea Lui și, după Înălțarea Lui, să rămână pe pământ spre mângâiere și bucurie apostolilor și noului popor creștin.

Noi nu ajungem la deplinătatea iubirii Maicii Domnului și de aceea nu putem înțelege pe deplin întristarea ei. Iubirea ei era desăvârșită. Ea iubea nemăsurat de mult pe Dumnezeu și Fiul ei, dar iubea cu o mare iubire și norodul. Și ce n-a trăit ea atunci când oamenii pe care-i iubea atât de mult și a căror mântuire o dorea până la capăt, au răstignit pe Fiul ei preaiubit?

Nu putem pricepe aceasta, pentru că în noi iubirea de Dumnezeu și de oameni e mică.

Așa cum iubirea Maicii Domnului e nemăsurată și neînțeleasă, așa și întristarea ei e nemăsurată și neînțeleasă pentru noi.



O, Fecioară Preacurată, Maica lui Dumnezeu, spune-ne nouă, copiilor tăi, cum iubeai pe Fiul și Dumnezeul tău când trăiai pe pământ? Cum se veselea duhul tău de Dumnezeu, Mântuitorul tău [Lc 1, 47]? Cum priveai fața Lui preafrumoasă cu gândul că El este Cel pe Căruia Îi slujesc cu frică și dragoste toate puterile cerești?

Spune-ne, ce simțea sufletul tău când țineai în brațele tale Pruncul minunat? Cum L-ai crescut? Care au fost durerile sufletului tău când, împreună cu Iosif, L-ai căutat vreme de trei zile în Ierusalim? Ce chinuri ai trăit atunci când Domnul a fost dat spre răstignire și a murit pe cruce? Spune-ne, care a fost bucuria ta la Înviere și cum tânjea sufletul tău după Înălțarea Domnului?

Sufletele noastre sunt atrase să cunoască viața ta împreună cu Domnul pe pământ, dar tu n-ai vrut să așterni aceasta în scris și ai învăluit în tăcere taina ta.



Multe minuni și mile am văzut de la Domnul și de la Maica Domnului și nu pot să dau nimic în schimb pentru această iubire.

Ce aș putea da Preasfintei noastre Stăpâne pentru că nu s-a scârbit de mine în păcat, ci m-a cercetat și luminat cu milostivire? N-am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-a dat să o cunosc din cuvântul ei cel plin de har, și mintea mea se bucură și sufletul meu este atras spre ea cu atâta iubire, că și numai chemarea numelui ei e dulce inimii.

Într-o zi, pe când eram un tânăr frate sub ascultare, mă rugam înaintea icoanei Maicii Domnului și rugăciunea lui Iisus a intrat în inima mea și a început să se rostească de la sine.

Într-o zi ascultam în biserică o citire din prorocul Isaia, iar la cuvintele: „Spălați-vă și vă veți curăți” [Is 1, 16], mi-a venit gândul: „Poate că Maica Domnului a păcătuit vreodată, chiar și numai cu gândul”. Și, lucru uimitor, în inima mea, deodată cu rugăciunea, un glas mi-a spus lămurit: „Maica Domnului n-a păcătuit niciodată, nici măcar cu gândul”. Astfel, Duhul Sfânt a dat mărturie în inima mea curăției ei. Dar în timpul vieții ei pământești și în ea a fost o oarecare nedeplinătate și unele greșeli, dar fără de păcat. Se vede aceasta din Evanghelie atunci când, întorcându-se de la Ierusalim, nu știa unde era Fiul ei și L-a căutat împreună cu Iosif vreme de trei zile [Lc 2, 44-46].



Sufletul meu se înfricoșează și se cutremură când se gândește la slava Maicii lui Dumnezeu.

Mintea mea este slabă și inima mea e săracă și neputincioasă, dar sufletul meu se bucură și e atras să scrie despre ea măcar un cuvânt.

Sufletul meu se înspăimântă de o asemenea îndrăzneală, dar iubirea mă împinge să nu ascund recunoștința mea față de milostivirea ei.

Maica Domnului nu și-a așternut în scris gândurile, nici iubirea ei pentru Dumnezeu și Fiul ei, nici durerile sufletului ei în vremea răstignirii, pentru că nu le-am fi putut nicicum înțelege, căci iubirea Ei pentru Dumnezeu e mai puternică și mai arzătoare decât iubirea serafimilor și a heruvimilor, și toate puterile cerești ale îngerilor și arhanghelilor sunt mute de uimire în fața ei.

Chiar dacă viața Maicii Domnului e ca învăluită într-o tăcere sfântă, Bisericii noastre Ortodoxe Domnul i-a dat să cunoască că iubirea ei îmbrățișează întreaga lume și că, în Duhul Sfânt, ea vede toate noroadele de pe pământ și, asemenea Fiului ei, îi este milă de toți și miluiește pe toți.

Ah, dacă am ști cum iubește Preasfânta pe toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos și cât îi este de milă și se întristează pentru cei ce nu se îndreaptă. Am simțit acest

lucru pe mine însumi. Nu mint, spun adevărul înaintea feței lui Dumnezeu, pe Care sufletul meu Îl cunoaște: cu duhul am cunoscut-o pe Preacurata Fecioară. N-am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-a dat să o cunosc pe ea și iubirea ei pentru noi. Dacă n-ar fi fost milostivirea ei, aș fi pierit de mult, dar ea a vrut să mă cerceteze și să mă lumineze să nu mai păcătuiesc. Ea mi-a spus: „Nu-i frumos pentru Mine să mă uit la tine să văd ce faci!” Cuvintele ei erau plăcute, liniștite și blânde, și ele au lucrat asupra sufletului meu. Au trecut de atunci mai mult de patruzeci de ani, dar sufletul meu n-a putut uita aceste cuvinte dulci și nu știu ce i-aș putea da în schimb eu, păcătosul, pentru dragostea ei față de mine, necuratul, și cum voi mulțumi bunei și milostivei Maici a Domnului.

Cu adevărat, ea este Ocrotitoarea noastră la Dumnezeu și chiar și numai numele ei bucură sufletul. Or, tot cerul și tot pământul se bucură de iubirea ei.

Lucru minunat și neînțeles. Ea viază în ceruri și vede neîncetat slava lui Dumnezeu, dar nu ne uită nici pe noi, sărmanii, și acoperă cu milostivirea ei tot pământul și toate noroadele.

Și pe această Preacurată Maică a Sa Domnul ne-a dat-o nouă. Ea este bucuria și nădejdea noastră. Ea este Maica noastră după duh și, ca om, e aproape de noi după fire și tot sufletul creștinesc e atras spre ea cu iubire.

Despre sfinți

„**E**u iubesc pe cei ce Mă iubesc și slăvesc pe cei ce Mă slăvesc”, zice Domnul [*Pr* 8, 17; *1 Rg* 2, 30].

Dumnezeu e slăvit întru sfinții Lui, iar sfinții sunt slăviți de Dumnezeu.

Slava pe care Domnul o dă sfinților e atât de mare că, dacă oamenii ar putea vedea un sfânt așa cum este el, ar cădea la pământ de evlavie și de frică, fiindcă omul trupesc nu poate îndura slava unei arătări cerești.

Nu vă mirați de aceasta. Domnul iubește faptele Lui atât, încât a dat omului revărsarea Duhului Său Sfânt și în Duhul Sfânt omul se face asemenea lui Dumnezeu.

Dar de ce iubește Dumnezeu atât de mult pe om? Pentru că El este Iubirea Însăși, și această Iubire nu e cunoscută decât prin Duhul Sfânt.



Prin Duhul Sfânt cunoaște omul pe Domnul, Făcătorul său, și Duhul Sfânt umple de harul Lui tot omul: și suflet, și minte, și trup.

Domnul a dat sfinților Săi harul Lui și ei L-au iubit și s-au lipit de El până la capăt, fiindcă dulceața iubirii lui Dumnezeu nu te mai lasă să iubești lumea și frumusețea ei.

Și dacă pe pământ e așa, cu cât mai mult sunt uniți prin iubire cu Domnul sfinții în cer. Iubirea aceasta e negrăit

de dulce și ea vine de la Duhul Sfânt, și toate puterile cerești se hrănesc din ea.

Dumnezeu e iubire [1 In 4, 8]; și în sfinți Duhul Sfânt e iubire.

Prin Duhul Sfânt este cunoscut Domnul. Prin Duhul Sfânt este mărit Domnul în ceruri. Prin Duhul Sfânt slăvesc sfinții pe Dumnezeu și prin darurile Duhului Sfânt preaslăvește Domnul pe sfinți, și slava aceasta nu va avea sfârșit.



Multora li se pare că sfinții sunt departe de noi. Dar ei sunt departe de cei ce s-au îndepărtat ei înșiși și sunt foarte aproape de cei ce păzesc poruncile lui Hristos și au harul Duhului Sfânt.

În ceruri toate viază și se mișcă prin Duhul Sfânt. Dar și pe pământ este același Duh Sfânt. El viază în Biserica noastră, El viază în Tainele ei, în Sfintele Scripturi, în sufletele credincioșilor. Duhul Sfânt unește pe toți și de aceea sfinții sunt aproape de noi; și când ne rugăm lor, atunci prin Duhul Sfânt ei aud rugăciunile noastre și sufletele noastre simt că sfinții se roagă pentru noi.

Cât de norocoși și de fericiți suntem noi, creștinii ortodocși, că Domnul ne-a dat viața în Duhul Sfânt; și El veselește sufletele noastre. Dar El trebuie păstrat cu înțelegere, fiindcă și numai pentru un singur gând rău El părăsește sufletul și atunci iubirea lui Dumnezeu nu mai e cu noi, și nu mai avem îndrăzneală în rugăciune, nici nădejde tare că vom dobândi ceea ce cerem.



Sfincii viază în altă lume și acolo, prin Duhul Sfânt, văd slava lui Dumnezeu și frumusețea feței Domnului. Dar în același Duh Sfânt ei văd viața și faptele noastre. Cunoscut întristările noastre și aud rugăciunile noastre fier-

binți. Cât au trăit pe pământ, au învățat de la Duhul Sfânt iubirea lui Dumnezeu; iar cine are iubirea pe pământ, acela o ia cu el în viața veșnică, în Împărăția cerurilor, unde iubirea crește și va fi desăvârșită. Și dacă aici iubirea nu poate uita pe fratele, cu cât mai mult nu ne uită pe noi sfinții și se roagă pentru noi.



Domnul a dat sfinților darul Duhului Sfânt și în Duhul Sfânt ei ne iubesc pe noi. Sufletele sfinților cunosc pe Domnul și bunătatea Lui față de om și de aceea duhul lor arde de iubire pentru norod. Când trăiau încă pe pământ, ei nu puteau auzi fără întristare de un om păcătos și în rugăciunile lor vărsau lacrimi pentru el.

Duhul Sfânt i-a ales să se roage pentru întreaga lume și le-a dat izvoare de lacrimi. Duhul Sfânt dă aleșilor Lui atât de multă iubire, că sufletele lor sunt ca înflăcărare de dorința ca toți oamenii să se mântuiască și să vadă slava Domnului.



Sfintii care au bine-plăcut lui Dumnezeu ajung în Împărăția cerurilor și acolo văd slava Domnului nostru Iisus Hristos; dar în Duhul Sfânt îi văd și pe oamenii care se chinuie pe pământ. Domnul le-a dat un atât de mare har, încât ei îmbrățișează prin iubire toată lumea. Ei văd și știu cât de neputincioși suntem din pricina întristărilor și ne-cazurilor, cât a secat lăuntrul nostru, cât de mâhnite au ajuns sufletele noastre, și nu încetează să mijlocească pentru noi la Dumnezeu.

Sfintii se bucură de pocăința noastră și se întristează când oamenii Îl părăsesc pe Dumnezeu și se aseamănă vitelor lipsite de minte. Le este milă că oamenii trăiesc pe pământ fără să știe că, dacă s-ar iubi unii pe alții, ar fi pe pământ libertate față de păcat; iar acolo unde nu este păcat, acolo e bucurie și veselie de la Duhul Sfânt așa că, ori

încotro te-ai uita, totul e plăcut și sufletul se minunează de ce îi este așa de bine și slăvește pe Dumnezeu.



Chemați cu credință pe Maica lui Dumnezeu și pe sfinți și rugați-vă lor! Ei ascultă rugăciunile noastre și cunosc chiar și gândurile noastre.

Și nu vă mirați de aceasta. Cerul și toți sfinții viază prin Duhul Sfânt și în întreaga lume nimic nu e ascuns de Duhul Sfânt. Odinioară, eu însumi nu înțelegeam cum sfinții care viază în cer pot vedea viața noastră, dar când Maica Domnului m-a vădit în păcate, atunci am înțeles că în Duhul Sfânt ei ne văd și cunosc toată viața noastră.



Sfînții ascultă rugăciunile noastre și primesc de la Dumnezeu puterea de a ne ajuta. Aceasta o știe tot neamul cel creștinesc.

Părintele Roman, fiu duhovnicesc al părintelui Dosifei, mi-a povestit că, pe când era băiat în lume, a trebuit odată să traverseze Donul iarna și calul lui a căzut într-o crăpătură deschisă în gheață și se cufunda târând după el sub gheață și sania. Atunci micuțul băiat a strigat: „Sfinte Nicolae, ajută-mă să scot calul afară!”, a tras de hamuri și a izbutit să scoată calul și sania de sub gheață.

Părintele Matvei, care era din același sat cu mine, păștea, fiind copil, ca și prorocul David, oile tatălui său. Nu era mai înalt decât un berbec. Fratele lui mai mare lucra de cealaltă parte a unui câmp mare. Deodată, vede o haită de lupi năpustindu-se asupra lui Mișa — acesta era numele părintelui Matvei în lume —, dar micuțul Mișa a strigat: „Sfinte Nicolae, ajută-mă!” și de-abia ce a strigat că lupii au bătut în lături fără a face nici un rău nici lui, nici turmei. Multă vreme la noi în sat se râdea și se spunea: „Mișa s-a speriat tare de lupi, dar Sfântul Nicolae l-a izbăvit pe el!”

Cunoaștem o mulțime de cazuri în care sfinții au venit în ajutorul nostru, de îndată ce i-am chemat. Din aceasta se vede că toate cerurile ascultă rugăciunile noastre.



Sfintii se duc la Domnul, dar și toți oamenii care păzesc poruncile lui Hristos se duc la El, însă cei ce trăiesc după patimile lor și nu se căiesc se duc la vrăjmașul. Cred că dacă această taină s-ar descoperi oamenilor, ei ar înceta să mai slujească vrăjmașului și fiecare ar năzui cu toată puterea să cunoască pe Domnul și s-ar duce la El.



Sfintii au fost oameni ca noi toți. Mulți dintre ei au fost mari păcătoși, dar prin pocăință au ajuns în Împărăția cerurilor. Și toți cei ce intră aici intră prin pocăința pe care Domnul Cel Milostiv ne-a dăruit-o prin pătimirile Sale.



În Împărăția cerurilor, unde viază Domnul și Preacurata Lui Maică, viază și toți sfinții. Acolo sunt sfinții strămoși și patriarhii care au mărturisit cu bărbăție credința lor. Acolo sunt prorocii, care au primit pe Duhul Sfânt și prin cuvântul lor au chemat poporul la Dumnezeu. Acolo sunt apostolii, care au murit pentru că au propovăduit Evanghelia. Acolo sunt mucenicii, care și-au dat viața cu bucurie pentru iubirea lui Hristos. Acolo sunt sfinții ierarhi, care au urmat pe Domnul și au luat asupra lor povara turmei lor duhovnicești. Acolo sunt cuvioșii nevoitori și nebuni pentru Hristos, care au luptat lupta cea bună și au biruit lumea. Acolo sunt toți dreptii, care au păzit poruncile lui Dumnezeu și și-au biruit patimile.

Acolo, în această minunată și sfântă adunare, pe care a strâns-o Duhul Sfânt, e atras și sufletul meu. Dar, vai mie! Pentru că n-am smerenie, Domnul nu-mi dă putere spre

nevoință (lupta duhovnicească), și duhul meu neputincios tremură ca flăcăruia unei candelă, în vreme ce duhul sfinților ardea cu flacără arzătoare și nu numai că nu se stinge sub vântul ispitelor, dar se aprindea cu și mai multă putere. Cu picioarele ei mergeau pe pământ și cu mâinile lucrau, dar duhul lor rămânea mereu în Dumnezeu și mintea lor nu voia să se dezlipească de amintirea lui Dumnezeu. Pentru iubirea lui Hristos ei au suferit toate înfrisăturile și necazurile pe pământ și nu se temeau de nici o suferință, ci în acestea preamăreau pe Domnul. De aceea Domnul i-a iubit și i-a preamărit și le-a dat în dar Împărăția veșnică împreună cu El.

Despre păstori și despre duhovnici

După Înălțarea Domnului, apostolii s-au întors, cum se spune în Evanghelie, „cu bucurie mare” [Lc 24, 52].

Domnul știa ce fel de bucurie le-a dat, și sufletul lor trăia această bucurie.

Prima lor bucurie era aceea că au cunoscut pe adevăratul Domn, Iisus Hristos.

A doua bucurie, că L-au iubit.

A treia, că au cunoscut viața veșnică și cerească.

Și a patra bucurie, că doreau mântuirea lumii ca și a lor înșiși.

În sfârșit, ei se bucurau pentru că au cunoscut pe Duhul Sfânt și vedeau cum lucra El în ei.



Apostolii umblau pe pământ și spuneau noroadelor cuvânt despre Domnul și despre Împărăția cerurilor, dar sufletele lor tânjeau și însetau să vadă pe Domnul Cel Iubit și de aceea ei nu se temeau de moarte, ci mergeau cu bucurie în întâmpinarea ei și, dacă doreau să trăiască pe pământ, era numai pentru norodul pe care-l iubeau.

Apostolii iubeau pe Domnul și de aceea nu se temeau de nici o suferință. Ei iubeau pe Domnul, dar iubeau și norodul, și această iubire depărta de la ei orice frică. Nu se

temeau nici de chinuri nici de moarte și de aceea Domnul i-a trimis în lume ca să lumineze pe oameni.

Până în ziua de astăzi sunt monahi care au experiența iubirii dumnezeiești și năzuiesc după ea ziua și noaptea. Și ei ajută lumea prin rugăciune și scrieri. Dar această sarcină apasă mai mult asupra păstorilor Bisericii, care poartă în ei un har atât de mare, că dacă oamenii ar putea vedea slava acestui har, lumea întreagă s-ar minuna de el; dar Domnul a ascuns-o, ca slujitorii Lui să nu se trufească, ci să se mântuiască în smerenie.



Domnul cheamă episcopi să păstorească turma Sa și le dă în dar harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt, se spune, a așezat în Biserică episcopi [*FA* 20, 28], și în Duhul Sfânt ei au puterea de a lega și dezlega păcatele [*In* 20, 21–22]. Iar noi suntem oile Domnului, pe care El le-a iubit până la capăt [*In* 13, 1], și ne-a dat sfinți păstori.

Ei sunt moștenitorii apostolilor și, după harul dat lor, ne duc la Hristos. Ne învață pocăința, ne învață să păzim poruncile Domnului. Ne vorbesc cuvântul lui Dumnezeu, ca să cunoaștem pe Domnul. Ne povățuiesc pe calea mântuirii și ne ajută să ne ridicăm la înălțimea duhului smerit al lui Hristos. Adună în staulul Bisericii oile întristate și rătăcite ale lui Hristos, ca sufletele lor să-și găsească odihna în Dumnezeu.

Se roagă lui Dumnezeu pentru noi, ca să ne mântuim toți. Pot, ca niște prieteni ai lui Hristos, să roage pe Domnul și să ceară pentru cei vii smerenia și harul Duhului Sfânt, pentru cei morți iertarea păcatelor, iar pentru Biserică pacea și libertatea.

Poartă în ei pe Duhul Sfânt și prin Duhul Sfânt ne iartă păcatele. Au cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt și, asemenea unor îngeri, văd cu mintea pe Dumnezeu. Au destulă putere să desfacă și mintea noastră de pământ și să o statornicească în Domnul.

Se întristează când văd că întristăm pe Domnul și nu-L lăsăm pe Duhul Sfânt să vieze întru noi. Asupra lor apasă necazurile și întristările întregului pământ, și sufletele lor sunt atrase de iubirea lui Dumnezeu și se roagă neîncetat ca să dobândim mângâiere în întristări și necazuri și pace pentru întreaga lume.

Prin rugăciunile lor fierbinți ei ne atrag și pe noi să slujim lui Dumnezeu în duh smerit și iubire.

Pentru smerenia și iubirea lor de norod îi iubește pe ei Domnul. Se află în mare osteneală și luptă duhovnicească și de aceea se îmbogățesc în înțelegerea sfinților, pe care-i imită în viețile lor.

Domnul ne-a iubit până într-atât încât a suferit pentru noi pe cruce; și suferințele Lui au fost atât de mari, încât nu le putem pricepe, pentru că iubim puțin pe Domnul. Tot așa, și păstorii noștri duhovnicești suferă pentru noi, deși adeseori nu vedem suferințele lor. Și pe cât de mare e iubirea păstorilor, pe atât de mari sunt și suferințele lor. Noi, oile, trebuie să înțelegem aceasta și să-i iubim și cinștim pe păstorii noștri.

Fraților, să rămânem în ascultare de păstorii noștri și atunci va fi pace obștească și Domnul va rămâne prin Duhul Sfânt cu noi toți.



Mare față este preotul, slujitor la altarul lui Dumnezeu. Cine-l întristează întristează pe Duhul Sfânt Care viază în el.

Ce să spunem atunci de episcop? Episcopilor li s-a dat un mare har al Duhului Sfânt; ei stau mai presus decât toți; ca vulturii ei se ridică în înălțimi și de acolo văd în depărtări nesfârșite și cu o minte de-Dumnezeu-grăitoare [teologică] păstoresc turma lui Hristos.



Duhul Sfânt, se spune, a așezat în Biserică episcopi ca să păstorească turma lui Hristos [FA 20, 28]; dacă credincioșii și-ar aduce aminte de aceasta, i-ar iubi cu o mare iubire pe păstorii lor și s-ar bucura din suflet la vederea păstorilor. Cine poartă în el harul Duhului Sfânt știe despre ce vorbesc.

Un om smerit și blând mergea odată cu femeia sa și cei trei copii ai săi pe o cale și au întâlnit un arhiereu care călătorea într-o trăsură, și atunci, când țăranul s-a închinat înaintea lui cu cucernicie, l-a văzut pe arhiereul care-l binecuvânta în focul harului.

Dar poate va întreba cineva: „Dacă Duhul Sfânt a așezat pe episcopi și-i călăuzește, de ce nu este la noi pace și nu înaintăm [duhovnicește]?”

Pentru că nu gândim drept despre puterea așezată de Dumnezeu și prin aceasta ne facem neascultători. Dar dacă ne-am preda voii lui Dumnezeu, am înainta degrabă, fiindcă Domnul iubește sufletul smerit și ascultător și-l călăuzește El Însuși, iar pe cel ne-ascultător îl așteaptă cu răbdare și milostivire ca el să se îndrepte. Domnul învață în chip înțelept sufletul prin harul Său ca un bun învățător și un adevărat părinte. Dar chiar și un părinte adevărat face greșeli și un învățător nu știe totul, dar Domnul e atotștiutor.

Toate nenorocirile vin din aceea că nu întrebăm pe „bătrânii” [„stareții”] care au fost așezați să ne călăuzească, iar păstorii nu întreabă pe Domnul cum trebuie să procedeze. Dacă Adam ar fi întrebat pe Domnul atunci când Eva i-a dat să guste din rodul oprit, Domnul l-ar fi luminat și Adam n-ar fi păcătuit. Spun despre mine însumi: toate păcatele și greșelile mele au venit pentru că în ceasul ispitei și nevoilor n-am chemat pe Domnul; dar acum am învățat să cer în rugăciune harul lui Dumnezeu și Domnul mă păzește pentru rugăciunile părintelui meu duhovnicesc.

Tot așa și arhieriei: deși au darul Duhului Sfânt, nu înțeleg totul așa cum trebuie și, de aceea, în ceas de nevoie trebuie să caute luminare de la Domnul; ei însă lucrează

după mintea lor, fapt prin care întristează milostivirea lui Dumnezeu și seamănă tulburări. Cuviosul Serafim [din Sarov] spune că, atunci când dădea sfaturi după mintea sa, se întâmpla să greșească, și greșelile pot fi mici, dar pot fi și mari.

Astfel, noi toți trebuie să învățăm să recunoaștem voia lui Dumnezeu; dar dacă nu vom învăța, nu vom cunoaște niciodată această cale.

Domnul a zis: „Cheamă-Mă în ziua necazului și Eu te voi izbăvi și tu Mă vei preamări” [Ps 49, 16]. Domnul luminează pe om prin Duhul Sfânt; dar, fără Duhul Sfânt, nici un om nu poate judeca drept. Până la venirea Duhului Sfânt, apostolii înșiși nu erau nici tari, nici înțelepți, așa încât Domnul le-a spus: „Până când vă voi mai răbda?” [Mt 17, 17].



Domnul a dat Sfintei Biserici păstori și ei slujesc în chipul lui Hristos și lor le-a fost dată puterea de a ierta păcatele prin Duhul Sfânt.

Dar poate că vei gândi: cum poate cutare episcop sau duhovnic sau preot să aibă Duhul Sfânt, când îi place să mănânce și are atâtea slăbiciuni? Dar eu îți spun: e cu putință, dacă nu primește gânduri rele; așa încât, chiar dacă are unele defecte, acestea nu împiedică harul să vieze în sufletul lui, așa cum un pom verde poate avea și ramuri uscate fără ca acestea să-l vatăme, și el aduce roadă; sau, într-o holdă de grâu, chiar dacă grâul este amestecat cu neghină, aceasta nu-l împiedică să crească.

Despre duhovnici

În Postul Mare, în timpul vecerniei, la Vechiul Russikon, Domnul i-a dat unui monah să vadă pe ieromonahul Avraamie în chipul lui Hristos. Bătrânul duhovnic luase epitrahilul și se pregătea să-l mărturisească. Când mona-

hul acela a venit în locul unde se fac mărturisirile, s-a uitat la duhovnic, un bătrân cu părul alb, și a văzut că fața lui era tânără ca a unui băiat și strălucea cu totul și era asemenea lui Hristos. Atunci monahul a înțeles că duhovnicul stă [își săvârșește slujirea sa] în Duhul Sfânt și că prin Duhul Sfânt îi sunt iertate păcatele celui ce se pocăiește.

Dacă oamenii ar vedea în ce slavă slujește preotul, atunci la această vedere ar cădea la pământ; și dacă preotul însuși s-ar vedea în ce slavă cerească stă [își săvârșește slujirea sa], ar deveni un mare nevoitor [ascet], ca să nu întristeze cu nimic harul Duhului Sfânt care viază în el.

Scriu aceste rânduri și duhul meu se bucură că păstorii noștri sunt asemenea Domnului Iisus Hristos. Dar și noi, oile, chiar dacă nu avem decât puțin har, suntem însă toți asemenea Domnului. Oamenii nu cunosc aceste taine, dar Ioan Teologul a spus limpede: „Vom fi asemenea Lui” [1 In 3, 2], și aceasta nu numai după moarte, ci încă de acum, fiindcă Domnul Cel Milostiv a dat pe pământ pe Duhul Sfânt și Duhul Sfânt viază în Biserica noastră; El viază în păstorii cei neprihăniți, viază în inima credincioșilor și învață sufletul nevoința [asceza], dă puterea de a împlini poruncile Domnului, ne conduce la tot adevărul și îl face pe om atât de frumos, încât omul se face asemenea Domnului.



Întotdeauna trebuie să ne aducem aminte că duhovnicul își săvârșește slujirea sa în Duhul Sfânt și de aceea trebuie să avem evlavie față de el. Credeți, fraților, că dacă s-ar întâmpla cuiva să moară de față cu un duhovnic și cel ce moare spune: „Părinte sfinte, dă-mi binecuvântare să văd pe Domnul în Împărăția cerurilor”, iar duhovnicul spune: „Du-te, copile, și vezi pe Domnul”, va fi după binecuvântarea duhovnicului, pentru că Duhul Sfânt în cer și pe pământ Același este.



Mare putere au rugăciunile unui duhovnic. Am suferit mult din partea demonilor din pricina mândriei mele, dar Domnul m-a smerit și m-a miluit pentru rugăciunile părintelui meu duhovnicesc, și acum Domnul mi-a descoperit că peste ei odihnește Duhul Sfânt și de aceea îi cinstesc mult pe duhovnici. Pentru rugăciunile lor primim harul Sfântului Duh și bucurie de la Domnul Care ne iubește și ne-a dat tot ce ne e de trebuință pentru mântuirea sufletelor.



Dacă omul nu spune totul duhovnicului, calea sa e întortocheată și nu duce la mântuire, dar cine spune totul acela merge drept în Împărăția cerurilor.

Un monah m-a întrebat: „Spune-mi, ce să fac să-mi îndrept viața mea?” Îi plăcea să mănânce mult și în afara soroacelor rânduite. I-am spus: „Scrie în fiecare zi cât ai mâncat și ce ai gândit, iar seara citește ce ai scris duhovnicului”. El însă mi-a zis: „Nu pot să fac aceasta”. Și așa el n-a putut trece peste mica rușine de a-și mărturisi neputința și de aceea nu s-a îndreptat și a murit de damba. Domnul să-i dea iertare fratelui nostru și să ne păzească de asemenea moarte.



Cine vrea să se roage neîncetat trebuie să fie curajos și înțelept și în toate să întrebe pe părintele său duhovnicesc. Întreabă-l chiar dacă el însuși n-a trecut prin experiența rugăciunii și pentru smerenia ta Domnul se va milostivi de tine și te va păzi de orice nedreptate; dar dacă gândești: „Duhovnicul este neexperimentat și prins în zădărnicii; mă voi călăuzi eu însumi după cărți”, ești pe o cale primejdioasă și nu departe de înșelăciune. Cunosc pe mulți care s-au amăgit așa în gândurile lor și, din pricina disprețului față de părintele lor duhovnicesc, n-au înaintat duhovnicește. Ei uită că în Sfânta Taină [a Mărturisirii] lucrează harul Sfântului Duh, care ne și mântuiește. Așa

amăgește vrăjmașul pe nevoitori [asceți], ca să nu mai fie rugători, dar Duhul Sfânt înțelepțește sufletele atunci când ascultăm sfaturile păstorilor noștri.



În Sfânta Taină [a Mărturisirii] Duhul Sfânt e Cel ce lucrează prin duhovnic și, atunci când vine de la duhovnic, sufletul simte înnoirea lui printr-un simțământ de pace și iubire față de aproapele; dar dacă pleci de la duhovnic tulburat, aceasta înseamnă că te-ai mărturisit nesincer și n-ai iertat din suflet fratelui tău greșeala lui.



Duhovnicul trebuie să se bucure atunci când Domnul aduce la el un suflet spre pocăință și, după harul care i-a fost dat, trebuie să tămăduiască acest suflet, și pentru aceasta va primi de la Dumnezeu mare milă ca un bun păstor al oilor Sale.

Despre monahi

Unii zic că monahii trebuie să slujească lumii, ca să nu mănânce pe degeaba pâinea norodului; dar trebuie să înțelegem în ce anume stă slujirea lor și cu ce anume vin monahii în ajutorul lumii.

Monahul e un rugător pentru întreaga lume; el plânge pentru întreaga lume și aceasta e lucrarea lui de căpetenie.

Cine îl silește însă să plângă pentru întreaga lume?

Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El dă monahului iubirea Duhului Sfânt și din această iubire inima monahului se întristează pururea pentru norod, pentru că nu toți se mântuiesc. Domnul Însuși S-a întristat până într-atât pentru norod, încât S-a dat pe Sine morții pe cruce. Maica Domnului a purtat în inima ei aceeași întristare pentru oameni și, asemenea Fiului ei Preaiubit, a dorit până la sfârșit mântuirea tuturor.

Același Duh Sfânt L-a dat Domnul apostolilor și sfinților noștri părinți și păstorilor Bisericii. În aceasta stă slujirea noastră față de lume. Și de aceea, nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se ocupe de treburi lumești, ci să urmeze pilda Maicii Domnului Care, în templu, în Sfânta Sfintelor, cugeta ziua și noaptea la legea Domnului și stăruia în rugăciune pentru norod.

Nu e treaba monahului să slujească lumii din osteneala mâinilor lui. Aceasta e treaba celor din lume [mirenilor].

Omul din lume se roagă puțin, dar monahul se roagă neîncetat. Mulțumită monahilor, rugăciunea nu încetează niciodată pe pământ; iar aceasta este de folos pentru întreaga lume, fiindcă lumea stă prin rugăciune; dar când rugăciunea slăbește, atunci lumea piere.

Și ce poate face un monah cu mâinile lui? Pentru o zi de muncă el poate câștiga ceva bani, dar ce este aceasta pentru Dumnezeu? În vreme ce un singur gând plăcut lui Dumnezeu face minuni. Vedem aceasta din Sfânta Scriptură.

Prorocul Moise se ruga în gând și Domnul i-a zis: „Moise, de ce strigi la Mine?” și i-a izbăvit pe israeliți de la pieire [Iș 14, 15]. Antonie cel Mare a ajutat lumea prin rugăciune, iar nu prin lucrul mâinilor lui. Cuviosul Serghei [din Radonej] a ajutat prin post și rugăciune poporul rus să se elibereze de sub jugul tătarilor. Cuviosul Serafim [din Sarov] s-a rugat în gând și Duhul Sfânt a pogorât asupra lui Motovilov. Iată care este lucrul monahilor.

Dar dacă monahul e nepăsător și sufletul lui n-ajunge să vadă pururea pe Domnul, e bine ca el să slujească pelerinilor și să ajute pe cei din lume la ostenelile lor; și acest lucru e plăcut lui Dumnezeu; dar să știe că e departe de monahism.



Monahul trebuie să lupte cu patimile și, cu ajutorul lui Dumnezeu, să le biruiască. Uneori monahul este fericit în Dumnezeu și trăiește ca în rai lângă Dumnezeu, alteori plânge pentru întreaga lume, fiindcă vrea ca toți oamenii să se mântuiască.

Astfel, Duhul Sfânt îl învață pe monah să iubească pe Dumnezeu și să iubească lumea.

Vei zice, poate, că acum nu mai sunt asemenea monahi, care se roagă pentru întreaga lume; dar eu îți spun că atunci când nu vor mai fi pe pământ rugători, atunci va fi sfârșitul lumii, vor veni mari nenorociri și ele sunt deja acum.

Lumea stă prin rugăciunile sfinților, și monahul este chemat să se roage pentru întreaga lume. În aceasta stă slu-

jirea lui și pentru aceasta nu-l încărcați cu grijile acestei lumi. Monahul trebuie să viețuiască într-o neconținută înfrânare, dar dacă se lasă prins în grijile lumești, va fi silit să mănânce mai mult și nu se va mai putea ruga cum trebuie; căci harului îi place să vieze într-un trup uscat.



Lumea crede că monahii sunt un neam nefolositor. Dar oamenii n-au dreptate să gândească așa. Ei nu știu că monahul e un rugător pentru întreaga lume, nu văd rugăciunea lui și nu știu cu câtă milostivire le primește Domnul. Monahii duc o luptă crâncenă cu patimile și pentru această luptă vor fi mari la Dumnezeu.

Eu însumi nu sunt vrednic să mă numesc monah. Am trăit mai mult de patruzeci de ani în mănăstire și mă socotesc printre frații începători aflați sub ascultare; dar cunosc monahi care sunt aproape de Dumnezeu și de Maica Domnului. Domnul e atât de aproape de noi, mai aproape decât aerul pe care-l respirăm. Aerul intră înăuntrul trupului nostru și ajunge la inimă, dar Domnul viază în însăși inima omului. „Și-mi voi face în ei sălaș și voi umbla în mijlocul lor... și le voi fi Tată, iar ei Îmi vor fi fii și fiice, zice Domnul” [2 Co 6, 16–18].

Iată, bucuria noastră: Dumnezeu este cu noi și în noi.

Știu oare toți aceasta? Din nenorocire nu toți, ci numai cei ce s-au smerit înaintea lui Dumnezeu și și-au tăiat voile proprii, căci Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă [1 Ptr 5, 5] și El viază numai într-o inimă smerită. Domnul se bucură când ne aducem aminte de milostivirea Lui și ne facem asemenea Lui prin smerenia noastră.



Așa cum lui Luca și Cleopa le ardea inima când Domnul mergea împreună cu ei pe cale [Lc 24, 32], așa și acum multor monahi inima le arde de iubire pentru Domnul, și în duh smerit și în iubire sufletul lor se alipește de Unul

Dumnezeu. Dar sufletul monahului împătimit după bani sau lucruri sau îndeobște după orice lucru pământesc nu poate iubi pe Dumnezeu cum trebuie, pentru că mintea lui e împărțită între Dumnezeu și lucruri, iar Domnul a spus că nu putem sluji la doi domni [*Mt* 6, 24]. Tot așa și cu mirenii: mintea lor e ocupată de cele pământești și nu pot iubi pe Dumnezeu așa cum Îl iubesc monahii.

Chiar dacă se gândește la cele pământești, monahul o face numai în măsura în care acest lucru e de trebuință pentru viața trupească, dar duhul lui arde de iubire pentru Dumnezeu; deși lucrează cu mâinile, cu mintea el rămâne în Dumnezeu. Așa cum Sfinții Apostoli grăiau cuvânt poporului, dar sufletul lor era întreg în Dumnezeu, pentru că Duhul lui Dumnezeu era viu în ei și călăuzea mintea și inima lor, așa și monahul, chiar dacă cu trupul șade într-o chilie mică și săracă, cu duhul el vede slava lui Dumnezeu. În toate el își păzește curată conștiința ca să nu supere pe fratele și să nu întristeze prin vreun gând rău pe Duhul Sfânt Care este în el [*cf. Ef* 4, 30]. El smerește sufletul său și prin smerenie îndepărtează pe vrăjmași atât de la sine însuși, cât și de la oamenii care cer rugăciunile lui.



Sunt monahi care cunosc pe Dumnezeu, cunosc și pe Maica Domnului, pe sfinții îngeri și raiul, dar cunosc și pe demoni și chinurile iadului, și cunosc aceasta din experiență.

În Duhul Sfânt sufletul cunoaște pe Dumnezeu. Duhul Sfânt ne dă, pe cât e cu putință acest lucru, să cunoaștem încă de aici deplinătatea bucuriei raiului, pe care fără harul lui Dumnezeu omul n-ar putea-o purta, ci ar muri.

Monahul cu multă experiență duce luptă cu vrăjmașul mândriei, și Duhul Sfânt îl învață, îl povățuiește și-i dă puterea de a-l birui. Monahul înțelept izgonește prin smerenie orice înălțare și mândrie. El spune: „Nu sunt vrednic de Dumnezeu și de rai. Sunt vrednic de chinurile iadului și voi arde veșnic în foc. Sunt cu adevărat mai rău decât toți și nevrednic să fiu miluit”.

Duhul Sfânt îl învață să gândească așa despre sine însuși; și Domnul se bucură pentru noi când ne smerim și ne osândim pe noi înșine și dă sufletului harul Său.

Cine s-a smerit pe sine, acela a biruit pe vrăjmași. Dar cel ce se socotește în inima sa vrednic de focul cel veșnic, **nici un vrăjmaș nu se poate apropia** și nici un gând lumesc nu pătrunde în sufletul lui, ci toată mintea și toată inima lui rămân în Dumnezeu. Iar cine a cunoscut pe Duhul Sfânt și a fost învățat de El smerenia, acela a ajuns asemenea Învățătorului său, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și s-a asemănat Lui.



Noi toți, care urmăm lui Hristos, norodul ales de Dumnezeu și deosebit al monahilor, ducem o luptă cu vrăjmașul. Suntem în război și straja noastră e de fiecare zi și de fiecare ceas. Pe cel căruia îi place să-și taie voia proprie, pe acela vrăjmașul nu-l răpune; dar pentru a birui pe vrăjmașul trebuie să ne învățăm smerenia lui Hristos, iar sufletul care are această smerenie, acela a biruit pe vrăjmașul.

Dar să nu deznădăjduim, pentru că Domnul e nemăsurat de milostiv și ne iubește.



Prin harul Sfântului Duh, Dumnezeu dă sufletului să cunoască ce rugăciune este începătoare, care e de mijloc și care este desăvârșită. Dar și rugăciunea desăvârșită Domnul n-o ascultă pentru că sufletul ar fi desăvârșit, ci pentru că El este milostiv și vrea, ca o mamă iubitoare de copii, să mângâie sufletul, ca el să ardă și mai mult și să nu cunoască odihna nici ziua, nici noaptea.

Rugăciunea curată are nevoie de pacea sufletului, dar nu poate fi pace în suflet fără ascultare și înfrânare.

Sfinții Părinți pun ascultarea mai presus decât postul și rugăciunea, pentru că fără ascultare omul poate crede despre sine însuși că e un nevoitor [ascet] și un rugător, dar

cine și-a tăiat voia sa întru toate înaintea „bătrânului” [„starețului”] și a duhovnicului său, acela are mintea curată.

Monahul neascultător nu va ști niciodată **ce** este rugăciunea curată. Omul mândru și căruia îi place să-și facă voia proprie, chiar dacă a trăit o sută de ani în mănăstire, nu va cunoaște nimic duhovnicesc, pentru că prin neascultarea sa întristează pe „bătrâni” [„stareți”] și, în ei, pe Dumnezeu.

Vai monahului care n-ascultă de „bătrâni” [„stareți”. Mai bine ar fi fost să rămână în lume. Dar, chiar și în lume, oamenii ascultă de părinții lor și îi cinstesc pe cei bătrâni, se supun stăpânilor și ascultă de mai-marii lor.

Vai nouă! Domnul, Împăratul cerului și al pământului și a toată lumea, S-a smerit pe Sine Însuși și S-a supus Maicii Sale și Sfântului Iosif, dar noi nu vrem să ascultăm de „bătrânul” [„starețul”] nostru pe care-l iubește Domnul și căruia El ne-a încredințat. Dacă „bătrânul” are un caracter rău, măcar că aceasta este o mare pacoste pentru ascultător, acesta trebuie să se roage lui Dumnezeu pentru el întru smerenia duhului, și atunci Domnul va milui și pe ascultător și pe „bătrân”.



Unii monahi nu au pace și invocă drept pretext felurite pricini: sau că ascultarea [slujirea] nu este bună, sau chilia este rea, sau că „bătrânul” lor are un caracter ursuz. Dar ei nu înțeleg că de vină nu e nici chilia, nici „bătrânul”, ci sufletul bolnav. Nimic nu e pe plac sufletului mândru, dar toate vor fi bune pentru cel smerit.

Dacă întâi-stătătorul este rău, roagă-te pentru el și vei avea pace în sufletul tău. Dacă chilia e rea sau dacă ascultarea nu-ți e pe plac sau dacă ești istovit de boală, gândește în tine însuți: „Domnul mă vede și cunoaște starea mea; să fie cum îi place lui Dumnezeu”, și vei avea pace. Dacă sufletul nu se predă voii lui Dumnezeu, nu-și va găsi nicăieri pacea, chiar dacă ar păzi posturi mari și ar stărui în rugăciune. Cine învinuiește pe oameni pentru faptul că

îi fac reproșuri, acela nu înțelege că sufletul lui e bolnav și că nu reproșurile sunt vinovate pentru suferința lui. Cel căruia îi place să-și împlinească voia sa proprie, acela nu e deloc înțelept, dar cel ascultător degrabă va înainta [duhovnicește], pentru că Domnul îl iubește.

Cel în care este, chiar și numai puțin, harul Duhului Sfânt, acela iubește orice stăpânire rânduită de Dumnezeu și i se supune cu bucurie spre slava lui Dumnezeu. În Biserica noastră acest lucru e cunoscut prin Duhul Sfânt, și Sfinții Părinți au scris despre acest lucru.



Este cu neputință să ne păstrăm pacea sufletească dacă nu veghem asupra minții noastre, adică dacă nu vom depărta gândurile care nu-I plac lui Dumnezeu și nu le vom păzi, dimpotrivă, pe cele plăcute lui Dumnezeu. Trebuie să privești cu mintea în inimă, ce anume se lucrează acolo: lucruri de pace sau nu. Dacă nu, atunci vezi cu ce anume ai păcătit. Pentru pacea sufletească trebuie să fii înfrânat, pentru că pacea se pierde și din pricina trupului nostru. Nu trebuie să fii curios; nu trebuie să citești nici gazete, nici cărți lumești, care pustiesc sufletul și-i aduc urât și tulburare. Nu osândi pe alții, fiindcă adeseori se întâmplă că, fără să-l cunoaștem pe om, îl vorbim de rău, dar el prin mintea lui e asemenea unui înger. Nu te sili să cunoști treburi străine, ci numai pe cele ale tale; nu te îngriji decât de ceea ce ți s-a poruncit de „bătrâni” și atunci, pentru ascultarea ta, Domnul te va ajuta cu harul Său, și vei vedea în sufletul tău roadele ascultării: pacea și rugăciunea neîncetată.

În viața de obște harul lui Dumnezeu se pierde înainte de toate pentru că n-am învățat să iubim pe fratele nostru după porunca Domnului [1 In 4, 21]. Dacă fratele tău te întristează și în clipa aceea primești un gând de mânie împotriva lui sau dacă-l osândești ori îl urăști, vei simți că harul te-a părăsit și că pacea a pierit. Pentru pacea sufletească trebuie ca sufletul să se obișnuiască să iubească pe

acela care l-a întristat și să se roage de îndată pentru el. Sufletul nu poate avea pace, dacă nu va cere cu toată puterea de la Domnul darul de a iubi pe toți oamenii. Domnul a zis: „Iubiți pe vrăjmașii voștri” [Mt 5, 44], și dacă nu-i vom iubi pe vrăjmași, nu va fi pace în suflet. Este neapărată nevoie să dobândim ascultare, smerenie și iubire, altfel toate marile noastre nevoințe și privegheri vor fi doar spre pierzanie. Un „bătrân” a avut următoarea vedenie: un om căra apă într-un vas al cărui fund era spart; omul își dădea multă osteneală, dar toată apa se scurgea și vasul rămânea gol. Așa și noi, trăim în nevoință [asceză], dar pierdem o singură virtute, și pentru ea sufletul stă gol.



Fraților, nevoitori [asceți] ai lui Hristos, să nu slăbim în nevoință [asceză] și în rugăciune, ci să ne păstrăm râvna toată viața. Am cunoscut mulți monahi care au venit în mănăstire cu sufletul aprins și mai apoi și-au pierdut râvna de la început; dar cunosc și unii care și-au păstrat-o până la sfârșit.

Pentru a-ți păstra râvna, trebuie să-ți aduci aminte neîncetat de Domnul și să cugeți: „Sfârșitul meu e aproape și acum trebuie să mă înfățișez înaintea Judecății lui Dumnezeu”. Și dacă sufletul va fi neîncetat gata să moară, el nu se va mai teme de moarte, ci în smerita rugăciune va veni pocăința, iar de la duhul de pocăință mintea ta se va curăți și nu se va mai lăsa înșelată de lume și vei iubi pe toți oamenii și vei vărsa lacrimi pentru ei. Dar când le vei dobândi pe acestea, să știi că sunt un dar al milei lui Dumnezeu; prin sine însuși omul nu e nimic decât pământ păcătos.



Am văzut oameni buni când au venit în mănăstire, dar care mai apoi s-au stricat; am văzut și alții care au venit răi, mai apoi însă s-au făcut smeriți și blânzi, că e o bucurie pentru suflet să se uite la ei. Cunosc un monah care,

când era tânăr, înconjura roată satul ca să nu cadă în ispită, dar care, nu de mult, a rămas două ceasuri privind cu poftă mulțimea pasagerilor de pe un vapor și mi-a spus el însuși că iubea lumea. Astfel, sufletul monahului se poate schimba și întoarce spre lume. Și totuși, el venise în mănăstire la șaptesprezece ani și trăise aici treizeci și cinci de ani. Din aceasta se vede cât de mult trebuie să ne temem să nu se stingă în noi acel foc care ne-a împins să ne lepădăm de lume și să iubim pe Domnul.



Mulți monahi cunosc harul Duhului Sfânt. Duhul Sfânt este atât de dulce și iubit sufletului, că la vederea unei fete frumoase omul rămâne fără să fie luptat de poftă; dar cine n-are numai har în suflet, acela se teme de păcat, pentru că simte că păcatul este viu în el și patimile îl atrag.

Noi, monahii, ducem un război duhovnicesc. Un soldat care mergea la Salonic a venit să mă vadă la magazie. Sufletul meu l-a îndrăgit și i-am zis: „Roagă-te ca necazurile tale să se împrăști”. Dar el mi-a zis: „Am învățat să mă rog la război. Am luat parte la multe bătălii. Gloanțele plo-uau în jurul meu, dar am rămas în viață... Iată cum mă rugam lui Dumnezeu: «Doamne, miluiește!»” Mă uitam la el când îmi arăta cum se ruga și se vedea limpede că era cu totul cufundat în rugăciune; și Domnul l-a păzit.

Așa se ruga el în nevoi la război, unde e omorât numai trupul, dar noi, monahii, ducem înăuntrul nostru un altfel de război, în care poate pieri sufletul; de aceea trebuie să ne rugăm încă și mai mult și cu mai multă râvnă ca sufletul nostru să fie cu Domnul. Nu trebuie numai să alergăm la El, ci să fim neîncetat în El; așa cum îngerii slujesc lui Dumnezeu pururea, așa și monahul trebuie să rămână totdeauna cu mintea în Dumnezeu și să cugete la legea Lui ziua și noaptea.



Legea lui Dumnezeu se aseamănă cu o mare și preafrumoasă grădină în care viețuiesc Însuși Domnul și toți sfinții Lui: prorocii, apostolii, sfinții ierarhi, mucenicii, cuvioșii postitori în smerenie; pe toți i-a strâns în chip minunat milostivirea lui Dumnezeu, și sufletul se bucură de această sfântă, mare și minunată adunare.

Mulți vor să cunoască și să vadă împărați, care sunt niște oameni muritori, dar a cunoaște pe Domnul, Împăratul slavei veșnice, e mai de preț decât orice.

O, fraților, citiți mai mult Evangheliile, Epistolele Apostolilor și scrierile Sfinților Părinți; prin această învățătură sufletul cunoaște pe Dumnezeu și mintea e atât de preocupată de Domnul, că uită cu desăvârșire lumea, ca și cum nu s-ar fi născut măcar.



Domnul ne-a dat Evangheliile și vrea ca noi să le urmăm, dar, afară de aceasta, Domnul ne învață prin harul Său; nu toți pot înțelege aceasta, ci numai unii: cei care prin smerenie și-au tăiat voia lor. Noi, însă, trebuie să-i întrebăm pe sfinții duhovnici și ei ne vor călăuzi la Hristos, pentru că lor li s-a dat harul de a lega și dezlega. Mergi la duhovnic cu credință și vei dobândi raiul.



E bine pentru monah să fie ascultător și să se mărturisească sincer, ca duhovnicul să știe ce gânduri îndrăgește sufletul lui. Un asemenea monah va avea întotdeauna pace în Dumnezeu și în sufletul lui se vor naște gânduri dumnezeiești și mintea lui se va lumina de aceste gânduri și inima lui va afla odihnă în Dumnezeu.

Un asemenea monah trăiește pe pământ în mijlocul amăgirilor și ispitelor de tot felul, dar nu se teme de nimic, pentru că sufletul lui e întărit în Dumnezeu și-L iubește pe El; toată dorința lui e de a ști cum să-și smerească sufletul, căci Domnul iubește sufletul smerit, și sufletul

știe ce așteaptă de la el Domnul, pentru că Domnul e Învățătorul său.



Chiar și în vremea noastră sunt mulți nevoitori [asceți] plăcuți lui Dumnezeu, chiar dacă nu fac minuni văzute.

Dar iată o minune a lui Dumnezeu pe care o putem vedea în sufletul nostru: dacă sufletul tău se smerește așa cum se cuvine, Domnul Cel Milostiv îi dă o mare bucurie și străpungere [a inimii]; dar dacă sufletul înclină câtuși de puțin spre mândrie, cade în urât și în întuneric. Dar știi aceasta numai cei ce se nevoiesc.



Dacă, venind în mănăstire, iubești pe Domnul chiar și numai într-o mică măsură și dacă crezi că Domnul te-a adus aici și că El îi călăuzește pe „bătrânii” [„stareții”] tăi, atunci harul lui Dumnezeu se va sălășlui în tine și Domnul îți va da pacea și darul deosebirii binelui și răului, și sufletul tău va privi spre bine în fiecare zi și în fiecare ceas, pentru că el se desfătează de legea lui Dumnezeu.

Dacă ai intrat în viața de obște, îmbărbătează-te și să nu se tulbure sufletul tău.

Dacă slujești la arhondaric, fii asemenea lui Avraam care s-a învrednicit să primească Trei Pelerini minunați. Cu smerenie și bucurie slujește-i pe părinți, pe frați și pe pelerini și vei primi plata lui Avraam.

Dacă lucrezi printre frați și înduri ispite, fii asemenea nebunilor pentru Hristos: ei se rugau pentru cei ce lucrau ispitele, și pentru această iubire Domnul le dădea harul Sfântului Duh și le era ușor să trăiască cu oamenii și să îndure tot felul de necazuri. Domnul e milostiv față de cel ce e în ascultare, chiar dacă uneori acela e cu nebăgare de seamă; dar cel ce nu ascultă depărtează el însuși de la el harul lui Dumnezeu.

Dacă te liniștești [te dedici isihiei] în chilie, imită liniștirea Marelui Arsenie, ca Duhul Sfânt să cârmuiască corabia sufletului tău.

Dacă îți este greu, adu-ți aminte de cuvintele milostive ale Domnului: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi” [Mt 11, 28]. Această odihnă în Duhul Sfânt sufletul o primește prin pocăință.

Domnul iubește sufletul care-L caută din toată inima, pentru că El a zis: „Iubesc pe cei ce Mă iubesc și cei ce Mă caută vor afla har” [Pr 8, 17]. Iar acest har atrage sufletul să-L caute pe Dumnezeu cu lacrimi.

Despre economul mănăstirii

Mulți monahi spun că economul n-are când să se roage și că nu poate păzi pacea sufletului, pentru că toată ziua el trebuie să fie cu oamenii. Dar eu spun că dacă va iubi pe oameni și va gândi despre muncitorii lui: „Domnul iubește faptele Sale”, Domnul îi va da rugăciunea neîncetată, fiindcă la Domnul toate sunt cu putință.

Economul trebuie să iubească și să-i fie milă de muncitorii săi și să se roage pentru ei: „Doamne, veselește sufletele întristate ale acestor oameni sărmani, trimite-le lor Duhul Tău, pe Sfântul Mângâietor!” Și atunci sufletul lui va trăi ca într-o pustie liniștită și Domnul îi va da rugăciune, străpungere [a inimii] și lacrimi, și harul Duhului Sfânt va via în chip simțit în el și sufletul lui va simți lămurit ajutorul lui Dumnezeu.



S-a petrecut la noi următoarea întâmplare. Economul mănăstirii a trimis un muncitor la un lucru oarecare, dar muncitorul, din lipsă de experiență, n-a vrut să se ducă. Economul i-a zis: „Du-te!” Atunci muncitorul s-a înfuriat și în fața tuturor celor ce erau acolo, ca la vreo patruzeci de oameni, l-a făcut pe econom „câine”. Dar economului i

s-a făcut milă de muncitor, i-a dat ceai și zahăr și i-a spus: „Cheamă-mă întotdeauna «câine»”. Și dintr-o dată muncitorul a fost cuprins de o asemenea rușine, că fața lui s-a înroșit cu totul și, mai apoi, a fost cel mai ascultător dintre toți.

E atât de bine să trăiești cu iubire; atunci Domnul te ajută cu harul Său și-ți dă o rugăciune fierbinte pentru oameni. Dar dacă economul se va înfuria, atunci își va vătăma sufletul său și-i va tulbura și pe alții prin mânia lui.

Experiența multor ani mi-a arătat că economul trebuie să-i iubească pe oameni așa cum o mamă își iubește copiii, iar dacă cineva nu este ascultător, el trebuie să se roage din inimă lui Dumnezeu: „Doamne, luminează pe robul Tău, căci îl iubești pe el”, și atunci rugăciunea ta va fi de folos pentru el și tu însuși vei cunoaște cât de bine e să te rogi pentru muncitori.

Toți vor iubi un econom bun, pentru că tuturor le place când sunt luați cu blândețe. Experiența mi-a arătat că nu trebuie să gândești rău despre nici un om, căci pentru aceasta harul Duhului Sfânt pleacă din suflet. Dar dacă îi iubim pe oameni, Domnul ne va da rugăciunea așa încât, chiar și în mijlocul oamenilor, sufletul va putea striga neîncetat către Dumnezeu.

Despre ascultare

Rari sunt cei ce cunosc taina ascultării. Cel ce ascultă este mare înaintea lui Dumnezeu. El Îl imită pe Hristos, Care ne-a dat El Însuși pilda ascultării. Domnul iubește sufletul ascultător și-i dă pacea Lui și atunci totul este bine și sufletul simte iubire pentru toți.

Cel ce ascultă și-a pus toată nădejdea în Dumnezeu și de aceea sufletul său este totdeauna în Dumnezeu, și Domnul îi dă harul Său și acest har învață sufletul tot binele și-i dă puterea de a rămâne în bine. El vede răul, dar acest rău n-are nici o putere asupra sufletului, pentru că e cu el harul Sfântului Duh, care-l păzește de orice păcat, și el se roagă lui Dumnezeu în pace și ușor.

Duhul Sfânt iubește sufletul celui ce ascultă și, de aceea, el cunoaște degrabă pe Domnul și primește darul rugăciunii inimii.

Cel ce ascultă s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu și, pentru aceasta, îi sunt dăruite libertatea și odihna în Dumnezeu și se roagă cu mintea curată; dar cei mândri și neascultători nu se pot ruga curat chiar dacă se nevoiesc mult. Ei nu știu cum lucrează harul, nici dacă Domnul le-a iertat păcatele. Dar cel ce ascultă știe limpede că Domnul i-a iertat păcatele, pentru că simte în sufletul său pe Duhul Sfânt.



Ascultarea este de trebuință nu numai monahului, ci și fiecărui om. Chiar și Domnul a fost ascultător. Cei mândri și cei care trăiesc după rânduială-de-sine [în idioritmie] nu lasă harul să vieze în ei și, de aceea, n-au niciodată pace sufletească; dar harul Duhului Sfânt intră ușor în sufletul celui ascultător și-i dă bucurie și odihnă.

Toți caută odihna și bucuria, dar puțini știu unde să găsească această bucurie și această odihnă și ce anume trebuie pentru a ajunge la ele. De treizeci și cinci de ani, iată, văd un monah care e mereu vesel la suflet și plăcut la față, chiar dacă e bătrân. Și aceasta pentru că el iubește ascultarea și sufletul său s-a predat voii lui Dumnezeu și nu se îngrijește de nimic, ci sufletul său iubește pe Domnul și-l vede pe El.

Cine poartă în sine fie și numai puțin har, acela se supune cu bucurie oricărei stăpâniri. El știe că Domnul guvernează și cerul și pământul și cele de dedesubt și pe el însuși și treburile lui și tot ce este în lume, și de aceea are întotdeauna odihnă.

Cine ascultă s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu și nu se teme de moarte, pentru că sufletul lui s-a obișnuit să viețuiască cu Domnul și-L iubește pe El. El și-a tăiat voia proprie și, de aceea, nu are nici în suflet, nici în trup acea luptă care îl chinuie pe cel ce nu ascultă și pe cel ce lucrează după voia sa proprie.

Adevăratul ascultător urăște voia sa proprie și îl iubește pe părintele lui duhovnicesc, și pentru aceasta primește libertatea de a se ruga lui Dumnezeu cu minte curată și sufletul său vede liber, fără gânduri, pe Dumnezeu și se odihnește întru El. El vine degrabă la iubirea lui Dumnezeu datorită smereniei lui și pentru rugăciunile părintelui său duhovnicesc.



Viața noastră e simplă dar înțeleaptă. Maica Domnului a spus Cuviosului Serafim [din Sarov]: „Dă-le lor [monahiilor] o ascultare, și cine va păzi ascultarea și înțelepciunea va fi cu tine și aproape de mine”.

Vedeți cât de simplă e mântuirea. Dar înțelepciunea trebuie învățată printr-o îndelungată experiență. Ea este dată de la Dumnezeu pentru ascultare. Domnul iubește sufletul ascultător și, dacă îl iubește, îi dă ceea ce sufletul a cerut de la Dumnezeu. Ca și odinioară, tot așa și acum Domnul ascultă rugăciunile noastre și ne împlinește cererile.



De ce Sfinții Părinți au pus ascultarea mai presus de post și rugăciune?

Pentru că din nevoie [ascetice] făcute fără ascultare se naște slava deșartă, dar cel ce ascultă face totul așa cum i se spune și nu are de ce să se trufească. Pe lângă aceasta, cel ce ascultă și-a tăiat întru toate voia sa proprie și-l ascultă pe părintele său duhovnicesc, și de aceea mintea lui e liberă de orice griji și primește darul rugăciunii curate. În mintea celui ce ascultă e numai Dumnezeu și cuvântul „bătrânului” său, dar mintea celui neascultător e preocupată de tot felul de lucruri și de judecarea „bătrânului” și de aceea nu poate vedea pe Dumnezeu.

Am văzut un frate care făcea o ascultare grea. El avea rugăciunea inimii, și Domnul îi dădea lacrimi să plângă pentru întreaga lume; și egumenul Andrei i-a spus: „Aceasta ți s-a dat pentru ascultarea ta”.

Prin ascultare omul se păzește de mândrie; pentru ascultare se dă rugăciunea; pentru ascultare se dă și harul Duhului Sfânt. Iată de ce ascultarea e mai presus decât postul și rugăciunea.

Dacă îngerii căzuți ar fi păzit ascultarea, ar fi rămas în ceruri și ar fi cântat întru slava Domnului. Și dacă Adam ar fi păzit ascultarea, atunci el și neamul lui ar fi rămas în rai.

Dar chiar și acum e cu putință să aflăm iarăși raiul prin pocăință. Domnul ne iubește mult în ciuda păcatelor noastre, numai să ne smerim și să-i iubim pe vrăjmași.

Dar cine nu iubește pe vrăjmași, acela nu poate avea pace, chiar dacă ar fi așezat în rai.

Despre războiul duhovnicesc

Toți cei ce au urmat Domnului nostru Iisus Hristos duc un război duhovnicesc. Acest război l-au învățat sfinții printr-o îndelungată experiență de la harul Duhului Sfânt. Duhul Sfânt îi povățuia, îi lumina și le dădea puterea de a birui pe vrăjmași, dar fără Duhul Sfânt sufletul nu poate nici măcar să înceapă acest război, pentru că nu știe și nu înțelege cine și unde sunt vrăjmașii lui.

Fericiți suntem noi, creștinii ortodocși, pentru că trăim sub mila lui Dumnezeu. Ne este ușor să ducem acest război: Domnului i-a fost milă de noi și ne-a dat pe Duhul Sfânt, Care viază în Biserica noastră. Un singur lucru mă întristează, că nu toți oamenii cunosc pe Dumnezeu și cât de mult ne iubește. Această iubire se face simțită în sufletul celui ce se roagă, iar Duhul Sfânt dă mărturie sufletului de mântuirea lui.



Lupta noastră se duce în fiecare zi și în fiecare ceas.

Dacă faci reproșuri fratelui sau îl judeci sau îl întristezi, ți-ai pierdut pacea.

Dacă ai căzut în slava deșartă sau te înalți deasupra fratelui, ai pierdut harul.

Dacă-ți vine un gând desfrânat și nu-l depărtezi de îndată, sufletul tău pierde iubirea lui Dumnezeu și îndrăzneala în rugăciune.

Dacă iubești puterea sau banii, nu vei cunoaște niciodată iubirea lui Dumnezeu.

Dacă-ți împlinești voia proprie, ești biruit de vrăjmașul și urâtul intră în sufletul tău.

Dacă urăști pe fratele tău, înseamnă că ai căzut din Dumnezeu și un duh rău a pus stăpânire pe tine.

Dar dacă faci bine fratelui, atunci vei afla odihna conștiinței.

Dacă-ți tai voia proprie, vei izgoni pe vrăjmași și vei dobândi pace în sufletul tău.

Dacă ierți fratelui tău ocările și iubești pe vrăjmași, atunci dobândești iertarea păcatelor tale și Domnul îți va da să cunoști iubirea Duhului Sfânt.

Iar când te smerești întru totul, atunci afli odihna desăvârșită în Dumnezeu.



Când sufletul e smerit și Duhul lui Dumnezeu este în el, atunci omul este fericit cu duhul în iubirea lui Dumnezeu. Când simte mila Domnului, sufletul nu se mai teme de nimic, de nici o nenorocire pe pământ, ci dorește să fie pururea smerit înaintea lui Dumnezeu și să iubească pe fratele. Dar dacă sufletul cade în slava deșartă, sărbătoarea lui ia sfârșit, pentru că harul părăsește sufletul, și de acum el nu se mai poate ruga curat, ci gânduri rele vin și frământă sufletul.



Pentru ce suferă omul pe pământ, pentru ce duce ne cazuri și îndură rele?

Suferim pentru că nu avem smerenie. În sufletul smerit viază Duhul Sfânt și El dă sufletului libertatea, pacea, iubirea și fericirea.

Suferim pentru că nu-l iubim pe frate. Domnul zice: „Iubiți-vă unii pe alții și veți fi ucenicii Mei” [In 13, 34–35]. Pentru iubirea de frate vine iubirea lui Dumnezeu. Dulce e

iubirea lui Dumnezeu; ea este un dar al Duhului Sfânt și în deplinătatea ei e cunoscută numai prin Duhul Sfânt. Dar este și o iubire mijlocie, pe care omul o are atunci când se străduiește să împlinească poruncile lui Hristos și se teme să nu întristeze pe Dumnezeu; și aceasta e un lucru bun. În fiecare zi însă trebuie să ne silim spre bine și să învățăm din toate puterile smerenia lui Hristos.



Domnul a zis ucenicilor Lui: „Pacea Mea dau vouă” [In 14, 27].

Această pace a lui Hristos trebuie să o cerem lui Dumnezeu, și Domnul o dă celui ce o cere; și când o primim, trebuie să o păzim cu sfințenie și să o înmulțim; dar cine nu se predă în necazuri voii lui Dumnezeu, acela nu poate cunoaște milostivirea lui Dumnezeu.

Dacă te lovește o nenorocire, nu te lăsa abătut, ci adu-ți aminte că Domnul se uită la tine cu milă și nu primi gândul: „Oare se va mai uita Domnul la mine când eu Îl întristez?”, pentru că Domnul este prin fire **milă**, ci întoarce-te cu credință la Dumnezeu și spune ca și fiul cel risipitor din Evanghelie: „Nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău” [Lc 15, 21], și vei vedea atunci cât ești de drag Tatălui și în sufletul tău va fi atunci o negrăită bucurie.



Oamenii nu învață smerenia și pentru mândria lor nu pot primi harul Duhului Sfânt și de aceea lumea întreagă suferă. Dar dacă oamenii ar cunoaște pe Domnul și ar ști cât de milostiv, smerit și blând este, **într-un singur ceas** s-ar schimba fața întregii lumi și în toți și în toate ar fi o mare bucurie și iubire.

Domnul Cel Milostiv ne-a dat pocăința și prin pocăință toate se îndreaptă. Prin pocăință câștigăm iertarea păcatelor; pentru pocăință vine harul Duhului Sfânt, și astfel cunoaștem pe Domnul.

Dacă cineva a pierdut pacea și suferă, să se pocăiască și Domnul îi va da pacea Sa.

Dacă un popor sau un stat suferă, trebuie ca toți să se pocăiască și atunci toate se vor îndrepta de la Dumnezeu.



Toată lupta noastră este ca să ne smerim pe noi înșine. Vrajmașii noștri [demonii] au căzut din mândrie și ne atrag și pe noi în căderea lor. Dar noi, fraților, să ne smerim pe noi înșine și atunci vom vedea slava Domnului încă de aici de pe pământ [*Mt* 16, 28; *Mc* 9, 1], pentru că celor smeriți Domnul li Se face cunoscut prin Duhul Sfânt.

Sufletul care a gustat dulceața iubirii lui Dumnezeu este în întregime născut din nou și e făcut cu totul altul; iubește pe Domnul și e atras cu toată puterea spre El ziua și noaptea și până la o vreme rămâne odihnindu-se în Dumnezeu, după care începe să se întristeze pentru norod.

Domnul Cel Milostiv dă sufletului uneori odihnă în Dumnezeu, uneori o inimă ce suferă pentru întreaga lume, ca toți oamenii să se pocăiască și să ajungă în rai. Sufletul care a cunoscut dulceața Duhului Sfânt dorește pentru toți aceasta, căci dulceața Domnului nu îngăduie ca sufletul să fie iubitor de sine [egoist], ci îi dă iubirea care țâșnește din inimă.

Să iubim deci pe Domnul, Care ne-a iubit El cel dintâi și a pătimit pentru noi [*1 In* 4, 10].



Nu vă voi ascunde pentru ce dă Domnul harul Său. Nu vreau să scriu multe, ci vă rog numai aceasta: Iubiți-vă unii pe alții și veți vedea atunci mila Domnului. Să iubim pe fratele și ne va iubi pe noi Domnul. Nu gândi, suflete, că Domnul te iubește, dacă te uiți la cineva cu dușmănie. O, nu! Mai degrabă te iubesc demonii, pentru că te-ai făcut slujitorul lor. Dar nu întârzia, pocăiește-te și cere de la Domnul puterea de a iubi pe fratele, și vei vedea atunci pace în sufletul tău.

Din toate puterile cereți de la Domnul smerenie și iubire frățască, fiindcă pentru iubirea de frate dă Domnul harul Său. Fă această experiență cu tine însuți: într-o zi cere de la Dumnezeu iubirea de frate iar într-alta trăiește fără iubire, și atunci vei vedea deosebirea. Roadele duhovnicești ale iubirii sunt vădite: pace și bucurie în suflet, și toți oamenii vor fi pentru tine neamuri și rude dragi și vei vărsa lacrimi din belșug pentru aproapele și pentru toată suflarea și făptura.

Adeseori, pentru un singur salut sufletul simte în el o schimbare binefăcătoare; și, dimpotrivă, pentru o singură privire dușmănoasă se pierde harul și iubirea lui Dumnezeu. Atunci însă căiește-te degrabă ca pacea lui Dumnezeu să se întoarcă în sufletul tău.

Fericit sufletul care iubește pe Domnul și care a fost învățat de El smerenia. Domnul iubește sufletul smerit care nădăjduiește cu tărie în Dumnezeu. În fiecare secundă el simte mila Lui, astfel încât, chiar dacă vorbește cu oamenii, el este absorbit în Domnul Cel iubit și din îndelungata sa luptă cu vrăjmașii sufletul îndrăgește înainte de toate smerenia și nu lasă pe vrăjmași să ia de la el iubirea de frați.

Dacă vom iubi din toate puterile pe fratele și ne vom smeri sufletul nostru, biruința va fi a noastră, pentru că Domnul dă harul Său mai cu seamă pentru iubirea de frate.



Am avut experiența Duhului Sfânt în desăvârșirea ei, dar nu pot să-L am în mine.

Vai mie, că în anii tinereții mele am trăit rău și n-am imitat pe acel sfânt plăcut lui Dumnezeu Simeon Stâlpnicul [din Muntele Minunat]. Minunată este viața lui. Era de șapte ani când i S-a arătat Domnul, și el a știut de îndată că este Domnul și L-a întrebat: „Doamne, cum Te-am mâniat?” Domnul a întins mâinile și a zis: „Așa M-ai mâniat, dar Eu Însumi te-am ridicat. Tu însă stăruie la Mine în fiecare zi”.

Așa trebuie să ne silim spre bine toată viața și, mai cu seamă, să iertăm pe cei ce ne greșesc nouă, și atunci Dom-

nul nu-și va aduce aminte nici El greșelile noastre și ne va da harul Duhului Sfânt.

Când eram în lume îmi plăcea să iert din suflet și iertam ușor și mă rugam cu poftă pentru cei ce mă ocărau, dar când am venit în mănăstire, pe când eram încă frate sub ascultare, am dobândit mare har și el m-a învățat să-i iubesc pe vrăjmași.



Sfântul Apostol Ioan Teologul spune că poruncile lui Dumnezeu nu sunt grele, ci ușoare [1 In 5, 3]. Dar ele sunt ușoare numai din iubire și, dacă nu este iubire, atunci **totul e un chin**. De aceea păziți iubirea, nu o pierdeți, măcar că nu e cu neputință să o aducem înapoi, dar aceasta numai cu multe lacrimi și rugăciuni, iar fără iubire viața pe pământ e un chin. Dar cine rămâne în rău, acela omoară sufletul — lucru de care să ne păzească pe noi Domnul!



Când sufletul pierde dintr-o pricină oarecare harul pe care i l-a dat Domnul cercetându-l, se întristează puternic după el și dorește să-l dobândească din nou. O, cât Îl roagă pe Stăpânul ziua și noaptea să se milostivească de el și să reverse iarăși peste el mila Lui. Și cine poate descrie suspinele sau lacrimile sau plecările genunchilor lui. Și mulți, mulți ani se chinuie sufletul căutând harul pe care l-a gustat și de care s-a îndulcit. Și vreme lungă încearcă Domnul sufletul, să vadă dacă crede în El; iar sufletul, nevăzând în el dulceața Lui pe care a cunoscut-o, iarăși însetează după ea și așteaptă cu smerenie și este atras nesăturat spre Domnul de dogoarea iubirii.

Cu har e ușor să iubim pe Dumnezeu și să ne rugăm ziua și noaptea; dar sufletul înțelept rabdă și uscăciunea și nădăjduiește cu tărie în Domnul, și știe că El nu va rușina nădejdea și i-l va da la vremea lui. Harul lui Dumnezeu nu vine niciodată degrabă și niciodată nu se dă pentru multă

vreme; dar sufletul înțelept se smerește și iubește pe aproapele și-și poartă cu blândețe crucea sa și așa biruie pe vrăjmașii care se străduie să-l depărteze de la Dumnezeu.

Când păcatele ascund de la suflet ca un nor lumina milostivirii lui Dumnezeu, atunci sufletul, chiar dacă însetează după Domnul, rămâne neputincios și lipsit de putere, ca o pasăre închisă într-o colivie; chiar dacă aceasta ar fi într-o umbră înverzită, tot nu poate zbura, ca să cânte în libertate cântări de laudă lui Dumnezeu.



Mult timp m-am chinuit necunoscând calea Domnului, dar acum, după mulți ani și multe întristări am cunoscut prin Duhul Sfânt voia lui Dumnezeu. Trebuie împlinite întocmai toate câte a poruncit Domnul [*Mt 28, 20*], pentru că aceasta este calea care duce în Împărăția cerurilor, unde vom vedea pe Dumnezeu. Dar nu gândi că vei vedea pe Dumnezeu, ci smerește-te gândindu-te că după moarte vei fi azvârlit în temnița întunecoasă, în care te vei chinui și vei tânji după Domnul. Când plângem și smerim sufletul nostru, harul lui Dumnezeu ne păzește, dar dacă lepădăm plânsul și smerenia, putem fi amăgiți de gânduri sau de vedenii. Sufletul smerit nu are vedenii și nici nu le dorește, ci se roagă cu mintea curată lui Dumnezeu; dar o minte căzută în slavă deșartă nu va fi curată de gânduri și de închipuiri și poate ajunge până acolo încât să vadă demoni și să vorbească cu ei. Scriu despre aceasta, pentru că eu însumi am fost în această nenorocire.



De două ori m-am aflat în înșelare. Prima dată, chiar la început, pe când eram încă un tânăr frate sub ascultare, din lipsă de experiență, și atunci Domnul m-a miluit degrabă. Dar a doua oară a fost din mândrie și atunci am fost îndelung chinuit înainte ca Domnul să mă vindece pentru rugăciunile duhovnicului meu. Aceasta s-a întâmplat după ce promisem o vedenie oarecare. Am descoperit despre această vedenie la patru bărbați duhovnicești, dar nici unul

din ei nu mi-a zis că ea era de la vrăjmașul, deși înșelarea mă ținea în ghearele slavei deșarte. Dar mai apoi am înțeles eu însumi greșeala mea, pentru că demonii au început să mi se arate din nou nu numai noaptea, dar și ziua. Sufletul meu îi vedea dar nu se temea, pentru că simțeam cu mine și mila lui Dumnezeu. Și astfel am pătimit mulți ani din partea lor; și dacă Domnul nu mi-ar fi dat să-L cunosc prin Duhul Sfânt și dacă n-aș fi avut ajutorul Preasfintei și buneii Stăpâne, aș fi deznădăjduit de mântuirea mea, dar acum sufletul meu nădăjduiește cu tărie în milostivirea lui Dumnezeu, deși după faptele mele sunt vrednic de chinuri și pe pământ și în iad.

Multă vreme n-am putut înțelege ce este cu mine. Îmi spuneam: Nu judec pe nimeni, nu primesc gânduri rele, îmi fac conștiincios ascultarea, mă înfrânez de la hrană, mă rog neîncetat, dar atunci de ce și-au luat demonii obiceiul de a veni la mine? Văd că sunt în greșală, dar nu-mi pot da seama de ce. Când mă rog, ei pier pentru o vreme, după care vin din nou. Și mult timp sufletul meu a fost în această luptă. Am vorbit despre aceasta cu unii „bătrâni”, iar ei au tăcut; și eram nedumerit.

Și iată că într-o noapte ședeam în chilie și demonii au venit la mine și s-a umplut chilia de ei. M-am rugat din inimă și Domnul i-a alungat, dar ei au venit din nou. Atunci m-am sculat ca să fac închinăciuni la icoane, dar demonii erau de jur-împrejurul meu, iar unul dintre ei stătea în așa fel că nu mă puteam închina la icoane fără să mă închin înaintea lui. Atunci am șezut din nou jos și am zis:

„Doamne, Tu vezi că vreau să mă rog Ție cu mintea curată, dar demonii nu mă lasă. Spune-mi ce trebuie să fac ca să se depărteze de la mine.”

Și atunci am primit în sufletul meu acest răspuns de la Domnul:

„Cei mândri sunt întotdeauna chinuiți așa de către demoni.”

Iar eu am zis: „Doamne, Tu ești milostiv, sufletul meu Te cunoaște; spune-mi ce trebuie să fac ca să se smerească sufletul meu”.

**Și Domnul mi-a răspuns în suflet:
„Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui!”**



O, milostivirea lui Dumnezeu! Sunt un ticălos înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, dar Domnul mă iubește, mă luminează și mă vindecă și El Însuși învață sufletul meu smerenia și iubirea, răbdarea și ascultarea și revarsă peste mine toată mila Sa.

De atunci țin mintea mea în iad și ard în focul cel întunecos și tânjesc după Domnul și-L caut cu lacrimi și zic:

„Degrabă voi muri și mă voi sălășlui în temnița întunecată a iadului și eu singur voi arde acolo și voi tânji după Domnul și voi plânge: Unde ești Domnul meu, pe Care Te cunoaște sufletul meu?”

Și mare folos am dobândit de la acest gând: mintea mea s-a curățit și sufletul meu a aflat odihna.



Lucru uimitor: Domnul mi-a poruncit să țin mintea mea în iad și să nu deznădăjduiesc. El este atât de aproape de noi: „Iată, Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor” [Mt 28, 20], și încă: „Cheamă-Mă în ziua necazului tău, și Eu te voi izbăvi și tu Mă vei preamări” [Ps 49, 15].

Când Domnul se atinge de un suflet, acesta se face tot nou, dar lucrul acesta e înțeles numai de cel ce l-a cunoscut din experiență, pentru că fără Duhul Sfânt e cu neputință să cunoaștem cele cerești, și acest Duh e dat pe pământ de către Domnul.

Cine va descrie bucuria de a cunoaște pe Domnul și de a năzui neîncetat spre El ziua și noaptea?

Ah, cât de fericiți și norocoși suntem noi, creștinii! Nu e nimic mai prețios decât a cunoaște pe Domnul și nu e nimic mai rău decât a nu-L cunoaște pe El. Dar fericit este și acela care, chiar dacă nu cunoaște, totuși crede.



Am început să fac așa cum m-a învățat Domnul și sufletul meu a aflat odihna în Dumnezeu, și acum ziua și noaptea cer de la Dumnezeu smerenia lui Hristos. O, smerenia lui Hristos! O cunosc deși nu pot să o am. O cunosc din harul lui Dumnezeu, dar nu o pot descrie. O caut ca pe un mărgăritar scump și scânteietor. E mai plăcută și mai dulce sufletului decât lumea întreagă. Am cunoscut-o din experiență. Și nu vă mirați de aceasta. Duhul Sfânt viază în noi pe pământ și El ne luminează. El ne dă să cunoaștem pe Dumnezeu. El ne dă să iubim pe Domnul. El ne dă să ne gândim la Dumnezeu. El ne dă darul cuvântului. El ne dă să preamărim pe Domnul. El ne dă bucuria și veselia.

Duhul Sfânt ne dă puterea de a duce lupta cu vrăjmașii și de a-i birui.



Îi rog fierbinte pe toți oamenii: Să priveghem cu pocăință și atunci vom vedea mila Domnului. Dar pentru cei ce au vedenii și se încred în ele mă rog să înțeleagă că din aceasta se arată în ei mândria și împreună cu ea dulceața tulbure a slavei deșarte, în care nu este pocăința unui duh smerit, și aici e toată nenorocirea, pentru că fără smerenie nu putem birui pe vrăjmași.

Eu însumi am fost amăgit de două ori. Prima dată, vrăjmașul mi-a arătat o lumină și un gând mi-a spus: „Primește-o! E harul”. A doua oară, am primit o vedenie și am suferit mult pentru ea. Era la sfârșitul privegherii, când se cântă: „Toată suflarea să laude pe Domnul”, și am auzit cum împăratul David în cer cânta laude lui Dumnezeu. Stăteam în strană și mi se părea că nu mai era nici acoperiș, nici turlă și că vedeam cerul deschis. Am vorbit de aceasta cu patru bărbați duhovnicești, dar nimeni nu mi-a spus că vrăjmașul își bătea joc de mine. Eu însumi credeam că demonii nu pot slăvi pe Dumnezeu și că, prin urmare, această vedenie nu era de la vrăjmașul. Înșelăciunea slavei deșarte mă ținea în gheare și iarăși am ajuns să văd demoni. Atunci am cunoscut că eram înșelat și am

descoperit totul părintelui meu duhovnicesc și i-am cerut să se roage pentru mine; și pentru rugăciunile lui acum sunt mântuit și rog totdeauna pe Domnul să-mi dea duhul smereniei. Și dacă aș fi întrebat: „Ce ți-ai dori de la Dumnezeu, ce dar?”, aș răspunde: „Duhul smereniei care bucură pe Domnul mai mult decât toate”. Pentru smerenia sa Fecioara Maria s-a făcut Maica lui Dumnezeu și este preamărită mai mult decât toți în cer și pe pământ. Ea s-a predat cu totul voii lui Dumnezeu: „Iată, roaba Domnului” [Lc 1, 38], a spus ea; și noi toți trebuie să imităm pe Sfânta Fecioară.



Pentru smerenie, sufletul dobândește odihnă în Dumnezeu, dar ca să țină această odihnă, sufletul trebuie să se învețe multă vreme. Pierdem această odihnă pentru că nu suntem întăriți în smerenie. Și pe mine vrăjmașii m-au înșelat mult. Gândeam în mine însumi: Sufletul meu cunoaște pe Domnul, știe cât e de bun și cât de mult ne iubește; cum se face însă că-mi vin gânduri rele? Și multă vreme n-am putut să mă regăsesc, până când nu m-a povățuit Domnul, și atunci am înțeles că din mândrie se arată gândurile rele.



Un monah lipsit de experiență suferea din partea demonilor, și când îl năpădeau, el fugea de ei, dar ei îl urmăreau.

Dacă ți se întâmplă și ție ceva asemănător, nu te înspăimânta și nu fugi, ci stai cu bărbăție, smerește-te și zi: „Doamne, miluiește-mă, că sunt un mare păcătos” și demonii pier; dar dacă vei fugi în chip laș, ei te vor goni în prăpastie. Adu-ți aminte că în ceasul când te năpădesc demonii, se uită la tine și Domnul, să vadă cum îți pui nădejdea în El.

Chiar dacă îl vezi limpede pe Satana și el te va arde cu focul lui și vrea să înrobească mintea ta, nu te teme, ci

nădăjduiește cu tărie în Domnul și spune: „Sunt mai rău decât toți” și vrăjmașul se va depărta de tine.

Nu te speria nici dacă simți că un duh rău lucrează înăuntrul tău, ci mărturisește-te sincer și cere din toată inima de la Domnul un duh smerit [*Ps 50, 18*] și negreșit Domnul ți-l va da, și atunci, pe măsura smereniei tale, vei simți întru tine harul; iar când sufletul tău se va smeri cu totul, atunci vei găsi odihna desăvârșită.

Acesta este războiul pe care îl duce omul toată viața.

Sufletul care a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt și cade în înșelare să nu se înfricoșeze, ci, aducându-și aminte de iubirea lui Dumnezeu și știind că lupta cu vrăjmașii e îngăduită din pricina mândriei și a slavei deșarte, să se smerească și să ceară de la Domnul să-l tămăduiască și Domnul va tămădui sufletul uneori degrabă, alteori încet, puțin câte puțin. Cel ascultător care crede duhovnicului său și nu crede sieși se va tămădui degrabă de orice vătămare pe care i-au pricinuit-o vrăjmașii, dar cel neascultător nu se va îndrepta.



Războiul sufletului cu vrăjmașii ține până la mormânt. Și dacă la războiul obișnuit este omorât numai trupul, războiul nostru e mult mai chinuitor și mai primejdios, pentru că și sufletul poate pieri.

Pentru mândria mea, Domnul a îngăduit de două ori vrăjmașului să facă o asemenea luptă cu sufletul meu, că sufletul meu a ajuns în iad, și pot spune că dacă sufletul e viteaz, va rezista, iar dacă nu, poate să piară pe veci. Scriu tuturor celor care, ca și mine, vor fi într-o nenorocire asemănătoare: stați bărbătește și nădăjduiți cu tărie în Dumnezeu, și vrăjmașii nu vor rezista, pentru că Domnul i-a biruit pe ei. Prin harul lui Dumnezeu am cunoscut că Domnul poartă de grijă de noi cu milostivire și nici o rugăciune, nici un gând bun nu se pierde înaintea lui Dumnezeu. Adeseori e ca și cum Domnul nu ne aude; dar aceasta e numai pentru că suntem mândri și cerem ceea ce nu ne

este de folos. Chinuitor lucru este a recunoaște mândria în noi înșine, dar Domnul lasă pe cel mândru să se zbată chinuindu-se în neputința sa până ce se smerește. Când sufletul se smerește, atunci vrăjmașii sunt biruiți și sufletul află mare odihnă în Dumnezeu.



De două ori am fost în Duhul Sfânt și de două ori am fost în mare nenorocire și supus unei grele ispite. Iar o dată a fost îngăduit să fiu ispitit pentru mândrie: harul Sfântului Duh a plecat de la mine și mă simțeam ca un dobitoc în trup omenesc. Cu mintea nu-L uitasem pe Dumnezeu, dar sufletul meu ajunsese pustiu ca al unui dobitoc. Am început să mă căiesc și harul s-a întors. Aceasta a durat trei zile.

Am fost ispitit și la ceasul rugăciunii, încât nu mai știam dacă eram în trup sau în afară de trup, dar sufletul meu vedea pe Dumnezeu.

Și iată că acum știu din experiență ce înseamnă a fi în Duhul Sfânt și ce înseamnă a fi lipsit de El.

O, fraților, dacă ați putea înțelege chinul sufletului care a purtat pe Duhul Sfânt, dar apoi L-a pierdut. Acest chin e cumplit. Atunci sufletul se află într-o întristare și o mahnire de nedescris.

E chinul lui Adam după izgonirea lui din rai.



Cine poate înțelege raiul? Îl poate înțelege în parte cine poartă în el pe Duhul Sfânt, pentru că raiul este Împărăția Duhului Sfânt, și Duhul Sfânt în cer și pe pământ Același este.

Gândeam în mine însumi: „Sunt un ticălos și vrednic de toate pedepsele”, dar în loc de pedepse Domnul mi-a dat pe Duhul Sfânt. Duhul Sfânt e mai dulce decât tot ce-i pământesc. E hrana cerească, e bucuria sufletului.

Dacă vrei să ai în chip simțit harul Duhului Sfânt, smerește-te ca Sfinții Părinți. Pimen cel Mare a zis ucenicilor lui: „Credeți-mă, copiii mei, unde e Satana acolo voi fi și eu”. Un curelar din Alexandria gândea: „Toți se vor mântui, eu singur voi pieri”, și Domnul a descoperit lui Antonie cel Mare că n-a ajuns încă la măsura curelarului aceluia. Părinții au dus o luptă încrâncenată cu demonii și s-au obișnuit să gândească smerit despre ei înșiși, și pentru aceasta i-a iubit pe ei Domnul.

Domnul mi-a dat să înțeleg puterea acestor cuvinte. Și când țin mintea mea în iad, sufletul meu are odihnă, dar când uit de aceasta, atunci îmi vin gânduri care nu plac lui Dumnezeu.



Gândeam: „Sunt pământ, și pământ păcătos”. Dar Domnul mi-a arătat mila Sa și mi-a dat din belșug harul Său și se bucură duhul meu pentru că, deși sunt un ticălos, Domnul mă iubește și de aceea sufletul meu e atras spre El în chip nesăturat, iar când Îl voi întâlni, voi zice sufletului meu: Uită-te la El! Nu-L pierde „ca să nu ți se întâmple ceva mai rău” [In 5, 14], pentru că sufletul îndură mari chinuri atunci când pierde harul Duhului Sfânt.

Credeți-mă, scriu înaintea feței Domnului, pe Care sufletul meu Îl cunoaște. Pentru a păstra harul, trebuie să ne smerim mereu.

Iată, Domnul smerește cu milostivire pe cei care slujesc Lui. Antonie cel Mare credea că în pustie era mai bătrân și mai desăvârșit decât toți, dar Domnul l-a îndreptat spre Pavel Tebeul, și Antonie a văzut pe cel care era mai bătrân și mai desăvârșit decât el.

Cuviosul Zosima credea că era monah din copilărie și că nimeni nu putea discuta cu el, dar a fost smerit de Maria Egipteanca și a văzut că era departe de a fi ajuns la măsura ei.

Sfântul Tihon [Zadonski] a fost smerit de un nebun într-un Hristos, care i-a dat o palmă și i-a zis: „Nu te înălța cu înțelepciunea!”

Astfel, Domnul Cel Milostiv smerește pe sfinți, ca ei să rămână smeriți până la sfârșit. Cu atât mai mult trebuie să ne smerim noi. De aceea, ziua și noaptea cer și eu de la Dumnezeu smerenia lui Hristos. Duhul meu însetează să o dobândească, pentru că este darul cel mai înalt al Duhului Sfânt. În smerenia lui Hristos e și iubire, și pace, și blândețe, și înfrânare, și ascultare, și îndelungă-răbdare, și toate virtuțile sunt cuprinse în ea.



Sufletul smerit care poartă în sine din belșug harul Sfântului Duh și-l păzește pe el, are la o vedenie dumnezeiască multă putere ca să o suporte, dar pe cel ce are puțin har, o vedenie îl face să cadă cu fața la pământ, pentru că în el e puțină puterea harului.

Așa, pe Muntele Taborului, atunci când Domnul S-a schimbat la față, Moise și Ilie stăteau în picioare și vorbeau cu El, dar apostolii au căzut la pământ [Mt 17, 6]; mai apoi, însă, când s-a înmulțit în ei harul Duhului Sfânt, au rămas și ei în picioare la arătările Domnului și au putut vorbi și ei cu El.

Așa și Cuviosul Serghie [din Radonej], la arătarea Maicii Domnului stătea în picioare înaintea Ei, pentru că avea un mare har al Duhului Sfânt, dar ucenicul său Miheia a căzut cu fața la pământ și nu putea privi la Maica Domnului. Și Serafim din Sarov a avut mult har al Duhului Sfânt și stătea în picioare când i s-a arătat Maica Domnului, dar slujitorul său a căzut cu fața la pământ, pentru că avea puțin har.

Astfel, dacă sufletul are în el har, nu se teme când vede demoni, pentru că simte în el puterea lui Dumnezeu.



Acum e ceasul al patrulea din noapte. Șed în chilia mea ca într-un palat, în pace și iubire, și scriu. Dar când vine har mai mult, atunci nu mai pot scrie.

Marea știință

Cât trăim pe pământ trebuie să ne învățăm să ducem război cu vrăjmașii. Lucrul cel mai greu dintre toate e a omorî trupul pentru Dumnezeu și a birui iubirea de sine.

Pentru a birui iubirea de sine e nevoie să ne smerim întotdeauna. Aceasta este o **mare știință**, pe care nu ne-o însușim degrabă.

Trebuie să ne socotim mai răi decât toți și să ne osândim la iad. Prin aceasta sufletul se smerește și câștigă plânsul pocăinței din care se naște bucuria. E bine să ne obișnuim sufletul să gândească: „În focul iadului voi arde”. Dar, vai, puțini înțeleg aceasta. Mulți cad în deznădejde și merg spre pierzanie. Sufletele lor se sălbătesc și nu mai vor nici să se roage, nici să citească, nici chiar să se mai gândească la Dumnezeu.

Trebuie să ne osândim pe noi înșine în sufletul nostru, dar să nu deznădăjduim de mila și iubirea lui Dumnezeu. Trebuie să dobândim duh smerit și înfrânt, și atunci vor pieri toate gândurile și mintea se va curăți. Dar înainte de aceasta trebuie să ne cunoaștem măsura, ca să nu ne chinuim fără folos sufletul. Învăță să te cunoști pe tine însuși și să dai sufletului nevoința [asceza] după puterile lui.



Nu toate sufletele sunt la fel de puternice: unele sunt tari ca piatra, altele slabe ca fumul. Asemenea fumului sunt sufletele celor mândri; așa cum vântul poartă fumul încotro bate el, tot așa și pe ele vrăjmașul le trage unde vrea el, pentru că sau n-au în ele răbdare, sau vrăjmașul le amăgește ușor. Dar sufletele smerite păzesc poruncile Domnului și stau în ele neclintite ca în mare o stâncă de care se sparg valurile. Ele s-au predat voii lui Dumnezeu și cu mintea lor Îl văd pe Dumnezeu și Domnul le dă harul Duhului Sfânt.

Cine trăiește după porunci, acela simte în fiecare ceas și minut harul în sufletul său. Dar sunt oameni care nu înțeleg venirea lui.



Cine cunoaște iubirea lui Dumnezeu, acela va spune: „N-am păzit poruncile. Deși mă rog ziua și noaptea și mă silesc să săvârșesc toată virtutea, n-am împlinit porunca iubirii de Dumnezeu. Doar în rare minute mă ridic la această poruncă a lui Dumnezeu, deși sufletul meu vrea să rămână tot timpul întru ea”. Când în minte pătrund gânduri străine, atunci mintea se gândește și la Dumnezeu și la lucruri, iar aceasta înseamnă că nu este împlinită porunca de-a iubi pe Dumnezeu din **tot** cugetul și din **toată** inima [Mt 22, 37]. Dar când mintea e toată în Dumnezeu și nu în alte gânduri, atunci e împlinită această cea dintâi poruncă, deși nici atunci întru totul.

Iubirea de Dumnezeu e felurită. Cine se luptă cu gândurile răutății, acela iubește pe Dumnezeu în măsura lui. Cine se luptă cu păcatul și-L roagă pe Dumnezeu să-i dea puterea de a nu păcătui, dar totuși cade în păcat din pricina slăbiciunii lui și se întristează de aceasta și se căiește, acela are harul în adâncul sufletului și minții lui, dar n-a biruit încă patimile. Iar cine a biruit patimile, acela **nu mai are luptă**, ci numai o atenție trează asupra lui însuși întru toate, ca să nu cadă în păcat; al lui este harul cel mare și simțit. Dar cine simte harul și în suflet și în trup, acela e bărbat desăvârșit, și dacă păstrează acest har, trupul său se va sfinți și se va preface în moaște.

Despre gânduri și înșelare

Ia aminte la două gânduri și teme-te de ele. Unul îți spune: „Ești un sfânt!”, altul: „Nu te vei mântui!” Aceste două gânduri vin de la vrăjmașul și nu este adevăr în ele. Tu însă cugetă: „Sunt un mare păcătos, dar Domnul e milostiv, El îi iubește mult pe oameni și-mi va ierta păcatele mele”. Crede aceasta și-ți va fi așa: Domnul te va ierta. Dar nu-ți pune nădejdea în nevoințele tale, chiar dacă te-ai nevoi mult.

Un nevoitor [ascet] mi-a spus: „Negreșit trebuie să fiu miluit, pentru că în fiecare zi am făcut atâtea închinăciuni”; dar când a venit moartea, și-a rupt de pe el cămașa.

Astfel, nu pentru nevoințele noastre, ci în dar, pentru bunătatea Sa, se milostivește de noi Domnul. Domnul vrea ca sufletul să fie smerit și să ierte tuturor cu iubire; atunci și Domnul îl va ierta cu bucurie. Domnul îi iubește pe toți, și noi trebuie să-L imităm și să-i iubim și noi pe toți; și dacă nu putem, să o cerem, și Domnul nu va zăbovi să ne ajute cu harul Său.



Încă fiind frate sub ascultare am cunoscut iubirea lui Dumnezeu; și ea e de nedescris. Sufletul simte că este cu Dumnezeu și în Dumnezeu, și duhul se bucură de Domnul, chiar dacă trupul este istovit de harul lui Dumnezeu.

Dar acest har poate fi pierdut chiar și numai pentru un singur gând rău.

Împreună cu gândurile rele pătrunde în noi puterea vrăjmașului, și atunci sufletul se întunecă și gândurile rele îl chinuie; omul simte atunci pierzania lui și vede că, fără harul lui Dumnezeu, el este pământ păcătos și neputincios.



Sufletul care a cunoscut pe Domnul învață printr-o îndelungată experiență că, dacă trăiește după poruncile Lui, atunci, chiar dacă nu mult, va simți în el harul și va avea îndrăzneală în rugăciune; dar dacă păcătuiește printr-un singur gând și nu se pocăiește, harul se scârbește, și atunci sufletul tânjește și plânge înaintea lui Dumnezeu.

Astfel, întreaga viață sufletul și-o petrece în lupta cu gândurile. Tu însă nu slăbi în luptă, pentru că Domnul iubește pe cel ce luptă cu bărbăție.



Gândurile rele hărțuiesc sufletul mândru și, cât timp nu se smerește, el nu va cunoaște odihnă de la ele. Când gândurile năvălesc asupra ta, strigă către Dumnezeu ca Adam: „Doamne, Făcătorul și Ziditorul meu, Tu vezi că sufletul meu e chinuit de gânduri rele... Miluiește-mă!” Și când stai înaintea feței Stăpânului, adu-ți aminte cu tărie că El ascultă toate cererile tale și, dacă îți sunt de folos, le împlinește.



A venit un nor, a ascuns soarele și s-a făcut întuneric. Tot așa, pentru un singur gând de mândrie, sufletul pierde harul și îl năpădește întunericul. Dar, tot așa, și numai pentru un singur gând de smerenie harul vine din nou. Am făcut această experiență pe mine însumi.



Să știi că dacă mintea ta înclină spre a-i urmări pe oameni pentru a vedea cum trăiesc, acesta e un semn de mândrie.

Ia seama la tine însuși. Cercetează-te pe tine însuși și vezi: cum se înalță sufletul deasupra fratelui tău, cum pentru aceasta și vine un gând rău care nu place lui Dumnezeu și prin aceasta sufletul se smerește. Dacă nu se smerește, atunci vine o ispită mică. Dacă iarăși nu se smerește, începe lupta curviei. Și dacă tot nu se smerește, cade într-un păcat mic. Și dacă nici atunci nu se smerește, va veni un păcat mare. Și așa va păcătui până ce se va smeri. Dar de cum sufletul se va pocăi, Domnul Cel Milostiv va da sufletului pace și străpungere [a inimii], și atunci tot răul va trece și toate gândurile se vor depărta. Ține însă și pe mai departe smerenia din toate puterile, ca să nu cazi din nou în păcat.



Când vede că sufletul nu s-a întărit încă în smerenie, Domnul îi retrage harul. Dar tu nu-ți pierde curajul pentru aceasta: harul este în tine, dar ascuns. Obișnuiește-te să tai gândurile de îndată ce se ivesc. Dacă însă uiți și nu le depărtezi de îndată, atunci adu pocăință. Silește-te ca aceasta să ajungă o obișnuință. Sufletul are obișnuințe: cum s-a obișnuit, așa va lucra apoi toată viața.

Om bun are gânduri bune, om rău are gânduri rele; dar fiecare trebuie să învețe să lupte cu gândurile și din rele să le facă bune. Acesta e semnul unui suflet experimentat.

Vei întreba, poate: Cum se face aceasta?

În chipul următor: Așa cum omul viu simte când îi este frig sau cald, așa și cel ce a cunoscut din experiență pe Duhul Sfânt simte când în sufletul lui este harul și când se apropie duhurile rele.

Domnul dă sufletului înțelegere să cunoască venirea Lui, să-L iubească și să facă voia Lui. Tot așa, sufletul cunoaște și gândurile care vin de la vrăjmașul nu după înfățișarea lor din afară, ci după lucrarea lor asupra sufletului.

Aceasta se cunoaște prin experiență; dar pe cel ce n-are experiență vrăjmașii îl amăgesc ușor.



Vrăjmașii au căzut din mândrie și, ca să ne atragă și pe noi, ne aduc gânduri de laudă. Și dacă sufletul primește laudele, harul îl părăsește până când sufletul se va smeri. Și așa, toată viața sa învață omul smerenia lui Hristos și, până când nu o va fi învățat, sufletul nu cunoaște odihna de la gânduri și nu se poate ruga cu mintea curată.



Cine vrea rugăciunea curată nu trebuie nicicum să cunoască știrile din gazete, nu trebuie să citească cărți rele nici, împins de curiozitate, să caute să știe ceva despre viața altora. Toate acestea aduc în minte gânduri necurate, și atunci când omul vrea să le descurce și lămurească, ele se încurcă din ce în ce mai mult și chinuie sufletul.



Când sufletul învață iubirea de la Domnul, atunci îi este milă de întreaga lume, de fiecare făptură a lui Dumnezeu și se roagă ca toți oamenii să se pocăiască și să primească harul Duhului Sfânt. Dar dacă sufletul pierde harul, atunci iubirea îl părăsește, fiindcă fără har e cu neputință a iubi pe vrăjmași și atunci se ivesc gândurile rele din inimă, după cum zice Domnul [*Mt* 15, 19; *Mc* 7, 21–22].



E bine să știi că dacă te chinuie gândurile rele, aceasta înseamnă că nu ești smerit. Domnul a zis: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre” [*Mt* 11, 29].

Fără smerenia lui Hristos sufletul nu va afla niciodată odihna în Dumnezeu, ci va fi totdeauna războit de felurite gânduri care nu-l lasă să vadă pe Dumnezeu.

Fericit cel care s-a smerit pe sine însuși, pentru că a aflat odihnă desăvârșită în Dumnezeu. În fiecare zi cer de la Domnul smerenia, pentru că sufletul meu a învățat prin Duhul Sfânt ce este smerenia lui Hristos și de ce însetez să o am.

O, smerenia lui Hristos! Cine te-a gustat, acela se avântă spre Dumnezeu nesăturat ziua și noaptea.



Cât sunt de neputincios! Scriu puțin și sunt deja istovit și trupul meu caută odihna. Și Domnul a cunoscut pe pământ în trup neputința omenească și, istovit de drum, s-a urcat într-o corabie la vreme de furtună și dormea; dar când ucenicii L-au trezit, a poruncit mării și vântului să se potolească și s-a făcut liniște mare [*Mt* 8, 24–26].

Tot așa și în sufletul nostru, când chemăm sfântul Nume al Domnului, se face mare pace.

O, Doamne, dă-ne să Te lăudăm până la suflarea cea mai de pe urmă.



Omul cade în înșelare fie din lipsă de experiență, fie din mândrie. Dacă e din lipsă de experiență, Domnul ne va tămădui degrabă; dar dacă e din mândrie, atunci sufletul va suferi multă vreme până când se va fi învățat smerenia, și abia atunci îl va tămădui Domnul.

Cădem în amăgire când credem că suntem mai deștepți și mai experimentați decât alții și chiar decât duhovnicul nostru. Și eu am gândit așa din lipsă de experiență și am suferit pentru aceasta și sunt foarte mulțumitor lui Dumnezeu că prin aceasta m-a smerit și m-a povățuit și nu m-a lipsit de mila Sa. Și acum gândesc că, dacă nu te mărturisești duhovnicului, e cu neputință să scapi de înșelare, și pentru aceasta s-a dat de la Domnul duhovnicilor puterea de a lega și dezlega.



Dacă vezi o lumină înăuntrul sau în afara ta, nu te încrede în ea, dacă împreună cu lumina nu simți în tine zdrobire [de inimă] pentru Dumnezeu, nici iubire pentru aproapele; dar nici nu te teme, ci smerește-te și lumina va pieri.

Dacă vezi vreo vedenie sau un chip sau ai un vis, nu te încrede în aceasta, pentru că dacă este de la Dumnezeu, Domnul te va face să înțelegi aceasta. Dacă n-a cunoscut după gust pe Duhul Sfânt, sufletul nu poate înțelege de unde anume vine vedenia. Vrăjmașul dă sufletului o anumită dulceață amestecată cu slavă deșartă și după aceasta se recunoaște înșelarea.

Părinții zic că dacă o vedenie e pricinuită de vrăjmașul, sufletul simte tulburare. Dar numai sufletul smerit și care nu se socotește pe sine vrednic de vedenii simte tulburare sau frică la lucrarea vrăjmașilor; iar omul mândru și căzut în slava deșartă nu poate încerca nici frică, nici tulburare, fiindcă el vrea să aibă vedenii și se socotește pe sine vrednic de aceasta și de aceea vrăjmașul îl înșală ușor.

Lucrurile cerești se cunosc prin Duhul Sfânt, iar cele pământești prin minte: dar cine vrea să cunoască pe Dumnezeu cu mintea lui din știință, acela e în înșelare, pentru că Dumnezeu este cunoscut numai prin Duhul Sfânt.

Dacă vezi cu mintea demoni, smerește-te și silește-te să nu-i vezi și mergi degrabă la duhovnicul sau „bătrânul” [„starețul”] căruia ai fost încredințat. Spune totul duhovnicului și atunci Domnul te va milui și vei scăpa de înșelare. Dar dacă crezi că știi mai multe în privința vieții duhovnicești decât duhovnicul tău și dacă la mărturisire [spovedanie] nu-i spui ce ți s-a întâmplat, atunci pentru mândria aceasta va fi îngăduit unei înșelări să pună stăpânire pe tine spre povățuire.



Cu vrăjmașii trebuie să luptăm prin smerenie.

Când vezi că se luptă altă minte cu mintea ta, smerește-te și lupta va înceta.

Dacă ți se întâmplă să vezi demoni, nu te înspăimânta, ci smerește-te, și demonii vor pieri; dar dacă te stăpânește

frica, nu scapi de o nenorocire. Fii curajos. Adu-ți aminte că Domnul te privește să vadă dacă-ți pui nădejdea în El.

Dacă ți se întâmplă să cazi în înșelare și vrei să te izbăvești de ea, nu deznădăjdui, pentru că Domnul iubește pe oameni și-ți va da îndreptare și vei avea odihnă de la gândurile pe care le aduc vrăjmașii. Dar pentru ca sufletul să afle odihna de la demoni, trebuie să se smerească și să zică: „Sunt mai rău decât toți oamenii, mai rău decât orice dobitoc sau fiară sălbatică” și îndată să se mărturisească [spovedească] cinstit preotului și atunci demonii vor fi izgoniți.



Așa cum oamenii intră și ies dintr-o casă, așa și gândurile iscate de demoni vin și iarăși pleacă dacă nu le primești.

Dacă gândul îți spune: „Fură!” și tu-l asculți, ai dat prin aceasta demonului o putere asupra ta. Dacă gândul îți spune: „Mănâncă mult!” până la ghiftuială și tu vei mânca mult, demonul a luat din nou putere asupra ta. Și așa, dacă gândul fiecărei patimi te va stăpâni, vei ajunge un bârlog de demoni. Dar dacă înțelegi să te pocăiești cum se cuvine, vor tremura și vor fi siliți să plece.



Când plângem pentru păcate și smerim sufletul nostru, atunci n-avem vedenii și sufletul nostru nu le dorește, dar când părăsim plânsul și smerenia, atunci putem fi atrași de ele.

Multă vreme n-am știut de ce trebuie să mă întristez, de vreme ce Domnul mi-a iertat păcatele. Și am cunoscut că cine nu are întristare nu poate sta în smerenie, pentru că duhurile rele ne insuflă mândrie, iar Domnul învață blândețea, smerenia și iubirea, prin care sufletul află odihna.

În lupta noastră trebuie să fim curajoși. Domnul a zis Prorocului Ieremia: „Du-te, vestește și fii curajos, iar Eu îți voi porunci” [cf. *Ir* 1, 17].

Domnul iubește sufletul curajos și înțelept, iar dacă în noi nu este nici una, nici alta, trebuie să le cerem de la Domnul și să ascultăm de duhovnici: în ei viază harul Duhului Sfânt. Îndeosebi omul a cărui minte e stricată de lucrarea demonilor nu trebuie să se încreadă în sine însuși și în ei, ci să asculte de duhovnic.

Nenorocirea sufletească ne vine de la mândrie, iar cea trupească este adeseori îngăduită de Dumnezeu după iubirea Lui pentru noi, cum a fost cu mult-încercatul Iov.

A recunoaște în tine însuși mândria e lucru foarte chinător. Dar iată semnele ei: dacă te năpădesc vrăjmașii [demonii] sau te chinuie gândurile rele, aceasta înseamnă că în tine nu e smerenie, și de aceea, chiar dacă n-ai înțeles mândria ta, smerește-te.

Plângerea lui Adam

Adam, părintele întregii lumi, a cunoscut în rai dulceața iubirii lui Dumnezeu și de aceea, atunci când pentru păcat a fost izgonit din rai și a pierdut iubirea lui Dumnezeu, a suferit amarnic și cu geamăt mare suspina în toată pustia. Sufletul lui era chinuit de un gând: „Am întristat pe Dumnezeu pe Care Îl iubesc”. Nu-i părea rău atât de rai și de frumusețea lui, cât de faptul de a fi pierdut iubirea lui Dumnezeu, care în fiecă clipă și nesăturat atrage sufletul spre Dumnezeu.

Așa tot sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, dar mai apoi a pierdut harul, face experiența chinului lui Adam. Sufletul e bolnav și îi pare tare rău atunci când întristează pe Domnul Cel Preaiubit.

Adam tânjea pe pământ și suspina cu amar, și pământul nu-i mai era drag. Suspina după Dumnezeu și grăia:

„Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi. Cum să nu-L caut? Când eram cu El, sufletul meu era vesel și liniștit, și vrăjmașul n-avea intrare la mine; dar acum duhul cel rău a pus stăpânire pe mine, și el tulbură și chinuie sufletul meu, de aceea sufletul meu tânjește după Domnul până la moarte; duhul meu se avântă spre Dumnezeu și nimic de pe pământ nu mă poate veseli, și sufletul meu nu vrea să se mângâie cu nimic, ci vrea să vadă din nou pe Domnul și să se sature de El. Nu-L pot uita nici măcar pentru un singur minut și sufletul meu se

chinuie după El, și de mulțimea întristării plâng cu suspine: Miluiește-mă, Dumnezeule, pe mine zidirea ta cea căzută!”

Așa hohotea Adam și lacrimile lui curgeau de pe fața lui pe piept și pe pământ, și toată pustia răsona de gemetele lui; dobitoacele și păsările tăceau lovite de durere și plângeau, iar Adam hohotea, căci pentru păcatul său toate au pierdut pacea și iubirea.

Mare a fost întristarea lui Adam după izgonirea din rai, dar când a văzut pe fiul său, Abel, omorât de fratele său, Cain, întristarea lui s-a făcut și mai mare, și cu sufletul chinuit de durere hohotea și gândea: „Noroadе vor ieși și se vor înmulți din mine și toate vor suferi și vor trăi în dușmănie și oamenii se vor ucide unii pe alții”. Și această întristare a lui era mare, ca marea, și o poate înțelege numai cel al cărui suflet a cunoscut pe Domnul și știe cât de mult El ne iubește.

Și eu am pierdut harul și strig împreună cu Adam:

„Milostiv fii mie, Doamne! Dă-mi duh de smerenie și iubire.”

O, iubirea Domnului! Cine te-a cunoscut te caută neîncetat, ziua și noaptea, și strigă:

„Tânjesc după Tine, Doamne, și cu lacrimi Te caut. Cum să nu Te caut? Tu mi-ai dat să Te cunosc prin Duhul Sfânt, și această cunoaștere a lui Dumnezeu atrage sufletul meu să Te caute cu lacrimi.”



Adam plângea:

„Nu-mi mai este dragă pustia. Nu-mi mai sunt dragi munții cei înalți, nici câmpiile, nici codrii, nici cântecul păsărilor; nimic nu-mi mai este drag. Sufletul meu e într-o mare mâhnire pentru că am întristat pe Dumnezeu. Și dacă Domnul m-ar așeza din nou în rai, chiar și acolo aș suferi și aș plânge pentru că am întristat pe Dumnezeu pe Care Îl iubesc.”



După izgonirea din rai, Adam s-a îmbolnăvit cu sufletul și de întristare a vărsat multe lacrimi. Tot așa, orice suflet care a cunoscut pe Domnul tânjește după El și spune:

„Unde ești Tu, Doamne? Unde ești Tu, Lumina mea? De ce Ți-ai ascuns fața Ta de la mine? De multă vreme sufletul meu nu Te mai vede și tânjește după Tine și Te caută cu lacrimi.”

„Unde e Domnul meu? De ce nu-L mai văd în sufletul meu? Ce-L împiedică să vieze în mine? Iată ce: nu este în mine smerenia lui Hristos și iubirea de vrăjmași.”



Dumnezeu este iubire nesăturată și cu neputință de descris.

Adam mergea pe pământ și de multele sale suferințe plângea din inimă, dar cu mintea se gândea la Dumnezeu; și când trupul lui era neputincios și nu mai putea vărsa lacrimi, chiar și atunci duhul lui ardea după Dumnezeu, pentru că nu putea uita raiul și frumusețea lui; dar, mai mult decât orice, Adam iubea pe Dumnezeu și însăși această iubire îl atrăgea cu putere spre El.

„O, Adame, scriu despre tine, dar tu vezi: mintea mea slabă nu poate înțelege cum tânjeai după Dumnezeu și cum purtai osteneala pocăinței.

O, Adame, tu vezi că eu, copilul tău, mă chinui pe pământ; mic este focul în mine și iubirea de-abia nu se stinge.

O, Adame, cântă-ne cântarea Domnului, ca sufletul meu să se veselească în Domnul și să se lupte să-L laude și să-L slăvească cum Îl laudă în ceruri heruvimii și serafimii și cum toate cinurile cerești ale Îngerilor Îi cântă cântarea întreit-sfântă!

O, Adame, părintele nostru, cântă-ne cântarea Domnului, ca tot pământul să te audă și toți fiii tăi să-și înalțe mintea spre Dumnezeu și să se bucure de răsunetul cântării cerești și să uite amărăciunile lor pe pământ!”



Duhul Sfânt e iubire și dulceață sufletului, minții și trupului. Și cine a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, acela ziua și noaptea se avântă nesăturat spre Dumnezeu Cel Viu, pentru că iubirea lui Dumnezeu e foarte dulce. Dar când sufletul pierde harul, atunci caută din nou cu lacrimi pe Duhul Sfânt.

Dar cine n-a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, acela nu-L poate căuta cu lacrimi, și sufletul lui e neîncetat frământat de patimi; mintea lui e ocupată cu gânduri pământești și nu poate ajunge la vedere [contemplare], nici să cunoască pe Iisus Hristos, Care este cunoscut prin Duhul Sfânt.

Adam a cunoscut pe Dumnezeu și raiul, și după cădere Îl căuta cu lacrimi.

— O, Adame, părintele nostru, vorbește-ne nouă, fiilor tăi, despre Domnul. Sufletul tău a cunoscut pe Dumnezeu pe pământ, a cunoscut și raiul, dulceața și veselia lui, și acum tu viețuiești în ceruri și vezi slava Domnului. Spune-ne cum este preaslăvit Domnul pentru patima Sa și ce fel de cântări se cântă în ceruri și cât de dulci sunt aceste cântări, pentru că sunt cântate prin Duhul Sfânt.

Vorbește-ne de slava Domnului, cât de milostiv este El, și cât de mult iubește zidirea Sa.

Vorbește-ne de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, cum este ea mărită în ceruri și cu ce fel de cântări este ea fericită.

Spune-ne cum se bucură acolo sfinții și cum strălucesc de har, cum iubesc ei pe Domnul și cu ce smerenie stau înaintea lui Dumnezeu.

O, Adame, mângâie și bucură sufletele noastre întristate. Spune-ne ce vezi în ceruri?...

De ce taci?... Doar tot pământul e în întristare...

Sau din pricina iubirii lui Dumnezeu nu-ți mai poți aduce aminte de noi?

Sau vezi pe Maica Domnului în slavă și nu te poți smulge din această vedere și nu vrei să ne spui un cuvânt de mângâiere, nouă, celor ce suntem copleșiți de întristare, ca să uităm amărăciunea ce domnește pe pământ?

O, Adame, părintele nostru, tu vezi întristarea fiilor tăi pe pământ. De ce taci?

Și Adam a zis:

— Copiii mei, lăsați-mă în pace. Nu mă pot smulge din iubirea lui Dumnezeu și să vorbesc cu voi. Sufletul meu e rănit de iubirea lui Dumnezeu și se veselește de frumusețea Lui, și cum pot să-mi mai aduc aminte de pământ? Cei ce viază înaintea Feței Stăpânului nu se mai pot gândi la cele pământești.

— O, Adame, părintele nostru, ne-ai părăsit pe noi, orfanii tăi. Iar noi suntem în amărăciune pe pământ. Spune-ne ce să facem ca să plăcem lui Dumnezeu? Privește la copiii tăi împrăștiați pe pământ, împrăștiați și în gândurile inimii lor. Mulți au uitat pe Dumnezeu, trăiesc în întuneric și se duc în prăpastia iadului.

— Nu tulburați odihna mea. Văd pe Maica Domnului în slavă și cum m-aș putea smulge din această priveliște și să grăiesc cu voi? Văd pe sfinții proroci și pe apostoli și toți sunt asemenea Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Umblu prin grădina raiului și peste tot văd slava Domnului, pentru că Domnul este în mine și m-a făcut asemenea Lui. Așa îl preamărește Domnul pe om, încât în face asemenea Lui.

— O, Adame, suntem doar copiii tăi. Spune-ne nouă, celor copleșiți de întristare pe pământ, cum putem moșteni raiul, ca și noi să vedem, ca și tine, slava Domnului? Sufletul nostru tânjește după Domnul, însă tu viezi în ceruri și te bucuri de slava Domnului. Rugămu-te, mângâie-ne pe noi!

— De ce strigați la mine, copiii mei? Domnul vă iubește și va dat poruncile Lui. Păziți-le: iubiți-vă unii pe alții și veți afla odihnă în Dumnezeu. Căți-vă în tot ceasul de păcatele voastre, ca să puteți fi gata să întâlniți pe Domnul. Domnul a zis: „Iubesc pe cei ce Mă iubesc și-i voi preamări pe cei ce Mă preamăresc”.

— O, Adame, roagă-te pentru noi, copiii tăi. Sufletul nostru e mâhnit, copleșit de multe întristări.



— **O**, Adame, părintele nostru, tu viezi în ceruri. Și vezi pe Domnul șezând în slavă de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl. Vezi heruvimii și serafimii și pe toți sfinții, și auzi cântările cerești, a căror dulceață a făcut ca sufletul tău să uite pământul. Dar noi suntem mâhniți pe pământ și tânjim mult după Dumnezeu. Puțin foc mai este în noi, ca să iubim fierbinte pe Domnul. Spune-ne: Ce trebuie să facem ca să aflăm raiul?

Și Adam a răspuns:

— Lăsați-mă în pace, copiii mei, pentru că din pricina dulceții iubirii lui Dumnezeu nu-mi mai pot aduce aminte de cele de pe pământ.

— O, Adame, sufletele noastre tânjesc și întristările ne împovărează. Spune-ne un cuvânt de mângâiere. Cântă-ne una din cântările pe care le auzi în ceruri, ca tot pământul să o audă și oamenii să uite amărăciunea lor... O, Adame, suntem mâhniți foarte.

— Lăsați-mă în pace. Vremea întristărilor mele a trecut. Din pricina frumuseții raiului și a dulceții Duhului Sfânt nu-mi mai pot aduce aminte de pământ. Dar vă spun: Domnul vă iubește, trăiți și voi în iubire, fiți ascultători față de cei ce vă stăpânesc, smeriți inimile voastre, și Duhul Sfânt va via întru voi. El vine în suflet cu liniște, îi dă pacea și fără cuvinte dă mărturie de mântuirea lui. Cântați lui Dumnezeu în iubirea și smerenia duhului, căci de aceasta se bucură Domnul.

— O, Adame, părintele nostru, ce să facem? Cântăm, dar nu este în noi nici iubire, nici smerenie.

— Căiți-vă înaintea Domnului și cereți. El îl iubește pe om și îi dă toate. Și eu m-am căit mult și m-am întristat mult, pentru că am întristat pe Domnul și pentru păcatul meu am pierdut pacea și iubirea pe pământ. Lacrimile mele îmi șiroiau pe față și îmi umpleau pieptul și pământul; și pustia auzea gemetele mele. Nu puteți înțelege întristarea mea, nici cum hohoteam după Dumnezeu și rai. În rai eram bucuros și vesel: Duhul lui Dumnezeu mă veselea și nu cunoșteam nici o suferință. Dar când am fost izgonit din rai, frigul și foamea au început să mă chinuie;

fiarele și păsările care în rai erau blânde și mă iubeau, s-au făcut sălbatice și au început să se teamă și să fugă de mine. Gândurile rele mă chinuiau; soarele și vântul mă ardeau; ploaia mă muia; bolile și toate suferințele pământului mă chinuiau, dar am îndurat toate și am nădăjduit cu tărie în Dumnezeu.

Faceți și voi ostenele pocăinței: iubiți întristările, uscați-vă trupurile voastre, smeriți-vă și iubiți pe vrăjmași, ca Duhul Sfânt să se sălășluiască întru voi, și atunci veți cunoaște și veți afla Împărăția cerurilor.

Dar pe mine să mă lăsați în pace: acum iubirea de Dumnezeu m-a făcut să uit pământul și tot ce se află pe el, am uitat chiar și raiul pe care l-am pierdut, pentru că văd slava Domnului și slava sfinților, care strălucesc și ei de lumina feței lui Dumnezeu, asemenea Lui.

— O, Adame, cântă-ne o cântare cerească, ca tot pământul să o audă și să se desfete în pace de iubirea lui Dumnezeu. Am vrea să auzim aceste cântări: ele sunt dulci, pentru că sunt cântate prin Duhul Sfânt.



Adam pierduse raiul pământesc și îl căuta plângând: „Raiul meu, raiul meu, raiul meu minunat!” Dar prin iubirea Sa, Domnul i-a dat pe cruce un alt rai, mai bun decât cel dintâi, în ceruri, unde e Lumina Sfintei Treimi.

Ce vom da în schimb Domnului pentru iubirea Lui față de noi?

Relatări ale unor experiențe trăite și ale unor întâlniri, și convorbiri cu alți nevoitori

În copilărie sufletului meu îi plăcea să cugete cum s-a înălțat Domnul la ceruri pe nori și cum au văzut această înălțare Maica lui Dumnezeu și Sfinții Apostoli. Dar când am pierdut harul lui Dumnezeu (în anii tinereții mele), sufletul meu s-a sălbăticit și a căzut în robia păcatelor și arareori îmi mai aduceam aminte de Înălțarea Domnului. Mai apoi însă, sufletul meu și-a cunoscut păcatele lui și am fost cuprins de mare mâhnire pentru că am întristat pe Domnul și mi-am pierdut îndrăzneala la Dumnezeu și la Maica lui Dumnezeu; îmi era scârbă de păcatele mele și am luat hotărârea de a intra în mănăstire ca să mă rog lui Dumnezeu pentru ca Domnul Cel Milostiv să-mi ierte păcatele mele.

După încheierea serviciului militar am venit în mănăstire și curând după aceasta m-au năpădit gândurile și ele mă alungau din nou în lume să mă căsătoresc; dar mi-am spus cu hotărâre în suflet: „Voi muri aici pentru păcatele mele”. Și m-am apucat să mă rog cu tărie ca Domnul să-mi ierte mulțimea păcatelor mele.

După o vreme m-a năpădit duhul deznădejdiei: mi se părea că Dumnezeu m-a lepădat cu totul și nu este mântuire pentru mine, ci în suflet se vede limpede o pieire veșnică. Simțeam în suflet că Dumnezeu este nemilostiv și neînduplecat. Această stare a durat un ceas sau ceva mai

mult. Duhul acesta era atât de copleșitor și chinuitor, că este înspăimântător și numai să-mi aduc aminte de el. Sufletul n-are putere să-l îndure multă vreme. În aceste minute poți să pieri pentru vecie. Domnul Cel Milostiv a îngăduit ca duhul răului să ducă o astfel de luptă cu sufletul meu.

A trecut puțin timp; m-am dus la biserică pentru vecernie și, privind la icoana Domnului, am spus:

„Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul!”

Și o dată cu aceste cuvinte, am văzut în locul icoanei pe Domnul viu și harul Sfântului Duh a umplut sufletul meu și tot trupul meu. Și așa am cunoscut prin Duhul Sfânt că Iisus Hristos este Dumnezeu și am fost cuprins de dorința dulce de a suferi pentru Hristos.



Din clipa în care am cunoscut pe Domnul, sufletul meu e atras spre El și nimic nu mă mai veselește pe pământ. Singura mea veselie este Dumnezeu. El e fericirea mea, El e puterea mea, El e înțelepciunea mea, El e bogăția mea.



Doamne, luminează-ne prin Duhul Tău Cel Sfânt ca toți să înțelegem iubirea Ta.

Prin tâlharul de pe cruce și prin fiul cel risipitor Domnul ne-a arătat cum vine El cu iubire în întâmpinarea păcătosului care se căiește. Se spune că „tatăl l-a văzut de departe și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat” [Lc 15, 20], nu i-a făcut nici un reproș, ci a junghiat vițelul cel gras și a poruncit ca toți să se veselească. Așa este mila și iubirea lui Dumnezeu. Dar omului păcătos Domnul îi pare neînduplecat, pentru că nu este har în sufletul lui.



Un frate sub ascultare de la noi, de la Athos, din mănăstirea rusească Sfântul Panteleimon, obișnuia să se roage neîncetat lui Dumnezeu să-i dea iertarea păcatelor lui. A început să cugete la Împărăția cerurilor și gândea: „Dacă-L voi ruga pe Dumnezeu din inimă să-mi ierte păcatele, mă voi mântui poate, dar dacă în rai nu voi afla părinții și rudele mele, mă voi mâhni pentru ei, fiindcă îi iubesc. Ce fel de rai va fi însă pentru mine acesta, dacă acolo mă voi întrista pentru rudeniile mele ce se vor duce poate în iad?”

Acest frate păcătos gândea despre Împărăția cerurilor: „Așa cum pe pământ nici un praznic nu este vesel dacă nu sunt de față rudele și cei apropiați, tot așa și în rai voi fi întristat dacă nu voi vedea acolo rudeniile pe care le iubesc”.

Așa a gândit el timp de aproape șase luni. Și într-o zi, în timpul vecerniei, fratele și-a ridicat privirea asupra icoanei Mântuitorului și a făcut această scurtă rugăciune de cinci cuvinte: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul” — și vede icoana făcându-se Mântuitorul viu, și sufletul și trupul fratelui s-au umplut de o dulceată negrăită, și sufletul lui a cunoscut prin Duhul Sfânt pe Domnul nostru Iisus Hristos și a înțeles că Domnul e milostiv, frumos și negrăit de blând și sufletul a înțeles că iubirea lui Dumnezeu face ca omul să nu-și mai poată aduce aminte de nimeni, și din acea clipă sufletul lui arde de iubire pentru Domnul.



Slavă, Doamne, milostivirii Tale! Tu ai dat sufletului să cunoască cât de mult iubești zidirea Ta și sufletul cunoaște pe Stăpânul și Făcătorul său.

Domnul a dat sufletului omului o cunoaștere îndeajunsă a Lui, și sufletul s-a îndrăgostit de Făcătorul lui și se bucură foarte. „Milostiv este Domnul nostru”. Și la acest cuvânt orice gând încetază.

Sufletul este copleșit de Stăpânul. El îi dă odihna și, prin Dumnezeu (rămânând în El), sufletul uită pământul

și iubește numai pe Domnul și nu-și află odihna în nimic decât numai în Ziditorul lui, dar din când în când varsă lacrimi fierbinți: „De ce am întristat pe Dumnezeu Cel atât de milostiv?”



Domnul a chemat sufletul păcătos la pocăință, și el s-a întors la Domnul iar El l-a primit cu milostivire și i S-a arătat lui.

Și sufletul omului a cunoscut pe Dumnezeu, un Dumnezeu milostiv, mărinimos și dulce, și s-a îndrăgostit de El până la sfârșit, se avântă spre El nesăturat după mulțimea dogorii iubirii și nu-L poate uita, pentru că această dogoare a iubirii pentru Domnul nu lasă sufletul să-L uite nici ziua, nici noaptea, nici măcar pentru o singură secundă.

Și dacă harul se împuținează în suflet, nu știu cu ce să asemăn atunci plânsul sufletului; o, cum cere iarăși de la Domnul harul pe care l-a gustat.



E o minune pentru mine că Domnul nu m-a uitat pe mine, zidirea Lui cea căzută. Unii cad în deznădejde, socotind că Domnul nu le va ierta păcatele. Asemenea gânduri vin de la vrăjmașul. Domnul e atât de milostiv, că nu putem pricepe aceasta. Cel al cărui suflet s-a umplut de iubirea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela știe cum iubește Domnul pe om. Dar când sufletul pierde această iubire, atunci se întristează și tânjește și mintea lui nu vrea să se oprească, ci caută un asemenea Dumnezeu.



Un diacon mi-a povestit:

„Mi s-a arătat Satana și mi-a zis: «Iubesc pe cei mândri și ei sunt ai mei. Tu ești mândru și eu te iau cu mine». Dar eu i-am răspuns Satanei: «Eu sunt **mai rău** decât toți», și Satana s-a făcut nevăzut.”

Și eu am fost ispitit în chip asemănător când mi se arătau demonii. Eram puțin înfricoșat, dar am spus:

— Doamne, Tu vezi că demonii nu mă lasă să mă rog. Spune-mi ce trebuie să fac ca demonii să se depărteze de la mine.

Și Domnul a grăit în sufletul meu:

— Sufletele celor mândri suferă pururea din pricina demonilor.

Și eu am spus:

— Doamne, fă-mă să înțeleg ce trebuie să gândesc pentru ca sufletul meu să fie smerit.

Și am primit acest răspuns în sufletul meu:

— **Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui!**

Din acea clipă am început să fac așa și sufletul meu și-a găsit odihna în Dumnezeu.



Sufletul meu a învățat de la Domnul smerenia. Domnul mi S-a arătat într-un chip neînțeles și a îndulcit sufletul meu cu iubirea Lui, dar apoi S-a ascuns, și acum sunt atras spre El ziua și noaptea. Păstor bun și milostiv, El m-a căutat pe mine, oaia Sa rănită de lupi, și i-a alungat.

Sufletul meu cunoaște mila Domnului față de omul păcătos și scriu adevărul înaintea feței lui Dumnezeu, că noi toți păcătoșii ne vom mântui și nici un suflet nu va pieri dacă se pocăiește, pentru că nici un cuvânt nu poate descrie cât de bun este după fire Domnul.

Întoarce-te suflete la Domnul și spune: „Doamne, iartă-mă!” și nu gândi că Domnul nu iartă: mila Lui nu poate să nu ierte, și El iartă și sfințește degrabă. Așa învață Duhul Sfânt în Biserica noastră.

Domnul este iubire. „Gustați și vedeți că bun este Domnul”, zice Scriptura [Ps 33, 9]. Sufletul meu a gustat această bunătate a Domnului, și duhul meu se avântă spre Dumnezeu nesăturat ziua și noaptea. Încep să scriu despre iubirea lui Dumnezeu și nu mă pot satura de aceasta,

pentru că amintirea Dumnezeului Celui Atotputernic înrobește sufletul meu.



Din Duhul Sfânt iese iubirea și fără această iubire nimeni nu poate gândi despre Dumnezeu așa cum se cuvine. Prin Duhul Sfânt este cunoscută iubirea lui Dumnezeu pentru noi, pe care Domnul o revarsă peste robii Săi, ca ei să se roage pentru norod. Și n-aș fi știut aceasta dacă nu m-ar fi învățat harul. Să nu credeți că aș fi într-un mare har sau că sunt în înșelare. Nu. Am cunoscut doar harul în desăvârșirea lui, dar trăiesc mai rău decât ultimul și cel mai întunecat bărbat. Sunt schimonah, dar sunt nevrednic de această stare. Nu doresc decât să mă mântuiesc, nevoie nu am nici unele. Dar Domnul mi-a dat să gust harul Duhului Sfânt, Care a învățat sufletul meu să cunoască calea lui Dumnezeu ce duce în Împărăția cerurilor.



Sunt mâhnit că nu trăiesc drept, dar nu pot mai mult. Știu că sunt sărac la minte, că am puțină carte și sunt și păcătos, dar Domnul iubește și pe unii ca aceștia, și de aceea sufletul meu e atras din toate puterile lui să lucreze pentru El.

O, cât de mare este mila lui Dumnezeu! Sunt un om atât de ticălos și rău, dar Domnul mă iubește atât de mult. El este Însăși Iubirea și pe toți îi iubește așa și-i cheamă cu milostivire la El: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” [Mt 11, 28]. Această odihnă în Duhul Sfânt sufletul o primește pentru pocăință.

Suntem acum ultimii monahi. Dar chiar și acum sunt încă mulți nevoitori [asceți] pe care Domnul i-a ascuns, pentru că ei nu fac minuni arătate, dar în sufletul lor se săvârșesc în fiecare zi adevărate minuni, numai că oamenii nu le pot vedea. Iată o minune: când sufletul înclină spre mândrie, el se cufundă în întuneric și deznădejde, dar

când se smerește, atunci vin bucuria, străpungerea [inimii] și lumina.

Cine nu se nevoiește, cine nu se căiește sincer, acela nu cunoaște, nu simte harul. Dar Domnul a dat cu milostivire oamenilor pocăința și cei ce se pocăiesc se mântuiesc toți fără excepție.



Celui ce are harul vrăjmașii îi aduc laude, iar când sufletul se lasă înșelat de ele, pierde prin aceasta harul. Și sufletul simte că harul pleacă, dar la început nu înțelege că aceasta este pentru mândrie, și numai după îndelungate lupte învață smerenia.



Când pierd harul, sufletul meu se mâhnește foarte și spune:

— De ce am pierdut prin neascultarea mea pe Domnul? Când se va sătura iarăși sufletul meu de iubirea lui Dumnezeu? Când se va bucura iarăși de Domnul? Când se va veseli iarăși inima mea și se va umple de înțelepciunea lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să mă iubească așa cum l-a iubit pe prorocul David pentru blândețile lui [*Ps* 131, 1] sau pe Moise pentru că a fost credincios în toată casa Domnului [cf. *Evr* 3, 5]?”



Domnul ne iubește nesfârșit de mult. Aceasta se vede din Sfânta Scriptură și din experiența personală. Sufletul meu păcătuiește cu gândul ziua și noaptea, dar de cum spun: „Iartă-mă, Doamne, căci sunt tare neputincios, și dă-mi pacea Ta pe care o dai robilor Tăi!”, sufletul își găsește numaidecât pacea.



Domnul spune: „Fericiți făcătorii de pace” [*Mt* 5, 9]. Și eu mă gândeam: „O parte din timp mă voi liniști [în isi-

hie], iar în restul timpului voi face pace între oameni”. Și m-am așezat într-o chilie lângă un frate iute la mânie și, vorbind cu el, am început să-l îndemn să trăiască în pace cu toți și să-i ierte pe toți. El m-a răbdut puțin, apoi a izbucnit la mine atât de năprasnic, încât a trebuit să-mi părăsesc chiar și chilia, și de-abia am scăpat de el, și mult am plâns atunci înaintea lui Dumnezeu pentru că nu s-a păstrat pacea. Și am înțeles că trebuie să căutăm voia lui Dumnezeu și să trăim așa cum vrea Domnul și să nu născocim nevoite [ascetice] pentru noi înșine. Am făcut multe greșeli de acest fel. Citeam și mi se părea că ar fi bine să fac așa [cum citeam], dar în fapt ieșea altceva.

E un lucru chinuitor să trăiești fără un „bătrân” [„stareț”]. Sufletul neîncercat și lipsit de experiență nu înțelege voia lui Dumnezeu și îndură multe întristări înainte de a se învăța smerenia.



Chiar la început, când eram tânăr frate sub ascultare, am spus duhovnicului că primisem un gând de curvie și duhovnicul mi-a răspuns: „Niciodată să nu-l mai primești”; și de atunci s-au scurs patruzeci și cinci de ani și n-am mai primit un gând de curvie, nici nu m-am mâniat vreodată pe cineva, pentru că sufletul meu își aduce aminte de iubirea Domnului și de dulceața Duhului Sfânt și uită ocările.



Acum cincisprezece ani, părintele egumen [arhimandritul Misail] l-a trimis pe părintele S. cu ascultare la barca mănăstirii, dar el a zis: „Nu mă duc”. Atunci egumenul l-a întrebat: „Unde vrei să te duci?” Părintele S. i-a răspuns: „Să tai lemne în pădure”, și, când s-a dus, la puțin timp a căzut peste el un pom și a rămas mult timp bolind la pat și s-a căit pentru neascultarea sa.

Tot așa și eu am sfârșit prin a dobândi o ascultare după voia mea. Lucram la economat și doream să mă duc să viețuiesc în liniștire [ca isihast] în Vechiul Russikon. Acolo

se postea post continuu, toată săptămâna se mânca fără ulei, afară de sâmbăta și duminica, și datorită acestui post puțini mergeau acolo. La arhondaric era pe atunci părintele Serapion care mânca numai pâine și apă; iar după el a venit la arhondaric părintele Onisifor. Acesta din urmă atrăgea multă lume la sine cu blândețea, smerenia și darul cuvântului. Era atât de blând și smerit, că și fără cuvinte, numai uitându-te la el, te îndreptai; așa un caracter de liniștit și bun avea. Am trăit multă vreme împreună cu el. Schimonahul Savin a stat șapte ani fără să se culce pe pat ca să se odihnească. Părintele Dosifei era în toate privințele un monah model. Părintele schimonah Anatoli avea darul pocăinței. Îmi spunea: „Mulți ani n-am știu cum lucrează harul, dar acum știu”. A primit harul pe când era la trapeză [la masă].

Aici era și părintele Izrail, care o văzuse pe Maica lui Dumnezeu. Era foarte bătrân; pe când trăia încă în Rusia, el s-a dus la Cuviosul Serafim din Sarov și l-a văzut în viață. Părintele Izrail trăia într-o colibă, acolo unde sunt acum grădinile de zarzavat; acolo era și fânul pe care îl coseam. Într-o zi m-am dus la el; ședea pe o băncuță sub un stejar verde; era foarte înalt și foarte slab și ședea cu mătăniile în mâini. Eu eram un tânăr monah; m-am îndreptat deci spre el, m-am închinat adânc, cu evlavie și am zis: „Binecuvântează, părinte”. El mi-a răspuns cu blândețe: „Dumnezeu să te binecuvânteze, copile al lui Hristos!” I-am spus: „Părinte, iată viețuiești singur, numai bine ca să te ocupi cu rugăciunea minții”. El mi-a răspuns: „Rugăciune fără minte nu este, dar iată că noi suntem fără minte”. M-am rușinat și n-am îndrăznit să-l întreb mai multe, dar n-am înțeles sensul cuvintelor lui. Mai târziu însă am înțeles ce înseamnă „noi însă suntem fără minte”, pentru că nu știm să viețuim cum se cuvine și să lucrăm pentru Dumnezeu. Afară de bătrânul Izrail, la noi în mănăstire mai erau doi care se duseseră la Cuviosul Serafim: părintele Savin și părintele Serafim; ei erau din Tambov.

Iată la ce nevoitori [asceți] doream să mă duc să trăiesc împreună cu ei și, rugându-mă cu tărie de egumen, am

sfârșit prin a-l îndupleca și am lăsat economatul. Dar nu i-a plăcut lui Dumnezeu să viețuiască acolo și, după un an și jumătate, m-a chemat înapoi la vechea ascultare, pentru că aveam experiență la construcții; dar pentru rânduiala-de-sine [idioritmie], Domnul m-a pedepsit și la Vechiul Russikon am răcit la cap, și de atunci sufăr neîncetat de dureri de cap.

Astfel e nevoie să cunoaștem voia lui Dumnezeu prin egumen, iar nu să stăruim după ceva luându-ne după noi înșine.



Iubirea lui Dumnezeu dă puterea de a petrece toată noaptea în rugăciune, dar iată că eu, neputincios fiind, nu mai pot aceasta din pricina durerilor de cap și trebuie să mă odihnesc. Durerile de cap mi s-au dat fiindcă am stăruit în dorința mea și am lăsat economatul pentru pustie, spre a avea mai multă libertate pentru rugăciune; dar Domnul a vrut ca eu să fiu toată viața econom în mănăstire.

De două ori am fost numit responsabil cu construcțiile, o dată econom-șef, dar am refuzat și pentru asta Dumnezeu m-a pedepsit. Mai târziu numai am înțeles că de fiecare e nevoie la locul lui și că toți se mântuiesc fără nici o legătură cu poziția [sau rangul] lor.



Când soborul mănăstirii m-a numit econom în locul părintelui Severin, după ce am ajuns în chilie, am început să mă rog: „Doamne, Tu îmi încredințezi purtarea de grijă de marea noastră mănăstire, ajută-mă să îndreptez bine acest lucru”.

Și în sufletul meu am primit acest răspuns: „Adu-ți aminte de harul Sfântului Duh și străduiește-te să-l ai mereu”.



Sufletul meu e întristat. Din pricina bolii nu pot sluji Domnului. Durerile de cap mă chinuie și harul care biruie

durerile nu este cu mine. Când are în el un har mare, sufletul dorește să sufere. Astfel în mucenici era un mare har și trupul lor se bucura împreună cu sufletul când erau chinuiți pentru Domnul Cel Iubit. Cine a făcut experiența acestui har, acela cunoaște acest lucru: noi însă trebuie să îndurăm bolile.

Boala și sărăcia smeresc pe om până la capăt. M-am dus să-l vizitez pe părintele S. care era bolnav, și i-am zis: „Cum îți merge?” El însă, înfuriindu-se din pricina bolii, în loc de răspuns și-a aruncat fesul la pământ. I-am spus: „Mulțumește-I lui Dumnezeu pentru boală; dacă nu, vei muri rău. Iată, vei fi tuns în schima cea mare, și atunci harul va veni și te va mângâia în întristarea ta”.

În ziua în care a fost tuns în schima cea mare, m-am dus să-l văd ca să-l felicit și l-am întrebat: „Cum îți merge?” Iar el mi-a răspuns cu bucurie:

— Ca la Sfântul Botez, mi-a dat Domnul în dar harul Său.

Și începând de atunci a îndurat ușor boala lui și s-a sfârșit în mare pace, pentru că dulceața Duhului Sfânt covârșește toată dulceața lumii.



Domnul dă păcătoșilor harul Duhului Sfânt și de aceea e tare credința noastră. Și cum vom mulțumi Domnului pentru iubirea Lui pe care o simțim în fiecare zi și în fiecare ceas?

L-am întrebat pe un tânăr schimonah dacă n-a pierdut harul care i s-a dat la tunderea în schima cea mare. Trecuseră douăsprezece zile de la tunderea în schima cea mare. Mi-a spus:

— Deși sunt bolnav, simt în sufletul meu harul lui Dumnezeu.

Au mai trecut zece zile și i-am pus din nou aceeași întrebare și el mi-a răspuns cu fața veselă:

— Slavă lui Dumnezeu, simt mila lui Dumnezeu.



Am fost ispitit: când sufletul meu a pierdut smerenia, atunci m-am făcut arțăgos, dar sufletul meu și-a adus aminte de smerenia lui Hristos și a însetat după ea; și am început să mă rog lui Dumnezeu să mă ierte, și să curețe duhul meu de mândrie și să-mi dea pacea. Și când sufletul meu a urât păcatul, Duhul Sfânt m-a învățat rugăciunea neîncetată și iubirea. Și am cunoscut cât de mult iubește Domnul norodul Său, și îndeosebi pe cei morți, și în fiecare seară vărsam lacrimi pentru ei. Mi-e milă că oamenii se lipsesc pe ei înșiși de un Domn atât de milostiv. Într-o zi am spus duhovnicului:

— Mi-e milă de oamenii care se chinuie în iad și în fiecare noapte plâng pentru ei și sufletul meu se chinuie atât, încât îi este milă chiar și de demoni.

Și duhovnicul mi-a spus că această rugăciune e de la harul lui Dumnezeu.

Un nevoitor [ascet] m-a întrebat: „Plângi pentru păcatele tale?” I-am spus: „Puțin, dar plâng mult pentru cei morți”. Atunci mi-a zis: „Plânge pentru tine însuși, de ceilalți se va milostivi Domnul. Așa spunea egumenul Makari”. L-am ascultat și am început să fac cum mi-a spus; am încetat să mai plâng pentru cei morți, dar atunci au încetat și lacrimile pentru mine însumi.

Am vorbit despre aceasta cu un alt nevoitor [ascet] care avea darul lacrimilor. Îi plăcea să se gândească la pătimirile Domnului, cum Domnul, Împăratul slavei, a suferit atât de mult pentru noi, și în fiecare zi vărsa multe lacrimi. L-am întrebat pe acel nevoitor:

— Să mă rog pentru cei morți?

El a suspinat și a zis:

— Dacă mi-ar fi cu putință i-aș scoate pe toți din iad și numai atunci sufletul meu și-ar găsi pacea și s-ar bucura.

Zicând aceasta a făcut o mișcare cu brațele ca și cum ar aduna snopi pe câmp, și lacrimi picurau din ochii lui.

După aceea nu m-am mai oprit din rugăciunile pentru morți; lacrimile s-au întors și suspinam mult rugându-mă pentru ei.

Mi-am petrecut viața în lucruri bune și în păcate, și timp de șaizeci de ani am cunoscut ce putere are obișnuința. Și sufletul, și mintea pot dobândi obișnuințe. Iar omul face ceea ce este obișnuit să facă. Dacă e obișnuit cu păcatul, va fi neconținut atras de păcat, și demonii îl vor împinge spre el; dar dacă s-a obișnuit cu cele bune, Dumnezeu îl va ajuta cu harul Său.

Tot așa, dacă te obișnuiești să te rogi neîncetat, să iubești pe aproapele și să plângi în rugăciune pentru întreaga lume, atunci sufletul va fi atras spre rugăciune, lacrimi și iubire. Și dacă te obișnuiești să dai milostenie, să fii totdeauna deschis față de părintele duhovnicesc la spovedanie, atunci vei lucra totdeauna așa și îți vei găsi odihna în Dumnezeu.



Sufletul căruia îi place să osândească pe oameni sau care e neascultător sau neînfrânat sau care a lăsat pocăința, nu poate să scape de cursele demonilor și să se elibereze de gândurile rele; dar dacă plânge pentru păcatele sale și iubește pe fratele, Domnul îi va da lacrimi pentru întreaga lume.

„Doamne, dă-mi lacrimi ca sufletul meu să plângă din iubire pentru fratele ziua și noaptea!”

Și, iată, Domnul ascultă rugăciunea și dă sufletului **lacrimi mari**.

Domnul ne iubește atunci când în rugăciune vărsăm lacrimi din iubire și ne ascultă cu milostivire.



Mergeam într-o zi de-a lungul unui câmp, ducându-mă de la tabăra Ustijorsk, unde staționa batalionul nostru de geniu, spre satul Kolpino, ca să pun la poștă niște bani pe care voiam să-i trimit la Sfântul Munte; dar pe

drum s-a repezit drept spre mine un câine turbat și, când a ajuns aproape de mine, am spus numai: „Doamne, miluiește!”, și la aceste cuvinte o putere nevăzută a împins câinele deoparte, ca și cum s-ar fi izbit de ceva și, ocolindu-mă, s-a îndreptat spre Kolpino. Acolo a mușcat pe mulți și a pricinuit mult rău la oameni și la oi.

Din această întâmplare am înțeles cât de aproape este Domnul de omul păcătos și cât de repede ascultă rugăciunea lui.



Într-o zi, fără vreo nevoie anume am omorât o muscă și ea, nenorocita, se târa în chinuri pe pământ; trei zile după aceea am plâns pentru cruzimea mea față de o făptură a Domnului, și din acea clipă îmi aduc aminte pururea de această întâmplare.

La mine în magazie, pe balconul depozitului, erau niște lilieci, și într-o zi am vărsat peste ei apă clocotită, și iarăși am vărsat multe lacrimi pentru aceasta, și de atunci n-am mai făcut rău nici unei făpturi.

Într-o zi, mergând de la mănăstire spre Vechiul Russikon, am văzut pe cărare un șarpe tăiat în bucăți și fiecare din ele se zbătea încă în convulsii, și am fost cuprins de milă pentru întreaga zidire, pentru fiecare făptură care suferă și am suspinat mult înaintea lui Dumnezeu.

Duhul lui Dumnezeu învață sufletul să iubească tot ce-i viu, așa încât el nu vrea să mai vatăme nici măcar o frunză verde dintr-un pom și nu mai vrea să strivească nici o floare a câmpului. Astfel, Duhul lui Dumnezeu ne învață iubirea pentru toate și atunci sufletul suferă împreună cu fiecă ființă, iubește chiar și pe vrăjmași și plânge chiar și pentru demoni, pentru că au căzut din bine.

De aceea, Domnul ne-a poruncit să-i iubim pe vrăjmași și Duhul lui Dumnezeu ne dă puterea de a-i iubi. Și dacă suntem neputincioși și nu este în noi iubire, să rugăm fierbinte pe Domnul, pe Preacurata Lui Maică și pe toți sfinții și întru toate ne va ajuta Domnul, Care ne iubește atât

de mult; și când atinge El sufletul și trupul, totul în noi se schimbă și este mare bucurie în suflet, fiindcă Îl cunoaște pe Făcătorul Său și milostivirea Lui cea neînțeleasă.



Sunt oameni care se leagă de viețuitoare și le privesc, le mângâie și vorbesc cu ele. Ei au lăsat iubirea lui Dumnezeu și, prin aceasta, se pierde în ei și iubirea de frați, pentru care Hristos Însuși a murit în mari chinuri. A face aceasta e un lucru lipsit de minte. A hrăni animalele și viețile și a nu le bate — în aceasta stă mila omului față de ele; dar a te lega de ele, a le iubi, a le privi și a vorbi cu ele — acestea le face un suflet lipsit de minte.

Sufletul care a cunoscut pe Domnul stă pururea înaintea Lui cu frică și iubire, și atunci cum mai este cu puțință ca el să iubească și să vorbească cu animalele din ogradă, cu pisici și câini? Aceasta înseamnă că omul a uitat porunca lui Hristos de a iubi pe Dumnezeu „din toată inima, din tot sufletul și din tot cugetul său” [Mt 22, 37].

Fiarele sălbaticе, animalele din ogradă și toate viețuitoarele sunt pământ, și noi nu trebuie să ne legăm mintea de pământ, ci să iubim cu toată puterea minții pe Domnul, pe Maica Sa Preacurată, Ocrotitoarea noastră și pe sfinți, și să-i cinstim; ei se roagă pentru noi și se întristează atunci când călcăm poruncile lui Dumnezeu.



Într-o zi mi-a venit gândul să cumpăr niște pește proaspăt. N-aveam la mine banii mei, ci numai pe cei ai mănăstirii. Aș fi putut să cumpăr, dar nu voiam să încalc regula vieții mele. Dar gândul mă urmărea într-atât, încât chiar și în biserică, la liturghie, nu-mi ieșea din minte. Am înțeles atunci că aceasta venea de la vrăjmașul și mi-am dat seama prin mila lui Dumnezeu că harul ne ajută să mâncăm puțin, demonii însă ne împing să mâncăm mult și să ne procurăm mâncăruri căutate.

Trei zile m-a chinuit acest gând și numai cu anevoie l-am alungat prin rugăciune și lacrimi. Atât de chinuitor este să lupți chiar și împotriva unui gând atât de mic.

Pe când eram la metoc mi s-a întâmplat aceasta: mâncam pe săturate, dar după două ore puteam mânca din nou aceeași cantitate. Am început să-mi supraveghez greutatea pe un cântar și ce văd? În trei zile am pus patru kilograme. Și am înțeles că aceasta era o ispită, pentru că noi, monahii, trebuie să ne uscăm trupurile, ca în ele să nu mai fie nici o mișcare care să tulbure rugăciunea. Un trup sătul e o piedică pentru rugăciunea curată și Duhul Sfânt nu vine într-un pântec ghiftuit. Pe de altă parte, trebuie postit cu măsură, ca trupul să nu slăbească înainte de vreme și să rămână în stare să-și facă ascultarea. Am cunoscut un frate sub ascultare care se uscaseră de atâta post, dar care a slăbit și a murit înainte de vreme.



Îmi aduc aminte că stăteam odată la vecernie în biserica Acoperământului Maicii Domnului, și părintele N. citea acatistul. Privindu-l mă gândeam: „Ieromonahul e gras, nu se poate închina decât cu anevoie”. În secunda aceea am început eu însumi să fac o metanie și cineva mi-a dat nevăzut o lovitură peste rinichi; am vrut să strig: „Țineți-mă!”, dar n-am putut din pricina tăriei durerii.

Așa m-a pedepsit cu milostivire Domnul și prin aceasta am înțeles că nu trebuie să judecăm pe nimeni.



Într-o zi, după rugăciune, ședeam și mă gândeam: „Nu vreau să mor”. Și ziceam: „Doamne, Tu vezi inima mea, că nu vreau să mor. Când cineva nu și-a văzut multă vreme rudele, merge cu bucurie la ele, dar pe Tine, Milostive Doamne, sufletul meu Te cunoaște și, cu toate acestea, nu vreau să mor”. Și am primit acest răspuns în inima mea: „Aceasta pentru că Mă iubești puțin”.

Și într-adevăr, iubesc puțin pe Domnul.



Povestea părintele Lazăr — un căpitan [în lume].

Un mujic mergea în pădure după lemne. Obosit de muncă, s-a așezat sub un stejar mare să se odihnească și, privind la crengile stejarului, a văzut o mulțime de ghinde mari și s-a gândit întru sine: „Ar fi fost mai bine dacă în stejar ar fi fost dovleci”. O dată cu acest gând și-a fixat privirea și deodată a căzut o ghindă și l-a lovit tare peste buze. Atunci mujicul a zis: „Am greșit, Doamne, cu mintea mea, bine ai făcut ca în stejar să crească ghinde, iar nu dovleci. Dacă aceasta ar fi fost un dovleac, m-ar fi omorât cu greutatea sa”.

Astfel, adeseori noi judecăm fapăturile lui Dumnezeu în loc să ne predăm voii lui Dumnezeu. Cine se predă pe sine voii Lui sfinte, acela află odihnă, dar cine își chinuie mintea să priceapă toate, acela e neiscusit în viața duhovnicească. Ca să cunoască voia lui Dumnezeu, trebuie să se supună ei, și atunci Domnul îl va povățui prin harul Său și viața îi va fi ușoară. Chiar dacă acel om ar fi bolnav sau nenorocit, va fi bucuros în sufletul lui pentru că e sănătos la suflet și la minte și vede cu mintea pe Domnul și Îl iubește în smerenia duhului, iar din pricina iubirii Lui uită lumea și chiar dacă își aduce aminte de ea, iubirea lui Dumnezeu îl învață să se roage pentru lume, și aceasta până la lacrimi.

Atât de plăcută e calea Domnului pentru duhul nostru.



Nu de mult a fost un foc la Chilia Sfântul Ștefan. Monahul acelei chilii era afară când clădirea luase foc, dar, vrând să salveze unele lucruri, s-a repezit înăuntru și a ars și el. Dacă s-ar fi rugat însă Domnului și ar fi zis: „Doamne, aș vrea să salvez cutare sau cutare lucru, spune-mi ce să fac?”, Domnul i-ar fi zis **negreșit**: „Du-te”, dacă aceasta ar fi fost cu putință, sau „Nu te du”, dacă nu se putea. Atât de aproape de noi este Domnul și atât de mult ne iubește.

În viața mea am întrebat de multe ori pe Domnul în ceas de nenorocire și întotdeauna am primit răspuns.

Această iubire o înțelegem nu cu mintea noastră, ci prin milostivirea lui Dumnezeu de la harul Duhului Sfânt. Poate cineva va spune: „Așa ceva se întâmplă numai cu sfinții”, dar eu spun că Domnul iubește și pe cel păcătos și-i dă mila Sa; numai să se întoarcă sufletul de la păcat și Domnul îl primește cu mare bucurie în brațele Sale și-l duce la Tatăl, și atunci se bucură de el tot cerul.



Pe 14 septembrie 1932 a avut loc la Muntele Athos un puternic cutremur de pământ. El s-a produs în timpul nopții, la ceasul al patrulea [din noapte], în timpul privegherii praznicului Înălțării Sfintei Cruci. Mă găseam în strană alături de părintele egumen, iar acesta stătea chiar lângă locul unde spovedea. O cărămidă s-a desprins din tavan și a căzut în acest loc împreună cu mult moloz. La început am fost puțin înfricoșat, dar repede m-am liniștit și am zis egumenului: „Iată că Domnul Cel Milostiv vrea ca noi să ne pocăim”. Și m-am uitat la ceilalți monahi aflați în biserică și puțini se temeau; șase oameni au ieșit din biserică, dar ceilalți au rămas la locul lor, iar privegherea a continuat după rânduială la fel de liniștit, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și m-am gândit: „Cât de mare este harul Duhului Sfânt în monahi!” Pentru că avusese loc un puternic cutremur de pământ, întreagă uriașa clădire a mănăstirii se zdruncina, tencuiala cădea, candelabrele, candelarele și lumânările se legănau, clopotele din clopotniță începuseră să sune și însuși marele clopot s-a auzit sunând și el o dată din cauza puterii năprasnice a zdruncinăturilor, iar ei stăteau liniștiți. Și m-am gândit iarăși: „Sufletul care a cunoscut pe Domnul nu se teme de nimic, afară de păcat, și îndeosebi de păcatul mândriei. El știe că Domnul ne iubește, iar dacă El ne iubește, de ce să ne temem? Domnul Cel Milostiv ne-a trimis prin aceasta povața: «Copiii mei, pocăiți-vă și trăiți în iubire, fiți ascultători și înfrânați, învățați de la Mine smerenia și blândețea și veți afla odihnă sufletelor voastre» [Mt 11, 28]”.



Într-o zi m-am dus la mănăstirea sârbească Hilandar. Mi s-a alăturat părintele Nikolai, de la arhondaricul schitului nostru al Tebaidei. Mergeam noaptea printr-o pădure verde; drumul era plăcut, asemenea și conversația. Vorbeam despre iubirea de aproapele și părintele Nikolai mi-a povestit o întâmplare remarcabilă.

În sudul Rusiei, în împrejurimile Rostovului, lucra o echipă de douăzeci de oameni. Unul din ei, pe numele lui Andrei, avea un caracter și o purtare rea, astfel că era greu de trăit împreună cu el. Un altul, cel mai tânăr dintre toți, era un om foarte bun; iubea pe Dumnezeu și păzea poruncile Domnului; numele lui era Nikolai. Cum Andrei făcuse multe rele și tot felul de neplăceri tovarășilor lui, aceștia s-au hotărât să-l omoare, dar tânărul Nikolai n-a fost de acord cu această fărădelege și i-a îndemnat ca în nici un caz să nu ucidă. Muncitorii echipei nu l-au ascultat pe Nikolai și l-au ucis pe Andrei. Crima a fost descoperită. Afacerea a ajuns la poliție. Atunci Nikolai, văzând nenorocirea lor, le-a zis: „Voi toți aveți soție și copii, eu însă sunt fecior și singur. Spuneți că eu l-am omorât, și eu voi spune același lucru. Mie nu-mi este greu să merg la ocnă și, oricum, mă voi duce acolo fiind singur. Dar dacă vă condamna pe voi, câtă lume va suferi!” La început muncitorii n-au răspuns nimic, căci se rușinau de Nikolai care-i îndemna-se să nu ucidă, dar până la urmă acesta a reușit totuși să-i convingă și s-au înțeles să spună că Nikolai a omorât.

Au venit la locul faptei procurorul, judecătorul de instrucție și jandarmii, și au început ancheta: „Cine a omorât?” Nikolai spune: „Eu am omorât”. Au fost interogați și ceilalți; aceștia au spus și ei că Nikolai era făptașul. Nikolai avea o față blândă și un caracter smerit și vorbea liniștit și tihnit. Judecătorul de instrucție a făcut interogatorii foarte lungi, căci nu se putea convinge că un om atât de blând și pașnic era un ucigaș. Dar afacerea și-a urmat cursul ei și a fost înaintată tribunalului. Și la tribunal toți s-au minunat cum a putut omorî un om atât de smerit și liniștit, și nici un judecător n-a vrut să-l creadă, deși Nikolai susținea sus și tare că el a ucis. Multă vreme jude-

cătorii n-au putut da o sentință. Nimeni nu voia să semneze condamnarea lui. Atât Nikolai, cât și toți ceilalți au fost interogați din nou pentru a elucida misterul și au fost conjurați să spună adevărul. În cele din urmă, Nikolai, acuzatul nevinovat, a declarat că, dacă adevăratul vinovat nu va fi pedepsit, va spune adevărul. În timpul anchetei, a ieșit la iveală că Andrei era un om rău, astfel că toți, procurorul și judecătorul, au fost de acord să claseze afacerea dacă li se va face cunoscut adevărul. Și atunci, nu Nikolai, ci ceilalți au povestit cum se petrecuseră lucrurile și cum Nikolai hotărâse să ia totul asupra lui, ca să-i salveze de pedeapsă. Judecata a fost suspendată și s-a spus că crima lui Nikolai n-a fost stabilită, iar unul din judecători a spus: „Andrei a fost un om rău și după faptă și răsplată, dar aceștia sunt oameni buni: să trăiască în pace”.

Din această întâmplare se poate vedea ce putere are iubirea de aproapele. În inima tânărului Nikolai era harul lui Dumnezeu și el se oglindea pe fața lui și lucra asupra tuturor celorlalți.

Părintele Ioan din Kronștadt

Pe părintele Ioan l-am văzut în Kronștadt. Slujea Sfânta Liturghie. Am fost izbit de puterea rugăciunii lui și până astăzi, deși s-au scurs aproape patruzeci de ani de atunci, n-am mai văzut pe nimeni slujind ca el. Norodul îl iubea și toți stăteau cu frica lui Dumnezeu. Și nu e de mirare: Duhul Sfânt atrage la Sine inima oamenilor. Vedem din Evanghelii câte mulțimi veneau după Domnul. Cuvântul Domnului îi atrăgea pe oameni, pentru că era rostit prin Duhul Sfânt și de aceea el era dulce și plăcut sufletului.

Când Luca și Cleopa mergeau spre Emaus și pe drum s-a apropiat de ei Domnul și le-a vorbit, inimile lor erau aprinse de iubire pentru Dumnezeu [Lc 24, 32].

Și părintele Ioan avea în el din belșug pe Duhul Sfânt Care aprindea sufletul lui să iubească pe Dumnezeu, și

același Duh lucra prin el asupra oamenilor. Am văzut cât norod năvălea după el, ca la un foc, pentru a-i primi binecuvântarea, iar după ce o primeau, se bucurau pentru că Duhul Sfânt este plăcut și dă sufletului pace și desfătare.

Unii gândesc rău despre părintele Ioan și prin aceasta întristează pe Duhul Sfânt Care via întru el și viază întru el și după moarte. Ei spun că era bogat și se îmbrăca bine. Dar ei nu știu că bogăția nu dăunează celui întru care viază Duhul Sfânt, pentru că sufletul acesta e cu totul în Dumnezeu și este preschimbat de Dumnezeu și uită de bogăție și haine. Fericiți oamenii care îl iubesc pe părintele Ioan, pentru că el se va ruga pentru noi. Iubirea lui pentru Dumnezeu este fierbinte; el însuși era cu totul într-o iubire aprinsă.

O, mare părinte Ioane, tu ești rugătorul nostru! Mulțumesc lui Dumnezeu că te-am văzut și-ți mulțumesc și ție, bunule și sfântule păstor, căci prin rugăciunile tale am lăsat lumea și am sosit la Sfântul Munte al Athosului, unde am văzut mare milă de la Dumnezeu. Și acum scriu cu bucurie, că Domnul mi-a dat să înțeleg viața și nevoința acestui bun păstor.

E o mare nevoie [asceză] să trăiești cu o femeie tânără și să nu te atingi de ea. Pot aceasta numai cei ce poartă în ei în chip simțit pe Duhul Sfânt. El este dulce și biruie iubirea unei soții drăguțe. Mulți sfinți se temeau de apropierea femeilor, dar părintele Ioan, deși era înconjurat de femei, avea pe Duhul Sfânt, a Căruia dulceață covârșeste iubirea trupească.

Mai adaug și aceasta: era atât de smerit, că nu pierdea harul Duhului Sfânt, și de aceea îl iubea atât de mult norodul, iar el ducea mințile oamenilor spre Dumnezeu.

Vezi în el puterea Duhului Sfânt? Când citești cartea sa *Viața mea în Hristos*, sufletul simte în cuvintele lui puterea harului lui Dumnezeu. Tu zici: „Eu însă o citesc și o găsesc fără gust”. Dar te întreb: „Oare aceasta nu este pentru că ești mândru?” Iar harul nu se atinge de inima omului mândru.

Părinte Ioane, acum viezi în cer și vezi pe Domnul, pe Care sufletul tău Îl iubea încă de pe pământ. Te rugăm: Roagă-te pentru noi, ca și noi să iubim pe Domnul și să aducem roade de pocăință care bucură pe Domnul.

Bunule și sfântule păstor, ca un vultur ce zboară în înălțimi te-ai ridicat deasupra mării Rusii și din această înălțime la care te-a suit Duhul Sfânt Care viază întru tine, ai văzut nevoile norodului tău. Prin puterea Duhului Sfânt ai atras norodul spre Dumnezeu, iar oamenii, auzind din gura ta cuvântul lui Dumnezeu, suspinau și aduceau pocăință fierbinte.

O, mare și bunule păstor, deși cu trupul ai murit, dar cu duhul ești împreună cu noi și, stând înaintea lui Dumnezeu, ne vezi în Duhul Sfânt din cer.

Iar noi cu smerenie te cinstim pe tine.

Părintele Stratonik

De două ori a vizitat Sfântul Munte un pustnic din Munții Caucaz — părintele Stratonik. Era de neam din gubernia Harkov; în lume fusese târgoveț și avea un magazin; a avut și copii. Dar sufletul lui s-a aprins de focul unei mari pocăințe și, lăsându-și familia și averile, s-a retras în Caucaz.

Era un bărbat minunat. La vederea lui sufletul era cuprins de un freamăt. Ochii lui erau în permanentă inundați de lacrimi, iar când începea să vorbească despre Dumnezeu, vorbea cu mare simțire și cu o înfățișare smerită, și toți cei ce-l ascultau primeau bucurie și mângâiere. Cuvântul lui era puternic, pătruns de frica lui Dumnezeu și iubire; era, într-adevăr, ca un vultur printre păsări. În contact cu el, sufletele oamenilor se preschimbau și, văzându-i viața sfântă, se smereau. Prin cuvântul lui călea sufletele și pe mulți i-a ridicat din cădere. Ascultându-l, sufletul uita de pământ și se întorcea cu înflăcărare spre Dumnezeu.

Statura lui era puțin peste cea mijlocie, avea o față plăcută, părul închis la culoare; plăcea la toată lumea. Nevoi-

torii din Caucaz îl cinsteau, și el era vrednic de această cinstire. Împlinea nevoințe [ascetice] grele: îndura căldura și frigul, iarna mergea desculț suferind din dragoste de Dumnezeu și niciodată n-a avut pe buze vreun murmur împotriva lui Dumnezeu, ci sufletul său era predat în întregime voii lui Dumnezeu și purta toate suferințele cu bucurie. Propovăduia o pocăință fierbinte și pe mulți i-a ridicat dintr-o adâncă descurajare la nevoințe pline de râvnă. În cuvintele lui se simțea limpede harul lui Dumnezeu, și el renăștea mințile oamenilor dezlipindu-le de pământ.

Într-o zi, nevoitorii din Caucaz l-au dus la un demonizat, și când l-a văzut, din multa iubire, părintele Stratonik a plâns și a zis: „Nenorocită făptură a lui Dumnezeu, cât ești de chinuită de demon!” și a făcut asupra lui semnul crucii cu aceste cuvinte: „Domnul Iisus Hristos să te tămăduiască!” și bolnavul s-a vindecat în clipa aceea. Atât de mare era puterea credinței și rugăciunea acestui bărbat.

Unde ești acum, dragul nostru părinte Stratonik, care iubeai atât de minunat plânsul? Vino la noi și-ți vom zidi o chilie pe un munte înalt, vom privi la sfânta ta viață și pe măsura puterilor noastre vom imita marile tale nevoințe [ascetice]. Vremea lacrimilor tale a trecut, părinte. Acum auzi în ceruri cântările heruvimilor și vezi slava Domnului, pe Care sufletul tău Îl iubea pe pământ și, avântându-te spre El, se preda plânsului pocăinței. Domnul iubește pe om și i-a dat acest plâns, ca sufletul său să se spele în apa aceasta și să poată vedea curat pe Domnul în duh de iubire și în frică plină de cucernicie.

Părintele Stratonik mai zicea că va veni o vreme când monahii se vor mântui în haine lumești.



Din toate puterile și până la sfârșitul vieții trebuie păstrată râvna de la început, căci mulți au pierdut-o și n-au mai găsit-o. Pentru aceasta trebuie să ne aducem aminte neîncetat de moarte; și dacă sufletul este gata de moarte, chiar și numai în parte, el nu se mai teme, vine la smere-

nie și pocăință, uită tot ce e lumesc, își păzește mintea neîmprăștiată și se roagă din toată inima.

Cine își aduce aminte de moarte nu mai este înșelat de lume, iubește pe aproapele, ba chiar și pe vrăjmași, este ascultător și înfrânat; prin aceasta își păstrează în suflet pacea și vine în el harul Sfântului Duh. Iar când cunoști pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, atunci sufletul tău se va desfăta de Domnul și-L vei iubi, îți vei aduce aminte totdeauna de dulceața Duhului Sfânt, și aceasta este cu adevărat o hrană cerească.

Am vorbit mult despre toate acestea cu marele nevoitor care a fost părintele Stratonik. El mi-a povestit că în Caucaz întâlnise șapte bărbați care gustaseră harul Sfântului Duh, dar unii dintre ei nu cunoșteau calea Domnului, nu știau cum povățuiește Domnul sufletele și de aceea au slăbit mai apoi. Despre aceasta se vorbește în Scriptură și la Sfinții Părinți, dar trebuie să trăiești mult ca să cunoști toate acestea din experiență.

La început, când omul vine să lucreze pentru Domnul, Domnul dă sufletului harul Său și o râvnă puternică pentru bine, și totul pentru el este atunci ușor și plăcut; iar când sufletul vede în el aceasta, atunci, în lipsa lui de experiență, își spune: „Voi avea toată viața această râvnă”. Și prin aceasta se înalță mai presus de cei ce trăiesc în nepăsare și începe să-i judece; și așa pierde harul care l-a ajutat să împlinească poruncile lui Dumnezeu. Și sufletul nu înțelege cum s-a întâmplat aceasta — totul mergea atât de bine, dar acum totul e atât de chinuitor și nu mai vrea să se roage. Dar nu trebuie să se înfricoșeze: este Domnul Care povățuiește cu milostivire sufletul. De îndată ce se înalță mai presus de fratele său, chiar în acel minut sufletului îi vine un gând rău care nu-i place lui Dumnezeu, și dacă sufletul se smerește, harul nu-l părăsește, dar dacă nu se smerește, se ivește o mică ispită, ca sufletul să se smerească. Dacă iarăși nu se smerește, atunci începe lupta curviei. Dacă tot nu se smerește, atunci cade într-un păcat oarecare. Și dacă nici atunci nu se smerește, atunci vine o mare ispită și el va săvârși un păcat mare. Și așa ispita se

va face tot mai puternică, până ce sufletul se va smeri; atunci ispita se duce și, dacă se smerește mult, vine străpungerea inimii și pacea și tot răul piere.

Astfel, **tot războiul se duce pentru smerenie**. Mândria a pricinuit căderea vrăjmașilor și ei ne-au tras în adânc și pe noi. Vrăjmașii ne laudă, și dacă sufletul primește lauda, harul se retrage de la el până ce se pocăiește. Astfel, toată viața învață sufletul smerenia lui Hristos și, până ce nu va avea smerenia, va fi întotdeauna chinuit de gânduri rele. Dar sufletul smerit găsește odihna și pacea de care vorbește Domnul [*In* 14, 27].

Postul și înfrânarea, privegherea și liniștirea [*isihia*] și celelalte nevoițe [*ascetice*] ne ajută, dar puterea de căpetenie stă în smerenie. Maria Egipteanca și-a uscat trupul prin post într-un singur an, pentru că nu avea nimic de mâncare, dar cu gândurile a trebuit să lupte timp de șaptesprezece ani.

Smerenia nu se învață dintr-o dată. De aceea a zis Domnul: „Învățați de la Mine smerenia și blândețea” [*Mt* 11, 29]. Ca să înveți ai nevoie de timp. Unii au îmbătrânit în nevoițe și totuși n-au învățat smerenia și nu pot înțelege de ce nu le merge bine, de ce n-au pace și sufletul lor e mâhnit și abătut.



A venit la mine părintele T. — un pustnic. Știind că acest „bătrân” [„stareț”] era un mare nevoitor [*ascet*], credeam că-i place să vorbească despre Dumnezeu. Am avut o lungă convorbire cu el, după care l-am rugat să spună un cuvânt sufletului meu, ca să-și îndrepte greșelile. A tăcut puțin, apoi mi-a zis:

„În tine se vede mândrie... De ce vorbești atât de mult despre Dumnezeu? Sfinții își ascundeau dragostea de Dumnezeu în sufletul lor, în schimb vorbeau bucurosi despre plâns.”

Părinte T., tu ai smerit sufletul meu care iubește pe Ziditorul.

Sufletul meu iubește pe Domnul și cum voi ascunde acest foc care s-a aprins în sufletul meu?

Cum voi ascunde mila Domnului, Care a răpit sufletul meu?

Cum voi uita mila Domnului, prin care sufletul meu a cunoscut pe Domnul?

Cum voi putea să nu vorbesc despre Dumnezeu, dacă sufletul meu a fost înrobît de El?

Cum voi tăcea despre Dumnezeu, când duhul meu arde ziua și noaptea din iubire pentru El? Fi-voi atunci un potrivnic al lacrimilor?

Pentru ce, părinte, ai zis sufletului meu: „De ce vorbești atît de mult despre Dumnezeu?”

Dar sufletul meu Îl iubește și cum să ascund dragostea Domnului pentru mine?

Sunt vrednic de chinurile veșnice, dar El m-a iertat și mi-a dat harul Său, care nu poate rămâne ascuns în suflet.

Nu știi oare că te iubesc și că am început să vorbesc de Dumnezeu gândindu-mă că și sufletul tău Îl iubește pe Dumnezeu și că e aprins de iubirea lui Dumnezeu?

Dar ce să spun sufletului meu? Ascunde în tine cuvintele Domnului? Dar toate cerurile cunosc aceasta și voi fi întrebat: De ce ai ascuns mila Domnului și n-ai vorbit de ea oamenilor, ca toți să-L iubească pe Dumnezeu și să-și găsească odihna în El?

Dar Stăpânul ne cheamă cu milostivire pe toți: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” [Mt 11, 28].

Sufletul meu cunoaște această odihnă în Dumnezeu și de aceea, iubind pe Dumnezeu și pe frații mei, vorbesc despre milostivirea lui Dumnezeu.

Gândeam că sufletul tău se veselește, ca și al meu, de Domnul, dar tu ai smerit sufletul meu spunând: „De ce vorbești atît de mult despre Dumnezeu?”.

Dar spun adevărul, că Domnul nostru e milostiv și iartă oamenilor păcatele lor.

Astfel însă voi porunci buzelor mele tăcere și voi cânta cântare lui Dumnezeu în suflet, ca Domnul nostru să se ve-

selească, pentru că nemărginită este dragostea Lui pentru noi și și-a vărsat sângele Său și ni l-a dat pe Duhul Sfânt.



Părintele Kassian spunea că toți ereticii vor pieri. Nu știu accasta, dar cred numai în Biserica Ortodoxă: în Ea este bucuria mântuirii într-o smerenia lui Hristos.

Îți mulțumesc, Domnul meu și Ziditorul meu, că ai smerit cu milostivire sufletul meu și mi-ai descoperit calea pe care au mers sfinții Tăi. Tu iubești pe cei ce plâng, și pe calea plânsului au venit la Tine sfinții Tăi. Tu iubești pe cei smeriți și prin harul Tău îi înveți iubirea și smerenia de care se tem vrăjmașii noștri, demonii. Tu Te bucuri, Doamne, de sufletul smerit; dă-mi să vin la Tine pe calea sfinților Tăi, calea plânsului smerit, pe care mi-ai arătat-o.



Era la noi în mănăstire un frate care căzuse dintr-un pom la strânsul măslinelor și nu mai putea merge pe picioarele lui. Pe când era la infirmerie în corpul de clădiri al bisericii Schimbării la Față, monahul care era alături de el, în patul vecin, a murit. Infirmierul a început să pregătească trupul mortului pentru îngropăciune și i-a cerut fratelui să-i țină o clipă acul. Bolnavul i-a răspuns: „De ce-mi tulburi odihna?” Dar după acest cuvânt sufletul său și-a pierdut pacea, și atunci a chemat pe duhovnic și i-a mărturisit păcatul neascultării sale.

Cel înțelept înțelege de ce sufletul fratelui și-a pierdut pacea, dar cel neînțelept spune că sunt fleacuri.



La 1 iulie 1932 am primit vizita părintelui Pantelimon de la Vechiul Russikon. L-am întrebat cum îi merge, și el cu o față bucuroasă mi-a răspuns:

— Sunt foarte bucuros.

— De ce te bucuri?, l-am întrebat.
— Toți frații mă iubesc.
— Și de ce te iubesc?
— Ascult de toată lumea, a spus el, oricine ar fi și oriunde aş fi trimis — a zis el.

Și m-am gândit: „Ușoară este calea care duce în Împărăția cerurilor. Acesta și-a găsit odihna prin ascultarea pe care o face pentru Dumnezeu, și de aceea îi este bine sufletului său.”



Părintele ieromonah I. mi-a povestit că la noi, la Krumitza, un monah trăgea să moară, dar nu putea muri. I s-a spus: „Nu ți-ai mărturisit păcatele și de aceea nu poți muri”. El a răspuns: „M-am mărturisit de două ori, dar cred că păcatele mele nu-mi sunt iertate și aş vrea să mă spovedesc egumenului Makari”. S-a făcut după dorința sa: egumenul Makari a venit din mănăstire și l-a spovedit pe schimonah, și atunci acesta s-a sfârșit în pace și odihnă.

Părintele ieromonah I. m-a întrebat de ce s-a întâmplat aceasta și i-am răspuns că, deși se mărturisise, el nu credea că păcatele lui i-au fost iertate, ba chiar că trebuia să fie așa după starea lui duhovnicească, adică după necredința lui. Noi însă trebuie să avem credința tare că în Biserica noastră toate au fost așezate de Duhul Sfânt și atunci, după credința lui, omul primește harul de la Domnul.

Un monah tânăr

Îți mulțumesc, Doamne, că ai trimis azi la mine pe robul Tău, un tânăr monah, al cărui nume îl ascund ca să nu cadă din pricina slavei deșarte și viața lui sfântă să se irosească. Vorbeam împreună despre iubire și acest tânăr monah mi-a spus că în cei treizeci de ani ai vieții sale nu întristase pe nimeni. L-am privit și sufletul meu s-a smerit până în țărână înaintea lui.

Din copilărie sufletul lui iubea pe Dumnezeu, și el, văzând cu duhul pe Domnul, n-a întristat niciodată pe nimeni și de aceea Domnul l-a ferit de păcate.

Pentru astfel de oameni, cred, ține Domnul lumea, pentru că sunt atât de dragi lui Dumnezeu, și Dumnezeu ascultă pururea pe robii Săi cei smeriți și nouă tuturor ne merge bine pentru rugăciunile lor.

Îți mulțumesc, Doamne, că mi-ai făcut cunoscut pe robul Tău. Și câți sfinți nu sunt pe care nu-i putem cunoaște, dar sufletul simte apropierea sfinților și se preschimbă în smerenia Duhului lui Hristos. În sfinți viază Duhul lui Dumnezeu, și sufletul simte venirea Lui.

Doamne, fă ca toți oamenii să fie asemenea acestui tânăr monah. Lumea întreagă ar străluci atunci de slavă, pentru că harul lui Dumnezeu ar prisosi în lume. Duhul Sfânt dă sufletului să cunoască iubirea lui Dumnezeu și dragostea de oameni. Duhul Sfânt învață sufletul blândețea și smerenia, și în Dumnezeu el își găsește odihna și uită toate amărăciunile acestei lumi, pentru că îl mângâie Duhul Sfânt. Sufletele sfinților gustă Duhul Sfânt încă de pe pământ. Aceasta e „Împărăția lui Dumnezeu” care este „înăuntrul nostru”, după cum spune Domnul [Lc 17, 21].



Astăzi am vorbit cu părintele... despre noblețea [boieria] sufletului. El este într-adevăr nobil, pentru că a primit noblețea de la Domnul Însuși, Care i-a dat-o pentru că o iubea. Și noi trebuie să o păstrăm; dar să păstrăm înainte de toate acea noblețe pe care o dă sufletului Domnul.

Când, după Înviere, Domnul S-a arătat ucenicilor Lui și a început să vorbească cu Petru, nu i-a făcut nici un reproș, ci l-a întrebat cu mărinimie: „Mă iubești tu pe Mine?” [In 21, 15]. Acest cuvânt blând de iubire părintească al Domnului ne învață să facem la fel cu oamenii, când cineva ne supără. În aceasta stă noblețea [boieria] lui Hristos, și ea e de neînțeles pentru om și se face cunoscută numai prin Duhul Sfânt.

Slavă Domnului și milostivirii Lui că ne povățuiește prin Duhul Sfânt, altfel n-am ști cum este Domnul nostru.

Vulturul și cocoșul

Un vultur zbura în înălțimi, se desfăta de frumusețea lumii și gândea în sinea lui: „Trec în zbor peste depărtări întinse: peste văi și munți, mări și râuri, câmpii și păduri; văd mulțime de fiare și păsări; văd orașe și sate și cum trăiesc oamenii. Dar cocoșul de la țară nu cunoaște nimic în afara ogrăzii în care trăiește și nu vede decât câțiva oameni și câteva dobitoace. Voi zbura la el și-i voi povesti despre viața lumii”.

Și vulturul a venit să se așeze pe acoperișul gospodăriei și a văzut cât de țănoș și de vesel se plimba cocoșul în mijlocul găinilor lui și s-a gândit: „Înseamnă că e mulțumit cu soarta lui; dar, cu toate astea, îi voi povesti cele ce cunosc”.

Și vulturul a început să-i vorbească cocoșului despre frumusețea și bogăția lumii. La început cocoșul l-a ascultat cu atenție, dar nu înțelegea nimic. Văzând că nu înțelege nimic, vulturul s-a mâhnit și i-a fost greu să mai vorbească cu cocoșul. La rândul lui, cocoșul, neînțelegând ceea ce-i povestea vulturul, se plictisea și-i era greu să-l asculte. Și fiecare a rămas mulțumit de soarta lui.

Așa se întâmplă atunci când un om învățat vorbește cu unul neînvățat și, încă și mai mult, atunci când un om duhovnicesc vorbește cu unul neduhovnicesc. Omul duhovnicesc este asemenea vulturului, dar cel neduhovnicesc este asemenea cocoșului. Mintea omului duhovnicesc cugetă ziua și noaptea la legea Domnului [Ps 1, 2] și se înalță prin rugăciune spre Dumnezeu, dar mintea celui neduhovnicesc e lipită de pământ sau e bântuită de gânduri. Sufletul celui duhovnicesc se desfătează de pace, dar sufletul celui neduhovnicesc stă gol și împrăștiat. Omul duhovnicesc zboară ca vulturul spre înălțimi, simte cu sufle-

tul pe Dumnezeu și vede lumea întreagă, chiar dacă s-ar ruga în întunericul nopții; dar omul ne-duhovnicesc se bucură sau de slava deșartă, sau de bogății, sau caută desfătărilor trupești. Și atunci când un om duhovnicesc se întâlnește cu unul neduhovnicesc, legătura amândurora e lucru plictisitor și anevoios.

Convorbiri cu niște copii*

Niște copii drăguți alergau prin luncă, culegeau flori, cântau și se bucurau, pentru că în ei sălășluia harul lui Dumnezeu. Dar iată că au văzut un monah și i-au spus:

— Privește! Domnul a împodobit cerul cu stele și pământul cu râuri și grădini; vulturi zboară în înălțimi deasupra norilor și se desfată cu frumusețea naturii, păsările cântă vesele în dumbrăvi și în poieni, dar tu, monahule, șezi în chilie și nu vezi toată frumusețea lui Dumnezeu. Șezi și plângi. De ce plângi în mica ta chilie când soarele strălucește și luminează toată lumea în frumusețe și pretutindeni e bucurie pe pământ?

Așa au întrebat niște copii pe un monah, iar el le-a răspuns:

— Copii, voi nu înțelegeți plânsul meu. Sufletul meu plânge pentru voi, că nu-L cunoașteți pe Domnul Care a făcut toată această frumusețe. Sufletul meu îl cunoaște și aș vrea ca și voi să cunoașteți aceasta și de aceea sunt trist și mă rog lui Dumnezeu pentru voi, pentru ca și voi să-L cunoașteți pe Domnul prin Duhul Sfânt.

— Ce înseamnă a cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt?

— E cu neputință, copii, a-L cunoaște pe Domnul cu mintea. Dar citiți dumnezeieștile Scripturi, în care viază

* În timpul războiului ruso-japonez din 1904–1905, Siluan a fost rechemat în Rusia. Plecat de la Athos pe 30 decembrie 1904, el s-a întors aici pe 16 octombrie 1905. În acest răstimp, în așteptarea rezolvării situației sale militare, a rămas acasă, în satul natal Șovsk, la marginea căruia și-a construit o mică chilie. Din această perioadă datează convorbirile cu copiii relatate în aceste însemnări [n.tr.].

harul care vă va îndulci, și așa veți cunoaște pe Domnul și-i veți fi robi Lui cu bucurie, ziua și noaptea. Când însă îl cunoașteți pe Domnul, atunci vă părăsește dorința de a vă mai uita la această lume, iar sufletul se va strădui să vadă slava Domnului în ceruri.

— Dar nouă ne plac florile și să hoinărim și să ne veselim.

— Vă place să hoinăriți prin poieni și să culegeți flori, vă place să cântați și să ascultați cântecele păsărilor, dar în cer sunt lucruri mai frumoase decât toate acestea: e raiul, unde viază Domnul împreună cu îngerii și cu sfinții. Și acolo este veselie și se cântă cântări, dar mai frumoase, și când sufletul ascultă aceste cântări nu le mai poate uita niciodată și nu-l mai atrag cântecele pământești.

— Dar nouă ne place să cântăm.

— Cântați, copii, Domnului prin Duhul Sfânt; cântați în smerenie și iubire.

— Dar tu de ce plângi? Nu înțelegem.

— Plâng pentru voi, copilași. Mă uit la voi, mi-e milă de voi și rog pe Domnul să vă păzească ca să cunoașteți pe Făcătorul și Domnul vostru. Mă uit la voi și voi semănați cu Copilul Hristos, și vreau ca voi să nu pierdeți harul lui Dumnezeu și să nu vă asemănați, când vă mâniați, vrăjmașului, pentru gândurile cele rele. Vreau ca voi să fiți totdeauna asemenea Fiului Preacuratei Maicii lui Dumnezeu. Aceasta v-o dorește sufletul meu. Pentru aceasta mă rog. Mi-e milă de toți copiii de pe pământ și de aceea plâng pentru toți copiii nevinovați și orfani. Plâng, copii, pentru lume și jelesc pentru tot norodul lui Dumnezeu.

Doamne, trimite mila Ta peste copiii pământului pe care îi iubești și dă-le să Te cunoască prin Duhul Sfânt și să învețe să Te slăvească.

Cu lacrimi Te rog, ascultă rugăciunea mea și dă tuturor să cunoască slava Ta prin Duhul Sfânt.



— **Copii, iubiți-L pe Dumnezeu, cum Îl iubesc îngerii în ceruri.**

— **Noi nu L-am văzut niciodată pe Dumnezeu, cum putem să-L iubim?**

— **Copilașii mei iubiți, credeți totdeauna despre Dumnezeu că vă iubește și vă dă viață pentru ca să viețuiți veșnic împreună cu El și să vă îndulciți [desfățați] de iubirea Lui.**

— **Cum putem ști noi că Dumnezeu ne iubește?**

— **După roade, copilași, se cunosc iubirile: când suntem în iubirea lui Dumnezeu, am biruit păcatul, și în suflet e odihnă și veselie și vrem să ne aducem aminte de Dumnezeu în toată vremea, vrem să ne rugăm și în suflet sunt gânduri bune.**

— **Cum să știm ce fel de gânduri viază în noi, și care din ele sunt bune și care sunt rele?**

— **Ca să deosebiți gândurile bune de cele rele, trebuie să țineți mintea voastră curată în Dumnezeu.**

— **Nu înțelegem, cum putem să ne ținem mintea în Dumnezeu, când nu L-am văzut pe Dumnezeu și nu L-am cunoscut, și ce înseamnă: minte curată?**

— **Copilași, voi să vă gândiți că Dumnezeu vă vede, chiar dacă voi nu-L vedeți. Așa veți umbla totdeauna înaintea feței Domnului. Chiar dacă aceasta e o iubire mică, dar dacă păziți cuvântul meu, ea vă va duce la o mai mare iubire, și atunci, prin Duhul Sfânt, veți cunoaște toți ceea ce vă spun și în ceasul acesta nu înțelegeți.**

Gânduri, sfaturi și observații ascetice

Gândurile mele m-au frământat ani îndelungați, dar mila Domnului a fost cu mine fără sfârșit. Și dacă Domnul nu m-ar fi povățuit ca un Bun Păstor cu harul Său, vrăjmașii m-ar fi înghițit.

Scriu despre mila Domnului și îmi este ușor să scriu, fiindcă sufletul meu cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt și știe cât de mult îl iubește El pe om. După mulțimea iubirii și blândeții Lui, El nu-și aduce aminte de păcatele noastre.

Duhul meu dorește nesăturat când să se roage, când să scrie sau să vorbească despre Dumnezeu, dar sufletul meu nu vrea să audă nimic din cele ale lumii.



Dacă vorbești sau scrii despre Dumnezeu, roagă-te și cere de la Domnul să te ajute și să-ți lumineze înțelegerea, și Domnul te va ajuta și povățui. Dacă este în tine o nedumerire, închină-te de trei ori până la pământ și zi: „Milostive Doamne, Tu vezi că sufletul meu e în nedumerire și mi-e frică să nu greșesc. Luminează-mi înțelegerea, Doamne”. Și Domnul te va lumina negreșit, căci El este foarte aproape de noi. Dar dacă te îndoiești, nu vei primi ceea ce ceri. Așa a zis Domnul lui Petru: „Pentru ce te-ai îndoit, puțin credinciosule?” [Mt 14, 31] atunci când acesta înce-

pea să se scufunde în valuri. Așa și sufletul, când se îndoiește, începe să se scufunde în gândurile cele rele.

„Doamne, dă-ne credință neclintită în Tine prin Duhul Sfânt!”



Când cel căruia nu i s-a dat să învețe pe alții învață totuși, el întristează pe marele Dumnezeu.



Sunt oameni, și chiar oameni mari, care atunci când se ivește o nedumerire, nu se întorc spre Domnul; or atunci trebuie să spună deschis: „Doamne, sunt un om păcătos și nu înțeleg ce trebuie să fac, dar Tu, Milostive, luminează-mi înțelegerea cum și ce trebuie să fac!” Domnul Cel Milostiv nu vrea ca sufletul nostru să se cufunde în zăpăceala care vine de la vrăjmașul și ne insuflă ce trebuie să facem și ce nu trebuie să facem.



Când știm multe, să mulțumim Domnului pentru cunoașterea dată. Dar numai cunoașterea singură nu e de ajuns; trebuie să fie în suflet și roadele Duhului [*Ga 5, 22*] sau măcar un grăunte mic care la vremea lui să crească și să aducă roadă multă [*In 12, 24*].



Scriu și îmi este ușor să scriu, pentru că sufletul meu cunoaște pe Domnul. Dar e mai bine să te rogi fără împrăștiere, pentru că rugăciunea e mai de preț decât orice. Dar sufletul n-are putere să se roage neconținut cu aceeași aprindere, și de aceea trebuie să i se dea răgaz de odihnă de la osteneala rugăciunii; atunci putem citi, sau cugeta, sau scrie despre Dumnezeu — după cum ne insuflă Domnul.

Bun lucru este a cugeta la legea Domnului ziua și noaptea. Prin aceasta sufletul își găsește odihna în Dumnezeu și Domnul îmbrățișează tot sufletul, și atunci pentru el nu mai e nimic altceva afară de Dumnezeu.

Când sufletul este în Dumnezeu, el uită cu totul lumea și atunci sufletul vede pe Dumnezeu. Alteori însă, Domnul mișcă prin harul Său sufletul să se roage pentru toată lumea, și uneori chiar și pentru un singur om. Când și cum vrea Domnul.

Dar ca să vedem tainele lui Dumnezeu, trebuie să cerem neconținut de la Domnul să ne dea duh smerit, și atunci le vom cunoaște prin Duhul Sfânt.



Cunoaște că atunci când o nenorocire lovește un norod și sufletul tău plânge pentru el înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu se va milostivi de el. Pentru aceasta, Duhul Sfânt se atinge de suflet și îi dă rugăciune pentru oameni, ca ei să fie miluiți. Așa iubește Domnul Cel Milostiv zidirea Sa.

Poate va spune cineva: „Cum să mă rog pentru lumea întreagă, când nu mă pot ruga nici pentru mine însumi?” Dar așa vorbește cine n-a înțeles că Domnul ascultă rugăciunile noastre și ia aminte la ele.

Roagă-te simplu, ca un copil, și Domnul va asculta rugăciunea ta, pentru că Domnul nostru este un Părinte atât de milostiv că noi nu putem să înțelegem sau să ne închipuim aceasta, și numai Duhul Sfânt ne descoperă marea Lui iubire.



Celui ce iubește pe cei întristați, Domnul îi dă o rugăciune fierbinte pentru oameni. El se roagă cu lacrimi pentru norodul pe care-l iubește și pentru care se întristează, și această întristare a lui este plăcută lui Dumnezeu.

Domnul își alege rugători pentru întreaga lume. Nevoitorului [ascetului] Parfeni din Kiev [secolul XIX], care dorea să știe ce este „schima cea mare” a monahilor, Maica Domnului i-a spus: „Schimnicul e un rugător pentru întreaga lume”.



Domnul vrea să-i mântuiască pe toți oamenii și în bunătațea Lui cheamă la El lumea întreagă. Domnul nu ia voința de la suflet, ci prin harul Său El o îndreptează spre bine și o atrage spre iubirea Lui. Când Dumnezeu vrea să miluiască pe cineva, atunci insuflă altora dorința de a se ruga pentru acesta și-i ajută în rugăciunea aceasta. De aceea, trebuie știut că atunci când se ivește dorința de a te ruga pentru cineva, e semn că Domnul Însuși vrea să miluiască acest suflet și ascultă cu milostivire rugăciunile tale. Nu trebuie însă confundată această dorință de a te ruga insuflată de Domnul cu dorința iscată de legătura pătimasă față de cel sau cea pentru care te rogi.

Când rugăciunea izvorăște numai din întristare față de cineva aflat în viață sau care a murit, ea este liberă de orice legătură pătimasă. În această rugăciune sufletul se întristează pentru acesta și se roagă din inimă, iar aceasta e un semn al milei lui Dumnezeu.



Sufletul meu a făcut experiența și a văzut o mare milă față de mine și față de cei pentru care m-am rugat. Și am înțeles așa că atunci când Domnul ne dă întristare pentru cineva și ne insuflă dorința de a ne ruga pentru el, aceasta înseamnă că Domnul vrea să miluiască acel om. De aceea, dacă te întristezi pentru cineva, trebuie să te rogi pentru el, fiindcă atunci Domnul vrea să-l miluiască pentru tine. Tu roagă-te și Domnul te va asculta și vei preamări pe Dumnezeu.



Orice mamă când află de copiii ei că sunt în nenorociri suferă greu sau chiar și moare. Ceva asemănător am încercat și eu. Un copac doborât și cu toate crengile tăiate a început să se rostogolească cu repeziciune pe coastă spre un om. Îl vedeam dar, din pricina marii spaime care m-a cuprins, n-am putut să strig: „Repede, ferește-te!” Inima mi s-a strâns într-un hohot de plâns și copacul s-a oprit. Omul era un străin pentru mine; nu-l cunoșteam, dar, dacă ar fi fost rudenie cu mine, nu cred că aș mai fi rămas în viață.



Rugăciunea celor mândri nu e plăcută Domnului, dar atunci când se întristează sufletul unui om smerit, Domnul îl ascultă negreșit.

Un bătrân ieroschimonah, ce trăia la Muntele Athos, a văzut cum urcau la cer rugăciunile monahilor — și nu mă mir de aceasta. Același „bătrân” [„stareț”], în copilărie, văzând supărarea tatălui său din pricina unei mari secete care amenința să nimicească întreaga recoltă de grâne, s-a dus pe un câmp cu cânepă din grădină și a început să se roage:

„Doamne, Tu ești bun, Tu ne-ai făcut, ne hrănești și îmbraci. Tu vezi, Doamne, cum se întristează tatăl meu pentru că nu plouă. Fă să cadă ploaie pe pământ.”

Și îndată s-au strâns nori și a căzut ploaie, și pământul s-a umplut de apă.

Un alt „bătrân” [„stareț”] ce trăia pe malul mării, lângă un liman, mi-a povestit următoarele: „Era o noapte întunecată. Limanul era plin de bărci de pescari. S-a pornit însă o furtună, a cărei tărie creștea cu repeziciune. Bărcile au început să se lovească unele de altele. Oamenii încercau să le lege de mal, dar lucrul era cu neputință pe întuneric și pe furtună. Toți se tulburau. Pescarii strigau cu voce tare și era groaznic să auzi strigătele înspăimântate ale oamenilor. Am simțit o adâncă durere pentru norod și m-am rugat cu lacrimi: «Doamne, potolește furtuna, liniștește valurile, ai milă de oamenii Tăi chinuiți și scapă-i!»

Și îndată furtuna a încetat, marea s-a liniștit și oamenii, liniștindu-se, au mulțumit lui Dumnezeu.”



Odinioară, credeam că Domnul face minuni numai la rugăciunile sfinților, dar acum am cunoscut că Domnul face minuni și pentru cel păcătos, de îndată ce sufletul lui se smerește, fiindcă atunci când omul învață smerenia, Domnul ascultă rugăciunile lui.

Mulți zic din lipsă de experiență: Cutare sfânt a făcut o minune, dar eu am cunoscut că Duhul Sfânt Care viază în om săvârșește minunile. Domnul vrea ca toți să se mântuiască și să fie veșnic împreună cu El, și de aceea ascultă rugăciunile omului păcătos pentru folosul altora sau al celui ce se roagă.



Cu lacrimi Îl rog pe Domnul pentru cei ce îmi cer să mă rog pentru ei: „Doamne, dă-le Duhul Tău Cel Sfânt, ca ei să Te cunoască prin Duhul Sfânt!”



Domnul ne iubește fără sfârșit pe noi, păcătoșii, și dă omului pe Duhul Sfânt, și prin Duhul Sfânt sufletul cunoaște pe Domnul și își găsește fericirea în El, Îi mulțumește și-L iubește, și în marea lui bucurie îi este milă de întreaga lume și dorește cu tărie ca toți oamenii să cunoască pe Dumnezeu, pentru că Domnul Însuși dorește aceasta pentru toți. Însă, într-adevăr, aceasta este cu puțință numai prin har, chiar și într-o mică măsură. Dar, fără har, sufletul e asemenea unui dobitoc.

Cât îmi e de milă de oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu. Dar noi, creștinii ortodocși, suntem norocoși pentru că Îl cunoaștem pe Dumnezeu. Ne-a învățat Duhul Sfânt. El ne învață să-i iubim și pe vrăjmași.



Până când nu cunoaște mai mult, omul e mulțumit cu puținul pe care-l are. Seamănă cu un cocoș de la țară, care trăiește într-o mică ogradă, vede câțiva oameni și câteva dobitoace, cunoaște câteva zeci de găini și e mulțumit cu viața lui, pentru că nu știe mai mult.

Dar vulturul ce zboară sus în nori, care îmbrățișează cu privirea-i ageră depărtările, care respiră de departe mi-resmele pământului, care se desfată de frumusețea lumii și cunoaște multe țări, mări și râuri, care vede o mulțime de animale și de păsări, acest vultur n-ar fi mulțumit dacă ar fi pus într-o mică ogradă laolaltă cu cocoșul.

Tot așa și omul, câtă vreme nu cunoaște mai mult, se mulțumește cu puținul pe care-l are. Astfel, adeseori țăr-anul sărac e mulțumit să aibă ceva hrană și haine de îm-brăcat și pentru aceasta mulțumește lui Dumnezeu. Dar omul învățat și cu știință multă nu se va mulțumi cu o ase-menea viață și va căuta spații vaste pentru mintea lui.

Tot așa e și în viața duhovnicească. Cine n-a cunoscut harul Duhului Sfânt, acela se aseamănă cocoșului care nu cunoaște zborul vulturului în înălțimile cerului, nu înțe-lege dulcea străpungere a inimii și iubirea dumnezeiască. Cunoaște pe Dumnezeu din natură și din Scriptură; se mulțumește cu pravila și aceasta îl mulțumește, ca și coco-șul care e mulțumit cu soarta sa și nu se întristează că nu este vultur.

Dar cine a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, acela se roagă ziua și noaptea, pentru că harul Sfântului Duh îl atrage să iubească pe Domnul și dulceața iubirii lui Dum-nezeu îl ajută să poarte ușor toate întristările pământului, și sufletul lui tânjește neîncetat după Domnul, și caută tot-deauna harul Duhului Sfânt.



Cine vrea să se roage neîncetat, acela trebuie să fie în toate înfrânat și ascultător „bătrânului” [„starețului”] pe care-l slujește. Trebuie să-i mărturisească și gândurile, pen-tru că, prin duhovnicul și „bătrânul” lui, Domnul îl îndrep-

tează prin harul Său, și atunci nu va avea gânduri rele împotriva lui. Pentru ascultarea lui sfântă un asemenea om va fi învățat de har gânduri bune și va înainta în smerenia lui Hristos. Dar dacă gândește: „N-am nevoie să mă sfătuiesc cu cineva” și lasă ascultarea, va ajunge arțăgos și nu numai că nu va înainta, dar va pierde și rugăciunea.

Ca să ții rugăciunea, trebuie să iubești pe oamenii care te ocărăsc și să te rogi pentru ei, până ce sufletul tău se va fi împăcat cu ei, și atunci Domnul îți va da rugăciune neîncetată, pentru că El dă rugăciunea celui ce se roagă pentru vrăjmași.

Învățătorul în rugăciune e Însuși Domnul, dar cel ce se roagă trebuie să smerească sufletul său. În sufletul celui ce se roagă cum se cuvine e pacea lui Dumnezeu. Inima rugătorului trebuie să fie plină de milă pentru toată făptura. Rugătorul iubește pe toți și are milă de toți, pentru că harul Duhului Sfânt l-a învățat iubirea.



Rugăciunea e un dar al Duhului Sfânt. Demonii se străduiesc din toate puterile lor să depărteze pe om de la aducerea-aminte de Dumnezeu și de la rugăciune. Dar sufletul care iubește pe Domnul tânjește după El și se roagă Lui așa: „Sufletul meu tânjește după Tine și cu lacrimi Te caut.”



În inima care se roagă rugăciunea țâșnește fără nici o constrângere; harul însuși săvârșește rugăciunea din inimă. Tu însă, smerește-te cât poți de mult; ține mintea ta în inimă și în iad. Cu cât mai mult te vei smeri, cu atât mai multe daruri vei dobândi de la Dumnezeu.



Slavă milostivirii Domnului, că El ne dă nouă, păcătoșilor, să fim în Dumnezeu.

Ca să rămâi în Dumnezeu, mulțumește-te cu ce ai, chiar dacă n-ai avea nimic. Fii mulțumit și mulțumește lui Dumnezeu pentru că n-ai nimic. Să-ți fie de ajuns faptul de a sluji lui Dumnezeu și El te va așeza împreună cu sfinții.



Cine vrea să iubească pe Domnul, acela trebuie să iubească pe vrăjmași și să fie lipsit de răutate; atunci Domnul îți dă bucuria de a-L slăvi neîncetat, ziua și noaptea, și mintea ta va uita lumea și, dacă întorcându-te în tine însuți îți vei aduce aminte din nou de ea, te vei ruga din inimă pentru lume.

Așa viețuiau sfinții, fiindcă Duhul Sfânt învață sufletul să se roage pentru oameni.



Duhul Sfânt ne învață să iubim pe Dumnezeu, iar iubirea păzește poruncile. Domnul a zis: „Cel ce Mă iubește păzește poruncile Mele” [*In* 14, 15–23]. Dacă Adam ar fi iubit pe Domnul așa cum L-a iubit Maica Domnului, ar fi păzit porunca Lui. Și vedem din experiență că mintea celui ce iubește pe Dumnezeu e îndreptată de harul lui Dumnezeu și vede subțire toate vicleniile vrăjmașului. Când însă Domnul mângâie sufletul, atunci el nu-i mai vede pe vrăjmași, ci vede numai pe Domnul.



Cine ascultă de legea lui Dumnezeu va înțelege cât de bune sunt toate poruncile Domnului. Orice poruncă ai lua, ea îți aduce bucurie și veselie. Ia, de pildă, prima poruncă: Să iubești pe Dumnezeu. Dacă gândești că Dumnezeu ne iubește, pentru acest gând ți se va da pacea. Ia a doua poruncă: Să iubești pe aproapele tău. Dacă gândești că Domnul îi iubește pe oamenii Săi și că în ei viază Duhul Sfânt, sufletul tău se va desfăta de legea lui Dumnezeu și vei cu-

geta la ea ziua și noaptea [Ps 1, 2] și ți se va da darul deosebirii binelui și răului.



Când Domnul vrea să mângâie un suflet întristat, îi dă bucurie, lacrimi, străpungerea inimii și pacea sufletului și a trupului; și uneori Se arată pe Sine Însuși sufletului.

Apostolii au văzut pe Domnul în slavă când S-a schimbat la față pe Tabor; dar mai apoi, în timpul pătimirii Lui, au fugit ca niște lași. Așa de neputincios este omul. Într-adevăr, suntem pământ, și încă pământ păcătos. De aceea a și zis Domnul: „Fără de Mine nu puteți face nimic” [In 15, 5]. Așa și este. Când harul este în noi, suntem într-adevăr smeriți, suntem înțelegători, ascultători, blânzi și plăcuți lui Dumnezeu și oamenilor; dar când pierdem harul, ne uscăm ca o mlădiță ruptă dintr-o viță.

Cine nu iubește pe fratele pentru care Însuși Domnul a murit în mari chinuri, acela s-a tăiat din Vița care este Domnul [In 15, 1]; dar pe cel ce luptă cu păcatul Domnul îl va ajuta.



Uneori omul e atât de neputincios că n-are putere nici să alunge o muscă și nu poate alunga din suflet gândurile cele rele, dar chiar și în această neputință mila lui Dumnezeu îl păzește pe om: gândurile rele pier și singur Dumnezeu este în suflet, în minte și peste tot.



Prin el însuși omul e firav ca o floare a câmpului: toți o iubesc și toți o calcă în picioare.

Așa e și omul: uneori e în slavă, alteori în necinste. Dar cine iubește pe Dumnezeu, acela Îi mulțumește pentru orice întristare și rămâne liniștit atât în cinstire, cât și în înjosire.



Socotesc că trebuie să mâncăm atât încât, după ce am mâncat, să mai vrem să ne rugăm; încât duhul să fie întotdeauna aprins și să năzuiască nesăturat spre Dumnezeu ziua și noaptea. Trebuie apoi să trăim simplu ca pruncii; atunci harul lui Dumnezeu va fi totdeauna în suflet: pentru iubirea lui, Domnul i-l dă fără a-i cere nimic în schimb și, cu acest har, sufletul trăiește ca și cum ar fi în altă lume, iar iubirea lui Dumnezeu îl atrage atât încât nu mai vrea să se uite la această lume, deși o iubește.



Cum să cunosc dacă Domnul mă iubește sau nu?

Iată câteva semne. Dacă te lupți cu tărie cu păcatul, Domnul te iubește. Dacă iubești pe vrăjmași, ești și mai mult iubit de Dumnezeu. Iar dacă-ți pui sufletul pentru oameni, ești mult iubit Domnului, Care și-a pus El Însuși sufletul pentru noi.



Odinioară nu știam ce înseamnă să ai sufletul bolnav, dar acum văd aceasta limpede și în mine, și în alții. Când sufletul se smerește și se predă voii lui Dumnezeu, atunci el se face iarăși sănătos și este într-o mare odihnă în Dumnezeu, și din pricina acestei bucurii se roagă ca toți să cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt Care dă mărturie limpede sufletului de mântuirea lui.



„Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce-L caută pe Dumnezeu” [Ps 13, 2].

Monahul cugetă la legea Domnului ziua și noaptea; de asemenea, el duce zi și noapte un război neconținut cu neprietenul. El trebuie să cucerească șapte „întărituri”:

Prima întăritură — să-și taie voia proprie.

A doua întăritură — să se predea ascultării de „bătrânul” [„starețul”] său.

A treia întăritură — să se usuce pe sine însuși de dragul lui Dumnezeu.

A patra întăritură — să iubească sărăcia.

A cincea întăritură — să-și biruie iubirea de sine.

A șasea întăritură — să se smerească.

A șaptea întăritură — să-și predea sufletul lui Dumnezeu, adică să lase orice lucru pe seama voii lui Dumnezeu.

Să vedem acum ce „decorații” pentru biruință primește monahul de la Domnul încă de pe pământ:

Prima — pacea conștiinței.

A doua — sufletul și trupul au pacea care vine de la Domnul.

A treia — sufletul iubește pe Domnul și văzându-L, gândește că Domnul ne iubește.

A patra — din iubirea lui Dumnezeu sufletul iubește pe aproapele lui ca pe sine însuși.

A cincea — sufletul își găsește odihna în Dumnezeu și vede măreția lui Dumnezeu și mila Lui.

A șasea — sufletul merge pe pământ și lucrează cu mâinile, dar mintea e în Dumnezeu și văzându-L, uită pământul, pentru că iubirea lui Dumnezeu atrage sufletul să iubească pe Cel Iubit.

A șaptea — sufletul simte harul lui Dumnezeu în gândurile lui.

A opta — sufletul simte harul în inima lui.

A noua — sufletul simte harul și în trupul lui.

A zecea — iubirea lui Dumnezeu îi deschide Împărăția cerurilor și sufletul cunoaște prin Duhul Sfânt cum este Domnul nostru.



Pentru cele scrise de mine, vouă, celor ce mă veți citi, vă cer iertare pentru toate greșelile mele și vă cer să vă rugați pentru mine.

Dar am scris acestea atras de iubirea lui Dumnezeu de care nu mă știu sătura. Șed la masă și tot sufletul meu e

ocupat de Dumnezeu și nici un gând viclean nu se apropie de mine și nu-mi împiedică mintea să scriu despre Domnul pe Care-L iubesc. Când scriu un cuvânt, nu știu care va fi următorul, ci acesta se naște în mine și eu îl scriu. Dar când sfârșesc de scris, gândurile vin din nou și tulbură mintea mea cea slabă și neputincioasă, iar atunci plâng Domnului Cel Milostiv și Domnul mă miluiește pe mine, zidirea Sa cea căzută.

Gânduri de pe urmă

Cu trupul zac pe pământ, dar duhul meu se avântă să vadă pe Domnul în slavă. Deși am păcătuit mult, Domnul mi-a dat să-L cunosc prin Duhul Sfânt și sufletul meu Îl cunoaște și știe cât de nemăsurat de milostiv este și ce bucurie este în El.

Până n-a cunoscut harul dumnezeiesc, sufletul se teme de moarte. Se teme și de Dumnezeu, pentru că nu știe cât de smerit, de blând și de milostiv este. Și nimeni nu poate înțelege iubirea lui Hristos, dacă n-a gustat harul Duhului Sfânt.

Frații mei preaiubiți întru Domnul, Domnul Cel Milostiv Însuși e martor pentru sufletul meu că scriu adevărul. Să știți aceasta, fraților, și nimeni să nu se amăgească: cine nu iubește pe fratele nu iubește nici pe Dumnezeu. Scriptura vorbește precis despre aceasta [*1 In 4, 20–21*], iar noi trebuie să împlinim întocmai acest cuvânt și atunci vei vedea tu însuși în sufletul tău mila Domnului care înrobește sufletul tău, pentru că dulce este harul Domnului.



Flăcăul își caută o mireasă iar fata își caută un mire. Aceasta e viața pământească, binecuvântată de Dumnezeu.

Dar pentru sufletul pe care și l-a ales Domnul și căruia i-a dat să guste dulceața iubirii lui Dumnezeu, viața pământească nu stă pe același plan cu iubirea lui Dumnezeu,

ci el se îngrijește numai de Dumnezeu și nu se alipește de nimic pământesc. Și dacă se apropie de el gânduri pământești, el nu se desfată în ele, pentru că nu poate iubi cele pământești, ci năzuiește cu toată dorirea sa spre cele cerești.



Bolnavi, L-au căutat pe Hristos Maica Domnului împreună cu Iosif când Acesta a rămas la Ierusalim discutând în templu cu bătrânii; și l-au găsit numai după trei zile.

Cât de întristat trebuie să fi fost sufletul Maicii Domnului în acele zile! Ea gândea întru sine: „Unde ești Fiul meu prea iubit? Unde ești scumpa mea Lumină? Unde ești pântecul meu preaiubit?”

Așa trebuie să caute fiecare suflet pe Fiul lui Dumnezeu și Fiul Fecioarei, până ce-L va găsi.



Sufletul care a cunoscut iubirea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt încearcă în ceasul morții o anume frică atunci când îngerii îl duc spre Domnul, deoarece, trăind în lume, se știe vinovat de păcate. Dar când vede pe Domnul, se bucură de Fața Lui milostivă și blândă, căci după mulțimea blândeții și iubirii Lui, Domnul nu-și mai aduce aminte de păcatele sale.

De la prima privire spre Domnul, în suflet pătrunde iubirea Domnului, și de la iubirea lui Dumnezeu și dulceața Duhului Sfânt se preschimbă cu totul.



Părinții noștri s-au mutat de pe pământ în cer. Ce fac ei acolo sus? Rămân în iubirea lui Dumnezeu și văd frumusețea Feței Lui. Frumusețea Domnului umple tot sufletul de bucurie și iubire. Aceeași frumusețe e cunoscută și pe pământ, dar numai în parte, căci trupul slăbănog nu poate purta iubirea desăvârșită. Pe pământ Domnul dă su-

fletului să o poarte numai pe cât o poate purta și pe cât va voi să i-o dea mâna darnică a Domnului.



Sufletul meu se apropie de moarte și dorește cu tărie să vadă pe Domnul și să rămână cu El în veci.

Domnul mi-a iertat mulțime de păcate și mi-a dat să cunosc prin Duhul Sfânt cât de mult iubește El pe om.

Cerul întreg se minunează de Întruparea Domnului: cum El, Stăpânul Cel Mare, a venit să ne mântuiască pe noi păcătoșii, și să ne câștige odihnă veșnică prin pătimirile Sale, și sufletul meu nu mai vrea să se gândească la nimic pământesc, ci e atras acolo unde e Domnul.

Dragi inimii sunt cuvintele Domnului, când Duhul Sfânt dă sufletului să le înțeleagă. Când Domnul trăia pe pământ, mulțimi de oameni mergeau după El; zile întregi ei nu se puteau dezlipi de Domnul, ci ascultau flămânde dulcile Sale cuvinte.

Sufletul iubește pe Domnul și tot ceea ce-l împiedică să se gândească la Dumnezeu îl întristează. Și dacă încă de pe pământ sufletul gustă atât de tare dulceața Duhului Sfânt, cât de mare va fi atunci desfătarea lui acolo!

„O, Doamne, cum iubești zidirea Ta!”

„Privirea Ta liniștită și blândă sufletul n-o poate uita.”



Ziuă toată și noaptea întreagă sufletul meu se îngrijește de Tine, Doamne, și Te caut pe Tine. Duhul Tău mă atrage să Te caut și amintirea Ta veselește mintea mea. Sufletul meu Te-a iubit și se bucură că Tu ești Dumnezeu și Domnul meu, și până la lacrimi tânjesc după Tine. Chiar dacă totul ar fi frumos în lume, de nimic pământesc nu mă îngrijesc și sufletul meu dorește numai pe Domnul.

Sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu nu mai poate fi mulțumit cu nimic de pe pământ, ci, ca un prunc care s-a

pierdut de mama sa, se avântă neconținut spre Domnul și strigă:

„Sufletul meu tânjește după Tine și cu lacrimi Te caut.”



Din iubire pentru Domnul sufletul ajunge ca unul ce și-a pierdut mințile: șade, tace și nu mai vrea să vorbească; se uită la lume și n-o dorește și nici nu o vede. Și oamenii nu știu că el vede pe Domnul Cel Iubit; sufletul nu mai vrea să se gândească deloc la lumea lăsată în urmă și uitată, pentru că în ea nu e nici o dulceață.

Așa se întâmplă cu sufletul care a cunoscut dulceața Duhului Sfânt.

„Doamne, dă această iubire în toată lumea Ta!”

„Duhule Sfinte, vino și Te sălășluiește în noi, ca toți cu un glas să slăvim pe Făcătorul nostru, **Tatăl, Fiul și Sfântul Duh**. Amin.”



Însemnări pe marginea unui catalog de plante de grădină și flori*

Sufletul blând și smerit e mai bun decât aceste flori, și aroma și parfumul său sunt mai bune și mai frumoase. Domnul a făcut frumoase aceste flori, dar El iubește încă și mai mult omul și i-a dat Duhul Sfânt, iar El este mai dulce decât lumea întreagă și plăcut sufletului.



Dumnezeu a făcut florile pentru om, pentru ca sufletul să proslăvească pe Făcătorul în fapte și să-L iubească. Nu trebuie să-L uităm pe Dumnezeu nici măcar pentru o singură secundă din zi și noapte, pentru că El ne iubește. Să-L iubim și noi din toate puterile noastre și să-i cerem milostivirea și puterea de a împlini sfintele Sale porunci.



Iubești florile, dar Îl iubești pe Domnul și îi iubești oare pe vrăjmașii care te mâhnesc? Dacă îi iubești, atunci ești un om bun.



* Notele grupate aici provin dintr-un catalog de flori de care Cuviosul Siluan s-a servit spre a-și nota scurte gânduri. Ele au fost publicate pentru prima dată în revista *Vestnik Russkogo Hristianskogo Dvijenia*, nr. 152, 1988, p. 223–227 [n.tr].

Sfinților le plăcea să verse lacrimi în fața lui Dumnezeu, pentru că se veseleau cu duhul; dar se întristează pentru noi, fiindcă trăim rău.



E bine dacă sufletul s-a obișnuit să se roage pentru toată lumea și să verse lacrimi pentru lumea întreagă. Sunt mulți asemenea monahi care plâng pentru lumea întreagă: o știu și o cred. Maica Domnului îi iubește pe monahii ascultători care se mărturisesc des și nu primesc gândurile rele. Maica Domnului se întristează foarte atunci când cineva duce o viață fără rânduială și necurată, și Duhul Sfânt nu va veni în acel suflet. Și atunci în suflet va fi întristare, urât și mânie.



Dumnezeu e cunoscut prin Duhul Sfânt și nu numai cu mintea. Omul nu-L cunoaște pe Dumnezeu în felul unui dobitoc lipsit de minte. Monahii știu cât Îl iubesc ei pe Domnul și cât îi iubește pe monahi Domnul. „Cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu” [In 14, 21], zice Domnul. „Îi voi slăvi pe cei ce Mă slăvesc” [1 Rg 2, 30]. Bun lucru este să fii cu Dumnezeu: sufletul își găsește odihnă în Dumnezeu. Semnul iubirii față de Dumnezeu e împlinirea poruncilor Lui. Cel mândru nu poate iubi pe Dumnezeu. Cine iubește multa mâncare nu poate iubi pe Dumnezeu cum trebuie. Pentru a iubi pe Dumnezeu e nevoie să te lepezi de tot ce-i pământesc, să nu te alipești de nimic, ci să te gândești mereu la Dumnezeu, la iubirea Sa și la dulceața Duhului Sfânt.



Ascultarea ne smerește; postul și rugăciunea însă dau naștere uneori gândurilor rele care ne fac să postim și să ne rugăm cu mândrie. Dacă un frate sub ascultare se obiș-

nuiește să gândească: „Dumnezeu îl îndreptează pe «bătrânul» [«starețul»] meu”, atunci se va mântui ușor pentru ascultare. Pentru cel ce ascultă, totul e virtute, ca și rugăciunea inimii, care îi este dată pentru ascultare, zdrobirea inimii și lacrimi. El iubește pe Domnul și se teme să nu-L supere prin vreo încălcare [a poruncilor]; pentru că Domnul Cel Milostiv îi dă gânduri sfinte și smerite și el iubește lumea întreagă și înalță pentru lume rugăciuni cu lacrimi — așa învață harul sufletul pentru ascultare.



Trebuie să gândim: Domnul m-a adus în acest loc și la acest „bătrân” [„stareț”]: dă Doamne să ne mântuim. Vrajmașul ne întinde multe curse, dar cel care își va mărturisi gândurile, acela se va mântui, pentru că părintelui duhovnicesc i se dă Duhul Sfânt pentru mântuirea noastră.



Domnul se face cunoscut ascultătorilor simpli. Regele David era fratele mai mic și păstor [cf. *1 Rg* 16, 11], și Domnul l-a iubit pentru blândețea sa; cei blânzi sunt întotdeauna ascultători. El a scris pentru noi Psaltirea în puterea Duhului Sfânt Care era viu întru el. Și Prorocul Moise a fost păstor la socrul său [cf. *Iș* 3, 1]: iată ascultarea. Și Maica Domnului era ascultătoare și sfinții Apostoli. Aceasta e calea pe care ne-a arătat-o Însuși Domnul; să ne ținem de ea și vom primi pe pământ roadele Duhului Sfânt.



Cei neascultători sunt chinuiți de gândurile cele rele; Domnul vrea să ne învețe să fim ascultători și să vedem bogata Sa milostivire încă de pe pământ. Minteă noastră va fi mereu ocupată în Dumnezeu, sufletul nostru va fi mereu smerit.



Când eram în lume, oamenii mă lăudau și eu credeam că sunt bun. Dar când am venit la mănăstire, atunci într-adevăr am întâlnit oameni buni — eu nu fac nici cât degetul lor cel mic sau cât un șiret de la încălțăminte lor. Iată cum se poate greși, cum se poate cădea în mândrie și rățaci. Oamenii buni strălucesc de bucurie și veselie, nu ca mine.



Noi trăim după voia noastră și ne chinuim pe noi înșine. Cine trăiește după voia lui Dumnezeu e bun, vesel și are odihnă. Spune-mi, o, Adame, cum să fugi de întristare pe pământ? Nu e mângâiere pe pământ: numai tristețe care macină sufletul.



Predă-te voii lui Dumnezeu: întristarea se va împuțina și va fi mai ușoară, pentru că sufletul va fi în Dumnezeu și va afla în El mângâiere, fiindcă Domnul iubește sufletul care s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu și părinților.



Sufletul închis în sine nu se deschide părintelui duhovnicesc și cade în înșelare. Vrea să dobândească cele înalte, dar aceasta este o dorință drăcească, spune Cuviosul Serafim [din Sarov]. Trebuie să izgonim patimile din suflet și din trup și să fugim de înșelare. Domnul se arată celor simpli și fără răutate [cf. *Mt* 11, 25] nu numai sfinților, dar și păcătoșilor: iată cum ne iubește Domnul.



Trăim în război. Dacă ai căzut în înșelăciune (ispită, păcat, tulburare), fugi degrabă la părintele tău duhovni-

cesc și povestește-i totul, pentru ca să te acopere cu epitrahilul său. Crede că ai fost îndreptat, și demonul primit de tine pentru greșeala ta s-a dus de la tine. Dacă însă nu te căiești, nu te vei îndrepta înainte de mormânt. Ei [demonii] intră și ies din trupul nostru. Dacă omul se mânie, demonul intră în el; dar dacă se smerește, demonul îl lasă.



Dacă începi să te rogi lui Dumnezeu și demonul stă împotriva ta și nu-ți îngăduie să te închini, smerește-te și spune: „Nimeni nu e mai rău decât mine pe pământ”, și în acel ceas demonul va pieri; ei se tem tare de smerenie, de străpungerea inimii și de mărturisirea sinceră. Dacă simți că sunt demoni în tine și îi auzi vorbind între ei, nu dez-nădăjdui: ei viază în trupul tău, dar nu în sufletul tău. Smerește-te, iubește postul și nu bea vodcă și nici vin. Dacă n-ai ascultat de „bătrânul” [„starețul”] tău, atunci e un demon în tine: și așa pentru fiecare păcat.



Dacă cineva se mărturisește nesincer și își face voia proprie, atunci chiar dacă se împărtășește cu Sfintele Taine, demonii viază în trupul său și îi tulbură mintea. Dacă vrei ca demonii să nu vieze în tine, atunci smerește-te, fii ascultător și neagonisitor, îndeplinește-ți cu dragoste și întocmai ascultările și mărturisește-te sincer. Când îmbracă epitrahilul în Duhul Sfânt, părintele duhovnicesc e asemenea Domnului nostru Iisus Hristos și strălucește în Duhul Sfânt: iată, când părintele duhovnicesc vorbește, Duhul Sfânt alungă păcatul prin cuvintele lui. Părintele duhovnicesc și preoții au pe Duhul Sfânt. Un bătrân l-a văzut pe părintele său duhovnicesc în chipul lui Hristos — iată cât de mult ne iubește Domnul!



Domnul iubește sufletul curajos, pentru că el își pune cu tărie nădejdea în Domnul. Trebuie să-l imităm pe Adam în pocăință și în răbdare. Trebuie să-i iubim pe păstori și să avem evlavie față de ei. Dacă nu vedem prin ce har al Sfântului Duh au ajuns ei păstori, e pentru mândria noastră și pentru că nu ne iubim unii pe alții.



Sufletului care se căiește Domnul îi dă, pentru pocăință, darul Duhului Sfânt. Sufletul Îl iubește pe Dumnezeu și nimeni nu-l va putea smulge din această iubire. Domnul vrea să-L iubim și, din iubire pentru el, să ne smerim. Domnul vrea să i ne rugăm simplu ca un copil mamei sale [cf. *Ps* 131, 2]. Dacă suntem mândri, trebuie să cerem de la Dumnezeu smerenie și Domnul va da celui smerit să vadă cursele vrăjmașului. Domnul ne iubește mult și ne dă să știm ceea ce se întâmplă în cer și cum trăiesc frații noștri care au fost înainte de noi și au bine-plăcut lui Dumnezeu prin smerenia și iubirea lor. Domnul a arătat raiul sfinților smeriți.



Împărăția lui Dumnezeu e în noi [cf. *Lc* 17, 21]. Trebuie să cercetăm dacă nu cumva păcatul e viu în noi. Când părintele duhovnicesc spune un cuvânt, păcatul este ars în suflet și sufletul simte libertatea și pacea. Și dacă apoi sufletul face pocăință, atunci Domnul îi dă să cunoască bucuria și veselia în Dumnezeu. Atunci va fi în noi împărăția lui Dumnezeu.



Sufletul trebuie să se smerească puternic, în fiecare minut, până acolo încât să se smerească chiar și în somn. Sfinților le plăcea să se smerească și să plângă; și de aceea Domnul i-a iubit și le-a dat să-L cunoască. Iubirea de

Dumnezeu se recunoaște datorită Duhului Sfânt Care este viu în Biserica noastră Ortodoxă.



Dacă am fi fost smeriți, Domnul ne-ar fi dat să vedem raiul în fiecare zi. Dar cum nu suntem smeriți, trebuie să luptăm și să ne războim cu noi înșine: dacă te birui pe tine însuși, Domnul îți va da sfântul Său ajutor drept răsplată pentru smerenia și osteneala ta.

Scrisori către Nadejda Soboleva*

I

Iubitoare de Hristos doamnă Nadejda!

Am primit dolarul de la Dvs. și mă rog Domnului pentru Dvs. și pentru fiul vostru Boris. Domnul ne așteaptă pe noi în cer. Să ne rugăm și să mulțumim Domnului. El este milostiv. Ne iubește mult pe noi, păcătoșii, și ne așteaptă la El împreună cu sfinții Lui. Trebuie să ne smerim pentru Domnul și atunci îi vom iubi și pe vrăjmași cum ne-a poruncit Domnul [cf. *Mt* 5, 44]. Să îndurăm întristările pentru Dumnezeu [cf. *1 Ptr* 2, 19–20], dar când sufletul Îl va vedea pe Domnul și pentru iubirea Lui va uita toate întristările, atunci nu ne vom mai putea aduce aminte nici măcar

* Scrisorile Cuviosului Siluan Athonitul către Nadejda Soboleva au fost publicate de arhimandritul Viktor Mamontov în almanahul *Christianos* nr. 1, Riga, 1991.

Nadejda Andreeva Soboleva a fost mamă de familie și parohiană a bisericii ruse „Sfinții Trei Ierarhi” din Paris și colaboratoare a mitropolitului rus de aici Veniamin (1880–1961). Când acesta din urmă a fost numit în 1947 arhiepiscop de Riga, Soboleva l-a urmat în Letonia sovietică, unde a intrat ca monahie în mănăstirea Pinhtițki, cu numele de maica Siluana, murind aici în 1979. Scrisorile Sfântului Siluan sunt toate din ultimul an de viață al Cuviosului, ultima fiind datată cu două luni înainte de sfârșitul său pământesc [n.tr.].

despre fii — atât de plăcut și de blând este Domnul. Cu lacrimi vă scriu cunoscând iubirea voastră pentru Dumnezeu.

Schimonahul Siluan, păcătosul,

1937

Domnul să vă ajute împreună cu Maica lui Dumnezeu și toți sfinții.

II

Bucură-te, doamnă Nadejda, în Hristos!

Domnul Cel Milostiv iubește pe robii Săi și le îngăduie întristări pe pământ, pentru ca în întristări sufletul să învețe smerenia și să se predea voii lui Dumnezeu și pentru ca în durere sufletul să poată afla acea odihnă despre care Domnul a zis: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre” [Mt 11, 29].

Am fost la magazin ca să vă trimit o icoană a Maicii Domnului, dar nu au o asemenea icoană. Rugați-vă Maicii Domnului și Sfântului Mucenic Mina și ea se va găsi. Nu e nevoie ca să dăm în vileag lucrul, ci să ne încredințăm voii lui Dumnezeu. Aceasta e încă și mai bine. Proprietarului icoanei spuneți-i: Maica Domnului îți va da în schimb mare milă. Numai să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru toate, Domnului și Maicii lui Dumnezeu... Nu vă despărțiți de soț, ci rugați-vă să poată muri în pocăință. Spuneți-i că Domnul iubește pe păcătoșii care se pocăiesc și a murit pentru noi în chinuri pe cruce și ne-a gătit loc în ceruri: „Unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu, ca să vadă slava Mea” [In 12, 26; 17, 24].

Ah, dacă am ști cât de mult ne iubește Domnul pe noi păcătoșii și ne dă Duhul Său! Prin El Îl cunoaștem pe Domnul și iubirea Lui, dar prin mândria noastră noi pierdem harul Duhului Sfânt. Și atunci ne chinuie patimi și

alte rele, dar trebuie să luptăm cu ele, cerând zi și noapte ajutorul lui Dumnezeu și al Maicii lui Dumnezeu, și Domnul ne va ajuta.

Iar dacă nu găsiți icoana, predați-vă voii lui Dumnezeu. Domnul Cel Milostiv ne vede și știe de ce avem nevoie [cf. *Mt* 6, 8]. Noi nu-L vedem pe Domnul, dar El ne vede, și noi trebuie să învățăm să trăim după voia lui Dumnezeu.

Cu toate că vă scriu despre multe întristări, vă iubesc, dar întristările voastre și ale mele sunt multe. Eu însumi sunt vinovat pentru că n-am învățat încă smerenia lui Hristos fără de care pierdem harul Duhului Sfânt, și atunci sufletul se întristează pentru har. Prin harul lui Hristos sufletul are odihnă chiar și în durere. Întristările voastre sunt mari. Dar ele sunt trecătoare. Când, după moarte, cineva se învrednicește să vadă pe Domnul, atunci din pricina iubirii Lui el nu-și mai aduce aminte de rude. Iată cum e Domnul nostru. Scriu, și duhul meu se bucură de milostivirea lui Dumnezeu, de slava Lui.

O, Doamne, fă-ne vrednici să Te vedem întru slava frumuseții Tale celei negrăite.

Slavă Tatălui și Fiului și Duhului Sfânt, pentru cât de mult ne iubește Domnul pe noi, păcătoșii! A murit pentru noi pe cruce și a dat pe Duhul Său cel Sfânt apostolilor, dar noi Îl pierdem. Dar Domnul a dat pocăința, și Domnul Se bucură de păcătosul care se căiește, spune Sfânta Scriptură [cf. *Lc* 15, 7].

Îl puteți speria pe soțul Dvs., spunându-i: „Dacă nu te îndrepti, te părăsesc”, dar lui Dumnezeu nu-I place ca tu să-l părăsești cu adevărat.

Părintele Mefodi vă salută și vă mulțumește pentru bani, pe care și eu i-am primit. Domnul să te răsplătească.

Sfânt Munte al Athosului, multe minuni vedem petrecându-se întru tine pentru rugăciunile Maicii Domnului. Dar mintea e prea scurtă pentru a le descrie.

S. S.

Hristos a înviat, doamnă Nadejda!

Vouă și fiului vostru Boris, Domnul v-a dat să-L iubiți din tot sufletul [cf. *Mt* 22, 37]. Domnul a spus: „Cine Mă iubește, păzește poruncile Mele” [*In* 14, 23]. Dacă veți păzi poruncile, prin chiar însuși acest fapt veți ajuta Biserica. Cuviosul Serafim din Sarov a trăit în pădure și a ajutat Biserica prin rugăciunea sa și păzind poruncile Domnului. Tot așa și sfinții din pustie au ajutat Biserica prin rugăciunile lor. Datoria voastră este să-l creșteți pe fiul vostru și să-l înfățișați curat lui Hristos; iar când va fi curat, Duhul Sfânt va fi viu întru el și el va fi un rugător pentru întreaga lume; dacă însă apoi va pierde harul, atunci va plânge ca Adam izgonit din rai. Greu este de descris întristarea lui Adam, dar cine L-a cunoscut pe Domnul și a pierdut apoi această iubire va înțelege întristarea lui Adam. El striga așa: „Sufletul meu, Doamne, e întristat pentru Tine, pentru că nu Te văd. Cum aș putea să nu fiu întristat? Privirea ta pașnică și blândă, Doamne, a atras sufletul meu. Inima mea s-a îndrăgostit de Tine”.

Vă sfătuiesc așa: să ședeți în casă și să vă liniștiți [practicați isihia], după puterile voastre. Vă pomenesc înaintea lui Dumnezeu și vă doresc ca încă de pe pământ să fiți împreună cu Domnul și cu Preacurata Sa Maică. Încă și toți sfinții se roagă pentru noi. În Duhul Sfânt ei îl iubesc pe Domnul și pe noi, păcătoșii. Și astfel, Domnul Cel Milostiv le-a dat sfinților pe Duhul Sfânt. Ei îl iubesc pe Domnul în Duhul Sfânt și Domnul îi iubește pe ei. Dacă fiul vostru îi iubește pe păstori, pe sfinții episcopi, pe preoți și pe monahi, atunci mare este întru el mila lui Dumnezeu. Dacă nu-i iubește, atunci va fi un om lumesc. Cât despre poruncile lui Dumnezeu, pentru unii monahi e ușor să le păzească. Vă rog cu smerenie să vă rugați pentru mine, să mi se dea să învăț smerenia lui Hristos, să slăvesc pe Făcătorul și să-I mulțumesc pentru marea Sa milostivire, pentru că S-a milostivit de mine, păcătosul.

Părintele Mefodi a spus că, atunci când ajung banii, icoana e gata. 5 dolari cu cheltuielile de expediție.

IV

Bucură-te, doamnă Nadejda, de cât de mult ne iubește Domnul pe noi, păcătoșii.

Am primit dolarul vostru și l-am dat ca să fiți pomenită la rugăciune împreună cu numele pe care le-ați scris în pomelnic. Mătăniile au fost sfințite cu lemnul de-viață-făcătoarei cruci. Eu însumi m-am rugat cu ele. Aș fi vrut să vă trimit unele noi, dar le-ați preferat pe cele vechi. Spuneți-i Efimiei, roaba lui Dumnezeu, că e bine să se roage din toată inima pentru soțul ei și să-i suporte neputințele. Cred că se va îndrepta. Sufletul meu o iubește mult. Scrieți-mi despre ea, cum a primit sfaturile mele. Domnul să vă lumineze mintea în toate și rugați-vă pentru mine să dobândesc smerenia și iubirea lui Hristos, și atunci moartea va fi o milă.

Schimonahul Siluan

Sfânt Munte al Athosului, întru tine vedem multe minuni, mila lui Dumnezeu pentru rugăciunile Maicii lui Dumnezeu!

V

Hristos a înviat!

Doamnă Nadejda, Domnul și Maica Domnului să mângâie sufletul vostru și al fiului vostru Boris. Domnul să-i dea îndreptare, dar e nevoie să te predai voii lui Dumne-

zeu și să trăiești după voia lui Dumnezeu. De patruzeci de ani sufăr de dureri de cap și le suport: știu că durerile mi-au fost date ca să nu mă mândresc [cf. 2 Co 12, 7]. Și am înțeles: ziua și noaptea trebuie să învățăm smerenia lui Hristos și așa vom afla odihnă [cf. Mt 11, 29]. Dacă oamenii ar ști ce e smerenia lui Hristos și blândețea și odihna Lui, atunci ar părăsi cu toții toată știința și ar învăța blândețea și smerenia. Cine are drept învățător pe Duhul Sfânt, acela dorește să învețe ziua și noaptea smerenia lui Hristos: e tot ce doresc pentru toți ceilalți. Pomeniți-mă și pe mine în rugăciune, ca să învăț blândețea și smerenia lui Hristos: pe care le dorește sufletul meu. E darul pe care-l doresc. Cine L-a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, acela tânjește după El ziua și noaptea: „Pentru ce m-ai părăsit, Doamne? Sufletul tânjește după Tine ziua și noaptea? Și cum să nu tânjesc după Tine? Privirea Ta liniștită și blândă a atras sufletul meu și sunt îndrăgostit de Tine cu toată inima mea”. Și dacă pierde harul, atunci va tânji după el asemenea lui Adam izgonit din rai. Adam plângea: „Doamne, sufletul meu tânjește după Tine și Te caut cu lacrimi”. Așa și eu cer de la toți sfințele lor rugăciuni ca să învăț smerenia lui Hristos și să nu pierd harul Sfântului Duh. Prin Duhul Sfânt este cunoscut Domnul.

Am primit de la Dvs. 2 dolari. Domnul să vă răsplătească pentru ei. Mănăstirea se roagă pentru voi, mă rog și eu, păcătosul. La mănăstire nu poți merge până ce nu este limpede că fiul tău și-a găsit locul. Domnul primește rugăciunile din orice loc și în orice timp.

Doamnă Nadejda, să-ți fie gândurile în Dumnezeu și nădăjduiește în El. El ne iubește mult pe noi, păcătoșii, și nu vrea să ne jucăm cu gândurile, umblând de la unul la altul fără trebuință. Găsește-ți odihna în Dumnezeu și, pentru iubirea lui Dumnezeu, uită tot ce-i pământesc. El Însuși ne-a spus să-L iubim din tot sufletul și tot cugetul [cf. Mt 22, 37], până la uitarea a ceea ce e pământesc. Ședeți în casă și mulțumiți Domnului din tot sufletul. Cine mulțumește lui Dumnezeu pentru întristările sale va avea mai puține, fiindcă și-a predat sufletul voii lui Dumnezeu

și Duhul lui Dumnezeu veselește sufletul care-și pune nădejdea în Dumnezeu. Toți oamenii ce și-au pus nădejdea în Dumnezeu află în tot locul odihna în Dumnezeu, pentru că în adâncul sufletului îi veselește harul. Dar dacă cineva a pierdut harul, să-l caute din nou prin pocăință și atunci Domnul i-l va da din nou. El ne iubește mult. În Evanghelia, El spune: „Mă sui la Tatăl Meu și la Tatăl vostru, la Dumnezeul Meu și la Dumnezeul vostru” [In 20, 17]. Vedeti cât de mult ne iubește. Aceste cuvinte sunt pline de milă, de iubire și de îndurare. Trebuie să ne aducem aminte zi și noapte că Dumnezeu ne iubește pe noi, păcătoșii, și că ne cheamă la El. „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” [Mt 11, 28]. Și odihna în Dumnezeu înseamnă a uita tot ceea ce-i pământesc, pentru ca mintea să nu uite iubirea. Chiar dacă mâinile lucrează, sufletul nu-L poate uita pe Dumnezeu, pentru că sufletul e îndrăgostit de El și Duhul lui Dumnezeu veselește sufletul. Sufletul nu se mai teme de întristările pământești, ci se teme să nu piardă iubirea lui Dumnezeu, pentru că, atunci când e lipsit de ea, îl încearcă urâtul și întristarea. Să mulțumim lui Dumnezeu și Preasfintei Sale Maici care se roagă pentru noi la Dumnezeu. Să-i rugăm și pe Sfinți, pentru că în Duhul Sfânt ne iubesc cât și Domnul. Domnul le dă lor Duhul Sfânt ca să se roage pentru noi, ultimii oameni. Cine e stricat ca mine, e bine să citească mai mult Evanghelia și să se căiască și Domnul Cel Milostiv îi va da iertare și va da pacea sufletului.

Slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Schimonahul Siluan, iulie, 1938

Cuprins

<i>Cuviosul Siluan Athonitul: între iadul deznădejdi și iadul smereniei și iubirii lui Hristos (DIAC. IOAN I. ICĂ JR)</i>	5
1. Tânjirea după Dumnezeu	53
2. Cuvânt despre rugăciune	75
3. Despre smerenie	81
4. Despre pace	94
5. Despre har	102
6. Despre voia lui Dumnezeu și libertate	115
7. Despre pocăință	127
8. Despre cunoașterea lui Dumnezeu	135
9. Despre iubire	143
10. Suntem copii ai lui Dumnezeu și asemenea Domnului	167
11. Despre Maica Domnului	171
12. Despre sfinți	175
13. Despre păstori și despre duhovnici	181
Despre duhovnici	185
14. Despre monahi	189
Despre economul mănăstirii	200
15. Despre ascultare	202
16. Despre războiul duhovnicesc	205
Marea știință	220

17. Despre gânduri și înșelare	222
18. Plângerea lui Adam	230
19. Relatări ale unor experiențe trăite și ale unor întâlniri, și convorbiri cu alți nevoitori	237
Părintele Ioan din Kronștadt	256
Părintele Stratonik	258
Un monah tânăr	264
Vulturul și cocoșul	266
Convorbiri cu niște copii	267
20. Gânduri, sfaturi și observații ascetice	270
Gânduri de pe urmă	282

*

Însemnări pe marginea unui catalog de plante de grădină și flori	287
Scrisori către Nadejda Soboleva	294

Editura și Librăria DEISIS
str. Timotei Popovici, nr. 21, 550164, Sibiu
tel./fax 0269-214272
www.edituradeisis.ro

Difuzare: SC *SUPERGRAPH* SRL
str. Ion Minulescu, nr. 36
031216 București, sector 3
tel. 021-3206119, fax 021-3191084

Tiparul executat la *PRINT MULTICOLOR*
str. Bucium, nr. 34, 700265 Iași
tel. 0232-211225, 236388
fax 0232-211252

46 de ani de neștiută viață monahală în Sfântul Munte au sfârșit prin a face dintr-un simplu țăran rus poate cea mai remarcabilă figură a spiritualității ortodoxe a secolului nostru. În 1987 Biserica Ortodoxă recunoaște în el un adevărat „dascăl profetic și apostolic”.

Descoperite după moarte în chilia sa, însemnările cuprinse în volumul de față constituie unul dintre cele mai fascinante documente spirituale ale epocii noastre. Lectură tulburătoare, ele revelează omului modern fantastica aventură interioară a sfințeniei. Dramatismul iubirii divine, riscurile rugăciunii, ispitele



mândriei — tot atâtea jaloane ale unui itinerar spiritual fascinant și terifiant. Răstignită, inima sfântului atinge în același timp raiul și iadul. Ascetul învață înălțarea la cer prin pogorârea la iad. Nu orice iad, ci iadul smereniei și iubirii lui Hristos, singurul în stare să copleșască iadul deznădejdiei — experiența cotidiană a epocii noastre.